Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No	:	İSTKA/2012/BIL/233
Destek Programı	:	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen	:	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı	:	Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş	:	İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi	:	Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri	:	Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

İST. BELEDİYE
16
KÜT... NESİ

2

1

شیخ اکبر محی الدین عربی حضرتلرینک

« فوز المقاصد »

ترجمه‌سی

نور العقاید
ترجمه‌سی

بسم الله الرحمن الرحیم

بالجمله حمد و ثنا عالملرک ربی اولان الله‌ه عائددر. و آندن یاردم دیلرز و آکا ایمان ایدرز و آکا توکل قیلورز و قضا و قدرینه راضی اولورز و شهادت ایدرزکه آندن بشقه الله یوقدر و شریکی یوقدر و ینه شهادت ایدرزکه محمد (صلی الله علیه وسلم) آنک قولی و رسولیدر. اللهک عنایت و احسانی رسول اکرمه و اهل بیتنه و اصحابنه و آنلره تابع اولانلره و تابعینه تابع اولانلره اولسون و سلم تسلیماً کثیراً.

بسمله حمدله صلوه‌لردن صکره بو کتابک مندرجاتی صحابه و تابعین سلف صالحینک عقیده‌سنه عائددر. و آنلره تابع اولان مذاهب علماسنک و صوفیه علماسنک عقایدینه عائددر. طالب صادقه انشاالله بو عقیده‌لری کندینه عقیده ایدینیر و بو خصوصده خللدن قورتولمه ایچون الله‌دن یاردم دیلرم والله، یاردم ایریشدیریجیلرک معینی خیرلیسیدر و بو کتابه (نور العقاید و ضیاء الفواید) اسمنی ویردم و بو کتابده بابلر فصللر، مقدمه واردر.

— مقدمه —

بیل که صحیح عقیده‌ده ناسک آیریلمالری و عقیده‌ده اختلافلری، نفوس بشریه‌نک خلقتنده اولان هوالرینک (*) اختلافندن و مناصب و مطالب و شبهه‌لرنده آره‌لرنده وقوعبولان نزاع و مخاصمه‌دن ایلری کلمکده‌در. و بو اختلاف اوچ کیه‌(؟) امتلاردن صکره کیلرینه انتقال ایتمه‌سلفدن خلفه میراث قالمشدر. و بو اختلافلرک ظلماتی زمان کچدکجه بریکوب آرتمه و قوتلنمه‌یه باشلامشدر. و سبب اولدیغی فتنه‌لرک قوتی غالب ایتمشدر. اونک ایچون بو اختلاف، عداوتک و بغضک، سوءظنک بدعت منبعی ایتمه‌نک تکفیرک سببی اولمشدر. بوندن قورتولمق ایچون انجق عنایت ازلیۀ سابقه‌نک بر قول تعلق ایتمسی و آکا اعتقاد صحیح اکرام ایتمسیله اولور.

اعتقاد صحیح دیمک ده رسول الله صلی الله علیه و سلمدن صحابه (رضی الله عنهم) ه توزیع اولنان عقیده‌در. نیتکم جناب حق، جمعه سوره‌سنده (هُوَ الَّذِی بَعَثَ فِی الْأُمِّیِّینَ رَسُولًا مِنْهُمْ یَتْلُو عَلَیْهِمْ آیَاتِهِ وَیُزَکِّیهِمْ وَیُعَلِّمُهُمُ الْکِتَابَ وَالْحِکْمَةَ وَإِنْ کَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلَالٍ مُبِینٍ وَآخَرِینَ مِنْهُمْ لَمَّا یَلْحَقُوا بِهِمْ. الخ) بیورمشدر. یعنی (امیلر کندیلرنده بر پیغمبر کوندرن اودر. او پیغمبر، اونلره

اللهك آیتلرینی اوقور، اونلری خطالردن پاك قیلور، اونلره کتاب وحکمت اوکرتیر،
کرچه اونلر بوندن اول آچیق(*) صاپقلق ایچنده قالمشلر ایدی. شرف و درجه‌ده،
اسلوقده، ایلری بولنماده، صحابه‌یه یتیشمینلره، یاخود هنوز دنیاده اولمیوب
صکره‌دن دنیایه کله‌جکلره ده آنی (پیغمبر) کوندرمشدر. و او الله، یکانه
غالبدر، حکیمدر، بو پیغمبرلك، اللهك بر عنایتیدر، اونی دیله‌دیکنه ویریر،
الله بیوك بر عنایت صاحبیدر دیمکدر. (جناب حق آنلری رسول الله صلی الله
علیه وسلم اتباع حقنده‌ده سوره‌سنده (وما آتاکم الرسول فخذوه) و
(نه‌یی رسول (صلی الله علیه وسلم) سزه ویریرسه اوحالده آنی آلیکز) دیمکدر.
ویته سوره‌سنده (ومن یطع الرسول فقد اطاع الله) بیورمشدرکه.
(دیکیم که رسوله اطاعت ایدرسه محققا اللهه اطاعت ایتمش اولور) دیمکدر.
وجناب حق رسوله اویانه هدایتی وعد بیورمشدر نته‌کیم سوره‌سنده (وان
تطیعوه تهتدوا) بیورمشدر یعنی (رسوله اطاعت ایدرسکز سلامت یولنی
بولورسکز) دیمکدر. والله تعالی رسولنه کفردن، نفاقدن، شقاوتدن،
انکاردن، بدعتدن قورتلمه یولنی وضلالتدن سلامته چیقمه یولنی وکوتوشیلردن
نفسی تزکیه یولنی اوکرتمشدر وکتاب وحکمتی اکا تعلیم بیورمشدر ورسولنی رؤف
ورحیم قیلمشدر نته‌کیم توبه سوره‌سنده (لقد جاءکم رسول من انفسکم عزیز علیه
ماعنتم حریص علیکم بالمؤمنین رؤف رحیم) بیورمشدر یعنی (کندیکزدن سزه
بر پیغمبر کلمشدر، سزك مشقته اوغرامه‌کز اوکا آغیر کلیر. او، هدایتکزه
حریصدر، مؤمنلر حقنده پك مرحمتلی ورحیمدر) دیمکدر.

شوحالده نبی صلی الله علیه وسلم الله تعالینك بوتون انسانلره اك بیوك
عنایتی واکمل صورتده بر رحمتیدر. نته‌کیم انبیا سوره‌سنده (وَمَا اَرْسَلْنَاكَ
اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ) بیورمشدر. بز سزی آنجق عالملره رحمت اولمق اوزره
کوندردك دیمکدر والحاصل رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بوتون انسانلره
اللهك لطف وفضلیدر. نته‌کیم سوره‌سنده (ولولا فضل الله علیکم

ورحمته مازکی منکم من احد ابداً ولکن الله یزکی من یشاء) بیورمشدر. یعنی حقکزده
اللهك عنایت ورحمتی بولنمسیدی سزدن هیچ بریکز پاك وطاهر اولمازدی ولکن
الله ایسته‌دیکی قولنی معاصی وقصوردن پاك ایدر) دیمکدر.

(*) هوی: ایچنده شرع شریفك اذنی اولمقسزین نفسك میل ایتدیکی لذته میل ایتمك دیمکدر.

« فصل »

بوفصل: اللهك کتابی ورسولی صلی الله علیه وسلمك سنتی وسلف صالحك
اجماعی بیاننده‌در که بونلر براهین قاطعه وسیوف شاهره‌در که نفسك، شك وشبهه‌دن
سکوندن بولسی واطمئنانه کسب ایتمسی بونلرله حاصل اولور. شوحالده (رسول
بو کتاب ایله یعنی قرآن ایله کلوب ناسه قارشی ایشته سزه کتوردیکم اوقودیغم بو
کتاب، اللهك کتابیدر. وآنك کلامیدر. وشریعت ده اللهك شریعتیدر،
دیمش ده اصلا یالاندن وافترا یوقدر. بیورمشدر کتاب الله شبهه‌سز بر حجت اولدیغنه
دلیل اتمام بیورمشدر.

عقل کلنجه: عقل ورأیك بعضاً خطاده بعضاً ده اصابتده بولنمسی احتمالی واردر
وعقل ده اللهك حجتیدر لکن الله تعالینی بیلمکده (کتاب الله) عقله حجت وعقله
حاکمدر. وعقل ده الله تعالینك بعض صفاتنی اثبات ایتمکه مزیتی واردر.
واللهك لطفی اولمسه‌یدی بوا کلامیه مزیتی اولمازدی عقلده بعض صفات الهیه
اثبات ظهوره کلمزدی. اثبات ایله مقصدیز. عقلك اللهك وارلغنی اثباتیدر،
اما اللهك قدیملکنی عقل ایله اثبات محالدر. عقلك اثبات وتصدیق ایتدیکی
شیلرده (ذات الهی وصفات الهی واللهك حیات، قدرت، علم،
غناسنی بیلمکدر.

شوحالده عاقلك بونلری استدلال ایله بیلمسی یاخود استدلالده تقلید ایتمسی پك
لازمدرکه آیات ونصلرله ثابت اولاندن دیکر صفات الهیه بیلنك اکا ممکن اولسوندر.
بونلر بیله اولدیغنه کلنجه: (عقل) کتاب وسنتی بیلمکه بر حجتدر وآیات وخبرلر عقله
ظاهری وعارضه‌در بشیدر حکم ایدر عقل ظاهری وعارضه اولان کتاب وسنتدر،
بونده منسوخ اونلرینه ناسخك عارضه اولمسی کیدر، شوحالده حکم، عقله عارضه

اولونکدر. زیرا آیتلرك خبرلری عقله قوت ویرمسی عقلك افادەدە کافی اولدیغنه دلیلدر،
زیرا هر خصوصده عقل، کافی اولسەیدی، الله تعالی عقله بو امدادی و قوتی ایتمزدی.
زیرا آیات و احادیث عقلك مجمل اوله‌رق بیلدیکی شیئی بیلدیرر و عقلك بیلدیکی مجملدر،
حکم، ایسه مجمل. بونی اولوننه آشکاره قیلانلردر، حکمی مجمللکی دکلدر،
و آیت و حدیثلر و پیغمبرلر جمله عادتلری فسخ ایتمك، عقللی کیمسه‌لر قیاسی عقلیله‌رله
اورتەیە قویدقلری اباطیلی فسخ ایچون کلمشلردر. شو حالده نبی صلی الله علیه وسلم
(قرآن) ایله کلمسی عقلك یاکلدیغی شیلری رد و تکذیب ایچوندر. شو حالده
حکمك کتابه، و نبی صلی الله علیه وسلمه عائد اولدیغی واجب اولدی. بونك ایچون
صلی الله علیه وسلم (بعثت لرفع العبادات — کوتو عادتلری قالدیرمق ایچون پیغمبر اوله‌رق
کوندرلدم) بیورمشدر. بونك ایچون عقلك ظاهراً بیلدیکی برشیئی براقوب عقلده دها
قوی و دها ظاهر اولمق کتاب اللهك ظاهرینه اویمق و کتاب الله ایله عمل ایتمك واجبدر،
بونك مثالنه کلنجه بر یولجی بر بلده‌دن دیکر بر بلده‌یه کیده‌جك، کیده‌جکی محلکه ایکی یول
وار. بو یول امنیتلی و یقین و عارضه‌سزدر. بو یولدن کیدن سلامته نجاته ایریر،
کیده‌جکی محلکه ینه بر یول ده وارسه‌ده، او یول قورقولی، اوزون چارشیده،
یولده مفترس حیوانلر وار، اشقیاسی چوقدر، صارپ بر یول. بو یوله کیدنلرك چوغی
هلاك کیدر. قورتولانلری بیله آز اولور. ایشته بو یولجی عقلاً شرعاً عرفاً
واجب اولور امنیتلی، سهولتلی یقین یولدن کیتمکدر، ایشته بو بر تمثیلدر که کتابه
و سنته عقله اویه‌رق یوله چیقاندن اصلا فلاح بولماز، انك ایچون عاقله واجب
اولور الله تعالینك نبیسی صلی الله علیه وسلمك امر بیوردیغی اوامره تابع
اولمقدر. نتکیم الله تعالی آل عمران سوره‌سنده (قل یا اهل الکتاب تعالوا
الی کلمة سواء بیننا و بینکم ان لا نعبد الا الله ولا نشرك به شیئا ولا یتخذ بعضنا
اربابا من دون الله) بیورمشدرکه (دیکه: ای اهل کتاب! کلك آرامزده
برشیئه کلمه اوزرینه طوپلانەلم: هیچ برمز اللهدن بشقه‌سنه طاپمایه‌لم. اوکا هیچ

برشیئی شریك قوشمایه‌لم. اللهی براقوب ایچمزدن برقسمنی رب اتخاذ ایتمیه‌لم. شاید
بونده یوز چویررلرسه (شاهد اولك، بز مسلمانز) دیرسکز) دیکدر. بو آیتده
اهل کتابه هیچ فرده‌سه، والله عابد، حق طالب، باطلدن هارب
اولمالری امر بیورلمشدر که بونلر بو امره تابع اولسونلرکه آنلره اللهك یاردیمی و فتحی
کلسون و هادی و مهدی انبیایه تماماً شمول و کتاب الله و سنت رسول الله و
امت مسلمه‌نك اجماعی شهادت ایتدیکی ناسك سوزلرینه طایانماسونلر.
ابن عباس رضی الله عنهما (ناس افساد ایله‌دیکی ناسی ایچنده‌کی مفسدلر بیتیشر
کیمسه‌لر دکلمیدر؟) دیمشدر. زیرا ناسك سوزلرنده خطا، طوغرینه بیله چوقدر،
و ناسك سوزلرنده طوغرینه زیاده یالان و افترا بیله چوقدر، حق سوز بر طوغری
سوز برده لکن ناسك اغزندن حق و طوغری سوز آز چیقار. و ناسی عقلده،
صدقده، رأیده، نظر و استدلالده حقی طلبده و باطلدن صاقنمقده طبقه حاللی
بر حالده‌در. امثالی حق و باطلی، صدق و صوابی آیرد ایتمك ایچون کیدیجك
یولی الله ایی بیلیر و حکمتده متینه، سوزنده مصیب و عقلنده بیله قوتلی بر امامه
محتاجدر. و بو امامه اقتدا لازمدر. بو امام ایسه انجق (اللهك کلامی و رسول الله
صلی الله علیه وسلمك کلامیدر. بونك ایچون عاقله واجب اولان حقی قبولده حاضرلق
فرصتی کاچیرمامق و غافللردن اولمامقدر که حق، فوت اولماسون، باطل ایله قالمسون
و حسرتده قالمشلردن اولوب ایشلدیکی ندامت ایتمسون و ایلیشلرله حیله‌سی و
قلاوسه‌سنده حقی کیزلمه‌ده لرینه قاپیلمسون. زیرا بونلرك حیله‌لری عقل ضعیفندندر،
حیله‌لری ده ضعیفدر. اللهك نورینه کلنجه اونك نوری تمام و کلامی الهی عمومیدر،
و اللهك دینی بیله کوزل و منظمدر و ده بیله خوشدر. و اللهك کتابی بیله یوکسك و
بیله پارلاقدر. و حق طلبده تنبللك ایتمه‌ملیدر. حقله امری کری براقمه‌ملیدر
و حق اهلنه حسد ایدوبده کندینی و دینی افساد ایتمه‌ملیدر. و وجودده کوشکلك و
ضعف پیری کلمزدن اول اعمال حسنه‌یه باشلاملیدر. و انسانك اکثری (باطل)

دوللاشمزده اول (حق و صواب) ك شكلنى ياقلرملیدر وآخرت ایچون دنیایه چالیشدیغندن زیاده چالیشملیدر . الله تعالى (مؤمن) سوره سنده (یوم لاینفع الذین ظلموا معذرتهم — دنیاده كرك نفسنه وكرك غیریسنه ظلم ایدنلرك معذرتی منفعت ویرمز) بیوریور . شدر بز دنیاده، آخرته جناب حقدن دیه وعطنز ایچون عفو وعاقبت ایسته‌یز زیرا الله تعالى غفور ورحیمدر .

« فصل »

— قرآن كریم حقنده در —

فصل — قرآن، قرآنی بیلمك ویاخود بیلمكسزن تقلید ایدن اعمالده، احوالده، اعتقاد، ایجاده، توحیدده یگانه (امام) در و (علم كلام) علماسنك سوزلرنده آیلر، حیثیله بولنمقدیلر اونلرك سوزلرینه ومختلف مذهبلرینه اعتماد یوقدر زیرا (علم كلام) شبهه وباطلی دفع ایچوندر كندیسنه اقتدا ایدلمك ایچون دكلدر وبو سوزیمزه دلالت ایدن آیتلردن بری ده (زخرف) سوره سنده (فاستمسك بالذی اوحی الیك انك على صراط مستقیم) آیت كریمه سیدر . سوره نك ٤٣ — ٤٤ نجی آیتلرینك مآل شریفی (آرتق سكا نه وحی اولونمیش ایسه اوكا صاریل . چونكه سن طوغری یولده سك . قرآن سكا وقومكه ده بیوك بر شرفدر . فاطر سوره سنده ٢٩ نجی آیتنده ده (والذی اوحینا الیك من الكتاب هو الحق مصدقا لما بین یدیه) آیتیدر كه (سكا وحی ایتدیكمز كتاب مقدس اولكی كتب مقدسه‌یی تصدیق وتأیید ایدر .

الله قولرندن خبردار در . دیمكدر . اعراف سوره سنك اوچنجی آیتنده ده (اتبعوا ما انزل الیكم) بیوریلمشدر كه (سزه ربكز طرفندن انزال اولنانه شیئه تابع اولك) دیمكدر دیكر بر آیتده ده (فصلت) سوره سنده اولان (وتمت كلمة ربك صدقا وعدلا لا مبدل لكلماته انه هو السمیع العلیم وان تطع اكثر من فی الارض یضلوك عن سبیل الله ان یتبعون الا الظن وان هم الا یخرصون) آیتیدر كه (تمت كلمة ربك) دیمك ربك كلماتی تمام اولدی كافی كلدی وسنده كورولدی كه آرتق بوندن زیاده‌سنه احتیاج

5 یوقدر) دیمكدر . یاخود (ربكك سوزلری عدالتده، امر ونهیده وعد ووعیدده قضالرده، حكملرده تمام اولمشدر اك صدوق ایمشدر اونك سوزلرینی تبدیل ایده‌جك هیچ بركیمسه یوقدر اوسمیعدر، حفیظ عالمدر دیمكدر .

حدیث شریفده كلمشدر : رسول الله علیه السلام (انزل القرآن على سبعة احرف كلها كافیة شافیة) بیوریورلر (قرآن یدی حرف اوزرینه انزال اولوندی بونلرك جمله‌سی كفایت ایدیجی وشفا ویریجیدر دیمكدر . (وتمت كلمة ربك صدقا) دیمك (قرآنده یالان یوقدر یاكلش یوقدر . شبهه‌لی برشی یوقدر . افترا یوقدر دیمكدر . صكره (عدلا) بیوریلدی قرآنده عیوب اكریلك، باطل یوقدر دیمكدر، (لا مبدل لكلماته) دیمك (قرآنی تأویل ایدیجی یعنی قرآنی محو ایدن وقرآنی نقص ایدن برشی یوقدر . (ولو كان من عند غیر الله لوجدوا فیه اختلافا كثیرا) آیتی مقتضاسنجه (اكر قرآن اللهدن باشقه‌سی طرفندن مبانیه كیبیرلرده اولسیدی انسانلر دلائل عقلیه ایله البته اوكاده برچوق اختلافلر بولورلردی) دیمكدر . آیتده (وهو السمیع) بیوریلمشدر . یعنی رب تعالى منكرلرك انكارینی وعنادینی ایشیدیجیدر یعنی منكرلره عقللرینی قورقدیغی قیاسلر ظهوره كتیردكلری اباطیلی ایكری انكار وعنادلرینی وكلام اللهده بوز چویرملرینه عائد سوزلرینی ایشیدیجیدر دیمكدر . آیتده (العلیم) بیوریلمشنك معناسی (الله تعالى اونلرك قلبلرنده اولان حیانتی ونورلرینی وانكار ونفاقی بیلیر دیمكدر . (وان تطع اكثر من فی الارض یضلوك عن سبیل الله) آیتنك معناسی (یر یوزنده بولونانلرك عقلاسنك مخالفت قرآن حقنده‌كی عقللرینه اویه‌جق اولورسه‌ك تحریم اولان اللهك یولندن وصراط مستقیمدن سنی صاپدیریرلر شو حالده اونلرك عقللرینه، معقوللرینه التفات ایتمه زیرا انلر آراء عقلیه‌لرنده مبانیه كلیه ظن وشك و شبهه‌لرینه اویارلر ظن ایسه حقده برشی افاده ایتمز وغنا ویرمز دیمكدر . (وان هم الا یخرصون) آیتنك معناسی كلمشدر (خراص — كذاب) معناسنه اولدیغندن (اونلر انجق كذابلردر) دیمكدر قرآن حقنده سوره سنده (ونزلنا علیك الكتاب تبیانا لكل شیء) بیوریلمشدر كه (وبز سكا هر شیئك حقیقتنی مبین حیفا ایله كتابی كوندردك) دیمكدر .

یانه سوره سنده (ما فرطنا فی الكتاب من شیء) بیوریلمشدر و سوره سنده (حكمة بالغة

بویورلمشدر کم

مائده سوره سنده ده (قد جاءكم من الله نور وكتاب مبين) بویورلمشدر

سوره سنده ده (وشفاء لما في الصدور وهدى ورحمة للمؤمنين) بویورلمشدر

عنکبوت سوره سنده ده (اولم يكفهم انا انزلنا عليك الكتاب يتلى عليهم ان في ذلك لرحمة وذكرى) بویورلمشدر کم ٥١ نجی آیت اولان بو آیتك معناسی : بو قساوتده اوقونوب طورمقده اولان کتابی سکا انزال ایدیشمز الویرمیورمی؟ بونده ایمان ایدن جماعت ایچون هم رحمت، هم نصیحت واوکود واردر دیمکدر .

ابراهیم سوره سنده اولان آیتده (هذا بلاغ للناس ولينذروا به) بویورلمشدر کم (بو قرآن ناسه بر تبلیغدر، حلوه اونکله قورقوتولر، اللهك تك بر معبود اولدیغنی بیلسونلر .

سوره سنده ده (قد جاءكم برهان من ربكم وانزلنا اليكم نورا مبينا) بویورلمشدر یعنی (سزه ربکزدن بر هان کلدی وسزه بر نور مبین انزال ایلدك دیمکدر تام عقللیلره ده نصیحت قبول ایتسینلر دیمکدر .

طه سوره سنده (فمن اتبع هداى فلا يضل ولا يشقى) بویورلمشدر یعنی طرفمدن هدایت (کتاب مجید) کلیرده اوندن صاعدهکیم بنم بوطه تابع اولورسه او دنیاده صاپیتمز آخرتده ده بدبخت اوطاز .

اسرائيل سوره سنده ده (ان هذا القرآن يهدي للتي هي اقوم) بویورلمشدر کم (بو قرآن بیوکمی؟ ایشته اویلك طوغری وصاغلام یولی کوستورر) دیمکدر .

حدیث شریفلرده کلیر (انی ترکت فیکم ما ان تمسکتم به لن تضلوا کتاب الله وعترتی) بویورلمشدر کم (بن سزه اویله براقدم که اکا صاریلیرسه کز اصلا ضلالته دوشمزسکز اوده کتاب الله ده اولادمدر) دیمکدر . بو حدیث شریفده (فيه نبأ ما قبلكم) بویورلمشدر (قرآنده سزدن اول کچمشلرك موجب عبرت خبرلری واردر دیمکدر . وبو قرآن حقنده (من ابتغى الهدى في غيره اضله الله وهو حبل الله المتين والذكر الحكيم والصراط المستقيم من حكم به عدل ومن عمل به

6

فقد هدى الى صراط مستقيم) بویورلمشدر یعنی (کیم که اللهدن ماعدا شیلردن ارشاد یولی ایسترسه الله اوکیمسهیی آزدیریر وقرآن صاغلام بر ایپدر اوکر حکیمدر طوغری یولدر اونکله حکم ایدن عدالت ایچنده اولور واونکله قرآنه دعوت ایدن ... انلرده الله یولنی کوسترمش اولور دیمکدر . ایشته بو آیتلر بو حدیثلر دلالت ایدرلرکه (قرآن وحدیث) (عقل وعقلك کوستردیکی دلیللره تقدم ایدرلر .

« فصل »

— صدق نبوت محمدیه —

بو فصل . رسول الله صلى الله عليه وسلمك صدقی وعصمتی حسابسز معجزات باهره سیله ثابت اولدقدن صکره رسول الله صلى الله عليه وسلمك صدقنه و سوزینك طوغرولغنه وکلام نبوی ایله عملك وجوبنه دلالت ایدن آیتلرده شونلردر اولا (توبه) سوره سنده (لقد جاءكم من الله نور وكتاب مبين) بویورلمشدر کم (هیچ شبهه یوقدر که الله طرفندن رسولم سزه نور وکتاب مبین اولارق کوندرلمشدر دیمکدر کم بو آیتده رسول الله صلى الله عليه وسلم (نور) تسمیه اولونمشدر و(نور) ایچون صادق بر کیمسه ده اولور جناب حق رسول اللهی (نور) دیسی ویرنجه رسول اللهك نزدنده صادق اولدیغی آشکار اولور ثانیکیم مائده سوره سنده (يهدي به الله من اتبع رضوانه سبل السلام) یعنی (الله تعالى رسولی وکتابی ایله اللهك رضوانی مرضاتی طلب ایدنی الله یوللری اولان سلامت یوللرینه یول کوستریر زیرا الله تعالینك (السلام، المؤمن) اسماء جلیله سی واردر . صکره آیت کریمده (ويخرجهم من الظلمات الى النور) بویورلدی (آنلری کفر ظلمتندن نور ایمانه چیقاریر دیمکدر صکره (ويهديهم الى صراط مستقيم) بویورلدی ده رسول الله صلى الله عليه وسلمده طوغری یول اولدیغی الله یولنی آنلره کوستریر دیمکدر صدق نبوت محمدیهیه دلالت ایدن آیتلردن بری ده احزاب سوره سنده (يا ايها النبي انا ارسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا وداعيا الى الله باذنه وسراجا منيرا) آیتیدر کم (ای نبی ذیشانم! بز سنی شاهد ومژده جی اولمق برابر اللهك عذابیله قورقودیجی واللهك اذنیله دعوت ایدیجی ایشیغی صاچیجی بر ضیا اولمق اوزره کوندردك) دیمکدر .

نجم سوره سنده ده (وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى) بيورلديكه (او اونك
كوره سوز سويلمز. اونك سوزى كنديسنه وحى اولنان بر وحيدن بشقه برشى
دگلدر ديمكدر. نور سوره سنده ده (لا تجعلوا دعاء الرسول بينكم كدعاء بعضكم
بعضاً) بيورلدقدن مابعدنده (فليحذر الذين يخالفون عن امره ان تصيبهم
فتنة او يصيبهم عذاب اليم) بيورلمشدر. نور سوره سنده (لا تجعلوا دعاء الرسول
بينكم كدعاء بعضكم بعضاً قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لواذا فليحذر الذين يخالفون
عن امره ان تصيبهم فتنة او يصيبهم عذاب اليم الا ان لله ما فى السموات والارض
قد يعلم ما انتم عليه ويوم يرجعون اليه فينبئهم بما عملوا والله بكل شئ عليم) بيورلمشدر
يعنى (بربريكزه سسلنديگكز كبى پيغمبره سسلنمه‌يك (يا رسول الله) دييك، توقير
وتعظيمله خطاب ايدك وامرلرينى سزك امرلريكز كبى بيلمه‌يك وانك دعاسنى سزك
دعاكز كبى بيلمه‌يك عليهكزده دعاسندن صاقينك) ديمكدر. بو آيت كريمه امر رسوله
مخالفت ايدنلر كيملر حقنده تهديددر وصاقينلمسنى امر ايدر ورسول الله صلى الله
عليه وسلمى ديگر كيمسه‌لرى چاغيريور كبى چاغيروب سسلنمكده تهديددر شو حالده
بركيمسه عقلنه اويه‌رق امر رسولك ظواهرندن وتهديدندن ياز چيقارسه محقق اللهك
امرينه مخالفت ايتمش اولور وسائر ناسه سسلنير كبى سسلنيرسه يعنى بركيمسه امر ونهى
رسولك ظواهرندن عدول ايدرسه وبو يولده عقليله حركت ايدرسه رسول الله
امرينه محقق مخالفت ايتمش اولور وسائر امثالنده يايدينى معامله كبى معامله ايتمش
اولور زيرا امثالنده بركيمسه‌ده عقله مخالف بر وصف گورورسه او سوزى قبول
ايتمز پيغمبره گلنجه او، هر سوزنده صادقدر سنك ياگلش گورديگك
ضعيف عقلكدندر ايشته بو آيتده ذكر اولنان اوصاف صادق وعادل
ومعصوم بر پيغمبردن بشقه‌سنه لايق اولمز.

((فصل))

— محكم — متشابه بحثى —

فصل — قرآن، دلالت ايدركه قرآنك جمله‌سى محكمدر. ينه قرآن دلالت
ايدركه قرآنك جمله‌سى متشابهدر. ينه قرآن دلالت ايدركه آيتلرك بعضيسى
محكم بعضيسى متشابهدر. اثباتنه گلنجه هود سوره سنده اولان (الر.
كتاب احكمت آياته ثم فصلت من لدن حكيم حميد) قول الهيسيدركه (الف.
لام. را. بو بر كتابدركه آيتلرى ده محكم قيلنمه، صكره تفصيل اولنمشدر) يعنى
(عقائد. احكام. موعظه. اخبار. حق وباطل ايله آره‌سى ايرلمشدر)
وحكيم وخبير اولان ذات طرفندن محكم قيلنمه وتفصيل اولنمشدر.
وينه يوسف سوره سنده اولان (الر. تلك آيات الكتاب الحكيم) قول الهيسيدر
يعنى (الف. لام. را. بو آيتلر احيه (حلالى. حرامى احيه وياحقى
باطلدن آييره) بو كتابك اعجازينى مشتمل آيتلريدر. متشابه دلالت ايدن
سوره سندهكى آيتده (كتاباً متشابهاً) قول الهيسيدركه
ديمكدر يعنى قرآنك آيتلرى گوزللكده، فصاحتده و
انواع اعجازله اقسامنده وبربرينى تصديقده بربرينه بكزر ديمكدر. بوكا اشارة
سوره سنده (ولو كان من عند غير الله لوجدوا فيه اختلافا كثيرا)
بيورلمشدركه ديمكدر هم محكمات هم متشابهات
دلالت ايدن دليل ده (آل عمران) سوره سنده اولان (هو الذى انزل
عليك الكتاب منه آيات محكمات هن ام الكتاب واخر متشابهات) آيتيدركه
(سكا كتابى انزال ايدن اودر اونك بر قسمى (محكم) آيتلردركه بونلر كتابك
اصليدر ديگر قسمى ايسه متشابه آيتلردر) ديمكدر.
ايشته بو خصوصده حق وصواب يول بولان اللهك هدايتيله مؤيد اولانلردر كيم ده كيم
اولكيه (تشبيه) كيمى ده (تعطيل فانى) اره سنده الخالص معرفت سوديه
ايرمكله نجات بولور.

((فصل))

— مكلف اولديغمز احكام —

بو فصل — جناب حقك بزى مكلف قيلديغى احكام بيانندە در . بيل كه
الله تعالى كتاب كريمنى هر شيئى آشكار قيلمق ايچون انزال بيورمشدر كم الله تعالى
سورەسندە (ما فرطنا فى الكتاب من شيئ) بيورمشدر
شويلەدر كه بر شيئ آشكار قيلمق ايكى قسمدر برى (جلى) بياندر كه
نص جلى (دليل وضوح وظهور) جهتله قرآن ، آنى افادە ايتمش ايدر بودە قرآنندە
كيزلى بيان واردر كه قرآن آنى ضمناً اچ يوزى اولەرق بيان ايدركه قرآنك اچ يوزينى
بيان نبى صلى الله عليه وسلم بر ايلمشدر . ايشتە بو معنادە سورەسندە
(وانزلنا اليك الذكر لتبين للناس ما نزل اليهم) قول الٰهيسى ايلە بيان بيورلمشدر
ديمكدر . كيم كه كتاب وسنتى جمع ايدرسە ايكى
بيانك نوعنى جمع ايتمش اولور . قرآندە معناسنك آشكار اولمەسى قسمى قرآنك بيوك
بر قسمنى تشكيل ايدر . عبادت وطاعتك حكمتى ايسە معناسى خفى اولان قسمدەدر كه
عبادت وطاعت شرافت انسانيە ونهايت تسليمە دلالت ايدر . زيرا عبادت وطاعتك
وجه حكمتى بيلنمز آنك ايفا ايتمك محض انقياد وتسليمە دائرى كلير . اما قرآنندە
معناسى وفائدەلرى آشكار قسمى اتباع كمال انقيادە دلالت ايتمز زيرا آنى ايفا
ايتمكدە اوندە اولان وجه مصلحتى بيلوب اجرايە قالقشمق جهتى واردر بونك ايچون
قرآن (محكم ومتشابه) اولەرق انزال اولونمشدر بوندەدە حكمت ، كمال عبوديتك
ظهورى واوامر الٰهيەيە انقياد وكلام الٰهيدە تفكر ايچوندر . بو سبيله قول ، عبادتدە
آيرلمز عبادتدە آيرلمايجق درەكەسندە مصلحت عظيم حاصل اولور شو حالدە
جناب حقك قوللرينى عبادتە دعوتى بو بيوك مصلحتى الدە ايتسونلر
ايچوندر .

((فصل))

— محكم ومتشابه بياننده در —

فصل — بيل كه كلام الٰهى اولان قرآن كريمدە (محكم) آيتلر واردر (محكم)
آيت ديمك معناسى آشكار ديمكدر . بردە متشابه آيتلر واردر بودە محكمك مقابليدر
شو حالدە (متشابه) آيت ديمك معناسى كوچ اكلاشيلير آيتلردر كه بو متشابهاتى
محكماتە ارجاع واجب اولور زيرا الله تعالى محكماتە (ام الكتاب) تسميە بيورمشدر كه
(محكمات) كتاب اللهك اصليدر ديمكدر . بونك ايچون اشكال وقوعندە اشيايى
اصللرينە دوندرملك . ذات وصفاتە عائد (متشابه) آيتلرى محكم اولانە ارجاعى
واجب اولور مثلا (ليس كمثله شيئ) آيت كريمەسى كبى بيل كه بو آيتك اولى (تنزيه) در
وآخرى (اثبات) در هر ايكيسنى جمع ايتمك (توحيد) در . شو حالدە كيم كه
الله تعالى حضرتلرنك كندى ايچون اثبات ايلديكى اثبات ايدرسە وبو صفتلر ايلە الله تعالى
مخلوقلرينە بكزەملك كبى اللهە لايق اولميانى بر شيدن حقى تنزيە ايدرسە وحقى
تشبيهسز اثبات ايدرسە و (معطل يعنى صرف تنزيه) اولميەرق حقى تنزيە ايدرسە
اونا حقيقى اثبات ايتمش اولور (وتعطيل يعنى صرف تنزيه) وصرف (تشبيه)
درەلرينە واريجيە قدر (تنزيه واثبات) دە انحرافدە بولنمش اولورسە شبهه يوقدر كه
خطا ايتمش اولور (الله تعالى) نك (ليس كمثله شيئ) آيتى توحيددر .
(وهو السميع العليم) قول الٰهيسى (ايمان وتعظيم) در هر ايكيسنك بينى جمع
ايتمك (ايمان كامل وتوحيد تام) در . ايشتە بو تقريردن بيليلدى كه ايمانك
ايكى جانبى واردر اولكى جانبى (توحيد) يعنى تنزيه در ايكنجى جهتى (تعظيم)
يعنى تشبيه در . والله تعالى حضرتلرى بر چوق آيتلردە (توحيد ايلە تعظيم) بينى جمع ايتمشدر
بونلردن برى (ليس كمثله شيئ) آيتيدر كه بز بو آيتى شمدى ذكر ايتدك ديكر بر آيتدە
سورەسندە اولان (هو الاول والآخر والظاهر والباطن) آيتيدركه
(او . ايلكدر . صوكدر . آشكاردر كيزليدر ديمكدر .) ايشتە بو آيت مخلوقلرك
الٰهك ذاتنە ، صفاتنە اسمائنە مشاركت ومشابهتدن بريلرينە يول اولدينى برهاندر

عظیمدر (جنید) رحمه الله دیمشدرکه (جناب حق هم اولدر هم اولندن کیمسه یه عائد
اولدیغی بیان ایله مخلوقاتده قدیملکی نفی ایتمشدر. و آخریتیله هم آخردر مقابلی نفی
ایتمشدر (مخلوقاتی کندی ظاهریتیله) ربوبیت حقی اقراره مضطر قیلمشدر.
(زیرا عجز بشر میدانده در) وحقک باطنیتی ایله حقک کنه وکیفیتی افهام ناسه
پرده لر قالمشدر. بکه آیتده (هو الاول) بیوریلمسی (وحدانیته) و (الآخر) بیورمسی
عظمته و (الظاهر) بیورمسی ینه عظمته و (الباطن) بیورمسی وحدانیته ایمادر.
شو حالده جناب حق هم اولک اولیدر هم آخرک آخریدر وهم ظاهری اظهار
ایدیجیدر هم باطنک باطنیدر. بو بابده دیگر آیت کریمه ده ده (شهد الله انه لا اله
الا هو) آیتیدر. بو آیت آل عمران سوره سنده در معنی الله شاهد. ملکلر شاهد،
علم صاحبلری شاهدکه اوندن بشقه طاپیلاجق یوقدر دیمکدر. بو توحیددر بو آیتک
مابعدی (قائماً بالقسط) تعظیمدر. انعام سوره سنده اولان دیگر آیتده ده
(قل فلله الحجة البالغة فلو شاء لهدیکم اجمعین) بیورلمشدر. اونلره دیکه اولا
ابسه حجتکز اولمایجق الله مخصوص طاسی تمام بو حجت واردر او دیلسه هپکزه
هدایت ویریردی دیمکدر. بو آیتک اولی اعتزال قدریدر و آخری (تفویض جبری) در
کیم که هر ایکیسنک اورته سنده بولنورسه الله تعالینک مخلوقاتنده مشیت غالبه سی واردر
و مخلوقاتنه قارشو حجت بالغه سی واردر اعتقادینده بولنورسه محقق حق اعتقاده
اصابت ایتمش اولور. بونده اتخاذده بولنورسه معتزله دن اولورسه یاخود جبریه
قائل اولورسه آیاغی قایار. و اوج توحیددن (ذروهٔ توحید) دن اشاغی دوشر.
و صلی الله علیه وسلمک (لا احصی ثناءً علیک) قولنده تنزیه ووحدانیتدر.
(انت کما اثنیت علی نفسک) قول سعادتلری تعظیم واثباتدر وهر ایکیسنک
بینی جمع (توحید کامل در) ونبی صلی الله علیه وسلم بونلرک بینلرینی جمع بیوردی
اشته بو حدیث نبوی صلی الله علیه وسلمک رتبه سی اولادهکال توحیدینه وقدرت
بشره قطعاً ممکن اولدیغی قدر رتبه سی حسن ثناسنه دلالت ایدر.

«فصل»

— محققلرک توحیدی —

محققلرک توحیدینه گلنجه: بونلر کتاب وسنتده ولوائل توحیده واقف اولمقله برابر
بونلره نائل توحید اولماری الله طرفندن بر عطادر. ایضاحنه گلنجه محققلر بیلیرلرکه
الله تعالی احددر بردر عظمتنه غایت یوقدر کبریاسنه نهایت یوقدر. بونلردن ماعداسنک
توحیدی تقلیددر. نتکیم الله تعالی (قل هو الله احد) وامثالی آیتلره صاریلمه
واندن تأثیری التنده بولنیرلردی. بو خصوصده اللهک عطاسی عائد علم مستند
اولیرلرده تطبیق فکریله یاخود وهبیله (الله بردر) دیبه اوگیجه ولیلنده یاکلمشدر
حکمکه بیوریلدن دولوب الله بردر زیرا الله تعالی (قل هو الله احد) و
(والهکم اله واحد) بیورمشدر دیه آیته تمسکده بولنه حکمته گلنجه الله تعالی
بو وامثالی آیتلرله حقیقت وحدانیتی بیان بیورمشدر. وحدانیتی اللهک بو بابده اولادن
قول الهیسنده آلمق واجبدر. بو جهتله بتلره طاپانلره بتلره طاپمهلرنی مشیت الهیه یه
اسنادی واسناد ایدرک (لو شاء الله ما عبدناهم) اگر الله استه سیدی بزده بتلره
طاپماز ایدک) دیه کلرینی اشبو آیت کریمه بیان بیوریور. هرنقدر بونلرک بو سوزلری
فقط الامرده حق ایسهده الله تعالی بو سوزی سویلدکلری تجهیل ایدی بونلرک بو سوزلرینک
طوغرولغی (ولو شاء الله ما فعلوه — ولو شاء ربک ما فعلوه —) یعنی الله
استه سیدی اونلر یاپمازلردی بتلره طاپمازلردی — و ربک استه سیدی اونلر یاپمازلردی
یعنی بتلره طاپمازلردی) آیتلریله ثابتدر لکن بونلرک الله استه سیدی بتلره طاپمازدق
دیمهلری اللهه اویدقلرندن دکل بلکه عقللری مقتضاسیله رسول الله صلی الله علیه وسلم
قویا غلبه ایتمک ایچون یالاندن و تحقیق اولارق سویلدیلر. پیغمبره قارشو گلدکلری بو
حجت علمه مستند دکل ایدی. اونلک ایچون جناب حق بونلری تجهیل ایدی و آنلر یالانجیلردر
بیوردی زیرا آنلر بو سوزلرینی دلیله مستند سویلمدیلر. و معرفت الهیه ده وجوهاً وعموماً
اشیانک مشیت الهیه ایله دونانی بیلمیدرک سویلدیلر. آنلرک سویلدکلری بو سوز کورلرین
بر آنیشدن عبارتدر. و علمسز کورلرده بر سوز در. طوغری مصادف بر خطادر.
طوغری چیقسه بیله خطا. خطادر. زیرا قول اللهک امرینه حجت اولدرایسه رأی و عقیده

دكل، نبی صلی الله علیه وسلم (من قال فی القرآن برأیه واصاب فقد اخطأ)
بیورمشلردر یعنی (قرآنده بنم رأیم بودر دیه سوز سویلیین رأیینده اصابت ایتسه بیله
محض خطا ایتمشدر) دیمکدر. قرآنك تفسیری ینه قرآن ایله در. بو آیت دیکر آیتی
ایضاح ایدر.

«فصل»

— موحد کامل —

فصل — (موحد کامل) اولکیمسه درکه (تعطیل یعنی تنزیه ایله تعظیم یعنی تشبیه)
جمع ایده. شویله که وحدانیته میل ایدوب یالکز تنزیهده بولنوب کبریا و عظمت الهیه ده
یعنی تشبیهده غفلت ایدرسه وتنزیه وتعطیل درجه سنه کلیرسه محض خطا ایدر. و لکن
اکا (کفر) لازم کلمز زیرا اونده ایمانك (وحدانیت) جانبی واردر. اما (تعطیل وتنزیه)
ایله مخلوط ایمانده، تام ایمان اولماز. کیم که عظمت کبریایه میل ایدرسه و وحدانیتده یعنی
تنزیهده آیریلوب صرف تشبیهده بولنور درجه سنه کلرك غفلتده بولنورسه اوده محض
خطایه دوشر. لکن اوکا ده (کفر) لازم کلمز زیرا کندیسنده عظمت و کبریا کبی
بر شطر ایمان واردر. شوقدر وارکه تشبیه مقرون بر ایمان تمام اولماز. زیرا توحیدده
(وحدانیت وفردانیت) یعنی تنزیه واردر. بونکله برابر کبریا و عظمت ده وار. یعنی
تشبیهده واردر. بونلر هر ایکیسی ده بر ذاتك صفاتیدر. بونك ایچون صفات معلومهٔ
الهیه ده بو صفتی برکیمسه بیلمزسه معلوم اولان اللهی اولدیغی کبی بیلمز. و کیم که حق
سبحانه وتعالی یی واجب الوجود دیه بیلمزسه اوکیمسه مخل الایمان والتوحید اولور.
قیامت کوننده ناره کیرمکه مستحق اولور. اللهك غضبندن ینه کندیسنه صقینیر.
(موحد) اولان برکیمسه بیلملیدرکه صفات الهیه عائد خبرلر (تجلیات الهیه و کشوفات علیه)
بو یولده اولان خبرلرده (وجه، عین، قدم، ضحك، عجب) کبی صفات ذاتیه ده
تشبیه واردر. بونلرده بر قسمی ده صفات فعل قبیلندندر (رحمانك عرشی اوزرینه استیلاسی،
حقك کیروب کلمسی، نزولی) کبی صفتلردر. شو حالده بو صفتلر تشبیهی موجب اولمیه جق
بر صورتده ثابت اولدی. و بو قبیلده اولان توحید هر زمان وار اولدیسه بز صفات
فعله اعتقاد ایدرز. و بو صفات اکا ثابتدر دیه اعتقاد ایدرز. و حق تعالی
فعلنده مباشرة محتاج اولمدیغی حالده (انما امره اذا اراد شیئا ان یقول له کن فیکون)

بیورمشدر. اشبو آیت یس سوره سنده اولوب (اونك شأنی شودرکه برشیئك اولمسنی
استینجه اوکا (اول) دیر اوده درحال اولیویریر) دیمکدر. بونی بیلنه بیلیه بیلمیه
بیلمز. شو حالده عاقل اولمیه اولورده (تشبیه) ایله اللهدن بعید اولمامیلیدر.
(توحید و تنزیه) ایله حقه قریب اولدقدن صکره حقدن اوزاقلاشمامیلیدر و
(تشبیه و تعظیم) ایله حقه تقربده بولندقدن صکره (تنزیه و تعطیل) ایله اللهدن
قاچمامیلیدر. بونك ایچون (تنزیه و تعطیلش) حقی توحید ایدرسه و (تشبیهی)
حقه تعظیمده بولنورسه (خیر الامور اوساطها) سرینه مظهر اولور.

«فصل»

— تشبیه و تجسیم بیانندهدر —

فصل — جناب حق حقنده تشبیهه قائل اولمق تجسیمه قائل اولمقدن شناعت، حدی
تجاوز جهتنده یك خفیف قالیر زیرا (تشبیه) حقده حدوث جسملك معناسی کلمز،
و (تشبیه) بو شیء شو شیئه بکزه یور دیمکدر فقط برشیء دکلدر. زیرا علم کلام اهلی
عالمك حدوثنی اثباتده (حادث اولان برشیء ایچون موجود، وحی و عالم و قادر
بر احداث ایدیجی لازمدر. نته کیم بر کوزل یازی کورن کیمسه ضرورة بیلیرکه او
یازی یازیلدیغی وقت برکاتبك حاضر بولنمسی و یازی یه بیلمسی و یازی یازمغه مقتدر
اولمسی لازمدر) دیرلر. علم کلام علماسنك بو سوزلری غائبی مبانده اولان تشبیهدن
عبارتدر. والا بوکا استدلال آدینی ویریرلر بوکورونن بر شیئك غائبه استدلال دکلدر
علماء کلام نه اسم ویریرلرسه ویرسینلر استدلال دیه کلدیکری (تشبیه) دن خارج دکلدر
و کتاب اللهده ده بوکا بنزیه دیه نور سوره سنده مذکور (الله نور السموات والارض مثل
نوره کمشکاة فیها مصباح (اخر آیه قدر) قول الهیسی واردر. والله تعالی بو آیتده
خبر ویرر که (الله) کلمهسی بر نوردر. صکره اونك نورینی نور مشکاة یعنی ایچنده
چراغ بولنان بر قندیل ایله تشبیه بیوروری. بوندن بیلندیکه (تشبیه) اسهل و اولی در.
زیرا (تشبیه) بر شیئك الله تعالی یه مشابه قیلمقدر. یوقسه الله تعالینك
او شیئك جنسنده و نوعنده و عینده اولدیغنه اعتقاد ایتمك دکلدر. (تجسیم)
ایسه بونك ضدیدر. فقط تجسیم — اللهی جسم بیلملر. بو بر کیمسه ایله صولك
تشبیه لا یقدر. والا ایمان و اعتقاد جهتنده اسلام مباینیدر. زیرا (تجسیم) دیمك

الله تعالینك جسم عالمك حدیثه و حقیقته داخلدر اعتقادنده بولنمقدر حالبوکه
بونلرده جسم مخلوقدر محدثدر خالقه محتاجدر و ربوبیته صالح دکلدر . ربوبیت
و جسدی یاراداندر الله . جسمیده هیچ بر وجهله جسمده بکزه‌مز شو حالده (نجوم)
قبیله‌سنده کف و قمع جهتیله صول و ربوده‌در کف و قمع جهتیله قبیله‌سنده بك قبحدر .

« فصل »

— « لیس کمثله شیء » آیت کریمه‌سی حقنده‌در —

فصل — سوره‌سنده اولان (لیس کمثله شیء) آیتی آیت محکمدر کیم بونك بویله
اولدیغنی لوازمیله بیلیرسه محققا الله‌ی عارف اولور و ایمان و توحیدی صحیح اولور و انك
بو خصوصده‌کی معرفتی معرفت ذات و صفاته بناءدر . کیم که الله تعالینك ازلی ابدی
باقی دائم اول و آخر و ظاهر و باطن و شاهد و غائب موجود قدیم و انك مثلی بر شی
و بوکا
ده بیلیرسه
علم ایکی نوعدر بری خواصك علمی دیکری عوامك علمیدر (عوام)ك علمی —
(لیس کمثله شیء) کلام الهیسنه تبعا شویولده اعتقاد ایدوب دیمیلیدرکه (الله‌ك
کلام الهیسنده نه بویورمش ایسه اکا ایناندم و رسول الله‌ك قولنه‌ده ایناندم و تصدیق
ایتدم . دیو نکته بیله اعتقاد ایتملیدرکه الله تعالینك ذاتی واردر صفاتی‌ده واردر
والله تعالی قدیم ، ازلی ، ابدیدر هر شیئه قادردر هر شیئی بیلیجیدر هر شیئی
یرادیجیدر . آنده بشقه الله یوقدر . واحد و قهاردر . هر عیبدن و نقصاندن
منزهدر و بونك . مثالی صفات ثبوتیه و سلبیه‌یی ایناندم و تصدیق ایتدم دیه
اکر خاطرینه الله تعالی شویله‌میدر بویله‌میدر خاطره‌سی کلیرسه درحال الله‌ه
استغفار ایدر و جناب حقك (لیس کمثله شیء) قوم الهیسنی تقلید دوزونه
اعتقاد ایدرکه الله تعالی کبیردر عظیمدر عظمتنه نهایت یوقدر کبریاسنه غایت
یوقدر ایشته عوامده اولان کیمسه تقلیدا بویله اعتقادده بولنورسه اونده معرفت
وحدانیت و عظمت و کبریا تماما قبول اولنور .

11 اما خواصك بیلمکسنه کلنجه بونلرك اعتقادیده عوالم تکوینیاتده عوالم تمکیناته انتقالنده
صکره و عوالم فناده عوالم بقایه و بقاء البقایه ارتقاسنده صکره مشاهده اسرارده
کندنده حاصل اولان معرفت یقیندر . شو حالده کیم که (لیس کمثله شیء) عوالمنده
بر طهارت آلیرسه ایشته اوکیمسه کاملدر . اما تام ذوقه طویمازده برآز ذوقه طویارسه
اوکیمسه ذوقه طویدیغی قسمده هالکدر و برکیمسه‌ده تقلیداً کوزلریله معاینه
و مشاهده اسرار بولنمزسه اوکیمسه عوامدندر خواصدن دکلدر شو حالده اونلر
عوام حقنده بیان ایتدیکمز اعتقادده بولنمشلردر و بوکاده ایرشملری شویله‌درکه
(ذات و صفاتی بیلمکله برابر مخلوقده اولوبده الله‌ه اضافه و نسبت اولنان بیلمك
والله عائد شیلر نه اولدیغنی‌ده بیلوب آنده مخلوقه مشارکتی قبول ایتمزلر .

« فصل »

— ذاتی بیلمك بیانده‌در —

بو فصل — (معرفت ذات) حقنده‌در اهل اسلام اتفاقا بیلیرکه الله تعالی
(ذاتدر و شیء عظیم) در . (ذات ایله شیء) بیری مسمای واحد اولوب مترادف
ایکی اسمدر و لغتده (شیء) موجود معناسنه‌در والله تعالی موجوددر . شو حالده
(الله تعالی ، شیء عظیمدر . و (ذات) معلوم اولان شیئه دینیر . و انك صفتی
یاخود صفاتی واردر والله تعالی (ذات) در او ذاتك بکزه‌ری اولماز .
شوقدر وارکه الله تعالی ذاته مثل ایراد بویورمشدر بوده ناسك فهملرینه یاقلاشدیرمق
ایچوندر . نته‌کیم سوره‌سنده جناب حق (مثل نوره کمشکاة فیها مصباح)
بویورمشدر و جناب حقك تمثیل و تقریب ایرادنده دلالتی واردر بوده فهم و تعلیم
ایچوندر بوندنسه اکلا . و ذات الهیه‌ده سوزی اوزاتمه زیرا ذات الله الفاظ
و عباره‌لره صیغمز رسول الله صلی الله علیه و سلم نه طوغری بیورمشدر (لا تتفکروا
فی الله) ذات الهیه‌ده تفکرده بولنمیکز دیمکدر تفکر خاودایه دیمکی شی حقنده
تفکر نصل اولور نبی صلی الله علیه و سلم (لیس عندی صباح و مساء) بویورمشدر
یعنی (بنم نزدمده صباح و اقشام یوقدر) دیمکدر زیرا صباح ، کونشدن اولوب ،
اقشام صباحك عکسیدر . والله عندنده اصلا کیجه یوقدر او قراکلقده بر شی
یوقدر و انك زمانی صرف کوندوز هر شیء عیاندر تماميله کوروب بیلیر و انك
اولی و آخری یوقدر زیرا انك کوندز نیك کونشی (ذات تعالی) سیدر والله تعالی

ابتداسی انتهاسی یوقدر الله تعالی (الله نور السموات والارض) بیورمشدر شو
حالده ذاتنده کیجه کوندوز نصف آراینز. بو راسنی ایی آکلا (انشاالله تعالی)
ابن مسعود (ان ربکم لیس عنده لیل نور السموات من نور وجهه) بیورمشدر
یعنی (ربکز عندنده کیجه یوقدر سماوات وارضك نوری ذاتندندر) دیمکدر
والله ولی عصمتدر.

« فصل »

— صفات الٰهی بیلمك بیاننده در —

بو فصل — صفات الٰهی بیلمك بیاننده در الله تعالی جاثیه سوره سنده
(وله الكبرياء في السموات والارض) بیورمشدر (کوکلرده ویرده بویوکلك آکا
مخصوصدر او یکانه غالبدر. حکیمدر دیمکدر. خبر الٰهیده (حدیث قدسیده —
(الكبرياء ردائي والعظمة ازاري فمن نازعني فيهما القيته النار) بیورلدی
(بویوکلك بنم قفتانمدر وعظمت ایسه باشدن آیاغه بورونه لباسمدر کیم که
کبریا وعظمتده بکا منازعه ده بولنورسه اوطلی ناره آتدم کیدی) دیمکدر
وینه حق سبحانه وتعالی صافات سوره سنده (سبحان ربك رب العزة
عما يصفون) بیورمشدر که (ربك شانلی ربك اونلرك وید کلری
صفتلردن تمامیله منزهدر) دیمکدر. یعنی جناب حقك جلال وکبریا
لایقیله اولمیانده وصفلر توصیفنی نهی بیورمشدر نته کیم برچوقلری
جناب حقه شریك ونده وصاحبه وامثالی کبی شیلر اسناد ایتدن نهی بیورلدی
بو آیتده (رب العزة) بیورلمسی (صفات عزت آکا مخصوصدر) دیمکدر.
و (عزت) قوت، قهر وغلبه وامثالندن وعدم شریکه ورد وضدوند
وتشبیهلك محال اولمسندن خبر ویریر. ابو موسی الاشعری دیدی
رسول الله صلی الله علیه وسلم بزه درت کلمه بیلدیردی.
(ان الله لا ينام ولا ينبغي له ان ينام يخفض القسط ويرفعه يرفع اليه
عمل النهار قبل عمل الليل وعمل الليل قبل عمل النهار، حجابه النور لو كشفه

12

احرقت سبحات وجهه كل شيئ بصره من خلقه) بیورلدی. (الله تعالی
اویومز واویومقده آکا لایق دکلدر. مقتضای عدالتی ایله اینیریکی یوکسلتیر
الجالیته کیجه عملندن اول کوندوز عملی آکا رفع اولونور. وعمل لیل عمل نهاردن
اول آکا رفع اولونور. اونك حجابی نوردر. او نوری کوسترهجك اولسه اونك
ذاتنك ضیاسی طوقندیغی خلقی یاقار) دیمکدر.

بوراده رسول الله صلی الله علیه وسلم بیانده بیورور که کندی ایله قوللری
آره سنده حجاب واردر. وبو حجابك نور ونار اولمقله توصیف بیورلدی و
ناره ده نوری ده محرقدر. جبرئیل علیه السلامده (لو دنوت انملة لاحرقت) دیدی
بر پارمق اوجی قدر دها ایلری کیتسم مقامی کچمکله محترق یانوب محو اولورم) دیمکدر
وجناب حق هانکی صفاتنی کشف ایتسه آچسه یعنی جناب سبحات وجهیله تجلی قیلسه
یعنی سبحات ذات تعالی ایله تجلی قیلسه او تجلی قیلدیغی هرشیئی یاقار (سبحات)
لفظنده جوهری هیجانه کوتوروب یارلوتوب کوزی قاماشدیررمدر شیدر نته کیم جناب حق
عم سوره سنده (وجعلنا سراجاً وهاجاً) بیورمشدر که (وجهت سماده پارلادق
بر چراغ کونشه یاپدق) دیمکدر. وهاج — پارلادیجی ضیا ویریجی نور دیمکدر
شو حالده حدیث قدسیده سبحات ذاتك حجاب کبریا وعزت اولمقرینه ظهوری
اورتنوردر بوقوتده مخلوق عالمنی یاقوب قالدیرر. اما مخلوقاتك مشری یانماسی
مخلوقاتك حجاب کبریا وعظمت ولطف ورحمت ورضوانه ایله تقابلی اولدیغندن
ومخلوقاتك حقه قارشی برچوق حجابلری اولدیغندن دلیلی انسی رضی الله عنهدن مروی
حدیث شریفده (كل شيء بينه وبين الله حجاب الا شهادة ان لا اله الا الله
ودعاء الوالد لولده) حدیث شریفیدرکه (خلق ایله الله بیننده هرشیئ حجابدر
انجق لا اله الا الله کلمه شهادتی ایله والدك ولدینه دعاسنه حجاب یوقدر
طوغریدن طوغری به شایانه قبولدر) دیمکدر.

« فصل »

— مراتب مخلوقات —

بر موحد ایچون مخلوقاتك مراتبنی بیلمك و مخلوقاتی بر برندن آییرد ایتمك وبونلر جملهسندن حقی ذاتاً و صفةً بوقوده مخلوقاتندن تنزیه ایتمك لابددر . بونك ایضاحنه كلنجه شویله كه اشیالر كه مخلوقاتك هر برینه مخصوص مكانی بیلنجه بر برندن آییرد ایدیلور مكانلرك اختلافیده بر یر اشغال ایدن جسم و جسمانی و روح و روحانی كبی اختلافیله مكانلری ده مختلف اولور . شو حالده بللی باشلی كوزل اولدیغنده ایسه مكانی كثیف جسملرك مكانیدر . والله تعالی جسمك قاپلادیغی یره كیرمز واكا حلول ایتمز و آنكله متحد اولمز . روحانیده بویلهدر كثیف جسمله مكانه كیرمز انجق جبرئیل علیه السلام كبی صورت جسمانیهده تجلی ایدنجه مكانه جسم كیرر نته كیم جبرئیل علیه السلام نبی صلی الله علیه وسلم كلدكده اعرابی صورتنده كورندی بوندن صكره (عرضه) لر مكانی كلیر اعراضك مكانی اجسامده اعراض اجسامه حلول ایدر صكره جسمانیاتك مكانی كلیر . روزكارلر كبی صكره مختلف نورلر مكانی كلیر اولكیسی كونشك نوریدر ایكنجیسی كوزك نوریدر اوچنجیسی علمك نوریدر عقلك نوری نور علم یقیندر دردنجیسی نور سردر اوده نور عقلدن دها لطیفدر بشنجیسی روحك نوریدر بوده سرك نورندن دها لطیفدر آلتنجیسی (خفا) نك نوریدر بوده جملهسندن دها لطیفدر وبو نورلرك هر بری ایچون مختلف مكانلر واردر لطافتلریده مختلفدر نته كیم ذكر ایتدك و هر نورك كندسندن دها لطیف نورلر یرینه كچمسی محالدر مكر كه الطف نور اولورده چكیلیر ویرینی دیكر نوره براقه وبو نورلرك جملهسی مخلوقدر وبونلرك ارقهسنده ده (نور قدیم) واردر . اوده الله تعالینك صفاتیدر و مشایخ صوفیه عندنده صفات الهیه جملهسی نوردر زیرا انلرك انلری انوار اولارق كوررلر صكره (نور ذات الهی) واردر اوده هپسندن دها لطیفدر

وذات وصفات الله عزّ وجل امكنهٔ مخلوقاتك مكانلرنده دكلدر نه جسم مكاننده نه جسمانی مكاننده نه روح نه روحانی مكاننده دكلدر . عمادهبن عفانه رضی الله عنه (عامر بن عبد القیس) ه ربك نرهده ای اعرابی دیه صوردقده (ربم مرصادده در ایستدیكنی عزیز قیلار ایستدیكنی ذلیل قیلار) دیدی . حضرت عثمانده (كوزل سویلدك یا مؤمن) دیدی یعنی اعرابی فجر سورهسنده اولان (ان ربك لبالمرصاد) آیتنه اشارت ایتدیكه آیت مآلی (چونكه ربك كوروب كوزتمكدهدر) دیمكدر

والله تعالینك صفات الهیه نه عینیدر نه غیریدر والهیه صفاتندن هر بریده دیكر صفاتك عینی دكلدر زیرا حقیقتلری مختلفدر صفات الله ذاتك غیری ده دكلدر حقیقتده موصوف ایله متحد اولدقلرندن . ایشته مخلوقاتك مكانلرینی شو یولده بیلنجه حق سبحانه و تعالینك مخلوقاتك مكانلرندن منزه اولدیغنی بیلمهسی اولدی . زیرا مخلوق الله مخالطهده بولنمز ومجاورهده اولمز و مخلوقه حلول ده ایتمز مخلوق ایله متحد ده اولمز حالبوكه تعالیده مكانه مخلوق كیرمز مخلوقلك مكانه حلول ایتمز مكانه مخلوقه مجاور اولمز مخلوق ایله متحد اولماز .

« فصل »

— انوار مخلوقه —

فصل — نقدر پارلاقجه نور وار — الله تعالینك افعالیدر وافعال الهیهنك جملهسی الله تعالینك نورندن مستفاددر . و لكن الهیه نور قدیمدن نور مخلوقده بر شیء یوقدر . شو قدر وار كه مخلوقه الهیه نور قدیمی تجلیسی مخلوقه ضیا ویرر — مخلوقده او اشراقدن بركتنده قولده ضیا حاصل اولور نته كیم ربمز تعالی جماده صفات حیات ایله تجلی ایدنجه او جماد دیریلیر بونك كبی هوایه تجلی ایدنجه او آنده هوا ناره منقلب اولور و كوكل كوزلرینك حصول كلوب ربینی حمد ایله تسبیح ایدر و آتشه ظهور ایدر صكره او ییلدیرم

بریده اصابت ایدر ییلدرم طاشی ودمیره طوقونسه اونی قار ومووم کبی آریر .

بیلکه اللهك نورندن نور اقتباسنده بولنمق برلامبه‌دن دیکر لامبه‌یه نور آلمق
ویا برعالمدن دیکر عالمه نور آلمق کبی ده که لامبه‌نك کندیسندن برشی اکسیلمه اولمادیغی
اقتباس ده بولنمقده الدیغی علمدن برشی اکسیلمه اولمادیغی بلکه تعلیم وتعلم سببیله دیکر
برعلم حاصل اولمقدر . شمس نوریکی نور الهیدن اقتباس ایلدیکی شمس نوری انجق
آثار اشراقه نور الهیدر . شمس نوری الله تعالینك نوریك عینی ضیاسی
دکلدر . نته‌کیم حلولیه مذهبی بوکا قائلدر . ایشته رسول الله صلی الله علیه وسلمدن
روایت اولنان (ان الشمس باب الله الاعظم محض شمس اللهك ال بویوك قپوسیدر)
حدیث صحیح اولدی ویوراده بیلیرز که نور سوره‌سنده (الله نور السموات والارض) بیوریلمش
وزمر سوره‌سنده ده (واشرقت الارض بنور ربها) بیوریلمشدر . یعنی (الله کوکلری
یرلری نورلندیرر (هرشیئك نوری اونك نورندندر) و (یرنوری ربنك نوریله
ایشیقلندیر) دیمکدر .

« فصل »

— الظاهر —

فصل — (الظاهر) اسم الهیسی حقنده شارع علیه السلامدن بویوردیغی استعمال
مطلوبدر . اکر بویله اولمسیدی شارع اولان جناب حق حقنده بوکلمه‌یی قوللانمازدی
شوقدر وارکه جناب حق الظاهر اسمی ذاتده ویرلیکنه اکلاشلمسی جناب حق
کیمك قلبنده حجابی آچیق اولورسه معناسی اوزمان اکلاشیلیر . اکلاینجه ده
جناب حق اونی علمده رسوخ کسب ایتمکه لیاقتلو قیلار . راسخ فی العلم اولانلرده
صحابه ، تابعین وتبع تابعین وعلماء مذاهب وعلماء صوفیه‌در . اما دنیایه
رغبت ایدن وبین الناس حب جاه ورفعت تأثیرینه کندینی غلبه ایده کیمسه‌لر
(الظاهر) اسم شریفنده کندی عقلیله تصرفده بولنمق ممکن دکلدر . زیرا (الظاهر)

114

اسم شریفی هر نقدر اخباراً واقع اولمشسه ده اسرار الهیه‌دندر . حالبوکه دنیایه رغبت
ایدن کیمسه (حب هوی) خسته لغنه طوتولمشدر . مکرکه دنیای فانیه میل مرضی قلبنی تداوی
ایده ومزاج عقلی شفا بوله . صکره (الظاهر) اسم شریفنده تصرفده بولنان طائفه‌لر
نائل اجر اولورلر . زیرا توحیدی قصد ایتمشلردر . بو جهتده ده مؤاخذه اولنمیه‌جقلردر زیرا
طوغری یولی آراشدیره‌ن یا تشبیه ویا تنزیهه میل ایلمشلردر . هر ایکی طائفه حقنده اك
صاغلام یول منازعه ودشمنلك وعداوتی اورته‌دن قالدیرمقدر . وایکیسنده هر بری
دیکرینی مقتضای طمع وعصبیت ایله کفر اسناد ایتمکده بولنمامیدرلر . هر ایکی هر
ایکیسنده ده ایمانده شرطی معنی ایمان جهتی واردر . نته‌کیم ذکری یوقاریده کچدی
هر ایکیسی لابد اولان انصافه طوغری دونمکدرلر وطرفینه حق سؤال ایتمکدر . زیرا
بونلر ایچون اقسام تکفیرنده بر معنی یوقدر . تکفیر ایدیلیر او بر سوزده عبارت
قالیر . تکفیر ایتدیکی بالفعل کافر اولماز . بونکله برابر تکفیر ایتدیکی بر مؤمنله اختلاط
وامتزاج دفع اولور . قبول ایدن ویرلیر محبت ایدیلیر . بویله مناسبتلر طوتولمقده
مؤمنلر انقباسنك خوفی دکلدر . بونك دوشوغنلری ده تشبیه ویا تنزیهه میل ایدن
موحدی تکفیرده بولنمالی آغزده تکفیر ایدرسه بالفعل اونی تکفیری تکذیب
مؤمنه کافی کلیه خصمی ده بونی ایشدیکی عصبیت وغیظنی آریترر . بو بابده
مجادله‌نك نتیجه‌سی بودر .

— فصل —

تشبیه ویا تنزیهه میل ایدن بو ایکی طائفه‌ده هر برینك نیجه مشروع اولانده بربرینه
تعرض حق ایدن حقی یوقدر . اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم اکا تعرضده
بولنمدیلر . اوندکی برابرلك اوغراشدیلر . اصحابك اوغراشدیغی اللهك فرض قیلدیغی
شیلرد ایدی . اونلر اللهك امرینه اتباع ونهیندن اجتنابه وعد ووعید الهی‌یه
دیکدیلر . حرامی حرام بیلمك حلالی حلال بیلمك وعبادتی ادا ایتمك وحدودینه
صاغلام طوتمق) ایدی . صکره کیلدی فضولی شیلره اوغراشیلر خبایثه ده

آنلرک کوکلرنده وسوسه ویرن شیطانی مسلط ایدر. بین المسلمین اختلافی
موجب اولدی. جناب حق زخرف سوره سنده (ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض
له شیطانا فهو له قرین) بیوریورکه (کیم که رحمانک ذکرینه قارشی کورلک کوسترر
بز اوکا یولداشی اولمق اوزره یانینه بر شیطان قاتارز) دیمکدر.
طه سوره سنده ده (ومن اعرض عن ذکری فان له معیشة ضنکا) بیوریور. دیمککه
هرکیم بنم ذکرمدن (کتاب وپیغمبرمدن) یوز چویررسه اونک ایچون طار بر معیشت
واردر دیمکدر. بوکا ده سبب اونجه عداوت وحسد ده ایدی کلمشلر. بونک نتیجه سی ده
سوکمکه، تکفیره چیقدیلر (شیرازهٔ امت واتحاد ملت اسلام بوزولدی) شو حالده
الله تعالیدن یوز دوندیرمک عباد الله بیننده تنزل وتدنیی موجب اولدی
اللهک غضبنه صیغینیرز.

« فصل »

فصل — براهین قاطعه ایله ثابتدر که الله تعالی (موجود بر ذاتدر وکندیسنه لایق
اوصاف کمالیه ایله موصوفدر. وکندیسندن ماعدا بوتون مخلوقات (قدرت، اختیار
واراده سیله اللهک ایجادیدر. اراده واختیار ایله کوردیکمز برابرنجه عالم
وقاورده ظهوره کلیر. الله تعالی تبارک سوره سنده (الا یعلم من خلق) بیوریور
دیمک (هیچ یاراتان بیلمزمی؟ حالبوکه او اینجه ایشلری کورر هر شیئک ایچ
یوزندن خبردار اولور) دیمکدر. شو حالده (خلق ـ یاراتمق)، قدرتی مستلزمدر
وقدرت واراده، علمی مستلزمدر علم، حیاتی مستلزمدر حیات وجودی
مستلزمدر. شو حالده الله تعالی (موجود، حی، عالم، قادر، مرید،
مختار، وبوکا مماثل صفات ایله موصوف بر ذات موجوددر ومخلوقاتک
جمله سی الله تعالینک اثریدر، وافعال، صفاته شاهدلر وصفات،
ذاته شاهددر. زیرا افعال وصفات ذاتسز اولماز. شو حالده
الله تعالی ذاتی نور عظیمدر. وکمال لطافتنه لطیفدر. وکمال لطافتنده
یاقلاشنه کیم جبریل علیه السلام سدره مقامنده (لو دنوت انملة لاحترقت)

دیدی (بر پارمق اوجی قدر دها ایلری کیتسم محقق یانیغم کوندر) دیدی
والله تعالی تقدس وتعالی بیلیر (لیس کمثله شیء) دیرو (ذات الهیه) یی
اکلاتان بر عباره وشرح ایده بر شرح یوقدر. بو بابده اک ایچو بیان
(لیس کمثله شیء) در. شو قدر وار که بونک ورائسی ذوق ومشاهده در.

« فصل »

فصل — عقیدهٔ صحیحه سلیمه صحابه وتابعین وتبع تابعینک عقیده سیدر
وبونلرک اولدیغی کبی اوزره که بونلرک اجماعی اصول دینده حجتدر. پیغمبرمز رسول الله
صلی الله علیه وسلم (خیر القرون الذین انا فیهم ثم الذین یلونهم ثم الذین
یلونهم ثم یفشوا الکذب فیشهد الرجل قبل ان یستشهد ویحلف قبل ان یستحلف)
بیوره رق بونلرک عدالتنه شهادت بیوریورلردر. قرونک، زمانلرک
خیرلیسی بنم ایچلرنده بولندیغم کیجه ان زمانیدر. صکره انلردن صکره کلنلرک
صکره انلردن صکره کلنلرک زمانیدر. صکره یالان اورتالغی یاپیلیر. او
زمانک آدملری بر وقعه کوروب بیلمدن ده شهادتده بولنور کندیسندن یمین طلب
اولنمزدن یمین ایدر دیمکدر. شو حالده صحابه رضی الله عنهم حضرت نبی صلی الله
علیه وسلمک برکتیله وقرآنک نزولی تأثیریله وانوار نبوتک دائما کوزلری اوکنده
بولنمسیله نفسلری طبیعت بشریه دن تجرد قالمشلر وشائبهٔ هوادن قلبلری
تطهیر قیلنمشلر. ودنیا دوشکونلرندن اعراضه آلشمشلر وحتی طالب اولدقلری
آخرت اقبالده بولنمشلر وباطلدن قاچمشلر. ونور ایمان ایله حقی کورمشلردر
شبهه یوقدر بونلرک اعتقادلری اختلاف عیب وعارندن مبرا قالمشلر. وجملهسی
قلب واحد اوزرینه بولنمشلر ورأی واحد اوزرینه قالمشلردر وقتاکه شمس نبوت
حجاب غیبه طولاندیجه ظلمت نفوس میدانه چیقمغه باشلامشلر قرن صحابه
منقرض اولنجه ظلمت زیاده لشمشلر. عهد رسالتدن اوزاقلاشدیقجه نفسلرک
دنیایه رغبتی کوندن کونه آرتمشلر دنیایه رغبت آرتدیقجه شیطانک عقیده لره
تصرفی یولی آچیلمشلر. شو حالده کیم عقیدهٔ صحیحه ایسترسه طبقهٔ اولادن اولانه

صحابه یه اقتدا ایلسونلر و اونلرك ایزینه کیتسونلر که الله تعالی ده آنلره بصیرت
باطنیه نور یقین ایله نورلاندیرسین . واقعا حضرت وهابی صدقی یوروندن
اکا حقی صحیح صورتده کشف ایلسونلر که الله تعالی هود سوره سنده
اونلاره (ولا یزالون مختلفین) قول الهیسنده اولانلردن مخالفتدن قورتولسونلر
و آنی (الا من رحم ربك) زمره سنه الحاق ایلسونلر زیرا مؤمنك مؤمنه
قارشی وظیفه سی قولایلق کوسترمك تراکتده بولنمق رفیق شفیق اولمق
حبیب لبیب اولمقدر زیرا مؤمن مؤمنك آیینه سیدر . آیتك معناسی
(آنلر دائما اختلاف ایدوب طورورلر مگرکه ربك رحمت ایتدیکی
کسیلر کوریکی بشقه ، اونلری بو اختلاف ایچون یراتمشدر .

—·—(باب اول)—·—

« اعتقاد بیانندهدر »

بو باب اعتقاد صحیح عقیده یه تحسك بیانندهدر (اعتقادك معناسی)
مقیانك وجودینه قلبده حصول کلان بر علم صورتنده یاخود ظن یا غلبه ظنده در
(علم) ده واقعه مطابق اعتقاد جازم ثابتدر . کیرادن بری (علم) بر
نوردر قلبه اینجه شعاعی معلوم جهته نفوذ ایدر واکا تعلق ایدر
کونش نورینك تعلقی کبی دیمشلردر . بعضیلری ده (علم) مشکاة نبوتدن
آلنوب مؤمنك قلبنه قبصه ویرر مؤصدده اونکله الله یاخود اللهك
امرینه وحکمته یول بولور دیمشلر . بوده مؤمنلره خاص بر علمدر . بعضیلری ده
(علم) بر صفتدر که بونك آله ایله ایجون حیات شرطدر وعلمك مأخذ
ومصدری حضرت اللهدر دیمشلر . بعضیلری ده علم اوچدر علم ضروری
کبی علم لدنیدر علم ضروری طبیعته متعلقدر نته کیم انسانده آچلقدن صوصاملقدن

16

بیلیر (علم کسبی) ده وجود و سبب اوزرینه تعمیم ایدنلر والحاصل وجود و سبب
ثابت قیلانلر علملر استادلردن کتابلردن علم الهی کبی (علم لدنی) ایسه
ارادت وجودی سببه تعمیم وابعاد ایدن علملر . اللهدن کلانلر الهام کبی واسباب
علمده شونلردر (حواسی سلیملر) سمع وبصر کبی عقول مستقیملر هرشیئی
اجزاسنده وها بوبیوکلر ونیزیکی کبی بوده اخبار صادقه لر اللهك وانبیانك
خبری کبی وکذب اتفاقده قابل اولمیانلر بر جمع جمعیت کثیره دن روایت اولنانلر
خبر متواتردر .

« فصل »

— اعتقاد صحیح —

فصل — (اعتقاد صحیح) دیمك (تعطیلدن ، الحاددن ، تشبیهدن ، تسجیمدن ،
تکیفدن ، تنقیصدن ، حلولدن ، اتحاددن واباحه وامثالندن خالی اولان و
بونلردن بری کننده تنزیه وعظمت وکبریا بولنان اعتقاد دیمکدر . نته کیم
(صحابه) رضی الله عنهم بویله ایدیلر . بونك دلیلی کتاب ، سنت اجماع
ملت ایله مسلمدر که بونك حقنده الله تعالی نساء سوره سنده (وَمَنْ يُشَاقِقِ
الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ
مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا) بویوریلمشدر .
ورسول الله صلی الله علیه وسلمده (لا تجتمع امتی علی الضلالة)
بویورمشلردر یعنی (امتم ضلالت اوزرینه طوپلانمزلر) دیمکدر زیرا
امت محمدك کاملرینك بصیرت باطنیه نور یقینه نورلانمش وحقه اعتقادده
صادقت وحضرت محمدیه حسن الثنا وجناب حقه نفسلرینك شرندن وشیطانك
مکرندن استعانه وفضل الهییه اعتصام - ضعفلری وضراعت واستکانت الصیاد
- الحاملری ایله دنیاده زهد ایله مرزوقلر اولمسی ایچون وقلبنده مخالفت
داماریلك قوپارلمسی ایچون ودائما خلقه نظر رحمت ایله باقمسی ایچوندر

دعاده بولنمقده درلر .

وبونلر ادعالرنده كيمسه نك علامتى حجاب ونقاب وظلمتده قالمشدر
رحمت نظريله باقمقده وانلره قارشو عناد وعداوت بيله كتمامكدرلر نته كيم
الله تعالى آل عمران سوره سنده (فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ لِنْتَ لَهُمْ) بيورمشدر
) وبو معنى صوفيلره مخصوص احوالدندر .

زيرا صوفيه كرامك قلبلرى محبت الهيه طادينى طويديقندن محبت دنياده
بالكليه اعراض ايتمشلر وقلبلرنده نزاع ومخالفت طامارلرى چيقارلمشدر
بو جهتله بوقومده خلقه شفقت ورحمت نظرايتديلر ومخالفت عذابنده وعداوت
مرضنده قورتولديلر و (فرقهٔ ناجيه) نامنى آلوب بونامله ملقب اولديلر .

« فصل »

فصل — قوله بيلمك كركدركه (الله تعالى واحِدْ وَاَحَدْدر) وذات
وصفاتنده فرددر تكدر وذاتنده مثالى يوقدر وصفاتنده نظيرى يوقدر)
وملكنده شريكى يوقدر وصفاتنده صكره دن اولمش برشى يوقدر .
قدمكلنده زوال وبدايت يوقدر بقاسنه نهايت يوقدر . دائم الوجوددر .
وآخرى يوقدر موجوداتك قيوميدر وبلا انقطاع محافظيدر على الدوام
لم يزل ولا يزالدر صفات جلال وجمال ايله موصوفدر . كبرياسنه
نهايت يوقدر . عظمت وجلالنه غايه يوقدر جسم وجسمانى دكلدر .
روح وروحانى دكلدر وجوهر محدود دكلدر وجواهره حلولى يوقدر
بلكه او اشيانك خالقيدر احددر . صمددر ، فرددر طوغمدى طوغورلمدى ،
وانك هيچ برجهتله اقرانى يوقدر ، حركت وانتقالدن منزهدر وقوله
هر موجودده دها يقيندر وقولك شاه داملرندن دها يقيندر ومخلوقاتنه
يقينلقى مخلوقاتك بربرينه ياقينلقى وياننده بولنمسى كبى دكلدر بلكه بو يقينلق
الله تعالى يه لايق برقربدر نته كيم الله تعالى سوره سنده (وهو معكم اينما كنتم)

بيورمشدركه ديكدر . جنيده (حقك
مخلوقه قربنده صورلدى جوابنده (الله قولنه قريبدر اما بيلمك مناسبته
دكلدر الله بعضه قولنه اوزاقدر لكن افتراق مناسبته دكلدر اللهك
قرب وبعدينك كيفيتى غير معلومدر نته كيم (ليس كمثله شيء) در يعنى نته كيم
انك مثلى برشى يوقدر بونك ايچون حقك عبده معيتى وقربى برقولك ديكر
قولى معيتى وقربى كبى دكلدر والله تعالى (كان الله ولم يكن معه شيء) در
والآن ده اويله در وحالنده تغير ده يوقدر ومخلوقاتك ابداعى وكندنده افعالك
صدورى انجق قدرت ، مشيت وارادهسيله در نته كيم الله تعالى سوره سنده
(انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون) بيورمشدر وبناءً
الله تعالى نك وارلغى معلومدر ودار قرار اولان آخرتده كوزلر ذاتنى كوره جكدر
نته كيم كتاب وسنتده بويله بيان بيورلمشدر والله تعالى لذاته واجب الوجوددر
حى در عالمدر قادردر مريددر كلام قديمله متكلمدر حكيمدر وحكمت وقدرت
جميع صفات الهيه نك لوازمندندر اللهى ذاتاً وصفةً بويله بيلمليدر ودائما اقسام
الهيه عائد بيلديكى محامدى وفضل الهيه وطهارت قدسنى وعظمت جلالنى
خلقه نشر ايتمليدر واللهك سخى اولديغى عظمت وكبرياسنى شناده بولنمليدر
اللهك ايشنده اورتاغى اولوب ايشه قارشمامليدر واللهك نعمتى ايله متنعم
اولوب آغزينك صاريسنه قدر عصيانه قالمامليدر اورتاده قول نعمت الهيه
كفره انكاره تبديل ايتمرده اولمه والله اطاعتده وذكر الهيه وكتاب عزيزنى
تلاوتنده تنبللكدن اوزاقده اوزقلمليدر واللهك لطفنى كرمنى . رحمتنى . رأفتنى
شفقتنى دائما كندنجه وخلقه ايچنده ياد ايتمليدر وخلقى انك يول اولان احسانه
وانعامه دعوت ايتمليدر وخلقى رحمت واسع حقه وكمال مغفرتنه اميدوار
ايتمليدر وبونكله برابر قوللرى عقابندن وغضبى موجب شيلردن قورقوتمليدر
وخلقى رضاى حقى موجب يوللره تشويقده بولنمليدر وحقده صادر اولان
وصادر اولاجق اولان هر شى بك كوزل ونهايت كمالدهدر واللهك كمالك

خلوقی شیئك صدوری محالدر . وهیچ بر کیمسه نك اللهه اعتراضه حقی یوقدر .
اونك شانی ایستدیکنی ایشلمك اراده سیله حکم ایتمکدر . والله تعالی عالملردن
غنیدر وکندندن بشقه هر شیء اکا محتاجدر . مثل اعلا اللهکدر . یعنی الله عالملردن
غنیدر ومخلوقاتك صفاتندن تنزهی واردر . و(الله) جواد وکریمدر . اللهده
اویوقلمه ، اویقو یوقدر . ایشته بو عقیده وسواس شیاطینه ایصلامسندن
قورتیلوب تقوی ایله زینتلنیر و هدایت ایله مؤید اولان وورع ایله مهذب اولان
و ذکر الهی ایله غداء معنوییی الان وکتاب وسنتده اصلی اولمیوب اغزدن
آغزه ناسك قولاقلرینه کیدن افسانهلری بربرلرینه کتیردیکی بکلنمدیرمك ایچون
سویلدکلری سوزلری ایشتمك وتقد عمرینی بونلرده چوروتمك ایچون او
یولده سوزلری ایشتمك ایچون اونلردن قولاغنی محافظه ایدن وخلقك توهم
ظنلرینه الدیرمیان کیمسهلرك عقائدی صحیح عقائددر . وبو یولده بر قلب ایسه
دنیایه قارشی زاهد وآخرته راغب والله تعالیه طالب وطرف حقدن
قلبنه نور آتیلمش کیمسه ده اولور . نبی کریم صلی الله علیه وسلم (النور
اذا دخل القلب انشرح وانفسح قیل وما علامته ذلك یا رسول الله
قال التجافی عن دار الغرور والانابة الی دار الخلود والاستعداد للموت قبل نزوله)
بویوردیلر (نور هدایت وتوفیق بر قولك قلبنه کیررسه او قلب کینشلر)
بویوردی . اصحاب کرام طرفندن بونك علامتی نهدر؟ یا رسول الله
دنیالرکده دار غرور اولاندن دنیایه محبتدن تباعد ودار الخلود اولان آخرته
رجوع وأولوم کلمزدن اول أولومه حاضرلنمقدر) دیمکدر . شوکا دوقت
انجیلدیکه قرآن وحدیثدن بشقه ناسی ارهسنده شهرت بولان دورلو
دورلو ظنلره وهملره بوروتمه سوسلی سوزلری صفا نفوسی صحیح
چوجقلره ابتداء قشائلرنده طویورمامیدر . زیرا مرور زماندن ووقتله او
ظنلر او وهملر ضعیف قلبلرنده منقش اولوب عقیده لری تشکیل ایدر

قلبلری او عقیده ایله طولمقده آرتق قلبلرینه دوکیلانده عقیدهٔ صحیحه
طاشوب دوکیلور طوله قلبلرینه تأثیر یاپمز بر حالده کلیر .

ایکنجی باب

« الله عزوجله ایمان بیاننده در »

بو باب (الله عزوجل) ه ایمان بیاننده در . لغتده (ایمان)ك معناسی
تصدیقدر . ایناندر . الله تعالی سوره سنده (وما انت بمؤمن لنا)
بویورمشدرکه (بمصدق لنا) دیمکدر یعنی وایمانك محلی
(قلب)در . نبی کریم الله تعالی سوره سنده (کتب فی قلوبهم الایمان)
بویورمشدرکه وایمانك محل ظهوری لساندر ،
الله تعالی سوره سنده (قولوا آمنا بالله) بویوردی
والله تعالینك (قولوا) امری مکلفینه قاشودر
یعنی مکلفینه توحیده دلالت ایدن سوزی دیللریله سویلمهلری لازمدر .
ونبی صلی الله علیه وسلم (امرت ان اقاتل الناس حتی یقولوا لا اله الا الله)
بویورمشلردر وشرعاً (ایمان)
جبرئیل علیه السلامك حضرتنده رسول الله صلی الله علیه وسلمك تفسیر
بویوردیغی اوزره تصدیقدر . و (اسلام) لغتده (انقیاددر وطوع)
اولمقدر وبونده بعضاً لساناً مع التصدیق اولور بعضاً لساناً تصدیقسز
اولور . و (اسلام) شرعاً اعمال ظاهره اوزره دوام ایتمکدر . بونده
بعضاً مع التصدیق اولور بعضاً بلا تصدیق اولور . اسلامك محلی کوکسدر
نبی کریم سوره سنده جناب حق (افمن شرح الله صدره للاسلام
فهو علی نور من ربه) بویوردی دیمکدر
علمانك ارهسنده مشهور شو اختلاف واردرکه (ایمان واسلام) بر میدر

(اسلام بشقه ایمان بشقه‌دیر. (ایمان واسلام) بردر دینیلرسه حجتی
سوره سنده اولان (فاخرجنا من کان فیها من المؤمنین فما
وجدنا فیها غیر بیت من المسلمین) قول الهیسیدرکه بالاتفاق لوط علیه السلام
قومنده بر او وار ایدی که حضرت لوطک خانه‌سنده که مؤمنلردن بشقه اولان هیچ
برنده ایمان واسلام اهلی بولنمدی مؤمن ومسلم اولان یالکز آل لوط ایدی
دیمکدر. ایمان، اسلامک غیری دینیلرسه الله تعالینک سوره سنده
اولان (قالت الاعراب آمنا قل لم تؤمنوا ولکن قولوا اسلمنا)
قول الهیسنده اعرابدن ایمان سلب اولندی اسلام اثبات اولوندی
شو حالده ایمان ایله اسلام بیننده مغایرت اقتضا ایلدی.

« فصل »

ایمان بالله = دیمک حقک قولاً ازلده تقدیر بیوردیغی ایماندر
ایمان لله = دیمک سعی ایله الده ایدیلن ایماندر

فصل — علی بن سالم دیدی که سهل بن عبدالله التستری حضرتلرندن
ایشتدم که (ایمان بالله ایمان للهدن غیریدر یقین بالله یقین للهدن
غیریدر وحب بالله لله حبدن غیریدر ورضا بالله رضا للهدن غیریدر)
بیوردی (اختصاص کلمه‌جکدر) صکره ده بالله اولان شیء ایمانه جمع ایدن
اوده (توحید) در و لله اولان شیء عمل راجعدر بیوردیلر.
عبدالله تستری یه (بزم ایمانمز له نبی صلی الله علیه وسلمک ایمانی مساویمیدر)
دینلدکده (خیر) مساوی دکلدر دیدی ولکن اسلامز مساویدر دیدی
اوده شهادت واقراردر اما ایمانده ناسی بربرندن درجه درجه فوقکدر)
دیدی وینه (ایمان ایله برابر اسباب یوقدر یعنی ایمانک بر سببی مستند
دکلدر دیمکدر زیرا اسباب (اسلام) ده در دیدی. وینه (ایمان بالله،
انجق توحیددر وایمان لله انجق شرایعدر وایمان بالله زیاده‌لشوب —

19 نقصانلشمز اکر جزئی بر نقصان وتردد حصوله کلیرسه ایمان قالماز،
اما ایمان لله قوتلشیر وضعیفلشیر شو حالده کیم که ایمان زیاده‌لشیر
نقصانلشیر قوتلشیر ضعیفلشیر دیرسه ایمان باللهی مراد ایتمشدر،
وکیم که بن مؤمنم الحمدلله دیرسه ایمان بالله تعالیه ذاهب اولمشدر،
وکیم که بن مؤمنم انشاالله دیرسه ایمان للهه ذاهب اولمشدر وکیم ایمان
غیر مخلوقدر دیرسه ایمان لله حقنده سویلمشدر وکیم که ایمان مخلوقدر دیرسه
ایمان للهه مناسبله سویلمشدر دیدی وصلی الله علیه وسلم (الایمان بضع
وسبعون شعبة اعلاها شهادة ان لا اله الا الله وادناها اماطة
الاذی) بیوردقلریدر.

شو حالده شهادت ایمان باللهدندر واماطه اذی ایمان للهدندر
وینه عبدالتستری (ایمان بالله اولی علم الیقیندر. ایمان للهک صوکی
علم الیقیندر دیمشدر وینه ایمان تصدیقده آز بر ضعف کفر باللهدر
لله معصیت دکلدر وایمان للهده ضعف کثیر معصیة اللهدر کفر بالله دکلدر
بو عاجزلرک ناره کیرمسی للتوحید هدر بتوحید هدر دکلدر.
ونارده ده جهنمیلری بتوحید هدر یعنی ازلده نائل توحید اولدقلرندن
توحید هدر دکلدر یعنی دنیاده سعی وعمله الده ایتدکلری توحید یوزندن دکلدر،
بعضلریده دیدیلرکه (ایمان) ایکی نوعدر بری ایمان ایله مکلف اولمزدن اول
او ایمان اللهک قول عطاسیدر واکا (ایمان بالله) دینیر وبو ایمان غیر
مخلوقدر زیرا بو ایمان قوللرنده ایستدیکی قوللرک قلبنه یازلمسه اللهک یازیسیدر
ایمان لله ایسه اکتسابیدر جالیشمقله الده ایدیلیر مشایخ صوفیه‌دن کبارده
بری دیمشدرکه (بن ایمانی بر کاغده یازلمسه وقلبمه قونمسه بولیوردم
لا اله الا الله محمد رسول الله) یازیلی بر کاغدل قلبمده اولدیغنی کوریوردم)
دیمشدر. شو حالده جناب حقک کیملک قلبنده کی او توحید تماماً قالدیرسه او کیمسه
ایمان جزئی ناسک ال قوییدیر بونی کیملرده انبیا ومشایخ صوفیه‌دن کبار

اولیاده حجاب عین گیجک قلبنده که حجابیده بعضیسی قالدیروب برقسمی مستور
قالیرسه اوگیمسه نک عندالله مقداری قلبنده قالقان حجاب وقلبنه اولان
تجلی حق مقدارنجه در .

« فصل »

فصل — کلامی یازی دیدی‌که (ایمان) جمهور عندنده (قول، نیت،
عمل) در (نیت) ک معناسی (تصدیق) در . بنی صلی الله علیه وسلمدن
جعفر بن محمد واجدادی طریقیله نبی صلی الله علیه وسلمدن مرویدر که
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم (الایمان ، اقرار باللسان وتصدیق
بالقلب وعمل بالارکان) بیورمشلردر که (ایمان) لسانیله اقرار
وقلب ایله تصدیق واعضا ایله عملدر دیمکدر .

ایشته کلامی ایادینک ذکر ایتدیکی سلفده بزه مشهور اولاروق انتقال
ایتمشدر خصوصیله اهل حدیثک تلقیلری بویولده در .

ربیع بن سلیمان دیدی که بلخ اهالیسنده بری شافعی رضی الله عنه
ایماننده صوردی ، شافعی ده ابتدا سنک اعتقادینی آکلایه‌لم (ایمان)
حقنده سن نه دیورسک بویوردی بلخلی ده جواباً (ایمان) یالکز
اقرار باللساندن عبارتدر دیدی شافعی حضرتلری بونی نره‌دن بیلدک
دینجه بلخلی سوره سنده اولان (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات)
آیتندن بیلدم زیرا ایمان ایله عمل صالح واو ایله آیرلمشدر شو حالده
ایمان لسان ایله تصدیقدن عبارتدر عمل ایسه ایمانک شرایطیدر ،
یوللریدر) دیدی شافعی حضرتلری ده (سنجه واو فصل ایچونمی اولور)
بویوریجه بلخلی ده اوت ! دیدی بونک اوزرینه شافعی حضرتلری —
(اویله ایسه سن مشرقده ومغربده ایکی الله طاپیورسک زیرا
الله تعالی سوره سنده (رب المشرقین ورب المغربین) بیوریور
دینجه بلخلی قیزدی (سبحان الله بن ایکی الله طاپارکیمی بیلیورسک)

20

شافعی حضرتلری (بن اویله بیلمیورم بلکه سن کندینی اوطرزده صوقیورسک)
بویوردی . بلخلی بونی نره‌دن بیلدک دینجه شافعی حضرتلری (زیرا سنک زعمنجه
(واو) فصل ایچوندر دیورسک بویوریجه بلخلی بو سوزیمه استغفر الله بن
رب واحددن بشقه‌سنه قوللق ایتمم و بوندن صکره‌ده (واو) فصل ایچوندر دیمم
بلکه (ایمان ، تصدیق وعمل دیرم وایمان زیاده‌لشیر وتقصانلشیر
دیرم دیمشدر . ربیع دیر که بو بلخلی حضرت شافعییه بیوک مال یاردیمنده
بولندی وحضرت شافعینک کتابلرینی استنساخ ایتدیروب مصردن حرکت ایتدی
دیمشدر . وجناب حقک سوره سنده اولان (وما کان الله لیضیع ایمانکم)
قول کریمی (سزک بیت مقدسه طوغری قیلدیغکز نمازلری جناب حق ضایع
ایتدی بوش چیقارمدی دیمکدر .

بونک ایچونده بخاری صحیحنده بر باب آچوب (نمازلر ایماندندر) بابنی یازدی
به (باب الزکاة من الایمان باب الجهاد من الایمان) وامثالی بابلر یازدی
بخارینک بابلر آچمسی (مرجئه طائفه‌سنک ایمان بلاعمل تصدیقدر دیدکلرینی
رد ایچون اولدیغنی بعض شارحلر یازمشلردر و سوره سنده الله تعالی
(انما المؤمنون الذین اذا ذکر الله وجلت قلوبهم) آیتی
ایمان کاملک حقیقتی علامتیدر . بو آیتده (وجل قورقو ، توکل ، اقامه صلوة
وانفاق) ذکر بیوریلمشدر .

کرامیه بری دیمشدر که (ایمان) لسان ایله اقراردر وقلب ایله تصدیقدر و
اعضا ایله عملدر وبونلر مناسبتدر شو حالده کیم مقر اولمازسه اوکیمسه کافردر
ویبر اقرار ایدوب قلبیله تصدیق ایتمزسه منافقدر ولسانیله اقرار قلبیله تصدیق
ایدوب عملده بولنمزسه فاسقدر کیم الله رسول الله دیمزسه اوکیمسه مبتدعدر
دیرلرکه ظاهراً ایمانک وجودی باطناً وجودیکبیدر وایمان ظاهر خلق ایچوندر
ایمان باطن حق ایچوندر زیرا خلقک سرلره اطلاعی یوقدر بلکه خلقه
ظاهر اولان بزدر شو حالده دلیل (کلمهٔ شهادتی) اقرار ایسه علائم اظهار

اوخلو عندنده مؤمندر و سرائره مطلع اولان الله تعالیدر . وجنید و سهل
و متقدمیندن غیریلری دیدیلرکه (تصدیق) آرتار اکسیلمز نقصانلقی کشییه
ایمانندن چیقارر زیرا (ایمان) الله تعالینك خبرلرینی و مواعدینی تصدیقدر
و آنده اولان بر شبهه کفردر و زیاده لکی قوت و یقینه جهتندندر و اقرار لسانه
زیاده لشمز حد اکسیلمز و اعضانك عملی زیاده لشیر و نقصانلشیر و نووی
دیدیکه بخاری صحیحنده دیدیکه (ابن ملیکه بوز اوتوز یاخود بر روایتده یوز صحابه یه
ارشدم بونلرك جملهسی کندیلرینك نفاقندن قورقیورلردی بونلردن هیچ بری
(بنم ایمانم جبرائیل و میکائیلك ایمانی کبیدر دیمیورلردی وهم اولدم ایمانی ،
زیاده لکی و نقصانی قبول ایدر دیمشدر ، شبهه یوقدرکه صاحب شهود و عیانك
ایمانی صاحب دلیل و برهانك تصدیقندن چوق قوتلیدر و صاحب دلیل و برهانك
ایمانی اهل ایمانك مقلدلرندن دها قویدر . واما جنید و سهل و بونلرك علماء
متقدمین (تصدیق قلب و لسانله اقرار و عمل ارکاندن بینی تفریق ایدنلردن
دیدیلرکه (تصدیق) نقصانی قبول ایتمز زیرا اصل تصدیقك نقصانی بالکلیه
زوالیدر و تکذیبه و تخمینه یاخود تردد حاصل اولمیدر . و بونلردن هر بری
الله حفظ ایتسین کفر باللهدر اما ایمانك زیاده لکی قوت و یقینه جهتندندر
بوده انکار اولنور شی دکلدر .

ایمانده نقصانی اثبات ایدنلر زیاده لکی قوت ایتمك معناسنی مراد ایدرلرسه
ایکی سوز آراسنده منافات یوقدر اما (ایمانك زیاده و نقصانلغنده شبهه
یوقدر) و موجب اشکالده بر شی یوقدر . ایمانك زیاده لکه کلیجی بوده
ایمانك کثرت افرادینه کوره در یاخود ایمانده اخلاص اعتباریله در .
و ایمانك صدوری (احسان) دینلان شهود و عیاندندر . و احسانك غیری
اعمال ارکاندن صفات فاضلهدندر . کبرادن برینه ایمانده صورلدی اوده
جوابا (ایمان من الله زیاده لشوب نقصانلغی انبیانك ایمانی کوره بکوق

آرتار اکسیلمز و بکرلرینك ایمانی زیاده لشیر نقصانلشیر زیرا (ایمان)
الله تعالینك صفتیدر و الله ایمان ایله موصوفدر نتکیم الله تعالی حشر سورهسنده
کرهی نقصانلقدن سالمدر . امانده ویرن و یاخود پیغمبرلرینی تصدیق ایدن اولدر دیلکدر . و ایمان تعالی الانك
(السلام المؤمن) بیوروری و الله صفاتی قدیمدر و قدیم اولانده زیاده و
نقصانی قبول ایتمز و جائزدر که (ایمان من الله) سوزینك قائلنك مقصدی
عبد ایچونده صفتدر الله تعالینك صفتی دکلدر یعنی الله تعالی الانك علم قدیمنده کی تقسیم
و قضا بیوردیغی ایمان دکلدر زیرا بو ایمان وقت ظهورنده و عبدده حدوثی عبدده و ظهورنده
زیاده لشوب نقصانلشمز علم الهینك تعلق ایتدیکی و قسمت ازلینك اقتضاسی
نقصانی بولمز . یاخود (ایمان من الله) دیمك الله تعالی خلقاً و
قول کسباً اسنادی اعتباریلهدر دیمك ده صحیحدر و انبیا علیهم السلام قوة و یقینه
و احوال غیوبی مشاهده جهتنده الله تعالی طرفندن ارادهده زیاده لك مقامنده دورلر نتکیم
الله تعالی انعام سورهسنده (وکذلك نری ابراهیم ملکوت السموات والارض
ولیکون من الموقنین) بیوروری شعری کرم و انبیا ارتکابه مناهیدن معصومدر و فرائضده
نقصاندن یاخود محفوظلردر . شو حالده انبیا اوصافنده نقصانله موصوف اولمیه
یوقدر و سائر مؤمنلر ایسه باطنلرندهکی ایمانلری قوت و یقینه ایله زیاده لشیر
و فرائضده قصور ایتدیکلری وارتکابه مناهیله فروعده نقصانیتلری ظهوره کلیر .

« فصل »

— حقایق ایمان —

بو فصل — حقایق ایمان بیاننده در عبادة بن الصامت رضی الله عنهدن مرویدرکه
رسول الله صلی الله علیه وسلم (افضل الایمان المرء ان یعلم ان الله معه حیث کان)
بیوررشلردر (کشینك ایمانك افضلی قول نزده بولنورسه بولنسون تحقیق الله تعالی
انکله برابر اولدیغنی بیلمکدر) دیمکدر بیلکه (بر شیئك حقایقی اودرکه اوشی
انکله تحقق ایدر اوده او شیئك مقوماتی و او شیئك ارکانیدر و بعضاده بر
شیئك حقایقی دیمکده اوشیئك انکله اکمل احوالی و اعلی درجاتی مراد اولونور
حتی بونده ماعداسی او شیئك مجازی اولور او شیئك حقایقی اولمز .

بر ابراهیم یقیناً بلسون ایچونده بونلرك کبی قدرتلی آیات ... کوکلرك و یرك ... اوله بونلری بیلکن ، یرده و کوکلرده ... وار ... عبادتیله ... بیلسون دیمکدر

کبراده برینه شریعتده طریقتده حقیقتده صورلدقده جواباً (شریعت)
حدوددر طریقت — مکاسبدر (حقیقت) مواهبدر دیوب سؤال هر کلمه‌سنه
بر کلمه ایله جواب ویردی . (شریعت) حدوددر دیمه‌نك معناسی یعنی الله تعالی
نه ایله امر ایتمشسه اوکا صارلمق و الله تعالی نه‌دن نهی ایتمشسه اوندن
صاقنمقدر . نته‌کیم الله تعالی بقره سوره‌سنده (تلك حدود الله فلا
تعتدوها) بیوریلمشدرکه (ایشته اللهك حدودی بودر شوحالده اللهك حدودینی
ایلری کچمیکز) دیمکدر . (طریقت مکاسبدر) دیمک یعنی نوافل عباداتی اجرا ایتمک
حدوده داخل دکلدر . زیرا (حدود) فرائضدرکه قول اونی یاپنجه ثواب
قزانیر ترك ایدنجه عقابه اوغرار دیمکدر . (طریقت) قیام لیل وصیام نهار
ایله تسبیح وذکر الله تعالی ایله مشغولیتدر . (حقیقت ایسه مواهب
الهیه‌در دیمک بونده قولك کسب شائبه‌سی یوقدر دیمکدر مواهب ده
الله تعالی طرفندن مکاشفات ، مشاهدات ، معاینات ، وتجلیاتدر
بعضیلرینه دیرلرکه شریعتله حقیقتك معناسی قولاً وتصدیقاً ایمان کبیدر
زیرا مقبول ایمان ، قولاً وتصدیقاً اولان ایماندر سوز ایله ایمان تصدیقسز
غنی دکلدر تصدیقده سوزدن غنی دکلدر زیرا سوز ظاهردر تصدیق باطندر
شوحالده (سوز) (شریعتدر) (تصدیق) (حقیقتدر) حقیقتده ایسه
سوز ایله تصدیق آراسنده فرق یوقدر زیرا تصدیقسز سوز ایمان دکلدر
بونك کبی سوزسز تصدیقده ایمان دکلدر شوحالده مقبول اولان سوز ایله
تصدیقی برلشدیرمکدر . غزالی رحمه الله احیاده دیدیکه معاذدن مرویدرکه
رسول الله صلی الله علیه وسلم افندمز معاذه حقیقت ایمانندن صوردقلری
اوده جواباً (هر نه وقت که آدیمی آتیورم بو آدیمم صوك آدیمدر بوندن بشقه
آدیم آته‌بیله‌جکمی بیلمیورم) دیدی . مشایخدن بریده (اسلامك رکنلری
دردر (حدسز نهایتسز توحیده انقطاعسز ذکره . نعت ووصفسز

حالده ووقت قیدی اولمقسزین وجدده دیدی بوذاتك حدسز توحید بودرکه
نهایتسز وتقسیمسز توحید دیمکدر زیرا اللهك وحدانیتنك حدی یوقدر ووحدانیتك
مثلی یوقدر دیمکدر . انقطاعسز ذکر دیمک ویلیك ذکر ایتمك قلبك ذکریدر
زیرا قلبك غفلتیله برابر یالکز لسانده ذکر حقایق ایمانده اولمغه صالح دکلدر
نعت ووصفسز حال دیمک اونك وصفی حالی سوزدر دیمکدر اوحالده
اوکیمسه‌یه کندینی بشقه‌لری وصف ایتمکه محتاج اولمز اونك حالی کندینی وصف
ایدر دیمکدر . الله تعالی فتح سوره‌سنده (سیماهم فی وجوههم
من اثر السجود) بیوریلمشدرکه (اطاعت چهره‌سی یوزلرنده سجده اثرندن
بللی اولور) دیمکدر (وقت ملاحظه‌سی اولمقسزین وجددر دیمک یعنی وجدی
ایچون وقت مخصوص یوقدر بلکه اونك وجدی شهود دائمك وجودیدر
یاخود وجد ایله مراد محب اولانك قلبنده طویدیغی محبتده حصول کلامده
بوروك یاتیشلقیدر . برذات ده دیدیکه (کیم که ملوناته وآنده اولادر بالغلق
ایمانك قوتنه دلیلدر [illegible]
دیمکدر بوده معرفتك آزلغندندر [illegible] ایمانی قویدر وایمانی کمال بولمشدر
اوکیمسه حقنده ماعداسنده [illegible] ایشته کوکنده اعراض ، صحت
ایمانه وکمال معرفته دلالت ایدر کوکنده اقبالده ضعف ایمانه وقلت
معرفته دلیلدر . بونك اضافه کلنجه کیلك که ایمانی صحیح ومعرفتی تامدر
اوکیمسه (معطی) (مانع) (ضار) (نافع) بلکه حقیقتده اللهدن بشقه
موجود اولمدیغنی بیلیر . الله تعالی ده بشقه هرشی هالکدر ولوشی
ولد موجود اولانده کوکل ایله اشتغال صوك درجه‌ده حماقتدر و
صوك درجه کیاده‌لکدر عیب برشیدر .
بوندن اللهه صیغنیرز والله‌دن بوندن عاقبت ایسترز . بعضیلرینه
دیدیلرکه ایمانده اولان صدقدر . الله تعالی نظیره بونده ده ثری اللهدن حیاده

زيرا انسانده ايمانك كمالى انجق عند المشاهده تحقق ايدر. مشاهده ايسه
تعظيمى استلزام ايدر. كيمك كه تعظيمى بوق ايسه او ايدرسه اونك اعضا وجوارحى
كندينه لايق اولمايان شيئه اوزانماز. (وحيا) ايله مراد ده بوده حركم كه
تعظيمده حق سبحانه وتعالى يى مشاهده درجه سنه ايرمه سه ده بى اوقدر
حق سبحانه وتعالى بنى كوريور ديه عبادت ايتمليدر. بو حال ايله تحقق اولمليدر
نته كم احسان مرتبه سنده (ان تعبد الله كانك تراه) اللهى كورر كبى عبادتده
بولنمق اولديغى (فان لم تكن تراه فانه يراك) دريغى اكر سن حقى كوريور كبى عبادتده
بولنه مزسه ك بارى الله بنى كوريور ديه عبادتده بولنمقده احسان مرتبه سى
داخلنده در ديمكدر. الله بنى كوريور ديه عبادتده بولنمقده حيا ثمره سى
ويره تعظيمى موجبدر. ودينيلديكه مؤمن؛ نور اسلام ايله مشروح الصدر
قلبى ربينه ... ربينى كورديجيدر لكن حقيقتى سلجيه ربه صفنحيه
قريب رب ايله محترقدر ربيندن بعدنده آه وفرياد ايديجيدر. (شرح صدر
... سوره سنده (افمن شرح الله صدره للاسلام
فهو على نور من ربه) ... سوره سنده اولوراق (فويل للقاسية
قلوبهم من ذكر الله) آيتى مراد اشتر. بو آيت (على وحمزه رضى الله
عنهما ايله ايكنجى آيت (ابولهب) واوغلى حقنده نازل اولمشدر. زيرا
ابولهب واوغلى قلبلرى قساوت باغلامسنه كيبى ... بغضلرنده
ديديركه (ايمانى بالله) قلبى كوزيله الوهيت حقى مشاهده در بو مشاهده
حاصل اولمق جناب حق اكا كمال ايله تجلى ... ذات
وصفات وافعالده كمال ايله تجلى بيورور. اوكيمسه اولنده حقنده
غيرى يه التفات قالماز. زيرا بركيمسه جناب حقك كمال غناسنى كورسه
اونك ماده طمعى ماسواده كسيلير. وبركيمسه حقك كمال قدرتنى مشاهده

(والده م مرحومه حول خسته لغنده بكا ديديكه قطعى! بن الله تعالى حضرتلرينى
كورديم اما بيلمه يوردم اولديغى طوتيوردم ديدى.)

معناى عينى
الله سيدى اسلام
ايچون احيقه رب لوقنده
بويول بر نور يعنى
الاهى آيتلرينى مشاهده
انثا سنده قلبنه فيضانله
اديه لطف الهى ،
معرفت بارى ، قدسيه
ربانيه يه مظهر اولدوه
كيمسه قاتى بوره كلى كيمسه
ايله برميدر؟
اللهه ذكره قارشو خشوع
اولمجه يرده قالت
بوره كلى اولنلره
وايى حالنه بالشه
بونلر ابيجه بر ضلالتله
ايجنده در) ديلكده

ايدرسه حقك غيريه دن خوفى ساقط اولور. بركيمسه جناب حقك كمال
لطفنى كوررسه اونك غيرى ايله انسيتى زائل اولور. سائر صفات
وافعالده بوكا قياس در.
ابو القاسم فارس ابو الفوارس بغداديه ديديكه (ايمان) اودركه
سنى اللهه جمع ايدر. وسنى بالله جمع ايدر. وحق واحددر. ومؤمن
متوحددر. كيم اشيا بيننده قوشارسه هوالرى اونى حقدن آيير
كيمكه هواسنه اويرسه آيريلير. هواسنه وشهوتنه اويماز او
كيمسه حقى الله ... ايجيدر. كورمن ميسك جناب حق آنده هر خطابه ده
هر بابنده تكرير عقود ايله امر بيورويور. نساء سوره سنده (يا ايها الذين
آمنوا آمنوا بالله) ... (ضل ضلالا بعيدا) بويوريوردى يعنى ...
معنى مادامكه جناب حق واحددر
اكا ايمان ايدن مؤمنك ده متوحد اولمسى ايجاب ايدر (متوحد) ديمك
مؤمنك ظاهر وباطننى جلال الله ده مستغرق اولمسى ديمكدر اوحالده
اوكوكلك ظاهرى حقك غيرى يه خدمتده حقك خدمتنه قوشمش اولور
كوكلك باطنى ماسوايه التفاتدن كسيلوبده حقى مشاهده ده قالير. كيمكه
هواسنه وشهوتنه اويجق الله تعالى دن آيريلير. حق تعالى اونى ترك
ايدر زيرا بوكيمسه هواسنى آله ايدنمشدر. ديمليدر هوا وشهوتى اللهه
اورتاق قيلمشدر. كيمكه قلبنه برشى كلير ويا خود برشيئه باقوب سرى
اونكله اشتغالده بولنورسه اوكيمسه بونك جملسنده اعراض ايله ...
... الله تعالى ماموردر بوايسه (خواصك ايمانى) در زيرا
(يا ايها الذين آمنوا آمنوا بالله) آيتنده مامور به اولان ايمان ... الذكرى
ايمانه غيريدر (تكرير عقود) قولك كلنجى برى ارقسنه ايمانك عقيدى
بويه قول ... ظاهر اولور زيرا امرك مقتضاسى تكراردر. وجناب حقك
نساء سوره سنده (يا ايها الذين آمنوا) قولنه (اى بنى اهل صفوت ومعرفت
(اى ايمان ايدنلر ... آمنوا) بويورلسى

... وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر فقد
... ايدنلر واقعا سزلر الله ورسولنه
انزال اولنان كتابه واولكى
پيغمبرلره انزال اولنان كتابلره
ايمانه ثابته بولنيورسكز لكن ده
ايكنجى دفعه ده قائم اول
اولوكه يعنى اللهه ورسولنه
انزال اولنان كتابه واولكى
پيغمبرلره انزال اولنانه
كتابلره تكريم عهود والمجاورزه
... ايمانه ايدينكز
كيم اللهه ، ملكلرينى ،
كتابلرينى ، پيغمبرلرينى ،
آخرت كوننى انكار ايدرسه
كافر اولور اوكيمسه يولدن
بك اوزاق برضلالتك
ايچنده قالمشدر ديمكدر

وای اهل قرب ومشاهده‌یم) ~~دیمکدر بیلکه~~ بیلکزکه (صفاء معرفت وقرب ،

ومشاهده حقایق ایمانیه‌در . (صفایه) کلنجه اثناسنده صفای حالک ظهوری

الله تعالی‌دن غیریدن اعراض ، والله تعالی‌یه اقبال ایله اولور (معرفت) ه

کلنجه ایمانک ~~تحقیقی معرفت مطلقا~~ [illegible] زیرا الله تعالی‌یی بیلمه‌یه‌رک

آکا نصل ایمان ایدر .

(قربیت) بحثنه کلنجه (ایمان بالله) ، الله تعالی‌یه اقبالدر ، والله تعالی‌یی

یقینلقدر .

(مشاهده) یه کلنجه زیرا ایمان ربک الوهیتنی قلب کوزیله مشاهده‌در

وبعضاً بو صفات ترتیب اوزره اولور اولا صفا صکره معرفت صکره

قرب حق صکره مشاهده‌در .

بیلکه (ایمان) تصدیقدن عبارتدر ، وقلبی معرفت وتوحیده ~~[illegible]~~

معرفت ایسه الله تعالی‌یی (حی ، عالم ، قادر ، مرید ، سمیع ،

بصیر ، متکلم وسائر اوصاف کمالیه ایله بیلمکدر .

(توحید) ایسه (الله‌ک حیاتنی ، علمنی ، قدرتنی ، ارادەسنی ،

سمعنی ، بصرینی ، کلامنی صفات خلقه تشبیهدن پاک تمکده تنزیهدر)

ایشته توحید کامل بودر زیرا سن الله‌ی صفاتنده توحید ایتدیک

ذاتنده توحید ایتدیکک کبی و (ایمان کامل) معرفت وتوحیدک

ایکی طرفنی کندنده جمع ایتمکدر نته‌کیم الله تعالی یوسف سوره‌سنده

~~(والهکم اله واحد لا اله الا هو)~~ (وما یؤمن اکثرهم بالله الا

وهم مشرکون) بیوردی یعنی ناسک چوغی ایمانه شرک خفی

قاتدقجه ایمان ایتمزلر دیمکدر .

انشاالله وحده سویلدکلریمی آکلامایانلردن اولمیه‌سک !

(اوچنجی باب)

((حق سبحانه وتعالی‌نک توحیدی بیاننده‌در))

الله تعالی آل عمران سوره‌سنده (شهد الله انه لا اله الا هو والملائکة

واولوا العلم) بیوردی یعنی الله شاهد ، ملکلر شاهد ، علم

صاحبلری شاهددر که اوندن بشقه طاپیلاجق یوقدر . وینه بقره سوره‌سنده

(والهکم اله واحد لا اله الا هو) بیوردی دیمک الهکز اله واحددر

آندن بشقه الله یوقدر و طه سوره‌سنده‌ده (اننی انا الله لا اله

الا انا فاعبدنی) بیوردی . یا موسی انجق بن اللهم بندن بشقه الله

یوقدر او حالده بکا قوللق ایت . دیمکدر

و نحل سوره‌سنده‌ده (لا تتخذوا الهین اثنین انما هو اله واحد)

بیوردی ایکی اله اتخاذ ایتمیکز انجق او الله اله واحددر . دیمکدر

و فاطر سوره‌سنده‌ده (هل من خالق غیر الله یرزقکم) بیوردی

الله‌دن بشقه سزه رزق ویرر بر خالق وارمیدر ؟ دیمکدر

و زمر سوره‌سنده‌ده (الله خالق کل شیء) بیوردی یعنی

(الله — هر شیئی یاراتاندر) دیمکدر .

و محمد سوره‌سنده‌ده (فاعلم انه لا اله الا الله) بیوردی یعنی

بیل که الله‌دن بشقه طاپیلاجق یوقدر . دیمکدر

ونبی صلی الله علیه وسلم (کفی بالتوحید عبادة وکفی بالجنة ثوابا)

بیوردی عبادت اولارق توحید کافی اولدی ، و عبادتک مقابل ثوابی ده [illegible]

جنت اولمسی کافی اولدی . شوندن ده بیل که عالم خلقنده الله تعالی‌نک

وحدانیته دلیللر چوقدر . الک میدانده اولانلری درت احوالدر . برنجیسی [illegible]

~~[illegible]~~ ایکنجیسی بیوتمکدر [illegible] اوچنجیسی اولدیرمکدر . دردنجیسی

دیرلتمکدر نته‌کیم الله تعالی روم سوره‌سنده (الله الذی خلقکم ثم

رزقکم ثم یمیتکم ثم یحییکم) بیوردی شو حالده هپ برکیمه‌نک بو درت

یعنی سزی یاراتدی صکره سزه رزق ویردی ، صکره اولدیره‌جک دها صکره دیرلته‌جک [illegible]

وصفده الالهدید باشه هیچ برکیمسه نك اختیار و اراده‌سی یوقدر و هیچ برکیمسه‌نك بو درت وصفدن اولنده و صوکنده اختیار

شیده اختیاری یوقدر اولکنده صوکنده کنندو بونلره علت اختیاری

اولمیانك اول و آخر اورته سنده ده اختیاری یوقدر الله تعالی حقیقت

و شریعت ملکنك انتظامنی مراد بویوردیغی الله تعالی رحلم حقیقه

و توحیده ملازمتده شوقی ویردی و قلبلرکاده امکانك قبول درجه

شریعت و عبودیته ملازمته و مداومته و دینه رعایته شوق احسان

ایلدی و قلبلری ده ارواحك علو مقاماتنه نسبت بویرمزدی بوده بولنمزلری

حالی بتمه یوب تحقیقا فرحلنمز ایجون ایدی نته کیم روم سوره سنده

الله تعالی (كل حزب بما لديهم فرحون) بویوردی که هر واحده شکر

ایتسونلر دیه علو شانلرینی کندیلرینه ویریلان رفعت و شرفی هکذا

بیلدیردی .

((فصل))

فصل — بیل که (وحدانیت) حق تعالی نك اك خاص صفاتندن

اولدیغی بونك خلافنده در زیرا الله تعالی ذاریات سوره سنده

(و من كل شيء خلقنا زوجين) بویورمشدر یعنی هر شی صنفت یراتدق دیلکدر

ایشته خلقك صفاتی زوجیت اولنجه باری تعالی نك صفاتی (فردانیت)

اولمه واجب اولور حق حق تعالی هر مناره کوره خلقك مخالفیدر

ائمه هدادن و صوفیه علماسندن اهل حقك سوزلرینك اتفاقی واردر

و بونلر توحیده عقیده لری تشبیه و تعطیلسزدر و توحید حقیقی الله

تعالی یی کندندن بشقه هر شیدن تفرید ایتمکدر یعنی حق سبحانه و تعالی یی

کندندن بشقه هر شیده غنی و مستغنی بیلمکدر حتی موحد کندینی بیله

کورمز ذره ده قالدی که کندندن غیری یی کوره سوده اگر موحد توحید حق

حالنده کندینی کوررسه محض اکیلك اثبات ایتمه اولور موحد

اولمز زیرا بو بیچه ایکی شی اثبات ایتمه اولور بریسی رب تعالی یی

دیکری دیکری کندینی اثبات ایتمه اولور شو حالده حقیقتده (توحید)

بالکلیه کثرتك بالکلیه انتفاسیدر کثرتك بالکلیه انتفاسی ایسه حق سبحانه

و تعالی نك کندینی توحیدیدر صکره وحدت فرعیتلری و احکام

کثرتك آزلغی جهتیله ملائکه نك توحیدیدر و صکره ده علم صاحبلرینك توحیدیدر

بونلر توحیدیده ملکلك توحیدینه قریب اولدیقلرندن بو جهته خطاب حق آل عمران سوره سنده

(شهد الله انه لا اله الا هو والملائكة و اولوا العلم) آیتنده بو اوجیده

زیاده سنی ذکر بویوردی و صوفیه عندنده (الله تعالی یی توجهی ترك

تعطیلدر و الله تعالی غیری یه (توجه) تشبیهدر وکبرادن بریده کفر و شرکدن

برائت ایجون (توحید) لابددر و (الحاد) دن برائت ایجون (توحید) ی

کندنده کوروب بیلمکدن اعراض لازمدر و توحیدی کندنده کورمکدن اعراضك

معناسی موحدك ادراك کندنده کورمکدن سکوتیدر اونك ایجون دنیلدی که

کندینی حق توحید ایدیورم دیه کورنده محض الحاد ده بولنمش اولور .

بعضلری ده عارفلرك قلبلری شوق ذوق ایتمك و بیلمکله کوزلشدیکه

اوده (آنلرك معبودلری ، محبوبلری واحد ، احددر زیرا عزت ، اواحد

واحده ده در .

بعضلری دیدیلر که عقلاننده (عالم) دیدکلری (کوك ، یر ، صو ،

آتش ، هوا ، عرش ، کرسی ، جن ، انس ، ملکلر ، فلکلر ،

اکوان ، الوان ، اجرام ، شمس ، قمر یلدیزلر و بونلرده اجسام ، عوالم

عظمت الهیه یه نسبتله دیکر عالمده نسبتله خردال دانه سندن داها کوچکدر

شو حالده کیم که الله تعالی نك ذات و صفاتنه نهایت اولمدیغنه اعتقاد ایدرسه

و کیم که الله تعالی نك عظمت و کبریا و جلالنی بیلیرسه و مکوناتك عظمت

الهیه یه نسبتله هواده کی بر ذره دن داها کوچك اولدیغنی بیلیرسه آرتق

بو بیلکی و اعتقادده بولنان کیمسه الله تعالی یی عالمك داخلنده در

یاخود خارجنده در و جهتلردن بر جهته در دیمکه دیلی وارماز ایشته

بو معنایه کیم واقف اولورسه الله تعالی عالمك داخلنده در یاخود خارجنده در

یاخود بر جهته در دیه او کیمسه نك التفاتی اولور نه ده اکا خطاب اولونور

اونك بو اعتقادده و بو بیلکیده قالمسی عملنك فیضسزلکنه و عقلنك
رکاکتنه و بیلکیسنك قلتنه دلالت ایدر اوکا و اونك جهلنه اعتبار ایتمه
زیرا او جهلنه تقلید ایتمه برکیمسه در کندیلرنده اول کیمه جاهلانه تقلید
ایدوب کیتمکده در زیرا جناب حق زخرف سوره سنده بونلر حقنده (انا وجدنا
اباءنا علی امة وانا علی آثارهم مقتدون) دیدکلرینی بزه بیلدیریور
(یعنی بز آبا و اجدادیمزی بر امت اوله‌رق بولدق و بز اونلرك ایزلرینجه کیده‌جکز) دیمکدر و بونلرك بو سوزینه ده
رد حقنده جناب حق انبیا سوره سنده (لقد کنتم انتم وآباؤکم فی
ضلال مبین) (فتبارك الله رب العالمین) بیوریور.
جنید رضی الله عنه حضرتلرینه (توحید) دن صورلدی اوده جواباً
(ان اوتیتم هذا فخذوه وان لم تؤتوه فاحذروا) آیتنی اوقودی یعنی
یعنی معرفت توحید اعظم عطاء الهیدر تقلید و تعلیم و تفکره و اکا
عائد استدلالده بولنمغه مجال یوقدر دیمکدر و (اخص) ك توحیدی
رؤیت ذات احددر صفات الهی کورملک دکلدر زیرا صفات
مثلا علم و قدرت کبی که ایکیدر اما عالم و قادر واحددر و حیات و اراده
ایکیدر اما حی و مرید بردر و توحید ایسه انجق بر ایله قائم اولور.
ایکی ایله قائم اولماز و (خاص) لرك توحیدی الله تعالینك وحدانیتك
وجود عظمتیدر والله تعالینك حقیقت قربی قولك و
حرکتنك کنجه سبیلدرکه او زمانده الهك قولك مراد ایتدیکی شیئی اجرایه
الله تعالی قائم اولوب (سن هیچ آرادن کیدرسه‌ك یار اوده سرّی)
ظهور ایدر ایشته بو حالده قول مشهد معیت منکشف اولورکه اوده
سوره سنده اولان (وهو معکم اینما کنتم) (واینما تولوا
فثم وجه الله) سرّی ظهور ایدرکه بناء علیه بو تجلیده قول رب عظیمك
علمیله، قدرتیله، قیومیتیله، سمعیله، و بصریله وانده قریبیله احاطه‌سی

[marginal note illegible]

کوریلور. نته‌کم ق سوره سنده (ونحن اقرب الیه من حبل الورید)
بیوریلمشدر و بوکا (مشهد معیت) تسمیه اولونور بوندن صکره‌ده جمیع
اسماء و صفاتك مظاهرینی جامع (معرفت ذات مقدس) منکشف اولور
و بوده (مشهد جمع) در بو مشهدده (متفرقه شیلر) بر یره جمع اولور
و بوده (مشهد روح) در و بونده ده (فطرت روحیه) و
انسانك درونی انوار محبت الهیه خاصه ایله طولنیر، و عبد بو حالده (فنا)
مرتبه‌سندن صکره (بقا) مرتبه‌سنه ایرر بو ابواب الهك فضلیدر اینه‌ویکی
قوله ویرر کیمکه بو تورده بر نفس یاخود ایکی نفس مقداری لحاد
طویارسه اوکیمسه (اشتیاق) اوغرامسه بر اهل ذوق اولور بو حال
کیده بر ساعت و یاخود دوام ایدرسه اوکا (شارب) دیرلر.
بعضاً دیرلرکه کیم اولورسه اولسون عبودیتنی کورمکدن کوز
اولرده (بن، بن) دیرسه الله تعالی اکا (بنم. سن کیمسك)
دیر و قول (سن) دیرسه الله تعالی (بن ده وار ده وارسین)
دیر اولیانك بریرینه غیرتی بو جهتدندر ایچلرنده برینك (انا) و حتی
ایشته طرز اونك ایچون الهك ممالکنده قول لایق اولادن ایچون الهك
امریله تکلم ایتمکدر و ایچون اونك اذنیله شفاعت ایتمکدر حدیث شریفده
(اذا عصانی من یعرفنی سلطت علیه من لا یعرفنی) بیورلمشدر
یعنی (بنی بیلن بکا عاصی اولورسه اکا بنی بیلمیینی مسلط ایدرم)
دیمکدر. ابو علی الرودباری یه (توحید) دن صورلدقده دیمشدرکه
تعطیلدن مفارقت و انکار تشبیه اثبات ایله استقامت قلبیه
د (توحید) بر کلمه‌دن عبارتدر اوده الله تعالی اوهام و افکارك
تصور ایلدیکی شیئك خلافیدر. دیمکدر. یحیی بن معاذ الله
تعالی دن خبر ویر دینلدکده جواباً (الله واحد) دن دیدی او
نصلدر دینلدکده (ملیك قادر) دن دیدی اونده دن دینلدکده

[marginal note illegible]

(ان ربك لبالمرصاد) معنیدی [ایتمنی دقوری] = چونکه ربك کوروب کوزتمکده‌در
دیمکدر . سائل . بن اوندن صورمیورم دیدکده بو جوابلردن ماعداسی
صفت مخلوقدر . دیدی

اللهك صفتنه کلنجه (بنم سکا دیدیکمدر) دیدی وجنیدده مجالسك اشرف
واعلاسی میداننده توحیدده مع الفکرة جلوسدر دیدی جنیدك (توحید)
سنك شویولده علمك وتوحیدکدر یعنی (الله تعالی ازلیتنده فرددر
اونکله برابر بر ایکنجیسی یوقدر وانك فعلنی ایشلر بر شریکی یوقدر دیدی
ونه دیدی که (توحید) قدیم اولودن اللهك حدثدن عاری بولنمسیدر .
بعضلریده دیدیلرکه عارفلر ، اللهی یقیناً بیلیرلر شویله‌که الله ، واحددر
اونی علم احاطه ایده‌من اونك وحدتنی احاطه‌ده علم بشر عاجزدر وانك
عظمتنه غایت وکبریاسنه نهایت یوقدر بونی احاطه‌ده ده بشر عاجزدر دیدیلر
جنیدده دیمشدرکه (توحید) ده اك اشرف سوز ، ابوبکر الصدیق رضی الله
عنهك (سبحان من لم یجعل لخلقه سبیلا الی معرفته الا بالعجز عن معرفته)
بویورمسیدر (او اللهی تسبیح ایدرم که اونی بیلمکه مخلوقاتنه یول ویرمه‌مشدر
بوکا یول ، اونی بیلمکدن عجز بولیدر [ادراکدن]) اکر دنیلورسه‌که قولك هو تعالیده
توحیدینك معناسی ندر زیرا الله تعالی ازلنده واحد ایدی کندیسندن غیری
یوقدی ایدی نته‌کیم عمران بن الحصینك [الحصین] روایت ایتدیکی حدیث شریفده
(کان الله ولم یکن معه شئ غیره وکان عرشه علی الماء ثم کتب جل ثناؤه
فی الذکر کل شئ) بیورلمشدر (یعنی الله تعالی موجود ایدی وانکله برابر
بشقه بر موجود یوقدی ایدی وعرشی صو اوزرنده ایدی [وجود بولدی] صکره جل وثناؤه
حضرتلری ذکرده [یعنی لوحده] هر شیئی یازدی) دیمکدر . هو سبحانه وتعالی مخلوقاتندن
اول واحد اولنجه وتوحیدیده ثابت اولنجه کندندن بشقه بر شیئی موجود اولمینجه
قول آنی توحید ایدر دنیلیرسه : جواب ویریلیرکه قولك حقی توحیدی دیمك

الله تعالینك وحدانیت ثابته‌سنی بیلمکدر . وقولك شهودنده واحد قهار
جل جلاله‌دن بشقه بر شیئی حاضر بولنمیرمقدر وقولك حقی توحیدی
هو سبحانه وتعالیه وحدانیت صفتنی ویرمه اولمز بلکه حقی توحید ایدن
قوله موحدلك صفتنی ویرمه اولور وهو سبحانه وتعالی هر توحیدك
وراسنده‌در وذاتیله قائمدر صفاتیله موصوفدر وجمیع کمالاتنده غیریدن غنیدر
بناءً علیه قولك هو سبحانه وتعالییه توحیدی اهل کتاب وسنته موافق تنزیهی و
تقدیسیدر یعنی قولك هو سبحانه وتعالینك ذاتنده واحد اولدیغنی واکا هیچ
بر شیئك مشارك اولدیغنی بیلمسیدر والله تعالینك خلقك مکاننده وزماننده
اولدیغنی بیلمسیدر واکا بر زمان ومکان منسوب اولدیغنك بکزه‌مدیکنی بیلمسیدر
[یعنی انکله مثلی بر شی یوقدر دیمکدر]
(لیس کمثله شئ) در شو حالده توحید (احدیتی ، فردانیتی وحدانیتی اقرار
وتصدیقدرکه بونده حقك انفرادیدر وتوحیدده مغرب قوللك توحیدی ایسه
عند المشاهده انده (لا فاعل الا الله) اولدیغنك وهر کائنك اونکله
کائن اولدیغنی وهر موجودك اونکله موجود اولدیغنی وهر مخلوقك اونك
طرفندن خلق اولدیغنی وهر باقینك آنکله باقی اولدیغنی وهر قائمك آنکله
قائم اولدیغنی کشف ایتمسیدر دیورلر (لا اله الا الله) دیرلر یعنی اللهدن بشقه
بر شئ یوقدر واللهدن بشقه موجود یوقدر واللهدن بشقه باقی یوقدر
اللهدن بشقه دائم یوقدر دیرلر نته‌کیم الله تعالی قصص سوره‌سنده (کل شئ
هالك الا وجهه) بیورمشدر یعنی [اللهك ذاتندن ماعداسی هر شی الویه هالکدر] (اللهدن بشقه بر شئ یوقدر) دیمکدر
وصوفیه‌نك توحیدی اللهدن بشقه آکمامقدر واللهدن بشقه‌یی سومه‌مکدر
بناء علیه صوفی اللهی لذاته ذاتی ایچون سور وذاتنی لذاته ایستر و
ذات اللهه لذاته شکر ایدر وذاتندن لذاته خوف ایدر وذاتندن لذاته رجا ایدر
ایشته صوفیه عندنده توحید بو ترتیب اوزرینه‌در الله تعالی احزاب سوره‌سنده
(الذین یبلغون رسالات الله ویخشونه ولا یخشون احدا الا الله) و (ویحذرکم الله

بویورمشدرکه [illegible] تبلیغ ایدرلر واوندن قورقارلر اللهدن باشقه [illegible]

ذاتی تفکردن منع ایدر

آل عمرانده

نفسه) بیوردی یعنی الله ذاتندن سزی تحذیر ایدر دیمکدر وینه

الله تعالی سوره سنده (یریدون وجهه) یعنی ذاتنی استرلر)

بیوردی . وصلی الله علیه وسلم (واعوذ بك منك) بیوردی

یعنی سنکله سکا صیغنیرم دیمکدر ایشته ائمهٔ صوفیه نك مقالرینك جملهسی

قرآن وحدیث ایله مؤکددر .

« فصل »

— کلمات توحید بیاننده در —

کلمات توحید اوچدر . (لا اله الا الله . الله . هو) در

(لا اله الا الله) کلمهٔ منجیهسی ایله الله تعالی صورةً ومعنیً کفر وشرکی

دفع ایدر زیرا صورتاً شرکی بو کلمهنك صورتیله نفی ایدهرز . شرك

معنوی یی ده بونکله نفی ایدهرز . شرك معنوی ده (نفس ، هوا ، شهوت

شیطان) اویمقدر بو حیثیتله اوعاشق فالقاهد بنی الهدر الله تعالی جاثیه سورهسنده

(افرایت من اتخذ الهه هواه) بیوردی . ایشته کلمهٔ توحیدك معناسی ایله

شرکی نفی ایتدیکمزده کلمهٔ توحیدی قلب ایله تصدیق ایلدیکله لسان ایله اقرار ده

واجب اولور دیل ایله لا اله الا الله دیه اقراره امکانمز وقدرتمز وارکن

مجرد قلب ایله تصدیق کفایت ایتمز وشرك وکفر انجق بو ایکیسی ایله نفی

اولنور زیرا الله تعالی بقره سورهسنده (قولوا آمنا بالله وما

انزل الینا وما انزل الی ابراهیم) بیوردی دیمکده عضوده اولدیغی کبی

توحیدده ده کلمهٔ توحیدی سویلمك امر اولونمشدر وآیتك معناسی (الله

وبزه نازل اولان کتابه وابراهیم نازل اولانه ایماننده ایمان کتیردك)

دیکز دیمکدر وبنی صلی الله علیه وسلمده (امرت ان اقاتل الناس

حتی یقولوا لا اله الا الله) بیوردیلرکه (لا اله الا الله دییرنجه

یعنی هوا سنی آکیه ارزوسنی کندیسنه معبود ایدینه نه کورهدکمی دیمکدر

28

قدر ناسی ایله مقاتله حقنده امر اولندم دیمکدر بو بابده یالکز سوزده

معناسنی

کفایت ایلمز بو کلمهٔ توحیدك معنا قلبده اعتقادده بولنغوره واجبدر .

بو جهتله الله تعالی بو کلمهنك معناسنی بیلمکی امر بیوردیده محمد سورهسنده

(فاعلم انه لا اله الا الله) وهود سورهسنده (فان لم یستجیبوا لکم فاعلموا

انما انزل بعلم الله وان لا اله الا هو فهل انتم مسلمون) بیوردی وحکم (بیلکه

اللهدن بشقه بر الله یوقدر دیمکدر ایکنجی آیتك معناسی (او چاغیردیکلرکز

سزه جواب ویرمزلرسه بیلکزکه او ، انجق اللهك علمیله انزال اولونمشدر اوندن

بشقه طاپیلهجق یوقدر دها اسلامی قبول ایتمیهجکمیسکز دیمکدر .

بیلکه (لا اله الا الله) کلمهسی نفی واثباتدن مرکبدر ، و بو کلمهنك اولنده

ویا بر

نفی کتیرلمسی اثباتی تحقیق ایچوندر زیرا سن (بنم جانمده بر اچایم یوقدر سنده بشقه

[illegible] جوجه دیمك (سن بنم اچابمسك دیمکدن جوجه قوتلیدر ، شوحالده

وتقدیر

(لا اله) اللهدن غیری فرض اولنان الهلرك الله اولمسنك محال اولمسیدر

وشرکلرك اللهدن ماعدا فرض ایتدکلری بو نوده الهلره شاملدر ، واوندن

قدیم اولان بر واجب لذاته الحالا به موجود اولمجقنی اثباتدر بو وصف ده

الله تعالینكدر ، عارفلردن بری دیدیکه واقعهده (لا) کلمهسی کوزیمك

اوکنه کلدی بکا دیلدیکه کلمهٔ توحیدك (لا) سی کوریورمیسك آغزی

آچیق طوریور بونده ده حکمت اللهدن ماعداسنی نفی ایتمك ایچوندر ،

کیم

بیلم که حق سبحانه وتعالی بو کلمهنك معناسیله تجلی ایدرسه اوکیمسه اللهدن

بشقه معبود تقدیری مستحیل اولور وقلبی بوکا مطمئن اولور خلیل علیه السلام

اجابت موقع حادثه شی کوریجه الله تعالیدن ماعدا هر معبوددن نظری منقطع

اولدی اونك ایچون هیچ بر وجه ایله اللهك غیرینه ، واللهدن دونه هیچ بر شیئه

طاعتی یاخود سائر شیلره خاطرینك تعلقی واللهدن ماعدا محبتی مستحیل اولدی اولوری

کسیلدی

بلکه بالکلیه اللهدن ماعداسنه کسیلیه واونك خاطری اللهدن غیری ایله مراقبهدن

منقطع اولور (اولماز) وبوكا اشارة محمد سوره سنده (فاعلم انه لا اله الا الله)
بيورلمشدر زيرا صاحب علمك علم مخالفنه حكمی اولماز اوزاقدر جناب حقك
(لا اله الا هو) اولديغنی بيلنجه لا اله الا الله كلامی مطلقا اولمياجق حق سبحانه و
تعالی ايله تفرد ايتمشدر ايشته بو سره نائل اولانلر نبی ذيشانه حقنده جناب حق
نجم سوره سنده (ما زاغ البصر وما طغی) بيورمشدر (پيغمبرك كوزی بر طرفه
قايمادی صاغه صوله طوغری نه كورديسه حقيقت اوزره كوردی) ايشته بركيمسه
جناب حق بو (لا اله الا هو) كلامنك حقيقتنه تجلی ايجرسه اولمياجق الله
مثلی ونكلامنه اتخاذ ايتمشدر وجناب حق (انداد شريك) قيلمشدر وجناب حق
شريكلر اوعاشده بولمشدر نته كيم الله تعالی يوسف سوره سنده (وما يؤمن
اكثرهم بالله الا وهم مشركون) بيورمشدر بونده الله دن غيری يه اطاعت
... حديث شريفده بونی ناطقدركه (تعس عبد الدينار تعس عبد الدرهم) الاكره
بيورلمشدر [illegible]
ابو سعيد الخدری دن مرويدركه رسول الله صلی الله عليه وسلم (اكثروا ذكر
لا اله الا الله حتی يقولوا مجنون) بيورمشدر [illegible]
اما (الله) كلمه سنه كلنجه انعام سوره سنده (قل الله ثم ذرهم) بيورلمشدر
(الله ! دی صكره انلری ما سوايه براقه) ديمكدر
و (الله) اسم ذاتدر والهلك صفاتی اسمادن ده واردر و (توحيد)
انجق اسم ذات ايله صحيح اولور كيم كه (لا اله الا الله) ديرسه اكمال تسليم
اولمش اولور زيرا اولكيسی ثبوت ذات اقرار ايتمشدر ثبوت ذات اقرار اولنديغی كبی
ثبوت صفاتنك ده اقراری واجب اولور بونك دليلی نبی صلی الله عليه وسلمك
(امرت ان اقاتل الناس حتی يقولوا لا اله الا الله) قول شريفيدر
يعنی (لا اله الا الله) ديمدكجه قدر ناس ايله مقاتله ده بولنمقله امر اولندم) ديمكدر
شوحالده (لا اله الا الرحمن) يا خود (لا اله الا الرحيم) ديمكله ده ماعدا صفات

[Margin notes: illegible]

ايله توحيد حقنده بولنورسه (لا اله الا الله) ديمكله مسلم اولماز بعضيلر
ويرلركه اغزيله (الله) ديسه ده قلبی الله تعالی دن غافل اولورسه اونك
خصمی دنيا وآخرتده الله تعالی در. ابو سعيد الخراز ديمشدركه عارفلردن برينی
كوردم واكا (بو ايشك صوكی نه در) ديدم. اوده (الله) ديدی
بونك اوزرينه بن (الله) ك معناسی نه در ديدم اوده (اللهم اسمی سكا
دلالت ايدر وعندنده بن ثابت قيلو وسكا عوض وبدل اولمازه سندن غيری
بوقده [illegible] راضی وخوشنود اولمغه [illegible] قيلنلر) ديرسه ده ديمشدر.
اما (هو) كلمه سنه كلنجه بو بابده الله تعالی اخلاص سوره سنده (قل هو الله احد)
بيورمشدركه [illegible]
[illegible] ابنی صلی الله عليه وسلم [illegible]
[illegible] (هو) بر اسمدركه
اربابه كشف عندنده آنده هيبت عظيمه واردر و (هو) اسم شريفنده
شرف عظيم وجلالت تام واردر و (هو) اسم جليلی جميع جهات كثرتدن
مبرا كنه حقيقته خبر ويرير و (هو) اسمی حقيقة اشرف الفاظ واقربه
عبارتدر حكمی ده (اسماء صفات صفاته دلالت ايدييرلر وصفات مخلوقاته
اضافت ايله بيلينيرلر شو حالده مثلا قدرت بر صفتدركه او صفتك
اعتباريله ايجاد صحيح اولور وعلم ده بر صفتدر بو صفتك اعتباريله اتقان صحيح
اولور ايشته بو اسمله مخلوقاته بيلمكله صحيح اولور وقلب غيری بيلمكله نه مقدار
مشغول اولورسه معرفت هو سبحانه وتعالی دن اوادرجه [illegible] اولور.
اما (هو) لفظنه حيثيت هو ذات الهيه دلالت ايدر وبونی بيلمكده غيرك
حالنی بيلمكه حاجت يوقدر بناء عليه (هو) لفظنی طوغريدن طوغری حقيقته
كوتورور والله تعالی دن غيريسنه سكا حرف نقل ايتديرير ساير اسماء صفاتيه
بويله دكلدر بونك ايچون (هو) اسم جليلی اشرف اسمادر زيرا (هو) موصوف

[Margin notes: illegible]

دلالت ایدر موصوف ایسه صفتده اشرفدر .

« فصل »

فصل — بیل كه توحید ، معرفتك سرّی و روحیدر . واوده تنزیه و نفی تشبیهدر . بناءً علیه الله تعالی حی ، عالم ، قادر ، مرید ، متكلم ، سمیع ، بصیر ، وسائر صفاتیله بیلمك ایشته اوزمان سنده معرفت حصوله كلیر و لكن معرفتك سرّ وحقیقتی الله تعالینك حیاتی ، علمی ، قدرتی ، ارادتی ، كلامی ، سمعی ، بصری خلقك صفاتنه تشبیهدن تنزیه ایتمكدر ایشته (توحید كامل) بودر زیرا بو صورتده حقی ذات الٰهیه سنده توحید ایدیكمك كبی حقی صفات الٰهیه سنده ده توحیده بولمش اولورسك .

« فصل »

فصل (لا اله الا الله) كلمه سی حق تعالینك وجودینه دلالت ایدر شو حالده (لا اله الا الله) كلمه سی سویلیانك تعطیل فاتنده عاری و بری اولور والله تعالینك وجودی صفاتی استلزام ایدر . او حالده ده تعطیل صفاتندن بری اولور والله تعالینك وحدانیته دلالت ایدر بوننك ایچون بو كلمه یی سویلیان شركدن بری اولور وحقك جوهر و یا عرض اولمق كبی شیلردن تنزیهنه دلالت ایدر او حالده ده تشبیه و تجسیمدن بری اولور زیرا الٰهیت نقی تشبیهی مستلزمدر وحقك بولمه ماسواسی ابداعی انك اختیار و اراده سیله اولدیغنه دلالت ایدر الله تعالی قصص سوره سنده (وربك یخلق ما یشاء ویختار) بویوریور دیكه [illegible] شو حالده علت و معلول سوزندن ده بری اولور زیرا الٰهیتده اختیار و اراده ایله فعل اولمقسزین مجرد سببیت و علیت [illegible] . و دخی ابو قوقدن عباشتره ابتدیكی كبی تدبیرده بولندیغنه دلالت ایدر شو حالده طبایعك یاخود

30

كواكبك یاخود ملائكه نك تدبیرینه عائد سوزی سویلمكدن ده بری اولور بونی براز دها ایضاح ایلمك شویله در كه كلمه ابداعه دلالت ایدیجی ضرورة تدبیره ده دلالت ایدر زیرا (كوه الایجاد) تدبیر جهتندندر و موحدك قلبنك طهارتنه ده دلالت ایدر او حالده شرك نجاستندن بری اولور .

زیرا الله تعالی توبه سوره سنده (انما المشركون نجس) بویورمشدر كه [illegible] و (شرك) خراب عالمك سببیدر نته كیم الله تعالی مریم سوره سنده (تكاد السموات یتفطرن منه وتنشق الارض وتخر الجبال هدا ان دعوا للرحمن ولدا) بویورمشدر كه [illegible]

ایشته شرك نجاست و خراب عالمك سببی اولنجه توحیدك ده طهارت اولمسی و طهارت قلب و عمارت عالمك سببی اولمسی واجب اولور شو حالده دیه حق ایدكیمز [illegible] لساننده كلمهٔ شهادتی [illegible] و مناسه عالم [illegible] بو اصول اوننك ایچونده بریره طوپلانیر بناءً علیه نفی آل اغیار اولنجه ماسوی اللهی قلبدن نفی ایله قلبك تطهیری حاصل اولور نته كیم طهارت نمازده اولدر زیرا طهارتسز نماز صحیح اولمز . بوننك كبی قلب ماسوی اللهدن خالی اولمدقجه ده توحید صحیح اولمز بوننك ایچوندر محققلر بو كلمهٔ توحیدك نصف اولی اسرارك تنظیف و تنزیهی ایچوندر نصف ثانیسی ده تنویر قلوب ایچوندر و نصف اول فنادر نصف ثانی بقادر نصف اول ماسوادن سبحانه وتعالیدن انفصالدر نصف ثانیسی ده حق تعالی به اتصالدر و نصف اول الله تعالینك والذاریات سوره سنده اولان (ففروا الی الله) قول الٰهیسنه اشارتدر كه شو حالده الله [illegible] . ایكنجیسی انعام سوره سنده كی (قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون) قول الٰهیسنه اشارتدر كه [illegible] دیمكدر یعنی بو معناده دیدی كه (توحید) اللهی معروفاً بیلملیدر موصوفاً دكل و موجوداً بیلملیدر محدوداً دكل وجود الاعیانی

[illegible]

جلیلیه‌نه توجه العقلیه دکل .

جنید دیمشدرکه (وحدانیت) (ربوبیت) دن اعلادر زیرا (وحدانیت)
مولامزك توحیدینه دایانیر (ربوبیت) ایسه ربوبجزه دایانیر شو حالده
ذات الهیه‌یه اضافه اولنان بزه اضافه اولناندن اعلی‌در . بیلکه (توحید)
تجلیٔ ذاتندر (محبت) تجلیٔ صفاتندر وعشق تجلیٔ حسنندر وکمال وخوف
تجلیٔ عظمتندر وعلم وعمل وعمل اوزرینه خوف معرفتك دلائل واماره‌لریدر
شو حالده بلا عمل علم عقیمدر بلا علم عمل سقیمدر وعلم ایله عمل طوغری یولدر
اهل اللهدن بری دیدیکه (توحید)ك بر کندی جوقدر برنجیسی اعظم قربانحقدر
وآخرنده مهالکدن ومشقتلردن قورتارر وتوحید (عمدهٔ دین)در توحیدله
یقینه طلب اولنور نته‌کیم حج سوره‌سنده (ومن یشرك بالله فکانما
خر من السماء فتخطفه الطیر) بیورلمشدرکه (...)
نساء سوره‌سنده‌کی آیت کریمه‌ده (ان الله لا یغفر ان یشرك به ویغفر
ما دون ذلك لمن یشاء) بیورلمشدرکه (...)
شو حالده کیم که ربینه موحد اولورسه قاووشورسه آنك سیآتی حسناته دونر
وقلبیده‌کی صدقله کیم که الله‌ی توحید ایدرسه الله تعالی آنی ناره حرام قیلار
نته‌کیم بو بابده‌کی خبرلر متواتره واردر . احمد بن ابی الحواری دیرکه بکا قاسم الجوعی
دیدیکه انسانده معرفت موجود ایکن بیراز عملك آز اولمسی معرفتسز اولاندن
چوق عملدن خیرلیدر حکه بکا دیدیکه حقی بیل باشقی یاصدیغه قوی یاخود
مخلوقات الهیه معرفتده افضل بر شئ الله‌ه عبادت ایتدی دیمشدر .

جنید رحمه الله تعالی (توحید) بر معنادرکه آنده رسوم مضمحل اولور وکندنده
علوم مندرج اولور والله لم یزل اولدیغی کبی موجود اولور دیمشدر .

ینه جنید (علم توحید) آنك وجودینه مباینیدر وآنك علمی مباینیدر دیمشدر . ینه

31

جنید (علم توحیدك بایغیسی یکرمی سنه‌دنبری دوروالدی ناس ایسه توحیدك
حاشیه‌لرنده سوز سویلیورلر دیمشدر ودیمشدر . بعضه کیره توحیدده افعال
قسمی کشف اولنور اویله برکیمسه حادثاتی بالله کورر بر قسمی‌ده بالحقیقه کشفده
بولنور حقده ما عدایی کورمکدن حسی مضمحل اولور بناءً علیه اویله برکیمسه حالت
جمعی سراً کورر وظاهری ایسه تفرقه وصفتده‌در . ویوسف بن الحسین‌ده دیمشدرکه
بحار توحیده کیم دوشرسه حیاتی مدتنجه صوصیه بر درلو قانمز . جعفر الصادق
رضی الله عنه‌ده (کیم که الله بر شیئده‌در یاخود بر شیئدندر یاخود بر شیئ اوزرینه‌در
دیرسه محققاً اشراك بالله‌ده بولنمش اولور اکر الله تعالی بر شیئ اوزرینه اولسه
البته محمول اولمسی لازم کلیر الله تعالی بر شیئده اولسه الله‌ك محصور اولمسی لازم
کلیر اکر بر شیئدن اولسه محدث اولمسی لازم کلیر .) جنید دیمشدرکه علم واقرارك
شو اولملیدرکه الله تعالی ازلیتنده فرددر آنکله بر ایکنجی یوقدر واونك
ایشنی ایشلر بر شریکی‌ده یوقدر . آدمك بری علی رضی الله عنهه (الله
نره‌ده) دیدی حضرت علی‌ده ایکی درلو جواب ویردی جوابك بری شویله
ایدی نره‌ده دیدیکك (نره‌یی) اوی ایتمشدر اوکا نره‌ده‌در دنیلمك یوقدر
بونك معناسی (مکانی یراتانه مکانده اولمز) . ایکنجی جوابی (الله موجود
ایدی مکانده یوقدی ایدی مکانی کندیسی یراتدی) . شو موجودیته بر تغییر کلمدیکی
مشهوردر . وعلماً وعرفاً اتفاق ایتمشلردرکه (الله‌ی کوزل کورمز وقلبلرده
اکا صوقولمز والله‌ك صفاتی تغییر ایتمز واسملری تبدل ایتمز هو الاول
والآخر والظاهر والباطن)در

« فصل »

فصل — حق سبحانه وتعالی‌نك توحیدینه دلالت ایدن برچوق آیات کلمشدرکه
بعضیلرینك ذکری کچمشدر . شویله‌که الله تعالی طه سوره‌سنده (اننی انا الله

لا اله الا انا فاعبدنی) بویورمشدر که [یا موسی!] (اشبو یرده کم ابن بنم بنده باشقه اله یوقدر، شو حالده بکا عبادت ایت

وبن الله تعالی سوره سنده (ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ) بویورمشدر

سوره سنده (کلا بل هو الله) بویورمشدر

سوره سنده ده (من اله غیر الله) بویورمشدر

سوره سنده ده (وما من اله الا الله) بویورمشدر

سوره سنده ده (هل من خالق غیر الله) بویورمشدر

سوره سنده ده (الله خالق کل شیء) بویورمشدر

ابو هریره رضی الله عنه روایت ایدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم (لکل شیء نسبة ونسبة الله قل هو الله احد) بویورمشلردر یعنی هر شیئک بر نسبتی واردر والله‌ک نسبتی ده (قل هو الله احد) در دیمکدر.

ابن عباس وانس رضی الله عنهم روایت ایدرلرکه ([مالک] ابن الصیف وکعب بن الاشرف که یوکا قرآنده (الجبت) نسبت اولنمشدر ابشته بونلر یهودیلر رسول الله صلی الله علیه وسلم کلدیلر ویا محمد ربکک اوزونلغنی اکلیلکنی بزه وصف ایت دیه ربکک نسبتنی بزه آکلات دیدیلر بونک اوزرینه علیه الصلاة والسلام افندمز (ما [استطیع] ان اصف لکم الشمس فکیف اصف الهی وبکا وارتعد فرقا مما سألوه فهبط جبریل علیه السلام بهذه الآیه (وما قدروا الله حق قدره والارض جمیعا قبضته یوم القیامة والسموات مطویات بیمینه) بویوردیلر یعنی (بن سزه کونشی وصف ایتمکه مقتدر اولامم الهمی سزه نصل وصف ایده بیلیرم دیه رسول اکرم افندمز آغلامغه باشلدیلر صورولان سؤالک عظمت الهیه‌ده قورقمندن قورقوده تتره‌مکه باشلدیلر در حال جبریل (وما قدروا الله حق قدره آیتیله کلدی [نزول] سوره سنده اولان اشبو آیتله معناسی (اوزل الهی کرکیکی تقدیر و تعظیم ایتمدیلر قیامت کوننده طوبیه بر ده اونک اووجنده

کوکلر اونک صاغ الیله بوکولمشدر (کمال قدرت وعظمتنی بیاندر) اوت شیله قورشقوری شیئدن تماییل منزهدر، یوجه‌در) دیمکدر. بو نا قابل بن وصف نصل مقتدر اولورلر دیمکدر. بوندن صکره‌ده اخلاص سوره‌سی اولان (قل هو الله احد) آیتی نازل اولدیکه (دیکه: او الله احددر، اولوهیت آننده نهایت بولمشدر. یاخود دائم وباقیدر، عالیشاندر، هر شیدن مستغنیدر، هرکسک صیغندیغی ذاتدر، اونک فوقنده بشقه بر آلم یوقدر) ده تماسدن ده غوردماشدر، اونک هیچ بر اشی یوقدر) دیمکدر. قید بو معنایه کلنجه (قل — یا محمد بن بوده سویله (هو الله احد) او الله احددر (قل سویله) لفظ جلیلی وحدانیت الهیه‌دن بر اخبار امریدر (هو) قول کریمی اشارت وکنایه‌در (الله) لفظ جلیلی هو ایله کنایه ایدیلنی تصریحدر و (الله) بالجمله اسماء الهیه‌یی متضمن بر اسمدر. اخلاص سوره‌سنده‌کی (احد) لفظ جلیلنه کلنجه (احد) الله تعالینک اسملرندن بریدر بونکله ذات جلیلنه اسم ویردی بیلکه صوفیه مشغولرنده کسیله کلرنده انلرک قلبلری علوم اتصال معرفت اولمشلر وروحلرینک آوجلرینه رسوخ بولمشلر وقلبلری ده حقایق مبدألرنده‌در و بصیرت کوزلری ده نور مشاهده جمال ازل و علم یقین ویرهانه بیننه نوریله سورمه‌لنمشدر بلکه کشف وعیان و ذوق ووجدان ایله بصیرت کوزلری نورلنمشدر بناء علیه [بونلر] بالمشاهده شهادت ایتمشلر و یقیناً بیلمشلردر که عبودیته مستحق ومسجودیته لایق آنجق احد وصمد اولان الله تعالیدر وذات الهیسی شبیه و نظیردن مقدسدر ووزیر ومشیردن منزهدر وانک حکمی قارشوسنده بر ضد یوقدر و [ملکی] حذاسنده ده بر شبیه ونظیری یوقدر ذات قدیمی وصف وحدانیتله موصوفدر وفردانیت نعتیله منعوتدر محدث اولامدن بعموم مخلوقاته کلنجه انلرده مشاکلة، مماثلة، اتصال، انفصال، مقارنت، مجاورت، مخالطه، حلول وخروج، تغیر، زوال تبدل زوال

واردر . اما قدس ذات الهیه ونزاهت صفاتنده بو اوصاف محدثات مسلوبدر و حقك كمال جمالنه و كمال جمال احدیتنه بو نقصاندن صقلانمسی یوقدر ذات الهیسی ملاحظه افكار عیب وكیرندن مبرادر و جلال صمدیسی ملاحظۀ افكار مزاحمسندن معرادر . و وصف كبریاسنده مبادی فصاحتده بیان ایدن عباره لری یك طاربر ساحه ده قالمشدر و عرصۀ معرفتده مسابقه یه چیقان ذات الهیه یی نعت ایتمكده بیاننده بولنه جقلرندن عاجز قالمشلردر وذات الهیه حواسله قاعده دن اسلوبندن و محاولۀ قیاسندن متعالیدر . و اصحاب بصایر ایچوندن حقك انوار عظمتی اشعه سی خصوصنده كورلكدن پرده لی قالمقدن بشقه بر نصیبلری یوقدر . اكر سن الله نره ده در؟ دیرسه ك مكاندن انك برانیقی بر شیدر ، نه زمان دیرسه ك زماندن انك ایجادیدر الله فصلدر دیرسه ك بكزه مه ، فصلل انك مفعولیدر . وكیفی بحثه كیررسه ك مقدار و كیفیت انك مجعولیدر وذاتی غیر محدوددر ذاتنك مبادیسی یوقدر و صفاتی غیر معدوددر نهایتی یوقدر (ازل وابد) انك تحت احاطه سنده در و كونده و مكاندن باطننده منطویدر . عقلك فهمله وهمك حواسك قیاسك قادر اولدیغی هر شیدن ذات الله مقدسدر زیرا بونلرك جملسی محدثدر محدثك محدثی قادر اولماز الله دلیل بر كندی دلیلیدر و شهودینك برهانی كندی شهودیدر كندی وجهی ینه كندی وجهیدر و عنایتیدر ینه كندی عینیدر بر صورت داردر جمال ازلی ابدی جمال ازلیدر انك عطایاسی ینه كندی عطایاسی یوكلیدر بو مقامده ادراكدن صوك ادراك عجزدر و بو بابده عدم ادراك عجزینه دوشمك ادراك لنزمیدر . واحدك كنهنی انجق واحد ادراك ایدر موحدك اولاشه جق صوك درجه سی بو واحد اولان ذات اجل واعلانك صوك درجه سنی بیلمكدر .

(تعالى الله عن ذلك علوا كبيرا) بر كیمسه فالقوبده بن حقی درجه بیلیرم حقك علو و سلطنتنده اوقدردر ادعاسنده بولنورسه او كیمسه حقیقتده مكره اوغرامشدر والدانمشدر . نته كیم حق سبحانه و تعالی حدید سوره سنده — (وغركم بالله الغرور) آیتیله بو غروره اشارت بیورمشدر .

« فصل »

فصل — (بدایتده توحید) تفرقه یی نفی وجمع حالنه اوزره طورمقدر و اما نهایتده توحید ، موحدك حال تفرقه ده اولمسی وجمعده بولنمسی ایله بر عینده جمعده مستغرق اولمسیدر وعینده جمعده عین جمع ایله تفرقه یه ناظر اولمسی محكم اولور اوبیله محكم اولور كه جمع بر تفرقه دن هر بری دیكرینی منع ایتمز و بو واپر (اكمال توحید) و بو ده حال توحید ذات موحده ایچون وصف لازم اولور . وانك نور توحیدینك اشراقنك غلبه سنده رسوم وجودینك ظلمتی متلاشی و مضمحل اولمشدر و كواكبك نور شمسده كورنمز اولدقلری كبی انك علم توحیدی نوری مستتر و مندرج اولور . كوندوز اولوب صباح اولمغه باشلایینجه شمسی ضیاسیله نور كواكبی بر بر قالمیز و بو مقامده عینده جمعده وجود واحدك جمالنی مشاهده ده موحدك وجودی مستغرق اولور او بله مستغرق اولور كه ذات واحد تعالی دن و صفات عزوجلدن غیریسنی مشاهده قیلمز و بو توحیدك دالّه لری اوله قالیر وادوده عینده جمعده غرقه اولور ایشته بو مقامه كوره جنید (توحید ، بر معنادركه آنده رسملر مضمحل اولور و انده علوم مندرج اولور والله (كما لم یزل) اولور) دیمشدر .

« فصل »

فصل — اما (توحید الهی) بو توحید الله تعالینك (آل عمران) سوره سنده (شهد الله انه لا اله الا هو) بیوردیغیدر . وینه جنابه حق طه سوره سنده (انني انا الله لا اله الا انا) بیوردیكه

شول توحيدكه الله تعالى بنفسه ازلده موجود ايدى غيريسنله توحيدى
موحّد دكل ايدى وحدانيتله موصوف فردانيت ايله منعوت ايدى .
(كان الله ولم يكن معه شئ) قدر والآنده دخى ازل اوزره واحددر
فرددر ازلده وابد الاباده بو وصف اوزرينه در الله تعالى قصص
سوره سنده (كل شئ هالك الا وجهه) بويورمشدر (كل شئ هالك)
بويورمشدر بونده ده حكمت بيلنسونكه اشيانك وجودى حقك
وجودنده هالكدر وبو حال هركسه كوره دكلدر ارباب بصائر واصحاب
مشاهدات حالدركه بونلر زمانه ومكانه واره لقندن قورتلشلر آنلرك
حقنده وعد نقددر اما اللهك وعدنى آخرته براقمق محجوبلر حقنده در
الله تعالى معارج سوره سنده (انهم يرونه بعيدا ونراه قريبا) بويورمشدر
الله تعالى برعزت فردانيه در [illegible] غيرلرينه وجود براقمز
حق توحيد ايشته بودر نقصانه كيرنده ويريدر وانجق نقصانه وجوداتك
نقصانيله حقى توحيده بولنورلر .

ما وحد الواحد من واحد　　اذ كل من وحده جاحد
توحيد من ينطق عن نعته　　عارية ابطلها الواحد
توحيده اياه توحيده　　ونعت من ينعته لاحد

الله تعالى حديد سوره سنده (هو الاول والآخر والظاهر والباطن) بويورمشدر
ايشته بو برهان عظيمدركه صحديث مشابهت خلقده وخلقك ذات الهيه
مشابهتلكندن ياخود اسما وصفات الهيه سنه مشاركتى محققدر .
بيل كه هر صفت كه خلقه دكل خاصة الله عائددر خلقله اوده اسمنده
مشابهت يوقدر انجق بر صفت كه الله تعالى ده واردر وخلقده ده
او صفتله تخلق واردر بونده مشابهت توهم اولنور مثلا كريم رحيم وبونلر

34

بكزه يه صفتلى كبى ايشته الله تعالى بو تشبيه توهمنى سر خلقدن
حديد سوره سنده اولدن (هو الاول والآخر والظاهر والباطن) قول
كريمنده ازاله قالديردى . قريب وبعيد لفظلريده بويله در بونلر بربرينه
ضددر بربرينك عكسنه صفتلر اولديغندن بر متوهم چيقوبده خلقك
خالقه تعالى نك صفاتنه مشاركت توهمنده بولنمسون ديه (القريب البعيد)
صفتلرينى كتيردى ويردى . زيرا بر وقتده وبر آنده مخلوقاتدن هيچ بر كيمسه هم ظاهر
هم باطن اولمز ايكيسنده برى اولور (اول ، آخر) (قريب ، بعيد) ده
بويله در . بوده حق سبحانه وتعالى نك ظاهرى وباطنى خلقك ظاهرى
وباطنى كبى اولمديغى بيلنسون ايچوندر واول وآخر وقريب وبعيد ده
بويله در ايشته بو صفتلرده حق تشبيه توهمى قالديرر سائر اسما وصفاتنده ده
مرتفع اولور انشاء الله تعالى بوجانلر اكلاه سك

(دردنجى باب)

الله تعالى نك اسما وصفاتى بيانندهدر

الله تعالى اعراف سوره سنده (ولله الاسماء الحسنى) بويوردى .
بيل كه الله تعالى نك اسماسى ايكى قسمدر برى (اسماء ذات) دركه بوده
ذات اوزرينه برمعنى زياده سى اولمرق مجرد ذات حق سبحانه وتعالى يه دلالت
ايدر متكلم قائلك (الله موجوددر واحددر فرددر ذاتيدر وبرشيئه ده
وبنفسه قائمدر وبونكا بكزر) قولى كبى ايكنجى قسم (اسماء صفات) در
بوده [illegible] ذات اوزرينه بر زياده معنايه
حىّ ، عالم ، مريد ، قادر ، وبونلرك غيرى كبى و صفات الله ده ايكى نوعدر
برى (صفات ذاتيه حيات ، علم ، قدرت كبى ايكنجيسى صفات فعلدر

تخليه، تصوير تكوين اوهب كبى .

« فصل »

فصل - (الله تعالى ذات) ده وانك اسم وصفت ونعت وفعلى واردر
شوحالده مثلا القادر بر اسمدر و (قدرت) صفتدر و (تقدير) نعتدر
و (قدّر) فعلدر .

(ذات ايله شيئ) برمعنى به مترادف اسملردر بونك دليلى الله تعالى (شيئ)
ايله تسميه لنشدر انعام سوره سنده اولان (قل اى شيئ اكبر شهادة قل الله)
قول كريمنده اولديغى كبى ~~ديمكدر شيئ~~ (قل الله شيئ
اكبر شهادة) ديمكدر ——— وشيئ لغتده هو الموجود ديمكدر
و الله تعالى موجوددر شوحالده الله تعالى شيئدر والله تعالى طور
سوره سنده (ام خلقوا من غير شيئ) بيورمشدر كه يوقسه اونلر خالقسز
برآولنشلر ديمكدر وهيچ دفعه توهم اولنوركه الله تعالى برشيئ ايجاد
برشيئ دن برابر احاطه يه دلالت ايدر اسمه بويله دكلدر بلكه (من غير شيئ) ك
معناسى (من غير خالق) ديمكدر .

والله تعالىنك انعام سوره سنده (قل اى شيئ اكبر شهادة قل الله)
بيورمسى (انما كبره) ديمكدر كه او بيوك كلكله نه وبناءه ده آخرتده نهايتى
يوقدر آنيك معناسى ~~ديمكدر (خلق)~~ معلوم اولا
بر شيئ ديمكدر واونك صفت وبافعول صفاتى واردر .

واما (الله تعالىنك ذاتنه) كلنجه ؛ اونك ذاتنك مشابهى برشيئ يوقدر
شوقدر واركه الله تعالى افهام ناسه تقريباً ذاته مثل ايراد بيورور نته كيم
نور سوره سنده (مثل نوره كمشكاة فيها مصباح) بيورمشدر (جنابت شو سبحانه

شهيد بينى وبينكم واوحى الى هذا القرآن لانذركم به ومن بلغ ائنكم لتشهدون ان مع الله آلهة اخرى قل لا اشهد قل انما هو اله واحد واننى برئ مما تشركون ...

35

وتعالىنك كنهى ذاتنه مثال ايراديه وتقديرينه ولايتى واردر بوده تفهيم وتعليم
ايچوندر . (اسم) ه كلنجه (اسم) ذواتدن برذاتك نشانه وعلامتيدر .
بوده مخاطب شويلينى كيم سويلديكنى آكلامق ايچوندر حسوابه او اسمك دلالتى
ابتدا ايكى ذاتيدر اما (صفت) ذاتك احوالندن برحالدر .
اما (نعت) ديمك بوده صفات فعليه دير وصف ايسه بوده واصفك سوزيدر
واصف (او بويلدر ياخود بويله دكلدر) دير بعضاده وصف لفظى صفت
مكاننه استعاره اولونور وعكسى ده اولونور .

« فصل »

فصل - الله تعالىنك اسملرندن هر بر اسم بر صفته دليلدر وهر صفت
بر معرفته يولدر ومعرفت ده ربوبيته عائد معرفتدر ... عبوديتى طلب
ايدييور . وذات الهيه نك بويوك ومعناسى جميلى اسمى (الله) اسميدر
زيرا او صفاتك اناسيدر وصفاتك منبعيدر . الله تعالى زمر سوره سنده
(الله خالق كل شيئ) بيورور كه ...

والله اسمى (علم) كبيدر امام شافعى وابو حنيفه وبونلرك اصحابندن برچوق
علما بوكا قائل اولديلر رضى الله عنهم و (الله) اسمى ديكر اسملردن خاصه
دتاثير جهتيله بوقوه ديكر اسملرك فوقنده در نته كيم توبه سوره سنده الله تعالى
(وكلمة الله هى العليا) بيورور ... ديكر حكمتى ده
(الله) لفظ جليلى بر اسمده اوچ قسم ... اوده مثلا (الله) دن سلك
الفى اسقاط ايدرسك (لله) اولور وآندن ايكى لامى اسقاط ايدرسك
(له) ثاليد ايكنجى لامى اسقاط ايدرسك (هو) اولور ودنيلديكه
اسم اعظم (الله، لله، له، هو) اسمنده مضمردر بوكا نور ولاينه (روسا

اولیا مطلعلردر. بیلکه الله تعالی کمال مشیتنده استار غیبنی کشف ایتدی
و اسما حسناسنی غیر متناهیه سندن لطفاً ده لمقوز. وبیلک بر اسمی افهام ناسی
مقتضاسنه کوره مبادی قویدی و انده ضمننده لقاء بقاسنه و بقاء لقاسنه مشتاق
قوللری یچون جمال کمال صفتیله تجلی بیوردی و هر بر صفتده جمال ذات متعالیسی
ذوق و شوقلرینی آرتیردی و ظهور تجلی ذاته منتظر اولدرده لمحات صفات
نفحاتیله عبد خاصلرینی مسلی قیلدی و بیوردی

اذا ما ظمئت الی ریقها　　جعلت المدامة منه بدیلا
واین المدامة من ریقها　　ولکنه اعلل قلباً غلیلا

والله تعالینک نهایتسز اسما و صفاتی واردر و سن ظن ایتمه که الله تعالینک
اسماء حسناسی سکا بیلدیریلن قدردر و ایشیتدیکک قدردر خیر! خیر!
خزانهٔ عزت تعالیسنده و عنقای اورتولری التنده کیزلی اسمای و مخفی صفاتی
واردر. اکا انجق علم ازلیسی ایله غیبی بیلن یکانه ذات جلیلی مطلعدر.
و او الله تعالی اولی بیلمکده یکانه در. و اسما و صفات الهیه نهایت اولمدیغی
هر اسم و صفتک بطوننده نهایت یوقدر. و معلوم اولان اسما و صفاتی
من الغیب اظهار ده ... ده کرم و لطفیله قول آنکله تخلقده بولنسون
ایچوندر. و مصالرندن بر نصیب آلسون ایچوندر. و حسن ادب ایله مؤدب
اولسون ایچوندر. و بیلسون که اسما الهیه توقیفیه در. بو جهتله قوللری کندیلکلرندن
جناب حقه اسم و صفت ویرمسونلر. بلکه جناب حق کندینی هانکی اسم و صفتله
تسمیه و وصف ایتمش ایسه اونکله قالسونلر ایچوندر. و بر متوهم توهم ایده مزکه
حق سبحانه و تعالینک اسما و صفات ایله اتصافی او اسم و صفتله متخلق
عبدک اتصافی کبیدر. بو توهم اولنمش و بو بابده جوابی بوقاریده.

(هو الاول و الآخر) آیتنده کبی. و الله تعالی (صمد)در اکا تکثیر و تولید
جولمز. (قیومدر) زیاده و نقصاندن منفی اولمز. شوهالده جناب حقه
زیاده لک ایله بیوک قصور اولوری نقصان ایسه نهایه قدر خلاف صفاتیدر.
و غایات و نهایاتی بارادوده کتیریدر.

((فصل))

فصل ـ الله تعالی کندینی (علم) ایله وصف ایلدی بزده بو وصفله آنی
وصفله وده الله تعالی حشر سوره سنده (عالم الغیب والشهادة هو الرحمن الرحیم) بیوردی
طه سوره سنده (یعلم السر واخفی) و مؤمن سوره سنده (یعلم خائنة الاعین
وما تخفی الصدور) بیوردی. مآل منیفلری

و هو سبحانه و تعالی کندینی (اراده) ایله وصف
ایلدی بزده آنی (اراده) ایله وصف ایلدک. نته کیم الله تعالی نحل سوره سنده
(انما قولنا لشیء اذا اردناه ان نقول له کن فیکون) بیوردی
خلقده اولانده (اراده)نک منشائی انجق اونک اراده سیدر. نته کیم
(ما شاء الله کان و ما لم یشأ لم یکن) در
و جناب حقک ملکنده ایجاد، کفر، طاعت، عصیان، عطاء، حرمان،
عمد، خطاء، نسیان انجق الله مشیتیله جریان ایدر. قضالرنده صاحب عدالتدر.
مخلوقاتنده مصنوعاتنده ظلم ایله موصوف دکلدر. امرینی کری چویرن یوقدر.
قضاسنه مانع یوقدر. نته کیم انعام سوره سنده (وان یمسسک الله بضر فلا
کاشف له الا هو وان یردک بخیر فلا راد لفضله) بیوریلمشدر.
کلام قدیم ایله متکلمدر. انک مثلی مبانی توعیفنده فصحا عاجز قالدیلر
و بر قیصه سوره سنی اتیانده بیله قصورلرینی معترف اولدیلر. و بیلکه

الله تعالینك صفاتی فنا یره بولنمز متحد اولمز شو حالده الله تعالینك
علمی قدرتی دکلدر و قدرتنك غیری ده دکلدر بونك کبی سمع و بصرده
جمیع صفاتی ده بویله در وسمعی انك بصری دکلدر و بصرینك غیری ده
دکلدر نته کیم صفت ذاتك غیری ده دکلدر زیرا ایکی غیرك شرطی —
انفکاکك جوازیدر و ایکیدن برینك بر دیکرندن بقاسیله انفکاکی صحیح اولور و
آخرك وجودیله ایکیدن برینك عدمی صحیح اولور و صفت موصوفدن آیرلماز بونك
مثالی اون عددنده اولان بر کبی در اون عددینه ایچنده اولان بر نه
اونك عینیدر نه ده غیریدر والله تعالینك صفتلرنده بر صفت دیکر صفتك
عینی دکلدر زیرا حقایقلرنده اختلاف واردر غیری ده دکلدر حقیقتده
موصوفك اتحادی کبی .

بیل که لم یزلده اولمیان بر صفتك یکیدن اولمسی جائز اولماز . و
الله تعالی مخلوقاتی خلق ایتمکله خالق اسمنه مستحق اولماز و برایای احداثیله
(الباری) اسمنه مستحق اولماز و صورتی تصویریله (المصور) اسمنه مستحق اولماز
اکر بویله اولسه برنجی الله تعالی استکمال حصل ایتمش اولوردی تعالی الله
عن ذلك و دیدیلرکه الله تعالی دائما خالق باری مصور غفور رحیم
شکوردر و کندینی وصف ایلدیکی جمله صفتلری ده بویله در بو صفتلر جمله‌سیله
ازلده وصفلنمشدر نته کیم علم، قدرت، عز و کبریا ایله وصفلندیکی کبی
تکوین، تصویر، اراده، کرم، غفران، فضل، رزق، شکر ایله
وصفلنمشدر و فعل اولان صفت یعنی ایله عظمت، جلال، علم،
قدرت کبی فعل اولمیان صفتلرله ده موصوفدر والله تعالی سمیعدر
بصیردر قادردر خالقدر، باریدر مصوردر و بونلرله مدح اولنمشدر

یعنی بو صفتلرله موصوف اوله بیلمک ایچون اولمشلردی

و بونلر خلق ایله مصور ایله مبدأ ایله اولسه یدی اللهك خلقه احتیاجی
لازم کلیردی احتیاج ایسه حقك اماره سندندر زیرا بویله اولسه بو حالده
دیکر حاله تغییر و زوال لازم کلیر . و اولجه خالق دکلمسه ده صکره دن
خالق اولمسه اولور و بو حالده تجدد مزید اولور / بوراسی آکلا .

الله تعالی حشر سوره سنده (هو الله الخالق الباریء المصور) بیوردی
و بو آیتده عند الرهینده کی امر ثابت حقیقتده خبر ویردی وصوفیه اتفاقده
ایدیلرکه الله تعالی (مالکدر و ملکدر) واو صفات ذاتیه‌دندر زیرا
الله تعالی ازلده ایجاد معدومه مالك ایدی . والله تعالی بو قوتده
وجود و معدومك مالکیدر . بو قوتده موجوده تصرفه مالکدر یعنی بو قوتده
موجودی بر حالدن دیکر حاله دوندیرر و معدومده تصرفه مالك اولور
یعنی استدیکی وقت معدومی ایجاد ایدر جل جلاله .

یعنی (او) خالقدر باریدر مصوردر) دیدیکی ازلده بویله ایدی او بو صفتلری اعراز ایتمه دکلدر

« فصل »

فصل — صوفیه اجماعده بولندیلرکه حق تعالینك هر صفاتنده هربری
ایچون بر حقیقت ثابته واردر و بر صفتك دیکر صفتدن معنی بر تمیزی
واردر (معطله) ایسه بوکا مخالفدر زیرا (معطله) دیدیلرکه (معانی صفات)
ایله مراد مجرد صفاتك ضدلرینك نفییدر . یعنی (علم)ك معناسی
حق تعالی حقنده (جهل)ك نفییدر و قدرتك معناسی سلب عجزدر دیدیلر
اما بو وصف جماده ده بولنور و جماد بو صفتده مشترکدر شو حالده
جمادك عالم و قادر اولمسی لازم کلیر تعالی الله عن ذلك و اما صفاتده
(استواء) نزول، ید، قدم، ضحك، عجب و دیکر بونلره مماثل آیات
واخبار وارده جمله‌سی آیات و حدیثلرده بونی بیله بیلیر بیلیه بیلمز

احادیث عالیه ذکر و حدیث عالیه آیاتده و الالمکی فرد ایچنده

بونك ایچون بو خصوصده تشبیه و تعطیل ایله تصرف کیمسه‌یه جائز دکلدر
زیرا قول اللهك وجودینه ایمان ایله مأموردر وجودك کیفیتنی بیلمکله
مأمور دکلدر زیرا بو وجودك حقنده بر طاقم فائده‌لر واردر که انجق وجودك
حقایقندن مستفاد اولور تشبیه و تعطیل ایسه بو حقایقدن انحرافی موجبدر.
والحاصل (توحید) تجلی ذاتدندر (محبت) ایسه تجلی صفاتدندر (عشق)
یعنی افراط محبت تجلی حسندندر (خوف) تجلی عظمتدندر و (دلال معرفت)ده
بر ده (علم و عمل) اوله‌رق خوفدر سو حالده بلا عمل علم قبیحدر
علمسز عمل ده سقیمدر عمل ایله علم طوغری یولدر. و حدیث قدسیده —
(العظمة ازاری والکبریاء ردائی فمن نازعنی فی واحد منهما القیته فی جهنم)
بیورلمشدر (عظمت ازارمدر کبریا رداءمدر بونلردن برینه بر کیمسه بکا منازعده
بولونورسه اونی جهنمه آتارم کیبی) دیمکدر. و بو ایکی صفتك یعنی کبریا و عظمتك
(ازار و ردا)یه تشبیه بیورلمسی زیرا بونلرك ایکیسی ده حجابدر فقط بیده ازاردن
و ازار و رداء بونلری تلبس ایدن ایله بونلره باقان آراسنده حجابدر بناء علیه
(کبریا) ذات اللهك صفاتندن بر صفتدر بونك احاطه‌سی
چوق کرم احسان صفتلری کیرر. نته‌کیم عظمت ذات الهیه‌نك صفاتندن بر
صفتدر بونك احاطه‌سنه ده عزت، قهر، جبروت صفتلری کیرر و
الله تعالی اعراف سوره‌سنده (ولله الاسماء الحسنى فادعوه بها) بیورمشدرکه
یعنی اللهه دعا ایتدیککزده اسماء صفات ایله دعا ایدیکز و بو شویله یوزدن
بر اکسك طقسان طقوز اسماء صفاتدر و نبی صلی الله علیه وسلمدن
مرویدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم (یا جبریل! سن وحی طوغرندن
طوغری‌یه رحمانندن می ایشیدیرسك بیوردقلرنده جبریل او قدر کوچولمشدرکه
یرك ایچنه کیره‌جك بر حاله کلمشدر و صکره (والذی بعثك بالحق انی لاتلقی الوحی

حین اتلقف بینی وبینه سبعون الف حجاباً من نور لو دنوت من حجاب
منها لاحترقت) بیورمشلردر یعنی (سنی بالحق کوندره‌نه یمین ایدرمکه بن
وحی تلقی ایتدیکم وقت صاحب وحی ایله بنم آرامده نوردن یتمش بیك
حجاب واردر) حلولیه
مشبهه معطله‌یه که بونلر اللهك وحدانیتنی و عظمتنی خارجده قالیر
(جل جلاله)

« فصل »

فصل — الله تعالی بر قولنك اجتباسنی و بر قولنك اصطفاسنی
و دیکرینی خلیل قیلمق مراد ایدنجه اکا صفت خلت و رضوان و محبت و
لطف و جمال و جود و افضال ایله تجلی ایدر و تجلیسی ده بوتون بو حجابلری
پرده‌لری قالدیرمسیله یاخود بعضیسی بو عبد مؤمنده قالدیرمسیله اولور
بناء علیه او قول خلیل، حبیب یاخود صفی یاخود مجتبی یاخود مصطفی
اولور و بو صفاتده بونلرك مقدارلری حجابلرك قالدیرلمسنه کوره اولور.

بیل که مؤمن قول، صفاء قلبنه و اوصاف ذمیمه‌دن تمیز لکنده و ظلمت
ذنوبه و جرائمی توبه نصوح ایله صکره بو عالمده اصل
اولور زیرا بونلرك جمله‌سی صاحبنه حجابدر و بو غبارده اشاغی‌یه صالمشدر
اوده قول اوردر که بو اوردر قول عالم روحانیاتی کورمکه مانعلردر نرده قالدیکه
عالم ذاتی کوره بیلسون و عالم صفاتی کوره بیلسون بو عالم هنوز
بو درجه‌یه وارماسه کیره‌ده متعالی و مقدسدر. وهو سبحانه و تعالی الله
ایچون صفاتنده بر صفتده خلقنده آثار ربوبیتده بر قسم موجوددر و
ربوبیت ده او صفت ملایم عبودیتی مطالبدر و بو صفت ربوبیتی ارائه

ربوبیتی تعلیم و تفهیم ایچوندر . اکر بویله اولمسه یدی بونده خیر ویرمز خبر
انزال ایتمز اکلاتمز اوکرتمزدی زیرا بونکله تفوهده یاخود یازی ایله
بیلدیرمکده شان الهینک عظمتی واردر و جمیع مقدوراتی قبضه سنده در اونی
هیچ برشی عاجز براقمز و قدرتی تعلق ایتمکسزین هیچ برشی وجود بولمز
والله تعالی قولنی برابیقی کبی دیکر هر ایشیده کیزه ابداعه قادردر و سماوه
ویره وکذره کی جمله موجوداتک ناصیه لری الندهدر . جمله اشیایی (کن)
امریله ایجاد بیورمشدر اندره بو امرله اوطمشلردر اکر ایستسه جمله شی
یوق ایدر جملهسی متلاشی و فانی اولورلر قوی و متینه اعجوادر .

بشنجی باب

— الله تعالی نک کلامی بیاننده در —

الله تعالی اسرا سوره سنده (قل لئن اجتمعت الانس والجن علی ان یأتوا
بمثل هذا القرآن لا یأتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیرا) بیورمشدر کذا
وینه توبه سوره سنده (وان احد من المشرکین استجارک فاجره حتی یسمع
کلام الله) بیورمشدر . وینه
بقره سوره سنده (یسمعون کلام الله ثم یحرفونه) بیورمشدر که
وینه فتح سوره سنده (یریدون ان یبدلوا
کلام الله) بیورمشدر

وبیلکه کلامک قدری متکلمک مقداریجهدر والله تعالی نک کلامی
جلال الهیسی جلیل اولدی و عظمت الهیسی عظیم اولدی و کبریای
سبحانیسی ایله کبیر اولدی . والله تعالی نک کلامی منفعت و افاده اعتباریله

قولی قریب اولدی و علو منزلتی و رفعتی اعتباریله بعید اولدی بونک مثالی ده
کونش کبیدر که اجرامی و جسمی عالمده اوزاقدر و نور و حرارتیله انسانه یقیندر
شمول آثار منافعه باقیلیرسه انسانه پک یقیندر و ظاهردر اما کنه حقیقته
باقیلیرسه شمس غایب اولوب و بطونده بولونسه برقومده حقک قرب
و ظهورینه باقدیلر و عظمتی شعشعه لرینی کوردیلر اوزاقلقده و بطونده
حذرده بولندیلر حرف و صوتدر دیدیلر دیکر برقوم انک بعدینه بطونته
نظر ایتدیلر والله صدمات قهریه سی اولدیغنی بیلدیلر (قربده و ظهورده
و قبیحه ده کلام الهیسی حرف و صوتسزدر دیدیلر . ایشته هر بر وجهنک
بر متوکلیسی واردر . (وما قدروا الله حق قدره) انعام سوره سنده

رق الزجاج ورقت الخمر — فتشابها فتشاکل الامر
فکانما خمر ولا قدح — وکانما قدح ولا خمر

والله تعالی نک عنکبوت سوره سنده اولدیغی (بل هو آیات بینات فی
صدور الذین اوتوا العلم) قول الهیسی حرف و صوتدن مجرد کلام حقیقی
دیلیدر زیرا صدرلرده اولدیغی بالکز مصادر آیتجلیلنک معناسی (
) دیمکدر .

« فصل »

فصل — بیلکه الله تعالی نک کلامی انک صفتیدر نته کیم علم ده انک
صفتیدر قدرت و غیریلری ده بویلهدر و هیچ برکیمسه هو سبحانه و تعالی نک
ذاتنک ماهیتنی بیلمز و صفاتنک ده ماهیتنی بیلمز و هو تعالی نک
ذاتنک ماهیتنی معرفته تعرض جایز اولماز والله تعالی نک صفاتنک
ماهیتنی بیلمکه ده تعرض جایز اولماز و هو سبحانه و تعالی نک ذات و صفاتنده

ماهيتنى بيلمك تعرضده ده جائز اولماز نبى صلى الله عليه وسلم (تكلموا
فى ذات الله تحمقوا) هيچ اللهك ذاتنى بيلمك خصوصنده صاقنڭ حالده كز
ديكر. بيق هيچ حق سبحانه وتعالى نك ماهيتنى بيلمك مرادنده سكز ماهيت
حقى بيلمك ايسه محالدر ومحالى طالب اولانده احمقدر ديكر ومخلوقه
حقنده (او عالمدر وانڭ علمى صفتيدر وعلمنڭ ماهيتى اعتقاددر
وقولك ارادهسى واردر وانڭ ارادهسنڭ ماهيتى نفسنڭ ميلانيدر
وقول ايچون قدرت واردر قدرتنڭ ماهيتى آلات ايلهدر وانڭ كوز
بوده حدقه بصر واسطهسيلهدر — بوده قولاقده ايلهدر
ايله كورمسى واردر وقولك ~~قولاغيله~~ ايشتمسى واردر وقولك حرف وصوت
ايله كلامى واردر وحرف وصوت قولك كلامنڭ ماهيتيدر شو حالده
ماهيت وكيفيتده ده حق ايله بيلرز
ذكر ايتديكمز قول حقنده ~~ماهيتى بيلمز ايله موصوف وصفت ويلر~~ اما
ايچون بر كيفيت يوقدر
حق تعالى ~~حقنده (موصوف وصفت وبيلمز اما ماهيتنى تعرضه جائز اولماز~~
اما اللهك علمنده اعتقاد يوقدر علمى اعتقاد ايله دكلدر — الله علمى
بونڭ ايچون (~~اللهك علمى~~ اعتقاد ايلهدر / ارادهسى ميلان طبع
جناب حقك
ايلهدر وقدرتى آلات وجوارح ايلهدر وبصرى حدقه ايلهدر وسمعى صماخ قولاق ايلهدر
~~ايله~~ ايله ديمك جائز اولماز. ديو الله تعالى نڭ كلامى حرف وصوت
ايلهدر ديمك ده جائز اولماز زيرا اويله ديمك ماهيت وكيفيته تعرضدر
والله تعالى نڭ ايسه كيفيتى يوقدر. ايشته بوندن بيلدك كه بزم علمز
اعتقاددر ايلهدر اللهك علمى ايسه اعتقاد دكلدر سمع وبصرده بويلهدر
بزم كلامز حرف وصوت ايله كلماتڭ تعاقب ايلهدر كلام الهيده حرف
صوت كلماتڭ تعاقبى ايله دكلدر اونڭ ايچون افساندن بكزهسى
ممتنعدر بيلكه الله تعالى نڭ كلامى بر قوه خلق ايتسه بر كلامده
خلقه بربرينه ضد جوابلر ويرر وبرينه لا دير ديكرينه نعم ديو برينه

40

رحمك جواب ويرر ديكرينه رحمك غيرى جواب ويرر برينه قربايله ويكرينه
بعد ايله جواب ويرر بوده كلام واحدده اولور والحاصل اللهك كلامى
مخلوقلرك كلامنه بكزهمز اونڭ ايچون كلام الهينڭ ماهيتنه تعرضده بولنمز.
كبراده برى ديمشلر كه الله تعالى نڭ كلامنده تكلم ايدن علماً مختلف
وجهلرده مخطى اولمشلردر ديمشلر. بونڭ ايچون ابو حنيفه رحمه الله تعالى
قرآنه كلام الهيدر وانڭ وحيى وتنزيليدر
(~~قرآنڭ، وحيى تنزيليده كلام الله در~~ ديمشلر بوندن فضله برشى
سويلمهمش واصحابى ده بوندن زياده سويلمكدن منع ايتمشلر وايكى
طائفه ده هجرى مذهبى هانكى قاعدهيه بنا ايتديكى بيلنمز هر برينڭ
عذرى وضوح كسب ايتمش اولور وانلرده ارالرندهكى منازعه ومشاجره
فائدهسزدر اكر بر قول اصول دينه مراعات ووظيفه وقتنه ملازمتله
مشغول اولسه بو يولده منازعاته مبتلا اولماز وصحابهنڭ ياپديغنى
برشى ياپمز واو حالده بو يولده مسئلهلره طالمز. ايشته بونڭ
ايچون بو يولده مسئلهلره والانلر دولو دولو ابتلالره اوغراديلر
ديو فضولى حركت ايدنلر شويله ديرلر دوشوردى وصحابه وتابعينك
اجتهادى اصول دينه ملازمت خصوصنده ايدى بونلر اصلا بويله
فضول شيلره طالمديلر. زيرا قوله واجب اولان قرآنه وقرآنده اولان
وعد ووعيده ايماندر وامر ونهيه متابعتدر وحلال وحرامى التزامدر ولك
حقوق وحدوده قيامدر وبونڭ مثالى ملوكدن برى اوامر ونواهى به
مشتمل بر فرمانى اهالسنه تبليغ ايدر واهالسنك او احكامه امتثالى
ايستر. وانلره خطاب بليغ ايله خطاب ايدر. بونلر ايسه او فرمانك
يازيسنڭ شكلى ويازيسنڭ بلاغت وعبارهسى الم الوب بو خصوصده
منازعه وخصومته قالقارلر واو فرمانده اولان احكامه امتثالى براقيرلر

وآننده غافل اولسەلر اونلر [پادشاهك] امرینی فوت ایتمه اولورلر صانکه
آنده پادشاه امر ونهیده بولنمامش کبی اولور .
کباردن بری (کیم که حرف بیننده قوشارسه اوکیمه ده معلول در) دیمشدر .
بیل که سلامت یول ، منازعیی براقمه وطریق اعتدالده دونکدر بویله
اولورسه بویله کیمسەلر خصمه مرحمت ایدر وخصومتی ترك ایدر
وبربرلرینی تکفیرده قالقشمزلر وصلحاده انقیادی اولادرکیمسەلر کیدیشی
کبی کیدرلر وبونلر گیجه گوندوز تلاوت قرآن ایله مشغول اولوب نمازده
وسائر وقتلرنده کتاب الٰهی تدبر وتفکرله مشغول اولورلر زیرا
قرآن اللهك کتابیدر وقرآن [قوللرك] اونلرك لهنه وعلیهنه حجتدر .

« فصل »

فصل — احوال عبادك ~~وجوده~~ اعتباریله اولا قرآنك بر وجود
حقیقیسی واردر [اودر] قرآن الله تعالینك ذاتیله قائمدر [ثانیاً] قرآنك
قرآنی بیلنلرك علمنده وانلرك ذهننده بر وجود تصوریسی واردر وقرآنك [ثالثاً]
اوقویانلر آغزنده بالتلاوة بر وجود لفظیسی واردر وقرآنك بالکتابة
مصحفلرده وجود حرفیسی واردر بناءً علیه (کلام) بردر احوال
متعددر . علمادن بری دیدی که الله تعالینك کلامی قدیمدر
انی دیللریمزله اوقوریز قلبلریمزده محفوظدر قولاقلریمزله
ایشیدیریز مصحفلریمزده یازیلیدر بونلرده هیچ بر شیئه حلول ایتمشدر
نته کیم الله تعالی قلبلریمزده معلومدر دیللریمزده مذکوردر محرابلریمزده
معبوددر [بونلرله برابر تعالی] بونلرده هیچ بر شیئه حلول ایتمه دکلدر دیمشدر .

---

41 بیل که اصول ده ثابت اولدیکه صور علمیه علمی تقرر ایده معلومدر
آیریلمیوق [بیلینیر ده] معلمك نفسنده متعلمك نفسنه مؤدی اولور صکره او
صور علمیه هر ایکیسنده برلکده موجود بولنور بونك کبی بر صورت
ویا آینهلر اورتهسنده بولنانده برشخص [برنده حالده] او آینهلرك هپسنده گورینیر
شوحالده (قرآن) کلام اللهدر بویله اولمقله برابر قرآنك کلام بشره
قیاس ممکن اولمز قرآنك بر وقتده الله تعالینك ذاتیله قائم اولمغله
برابر لوح محفوظده ده موجود اولمسی و نفوس بشرده وتلاوتلرنده
بولنمسی و قرآنی بری اوقورکن اوقویانك اوقودیغی قرآنك قولاقلره
گیرمسی وقرآنك مصحفلرده بولنمسی شایان تعجب برشی دکلدر و عنکبوت
سورهسنده ـــ قول الٰهیده (بل هو آیات بینات فی صدور الذین
اوتوا العلم) بیوریلمشدر [که بیاسی اظهر ! قرآنه علم وعرفانه صاحب اولان مؤمنلرك صدرلرنده بولنمش واضح وبلیغ آیتلردر) دیلکده]
اهل علم دیدیلرکه بو آیتده حاصل اولان معنی قرآنك اهل علم صدرلرنده
بولنمسی یاخود آنك اوقونمسی یاخود حفظیدر نته کیم الله تعالی دیل
ایله ذکر اولنور قلبده محفوظدر اما ذات الٰهیسی هیچ بر شیئه حلول ایتمه
دکلدر .

بیل که صدرلرده قرآنك مثالی آینهده یوزك ظهوری کبیدر زیرا کیم که
آینهیه باقارسه اوراده یوزینی گورر وقطعی اولهرق بیلیرکه کندیسی
آینهده دکلدر آینهده کندی دکلدر یوزینك حذاسنده آینه صاغ قالیرلر
آینهده یوزینی گوره بیلیرمی ؟ مثلا آینه برکیمسهنك اوکنده قالیرلیوب
ایندیرلسه وصاغ صول حرکت ایتدیرلسه آینهیه باقانك یوزی اشاغی یوقاری
اینمز وصاغ وصول حرکت ایتمز . ایشته بوندن بیلیرزکه کلام قدیم الٰهی
(حفظ ، تلاوت ، کتابت) کبی احوال مختلفه ایله تغیرده بولنمز بلکه حالی

اوزره بولنور انجق تغیر، انتقال، تفاوت احوال عبادده در

بیل که الله تعالی وامور الهیه انجق قرآن وحدیثده ایشیتدیکی قدر وصف اولنور

وقرآنك منزل اولمسی قرآن وحدیث ایله ثابت اولدیغندن در بونك ایچون بزده

قرآنی منزل دیه وصف ایدرك بونك کبی جناب حق (انا جعلناه قرآنا عربیا)

بویورمقله بزده قرآنه عربی دیه وصفده بولنرز وقرآن حقنده محکم مفصلدر

دیمك نتیجه‌کم هود سوره‌سنده (کتاب احکمت آیاته ثم فصلت) بویورلشدر که

وقرآن حقنده موصلدر دیمك نتیجه‌کم قصص سوره‌سنده (ولقد وصلنا

لهم القول) بویورلشدر که

« فصل »

فصل — علماده بری دیمشدر که کلامك انواعی (خبر، استخبار، امر،
نهی، طلب، شفاعت) در والله تعالینك کلامنده شیء (امر
نهی، وبعضه خبرلردر بونك سببی (علام الغیوب) استخباردن مستغنیدر.

وقرآنده استخبار لفظنده وار اولان آیتلر حکایه اوله‌رق جنید... سوره‌سنده
(وانت قلت للناس) بویورلدیغی کبی که (یا عیسی ناسه دیدکمی!) دیمکده
ومولی قولده برشی ایسته‌مز وقولده شفاعت ده دیلمز شوحالده ذکر
ذکر اولنان اوچ شی قرآنده یوقدر وجناب حقده تعجب وتمنی اولمز زیرا
تعجب برشیئك سببی جهلده حصول کلیر وتمنی ایسه انسانه هنوز مالك
اولمدیغی برشیئه احتیاج کوسترمکده وحق تعالی بونلردن منزهدر.

خبره کلنجه بونك فائده‌سی مخاطبه هنوز بیلمیانه برشی تصورده بولنوب
یاخود تصورنده بولندیغی برشی مقام تأکیدده القادن عبارتدر امر ونهی ایسه
مستفید تعلیم ایدرلر بونلرك فائده‌لری اصناف مدح وثنا قرآنده شیئده
ترغیب ومذمته دوچار اولماسی ایچون صاقنلرنه لازم کلن شیئی بیلمك
ایچوندر.

وحقیقتده اسملر بر طاقم معانی افاده‌ده بولنورلر وبایکدیگرینده عبارت
قالورلر وبونلرده هر بر لفظ ایچون ذاتنده بشقه برشی ثابت اولمه بزم
(الله تعالی حیدر، عالمدر، قدیردر، سمیعدر، بصیردر) سوزیمزله
الله تعالی ذاتدر ذاتدر ذاتدر ذاتدر دیمك اولور وصفات مختلفه‌یی
ذاتك عینی قیلانلره قارشی آنلرك الزام ایده‌جك سوز (مختلف صفات
الهیه وارده بونلر متحددر تك برذات جلیله صفاتیدر) دیملیدر.

زیرا الله تعالی بو صفاتی کندی نفسنه اثبات ایتدی ده کتاب عزیزنده
سوره‌سنده (انما انزل بعلم الله) بویوردی که
شوحالده بزم ده بویله دیمه‌مز واجب اولدی. زیرا عقلده بوکا بر مانع
یوقدر شبهه یوقدرکه حق سبحانه وتعالی سوره‌سنده (ذو القوة المتین)
و سوره‌سنده (والله ذو الفضل العظیم) بویوردی وبوکا مماثل
دیکر آیتلرده واردر.

بیل که الله تعالی موجودات ومعدوماتی عالمدر یرده وکوکده ذره قدر
برشی علمندن خارج قالماز والله تعالینك عالمیتی وعلمی موجب اولان شیئده

ذات الهینك صفات كمالیه مستلزم اولمسیدر. و ذات الهیسی صفات ایله تكلم
ایتدی دیه توهم ده اولونماز. زیرا ذاتنده اولدیغی كمالده صفاتی كماله مستلزم
اولدی.

بیل كه الله تعالینك قولی ~~بلا ابتدا~~ لایزالده «كن»ه متعلق بر امر ازلیدر.
الله تعالی نحل سوره سنده (انما قولنا لشیئ اذا اردناه ان نقول له كن فیكون)
بویوردی. كلامده امرده تناقض یوقدر. آنك معناسی ایرشدیكنی ایستدیكمز زمانده بزم سویلمز
اوله (اول) دیمكدن عبارتدر. اوده اولیویرر (اولور) دیمكدر.

«فصل»

فصل — رب تعالینك ایستدیكی ملائكه‌یه و رسلنه و عبادینه كلامنی
ایشیدرمسی واردر. تنزیل كریمده الله تعالی بقره سوره سنده (واذ قال ربك
للملائكة انی جاعل فی الارض خلیفة) و بقره سوره سنده (تلك الرسل فضلنا
بعضهم علی بعض منهم من كلم الله) و طه سوره سنده (فلما اتاها نودی
یا موسی انی انا ربك) بویوردی كه (موسی! آتشه واریجه اكا شویله ندا
اولندی: (موسی! بن سنك ربكم. آیاغكدن نعلینی چیقار) دیمكدر.

و جعفر الصادق رحمه الله دیدی كه (موسی علیه السلام اغاجدن كلامی ندا
اولندیغی وقت ندانك حقك تعالی اولدیغنی نه دن بیلدك) دنیلدی
اوده جواباً (بونی ایشیتدیكم ندا بكزه مدی. ندا بنی كندمدن خارج قیلدی
بوقوده لم ذره وجودیم ندا ایله طولدی. صانكه بنم هر قیلم هر طرفدن بوندا ایله مخاطب
(و صانكه جواب ویریجیده كندی اولدی)
اولدی و صانكه هر قیلم جواب ویرمكه حاضر اولدی. وقتاكه بوندا او ذریه
انوار عزت و جبروت بنی صاردی. ایشته بوندن بیلدم كه بن حق طرفندن مخاطبم)
غزالی احیاده: موسی علیه السلام الله تعالینك كلامنی حرفسز صوتسز

43

ایشیتدی. تنزیل كریم اراده: الله‌ك ذاتی جوهر، عرض، جسم دكیل (بیلورلر و كورورلر) وبو ذات
اجل اعلانك صفاتی ده اولمغله ذات جلیلی عالم، قادر، مرید، سمیع و بصیر
و علیم متكلم اولدی (الخ) ~~بیله~~.

دیو دلالت ایدر كه موسانك اولادن نه آهو خلقك ندانه بكزه مز.

ابن عمردن مرویدر كه نبی صلی الله علیه و سلم الله تعالی موسی ایله
(١٢٤٢-١٧٠) كلمه ایله مكالمه ده بولندی. كلامی الله تعالینك ایدی
و ویكلمیه موسی ایدی. بونلك اوزرینه موسی علیه السلام (یا رب! بنجله
كوروشیمه سنی سك یوقسه سنك غیریكمیدر؟) دیه صوردقده خطاب حق
جواباً (شكله بن كوروشیورم بنجله سنك آراكه ایلچی یوقدر) بویوردی.

بیل كه الله تعالی متعدد یرلرده ملكلریله رسوللریله و قوللریله مكالمه‌سنی ذكر
بویوردی. و بونلرك جمله‌سی كلام، یاخود قول، یا امر، یاخود لفظیله
وارد اولدی. و بونلردن هیچ بریده (خلق) اسمی اطلاق اولنمدی.

«فصل»

فصل — اثبات تكلیم حقنده‌در. الله تعالی نسا سوره سنده (وكلم الله
موسی تكلیما) بویوردی. یعنی الله تعالی موسی ایله سوز سویلشدی دیمكدر.
و ینه سوره سنده (ولما جاء موسی لمیقاتنا وكلمه ربه) بویوردی كه (موسی میقاتمزه كلنجه ربی اونكله قونوشدی دیمكدر)
و ینه بقره سوره سنده (تلك الرسل فضلنا بعضهم علی بعض منهم من كلم الله)
بویوردی. یعنی بو پیغمبرلرك انلری بربرلرینه تفضیل ایتدك. الله بونلردن بعضیسی
ایله سویلشمشدر دیمكدر.

و هو سبحانه و تعالی كتاب كریمنده موسی علیه السلام ایله ایتدیكی كلامی ذكر ایله

طه سوره‌سنده (فلما اتيها نودى يا موسى انى انا ربك فاخلع نعليك انك بالواد المقدس طوى وانا اخترتك فاستمع لما يوحى اننى انا الله لا اله الا انا فاعبدنى واقم الصلوة لذكرى) و بوندن صکره (واصطنعتك لنفسى) آيته قدر بيوريور.

(موسى آغاجه وارنجه اوکا شويله ندا اولندى: (موسى بن سنك ربكم، آياغكده قابلرينى چيقار. چونکه سن مقدس و مطهر اولان طوى واديسنده‌سك. بن سنى پيغمبرلك ايچون اختيار ايتدم. آرتق سکا وحى اولنانى ديکله. الله بن ايم. بندن باشقه طاپيلاجق يوقدر. بکا طاپ. بنى آکمق ايچون دوسى طوغرى نماز قيل آلح) ديمکدر.

دينه جناب حق اعراف سوره‌سنده (قال يا موسى انى اصطفيتك على الناس برسالاتى وبکلامى فخذ ما آتيتك وکن من الشاکرين) بيوريور يعنى الله تعالى: (يا موسى! بن کوندرديکم صحفله، بن سنى رسالتم، سوزلرم ايله ناس اوزرينه ممتاز قيلدم. ارتق سکا ويرديکمى آل، شاکرلردن اول) ديدى.

بيهقى ديرکه ايشته موسى صلى الله عليه وسلمك رب تعالى ايله کندى آراسنده بر ايلچى ملک اولمديغى حالده حق سبحانه و تعالينك موسايه ايشتيرديکى کلاملردرکه بونلر جناب حقك کندى ربوبيتنه موسايه دلالتده بولندى و آنک وحدانيتنه دعوت ايلدى و کندينه عبادت و ذکر الهيسى ايچون اقامهٔ صلاتده بولنمسنى امر ايلدى و موسانک الله تعالينك امرى خلقه مبعوث اولديغنى بيلديردى.

44

(التجنى باب)

الله تعالينك قدرتى و افعال عباد و خلقى بياننده‌در

الله تعالى صافات سوره‌سنده (والله خلقکم وما تعملون) بيورديکه (الله سزى ده يوشنده قلديکزى ده [يعنى ياپديغکزى ده] ياراتمشدر) ديمکدر. بيهقى [بيهقى] انس افندمزدن روايت ايدرکه حضرت انس ديمشدرکه رسول الله صلى الله عليه وسلم اوده‌سنه خدمت ايتدم برشيئى ايچون بنى بر يره کوندردى وکلدنده او ايشى ياپمغه موفق اولوب حضورلرينه کيرنجه (فضل الله کان) بيوررلردى يعنى (الله تقدير بيورمشده اولدى) ديمکدر. اگر ايشده موفقيتسزلك ظهوره کلرسه (ولو قدر الله کان) يعنى اگر الله تعالى تقدير بيورمش اولسيدى اولوردى بيوررلردى.

بيلکه اهل سنت و جماعتك اعتقادى شويله‌درکه افعال عباد الله تعالينك مخلوقيدر. و قوللرك ده کسبيدرلر. و اهل سنت والجماعه (خلق) ايله کسب آره‌سنى آييرد ايدوب (خلق) يعنى ياراتمق ديمك، عدمدن وجوده اخراج و اختراعدر (کسب) ايسه او خلقك ظهوره کلمسى ايچون جوارح و اعضا اوزرنده کلديکى کسبيدر [ديرلر]. و اهل سنت (خلق) تعلق شويله‌در رسم و تصوير ايدرلرکه (خلق) ديمك قدرت قديمه ايله ايجاد افعالدر. و او قدرت قديمه قدرت حادثه اوزرنده يعنى بر افعالى اکتساب ايدن جوارح و اعضاسنده اجرا ايدرمکدر. و (کسب) ده کسب، قدرت قديمه‌نك محل قدرت حادثه‌ده ظهورى ديه رسم ايدرلر. مثلا (ولد، جوجق) الله تعالينك مخلوقيدر مباشرت ايله ايسه کسبيدر. شو حالده خالق موجود کاسب اولان قول ايسه مکتسبيدر. بناء عليه حق سبحانه و تعالينك قدرتى اولمقسزين هيچ بر مخلوق بر فعله مباشرته مقتدر اولمز والله تعالى اراده‌سى اولمقسزين

هیچ بر شیئه اراده‌ده بولنمز. نته‌کیم الله تعالی دهر و تکویر سوره‌لرنده
(وما تشاؤن الا ان يشاء الله) بیوریلمشدر. که اللهك بر شی ایسته‌مسی بزم قوللرك دخی ایسته‌مسنه باغلیدر دیمکدر
و آیتده بویله بیوریلمسی حکمتی اساساً فاعلك وجودی کندینك دکلدر
او حالده وجودینك فرعی اولان فعلی کندیسنده نصل اولور. شو حالده
وجوده خیر و شردن کفر و ایماندن طاعت و عصیاندن هر حادث اولان
شی قضا و قدر الهینك نتیجه‌سیدر. بو ایسه بر نتیجه‌درکه بوننله خلقك هیچ بر کیمسه‌نك
حجتی یوقدر. بلکه الله تعالی‌نك حجتی اونلر علیهنه‌در. نته‌کیم انعام
سوره‌سنده (قل فلله الحجة البالغة) و انبیا سوره‌سنده (لا یسئل
عما یفعل وهم یسئلون) بیوریلمشدر. (الله ایشلدیکندن صورلمز
اما انلر ایشلدکلرندن صوریلورلر) دیمکدر. قولك فعلی الله تعالی‌نك
مخلوقی اولنجه الله تعالی‌نك ده قولنه عقوبتده بولنمسی الله تعالی‌نك کرمنه
لایق اولمز دینیلیرسه جواب ویریلیرکه بو سؤال اعتراض یاکلشدر
زیرا محل غلط و منشأ شکوکك چوغی اوندن نشأت ایدیورکه قولك الله تعالی‌نك
فعلی قولك فعلنه بکزه‌دوب (بویله بر فعل بر قولدن صادر اولورسه
او قول ظالم و متعدی دیرلر و بویله بر خصوصك الله تعالی‌یه اطلاقی جائز اولمز.)

بیلکه بو قیاس فاسد و غلطدن کیم قورتولور و کندنده شك و ریب چیقمازی
قالدیرلمق ایسترسه شونی بیلسونکه قولك وجودی الله تعالی‌نك ملکیدر
و مالك ملکنده نصل تصرفده بولنورسه او تصرف صحیحدر. حتی الله تعالی
(لطیف و فضل صاحبی) اولدیغی کبی (قهار عادلدر انتقام صاحبیدر)
و لطف و قهر ذات الهیه نسبتله مساویدر. و نته‌کیم الله تعالی‌نك لطفی غیبده

45

ظهور و بروز اقتضا ایتدیکی کبی قهری ده ظهوری اقتضا ایدر. شو حالده لطف
و قهردن هر بری ایچون حکمت بالغه‌یه بر مظهر لازمدر. او مظهرده مؤمنلر و کافرلر ایچون
جنت و نارك وجودیدر. ایشته بونکا بناءً خلائق مشیتك مقتضاسی اوزره
لطف و قهر صفتندن هر بری ایچون لطف و قهره مظهر اولمق اوزره بر وجود
میدانه کیردی.

شول قولکه لطفه مظهر قیلدی اونك ابتداسی صفت فضل اولدی.
نته‌کیم الله تعالی (سبقت رحمتی علی غضبی) بیوردی. و شول بر قولکه
قهرینه مظهر قیلدی اونك ابتداسی عدل بولنمغه قیلدی. و اللهك فضلی عدلندن
مقدمدر و عدلی حالنده میدانه ظهور. شو حالده بوندن بیلندیکه (افعال عباد
سعادت و شقاوت و ثواب و عقابی ایجاب اتمز. بلکه قوللرك فعللری
سعادت و شقاوتك اماره‌لریدر. اما سعادت و شقاوتك موجبلری
و انلر هر ایکیسنده مؤثره دکلدر. و ثواب ویرسه اونك فضلیدر. عقابده
بولنورسه انك عدلیدر. و الله تعالی‌نك رضاسی و غضبی قدیم صفتلردر
افعال عباد سببیله تغیر و تبدلده بولنمزلر. زیرا (حادث) قدیمده اجرای
تأثیرده بولنمز. و بوندن ده انسان مطلقا جبر محضه ایله مجبوردر و هیچ بر وجهله انسانك
اختیاری یوقدر معناسی ده اکلاشلمز. بلکه انسانك فعلی اختیارینه و اراده‌سنه
تابعدر. و قولك اختیاری حق سبحانه و تعالی‌نك اختیار و مشیتنك فرعیدر.
شو حالده قول اصلده مجبوردر. فرعده مجبور دکلدر. بونك معناسی (جبر
فعل و ترك، حرکت و سکون ایچون قوالب قابلنك قبولنده واقع اولدی) و (جبر) حرکت
و سکونده و فعل و ترکده استعماله اولنمدی.

جبر اونده حادث اولورکه قولك فعلی اراده‌سنك خلافنده اوله. و محققدرکه الله تعالی

فعل و شرکده عبدك اراده سی کندی اراده سنه موافق قیلمشدر

ایشته صوفیه نك (بو ایسه ایکی امر آراسنده بر امردر) دیدکلری بودر یعنی قوللر

اصلده مجبور دکلدرلر نه ده مجبور دکلدرلر بونك ایچون حسن ابن علی رضی الله عنهما

(ان الله لا یطاع باکراه ولا یعصی بغلبة ولا یهمل العباد من المملکة) بیورمشدرکه

(الله تعالی اکراه ایله اطاعت اولنمز والله غلبه ایدرك ده عصیان ایدلمز

والله تعالی مملکتنده قوللرینی مهمل ده براقمز) دیمکدر . بس جبریه نك دیدیکی

جبر یوقدرکه طاعت اکراه ایله اولسون نه ده لر یاپدیرلسون زیرا بقره سوره سنده

اولدیغی کبی قول الهیده (لا اکراه فی الدین) بیورلمشدر .

~~ولا یکره علی الشیء الا من هو محتاج غالبا~~ واکثریا برشیء اوزرینه اکراه وجبرك

وقوعی محتاج کیمسه یه اولور .

بونکله برابر قولده قدریه نك دیدیکی کبی (اختیار محض) ده یوقدرکه بو بر جهتله قول

الله تعالی یه غالب اولسون ومغلوبیتندن عاجزدر وجهل غافلدر . بونلردن

الله تعالی متعالیدر . بونك ایچون دیکر برمعنی واردر یعنی مطیعك طاعتی اکراه

واجبار ایله اولمیه او فعل اختیاراً مطیع اولمش اولور وعاصینك معصیتی غلبه

واجبار ایله اولمیه او عاصی اختیار ایله عاصی دکلدر . ورسول الله صلی الله علیه وسلم

اوقودوغمز دعالری وخستهلکده علاج آلمق برای ... الله تعالی دن

ده ایدرمی دیدکلرنده اونلرده اللهك قدرندندر بیوردیلر . واوزاعی روایت

ایتدیکه برکون نبی صلی الله علیه وسلم بر یهودی کلوب (مشیئت ده) صوردی .

نبی صلی الله علیه وسلم ده جواباً (مشیئت الله عز وجل نکدر) بیوردیلر .

یهودی (ایشته شمدی بن آیاغه قالقمق ایسته یورم) دیجه دیدی نبی صلی الله علیه

وسلم (الله سنك آیاغه قالقمقلغکی ایسته دی ده سن ده آیاغه قالقمق ایسته دك بیوردیلر

46

یهودی (ایشته بن اوطورمق ایسته یورم) دیجه الله تعالی سنك اوطورمکی

ایسته دی ده سن ده اوطورمق ایسته دك بیوردیلر یهودی بن بو خرما

اغاجنی کسمك ایسته یورم دیجه (الله تعالی سنك او خورمایی کسمکی

ایسته مشدر ده سن ده کسمکه قالقدك بیوردیلر یهودی خورما اغاجنی

کسمکدن وازکچدم دیجه الله تعالی سنك خورمایی کسمه مکی ایستدی ده اونك

ایچون سن ده وازکچدك بیوردیلر . ایشته او زمان جبرئیل علیه السلام

کلوب (سن ده ابراهیم علیه السلام کبی حجت ودلیللی خصمه تلقینه بولندك

دیدکدن صکره حشر جبریل (ما قطعتم من لینة او ترکتموها قائمة علی

اصولها فباذن الله ولیخزی الفاسقین) آیتی کتیردی .

بیهقی دیرکه هر نقدر بو حدیث مرسل ایسه ده ماقبلنده اولان موصوللر

اونی قوتلشدیریور .

بیل که بزدن اول الله یولنه کیدنلر وصالحك یقیننه سلوك ایدنلر

بولدیغی شك وشبهه وشبهات دیکدیکی یولوب آنلر صکره ده کلنلرده

طلب جاده سنه کیروب کلرنده کوردیلرکه اولجه بو یولده کلوب کیدنلر طرفندن

... یاپیلدیغنی کوروب متأخرین ده بو یولده یورودیلر . آنلرك اثرلرینه

اویدیلر وطوغری یولی بولوب توهملر وتخیللر قیدندن قورتولدیلر .

صکره شونده بیل که (سر قدر مباحثه، مناظره، تحریر، تقریر ایله انسانه

منکشف اولمز . وسر قدرك انکشافی کدورة هوادن صفاً خاطر و

ماسوی الله تعالی دن اعراض ایله، طبیعت کیرلرندن، قلب آینه سنی ترتیب

قلعه وبالکلیه اللهه اقبال ایله اولور وبونده اشکال موجب برشیء یوقدر

شرع شريف قدره طالمه‌دن منع بيورمشدر. نته‌كيم حديث شريفده (سوزك
قدره طايانيجه امساكده بولنيكز) قدره‌دن بحث خالقيكز بيورمشلردر
بوده ناسك چوغنك بو مسئله‌يى آكلامقده عجز و قصورلرى اولديغندندر
علماء راسخونه كلنجه: الله تعالى آنلره حقيقتى آچمشدر. وانلرى مقام قربه
ايريشديرمشدر. بونلرده اللهك توفيقيله صفاء قلبلريله حقيقت مسئله‌يه
اوليشكه مشاهده‌ده و معاينه‌ده بولنمشلردر. بوايسه اللهك بر فضليدر
ايستديكى قوللرينه ويرير.

اكر ديينلرسه كه الله تعالى افعال عبادك خالقى اولنجه يابديغى بر فعل ايچون
نصل قولنه عقاب ايدر. بوكا جوابه ويريليركه ويزكه الله تعالى يابديغنى بر ملكه
عقوبتده بولنديغى كبى خالقى اولديغى افعال عباده قارشو عقوبتده بولنمسى بعيد دكلدر. زيرا كندى ايشله‌ديكى شيده مسئول اولماز

وبيلكه الله تعالى كافرى و كفرينى و فاسقى و فسقنى يراتدى صكره كافره
ايمان ايله امر ايتدى. حالبوكه اكا ايجابه يراتمدى. او حالده اكا ايجابه ايله امر
ويرمسى قهر محضدر. واكا عدم ايجابه يراتمسى ده قهر محضدر. كفر سببيله اكا كفر يراتمسى
سبب كفرينه جهنمده اوڭ ناره صوقمسى ده (قهر) در. زيرا او قهاردر. وصفت قهرينك اقتضا ايتديكيدر.
الله تعالى مؤمنى ده يراتدى واكا ايمانى ده يراتدى و مطيع قولى ده يراتدى
واكا طاعتى ده يراتدى و مؤمنه و مطيع قول ايچون بو خصوصده كسب يوقدر
بو حالده عمل خيرى محضا تكرماً مؤمنه قوله اضافه ايلر. و مؤمن قولنك
طاعتى اللهك خلقيله‌در و محض توفيقيله اوڭ جنته اسكان ايلر. زيرا
الله؛ رحماندر رحيمدر غفوردر وددودر. بناء عليه (رحمت) حقنى بوكا
اقتضا ايدر. كوزل سبك بر آدمى فصل مال صاحبى قيلديده بقره سوره‌سنده
(من ذا الذى يقرض الله قرضاً حسناً) بيوردى. و لطفى الكريم ...

بر اودونج ويرر ده ١٢١ ...

47

حال‌ده مال صاحبى قوللره اونك ملكيدر. شرايسه بونصل اولور ونيجون بويله
اولور ديرسك بوكا ايسه سنك غائبك طار لفنده آكلايشنده‌كى قصورندندر
اكر سكا (سرّ قدر) كشف اولنمش ايسه الله تعالى‌نك ايشنى خلقك
ايشنه قياس ايدرسك الله سبحانه و تعالى‌نك خلقك ايشنه قياسدن چوق
يوكسكدر. و ناسك آكلايشلرى امر الهينك حقيقتى احاطه‌دن چوق اوزاقدر
ايشته سرّ قدرده خلقده حصل اشتباهدن طولايى خلقه (قدره) طالمه‌دن
منع اولندى. زيرا سرّ قدر خلقه ايچون اشكال يريدر. اما علماء راسخين
الله تعالى‌نك عنايت سبحانيه‌سيله بوكا مطلع اولديلر. خلاصه هر فعلده
اللهك خلقى و سنده ده كسبى واردر. زيرا الله تعالى (عالم حكمت)ى يراتدى
وانى اسباب و وسائط ايله آلات ايله تدبير بيوردى. وهر شيئى كندى يراتدى
وهر شيئى بر شيئه اضافه ايلدى. وهر شيئى آنلرده وافعالده شو حالده هيچ بر شيئه
مستقلاً استبداداً وجود ويرمدى. وهر ايشى قبضه‌ده كورر اوله هانكى فعل
سنكدر هانكى وجود سنكدر. هر شيئى و وجودى ايجاد حق سبحانه و تعالى‌يه عائددر
بوندن شيئى بيلمه‌كه بو بيت حقه قارشى اشراك قالفرده سوزسو ايسك
وقوعده بولنمشدر. نته‌كيم سوره سنده (والله خلقكم وما تعملون)

بيوردى

صلى الله عليه وسلم ده (والله لا يؤمن احد حتى يؤمن بالقدر خيره وشره
من الله تعالى) بيوردى. كه ...
وقتاكه الله تعالى‌نك ابليس و سائر شياطين كبى شر اولان عين و شخصى
يراتمسى جائز اولدى. شر اولان فعلى ده يراتمسى جائزدر

((فصل))

فصل — جبر و قدرك مدارى (مشيت و كسب) اوزرينه دوران ايدر
شو حالده (مشيت — ويا ملك) الله تعالى دندر. قوله ظهور ايدن مشيت
ايسه الله تعالىنك مشيتنك اثريدر نتكيم الله تعالى كورت دهر سوره سنده
(وما تشاؤن الا ان يشاء الله رب العالمين) بيوريور.
كسب ايسه قولدر. الله تعالى توبه سوره سنده (جزاء بما كانوا يكسبون) بيوريور
شو حالده كيم مشيت و كسبى كندينه نسبت ايدرسه او قدريدر. وكيم كه مشيت و كسبى
كندندن نفى ايدرسه اوكيمسه جبريدر. كيم كه مشيتى الله و كسبى عبده نسبت ايدرسه
اوكيمسه سنيدر صوفيدر رشيددر. ايشته اهل سنتك (جبر ده يوق تفويض ده
يوق بو ايكى امر بيننده بر امر وار) ديدكلرى بودر (الله تعالى طرفندن
عبده كسبده جبر يوقدر والله طرفندن مشيتى قوله تفويض وانحلال ده يوقدر
بناءً قولك قدرتى و حركتى ربك خلقيدر و قولك وصفيدر و عبدك كسبيدر
و (قدر) فعل قادرده مقدر اولارق صدور ايدن مشيتك اسميدر. و
(قضا) ايسه خلقدر. الله تعالى كه سوره سنده (فقضاهن سبع سموات في يومين)
بيوريور. حشر ديركه (الله تعالى يدى سمايى ايكى كونده برابرى) ديمكدر ده

(فصل) كتاب و سنت و اجماع صحابه و سلفا و خلفا اهل حل و عقدده
(الله تعالىنك قدرتى اثبات حقنده ادلهٔ قطعيه تظاهر ايتمشدر. و قدره
دائر سويلنجك سوز قدرك حدى و حكمى و ناسك آنده اختلافى و انده
ادله نك ترددى وانك سرينه عائد كشفده عبارتدر. اما (قدر) ك حدى
(قدرت قديمه ايله افعالى خلق و انى قدرت حادثه محلى اوزرنده بجمايه ايتمكدر)
و انده انى اكتساب ايتمك اعضا و جوارحى دور … (قدرك حكمى)
الله تعالى طرفندن فعل قدرك وقوعى مقتضاسنك تحقيقيدر و عبدك اوندن

48

انفعالنك وجوبيدر. قدر بحثنده ناسك اختلافى بر قاچ فرقه آيريلير.
بونلردن برنجيسى قولك فعللرينى ينه قولك يارادر. بونده كنديلرينه هيچ بر كيمسه
اورتاق اولامز ديرلر. بونلر قدريه معتزلدر. ايكنجيسى شو مذهبده در كه
قدرة الله تعالىنك خلق محضيدر. بونك خلقنده و ابداعنده اللهدن ماعداسى
مشارك اولامز. بونلرده (جبريه) درلر. اوچنجيسى اوكيمسه دركه قدرة ربك
خلقيدر و قولك كسبيدر. و خلق ايله كسبى آيرو ايدرلر. و ديرلركه (خلق)
يوقدن وجوده كتيرمكدر. و (كسب) ايسه بو خلقك جوارح اوزرنده ظهوريدر.
وجود بخش ايدوب و بيلدكه (قدرت قديمه نك قدرت حادثه محلنده
اثرينك ظهوريدر) ولهذا — جوجق كبى كه جوجق الله تعالىنك مخلوقيدر
و مباشرت انا و بابانك كسبيدر. بناءعليه (خالق) موجددر و كاسب مسبب
و بو كسبه قائل اولانلر جمهور علما و سواد اعظمدر. محدثين فقها و ساير اهل سنت ده
بو جانبده در. اما قدر حقنده ادله نك اوتبانلغنه كلنجه زيرا قرآن بعضاً
افعالى قولله اضافه ايدر. (بما كانوا يعملون — بما كانوا يعملون
— بما كانوا يفترون) و (ماذا عليهم لو آمنوا — قال ما منعك ان تسجد
و امثالى آيتلر كبى كه
بعضاً قرآن افعالى الله تعالىيه اضافه ايدر. زمر سوره سنده (الله خالق
كل شىء — هل من خالق غير الله — والله خلقكم وما تعملون) صافات سوره سنده
آيتنده اولديغى كبى كه … وديكر
بعضاده قرآن افعالى قوله اضافه ايدر (قل يتوفاكم ملك الموت) آيتنده اولديغى كبى
كنديسنه اضافه ايدر (الله يتوفى الانفس حين موتها) بيورور زمر سوره سنده
قوله اضافه ايدر (افرأيتم ما تحرثون) آيتنده اولديغى
كذلك (انا صببنا الماء صبا ثم شققنا الارض شقا فانبتنا فيها حبا وعنبا وقضبا) بيورور
بعضاده برابرينه نعامله كنديسنه هم قوله اضافه بيورور (قاتلوهم يعذبهم الله بايديكم) آيتنده اولديغى

اما قدرك سرّينى كشف كلنجه بوده بر طاقم اموره متفرعدر. اوكليسى
الله تعالى مخلوقنده مشيت نافذه‌سى موجود اولمسى محبته بولنديغندنميس
ذات الهيسى ايچون قوللرى عليهنده حجت بالغه‌سى بولنمسه محبت ايچندر
اوچنجيسى الله تعالى مخلوقاتى براقمزدن اول انلرده نه ظهور ايده‌جكنى
بيليردى مثلا آدم، ابراهيم، موسى، ومحمد صلى الله عليهم وسلم وكى
بونلرده طاعت الهيه ظهوره كله‌جكنى بونلرى براقمزدن اول بيليردى وابليس،
نمرود، فرعون، ابوجهل كبيلرده معصيت ظهوره كله‌جكنى بيليردى
وشونى ده بيليردى كه ~~ايده‌جك~~ الله تعالى قوللرينى كندى حاللرينه براقدقده
اراده واختيارى الرينه ويرسه‌ده ينه اونلر علم الهيده اولان تعلقك
مقتضاسنه كوره برقسمى طاعت وبرقسمى معصيت ده بولنورلر بوتقديرجه
~~اعماللرى~~ عمدًا اونلرينه (انده) جبر حالى ايله انده تفويض حالى مساوى اولور
وقوللر اعمالى كندى‌لرينه عائد اولديغى فرض اولنسه تفويضك فائده‌سى
قالمز وبو حالده ده مجرد مخلوقك اختراعده بولنمسى الله اشتراك
مفسده‌سى اورته‌ده قالير. بناء عليه سبحانه وتعالى حكمت بالغهء جناب
الهيه‌سى وملكنى منازع وشريك كيرندن صيانت ايچون مشاركسز توحيدينى
ايثارده بولندى. صكره الله تعالى بيليركه خلقى ايچنده (مادامكه
بزه جبرده بولنماز افعالمزده بزى مجبور قيلمدى شو حالده بزه عدالتده
بولندى اكر عمللريمزى بزه براقسه‌يدى اوزرينه واجب اولان طاعتى
اجرا ايدرمك ده اعتراض ايده‌جكدك بولنديغى لطيف حكمتيله حجت بالغه‌سى
اندن حقنده صاغلام قيلمق ايچون جبر بولنى انلرده كيزلى مثلا انلرك
فعللرينى مثيلى واسطه‌سيله خلق ايتدى انلرده فعللرينك خالقى كنديلرى

49

قوللرى بوتون قاورايه موفقيتده

اولديغى ظننده بولنيرلر وانلر ايچون حقك لطيف حكمتيله مجبوردر غلطه
دوشمشلردر انده بو التباسى اعتراضلريله شأقتندر اكر ايشى رب
امر اولان حق جل جلاله تسليم ايتسه‌لر البته انده حقيقت منكشف اولوردى
بونك تقريرينه كلنجه الله تعالى قولنده بر فعلك ظهورينى ايسته‌ينجه اوكا او
فعلى ~~قولك~~ (اوزاك القا) اوداق اوزرنده ايشلمك ايسته‌كنى آنده خلق ايدر بواقتدارده
حقك اراده‌سنه موافق اولور بوايسه حق سبحانه وتعالى‌نك سوره‌سنده
اولان (وما تشاؤن الا ان يشاء الله) قول كريمندن مستفاددر.
شو حالده (الله‌ك مشيتى) سببِ مؤثردر قولك ايسه كى سببِ مقارندر
بونك ايچون قدرى مذهبنده اولان كى مشيت حقه قريب اولان مقارنه نظر ايدى
وجبرى اولانلرده كندنده تأثير بولنان مؤثره نظر ايدى شو حالده قولك
الده مقارن طرفنده ~~بولنمسى~~ (بولنمسى دارد) بوجهده ده اقتضا واردر وبونك ايچون
قولى كورمسك چوق كره برايشى ياپمق ايستر وچاليشير او ايشى الده ايده‌مز.
چوق كره ده براينك اولمسنى كريه كورر آنده امانه اولمسونده بر صاقينير
اوايسه آرزوسى خلافنه اولبويرر. ايشته بو دلالت ايدييوركه قولك
فعلنده مؤثر قولك غيريدر. وانجه (قول) كندى اوزرينه اولان حجتك تماميله اولمسنه
بر واسطه‌در بونك ايچون قولده سببِ اضطرار وسببِ اختيار (بولندى) بناءً عليه
سببِ اضطرارى حركته داعى اولان خاطره مثلا (رده فضوعيته) عجزيدر وسببِ اختيارى ده
(مُرتَعِشِه اِيتدَكْ) برآدمك حركتيله بالقصد حركت ايدنسنه‌لك حركت فرقى
كندنده بولنمه ايچوندر. ايشته بوايكى سبب اعتبارايله كيم وقت فعل قوله نسبت
اولنه كيمى وقتده بومنسبت كندنده سلب اولنور نته كيم الله تعالى انفال سوره‌سنده
(فلم تقتلوهم ولكن الله قتلهم) وانفال سوره‌سنده (وما رميت اذ رميت ولكن الله رمى) بربوابشده‌كه

مشركلره آتدقلرى قوم وطوپراغى سن آتمدڭ ولكن الله آتدى

بويوردى مشرككه (الكفارى سز قتل ايتمديكز لكن) اونلرى الله قتل ايتدى ديدكده

و توبه سوره‌سنده (قاتلوهم یعذبهم الله بایدیکم) بیوریلدی.
بیل‌که (قدر) دینیلن شی بر نقاشك ذهننده قرارلشدیردیغی صورت
کبیدر و قضا ده او صورتی قالفه بر شی اوزرنده رسم ایتمسی کبیدر و
قالفه‌نك او رسم اوزرنده استادك رسمنه اویارق الیله اوزرندن کچیرمسی
کبیدر ایشته کسب ده اختیارده بودر زیرا قالفه اختیارنده استادك رسمندن
خارجه چیقمز بونك کبی قولده ده قضا و قدردن خارجه چیقمسی ممکن اولماز.
لکن قول قضا و قدر (آره‌سنده) یتیشمز کیزلیده کلکده‌در. مقدور واحدك ایکی مختلف
قادرلر بیننده‌کی نسبتی مثالده ده شویله‌در مثلا بر اوده زید اوطورور اما او خانه
عمرودر بویله اولدیغی حالده کیراجی حقنده بو او زیدکدر دینیلیر و عمروك
اودر دینیلیر یعنی سکنا جهتنده زیده نسبت اولنور ملك جهتنده ده عمروه
نسبت اولونور و زیدك سکناسی عمروك تقدیریله مقدوره‌در علم نحوده بوکا
مثال شویله‌در (زیدٌ ابوهُ قائمٌ) زیدك پدری آیاقده‌در دینیلیر بو ترکیبده
زید مبتدا اولور. و ابوه ایکنجی مبتدادر قائمٌ ایکنجی مبتدانك خبریدر و ایکنجی مبتدا
خبریله برابر جمله اوله‌رق خبریدر بونك کبی عربده قولنده (الله تعالی عبده کاتب)
دینیلیر الله تعالی فاعلدر عبده ده فاعلدر. صکره عبد و عبدك فعل کتابتده
الله تعالینك فعلیدر دینیلیر. بو بابده الله تعالی صافات سوره‌سنده (والله
خلقکم وما تعملون) بیورمشدر. (سزی و ایشلدیکلری ایشلریکزی یاراتدی دیمکدر)
بیل‌که امه‌نك بعضیلری (قدر) مسئله‌سنده صلی الله علیه وسلمك (اذا
ذکر القدر فامسکوا) قولنه تمسك اولدیلر بو خصوصده (قدر) (سر الله)در
بیلنه افشاسی جائز اولماز نره‌ده قالدیکه بیلمدیکی قدری افشا ایده بیلسون
اگر ایکی قادر آره‌سنده بر مقدورك ذکرینه شی سوق ایده‌نده دینیلیر

جزاءً دینیلیرکه ایکی امور شایان منزهدر ایشلرك خیرلیسی اورته‌سیدر.
زیرا قدره عائد سوز سویلمك شرکدر جبره عائد سوز سویلمك جور و ظلمی
یاخود تکلیفك سقوطنی والله تعالینك خلقتی عجلك انقطاعنی اقتضا ایدر
و بونلرك جمله‌سی ده محالدر اونك ایچون (کسب) بونلرك سالم اولدقلری ایکی
اورطه‌ده باقی قالان فرق ایچون. شو حالده ایکی طرفك باطللغی ثابت
اولنجه اورته‌ده اعتقادده اقتصاد و توسط باقی قالدی و اوده قول اختراعاً
الله تعالینك قدرتیله مقدوره‌در و اکتساباً ده عبدك قدرتیله مقدوره‌دره
و قرآن کریم افعالی خلقی خلقه اضافه ایدر بعضاً ده الله تعالییه اضافه ایدر
دلائلی جمع بولنده ده خلق جهتیله کندینه و کسب جهتیله قوله اضافه ایدر.
مثلا رسول الله صلی الله علیه وسلم (اعملوا فکلٌ میسرٌ لما خلق له)
بیورمشدر بونك معناسی (کیمکه سعادت تقدیر بیورلمشدر برسببه طوتونمغه
مقتدر اولور و او قول سعادت اسبابنه قولایجه اریشه ایدر و اوده عملدر و کیمکه
شقاوت تقدیر اولنمشدر اوده کندی علیهنده برسببه طوتونمغه مقتدر اولور
و او سببه مباشرتیله کندینی بطالته اوغرر و خاطرینه کلیرکه بن سعیمه عمله
احتیاجم یوقدر بوده اگر بن شقی ایسم عملم ایشه یارامز دیه بویله فکر ایدر
جهلدر زیرا او بیلمزکه اگر سعید ایسه انجق سعادتنده ایرشمز زیرا او سعیدك
اوزرنده علم و عملده اسباب سعادت حجابه ایدر اگر اکا بو حیث اولمیورسه
اسباب سعادت اندن جاری اولماز بوده اونك شقاوتنی اعاده و علامتیدر.
بیل‌که (قضا و قدر) الله تعالینك علمنه و مشیئتنه کوره بو عالمك لوح
اوزرنده مجاز یشنده عبارتدر بونك ایچون کورورسنکه بعضاً الله تعالینك
علمنه قضا تعبیر اولونور و بعضاً حکم و مشیئته قدر تعبیر اولونور (قضا الا قدر)

اره سنده کی فرق شودر (قدر) اعمدر (قضا) اخصدر شوحالده اولبابنك
تدبیری قدردر نته کیم الله تعالی سوره سنده (انا کل شیء خلقناه بقدر) بیورمشدر که
قمر سوره سنده ده (وما امرنا الا واحدة کلمح بالبصر) بیورمشدر که [illegible]
وبو قدرلك مقادیرینه و هیئتلرینك مقتضیاتنه سوقی ده (قضا) در
نته کیم الله تعالی سوره سنده (اذا قضی امرا فانما یقول له کن فیکون)
بیورمشدر که [illegible] شو حالده (قدر) براشك تقدیریدر
قضا ایسه اوامرك فصلیدر. نته کیم (قاضی القاضی) قاضی قضا ایتدی دیلیر

« فصل »

فصل — ائمه دیدیلرکه علی رضی الله عنهك بو قدر اهل بدعت صنفلرینه
قارشو ایراد ایلدیکی حجت و براهین الزام افحامه شایان اولدیغی کبی بونلرك
مسوابقلری ده بوکونه قدر دوام ایتمکده در. امام علی زماننده خوارج و
بونلردن بشقه اهل بدع و مبتدعه زیاده اولدیغندن حضرت امامك زماننده
مناظره‌لر چوق اولمشدر. وکتب اخبار بو مقوله [illegible] طولیدر بونلردن بری شودر
افعال عبادده اللهك قضا و قدرینی انکار ایدنلردن برینه دیمشدرکه (رأیك بنه
بیلدیر فعلك الله تعالی ایله برابر صاحب و مالك اولیورسك یاخود
اللهسز می مالك اولیورسك یوقسه ملکه یالکز الله عز و جل می مالك
اولیور اگر فعلك مع الله مالك اولیورم دیرسك بن اللهه شریکم دیمش
اولورسك اگر اللهسز فعله مالك اولیورم دیرسك اللهی نقصان ملك
ایله وصف ایتمش اولورسك و اللهك مالك اولمدیغی بر ملکه کندك مالك
اولمش اولورسك و اگر فعلك و هر شیئك مالك اولان الله سبحانه و تعالی

51

وحده در دیرسك بزم ده سنی دعوت ایلدیگمز مسئله‌نك حقی بودر. دیمشدر
برکونده امام علی‌دن افعال عبادده و عبادك افعاللری اوزرینه قدرینه‌دن
وسر قدردن صورلدی امام علی صورانه دیدیکه سر قدر در بیهوده کوزدن
اکا طالمه بیوردی. سائل سؤالنی تکرار ایلدی اوزرینه (او بر سر اللهدر
اوکا افشا ایدرم) دیه اوغراشمه بیوردی. صکره اکا دیدیکه (افعال عبادم
ایکی امر اراسنده بر امردر، جبردر، تفویضدر) بیورمشدر. برکونده امام علی‌یه
(الله نره‌ده) دیه صورلنجه نره‌ده دینجه مکانندن صورولمش اولور
الله تعالی ایسه مکاندن یوق ایکن بن موجود ایدی شیمدی ده مکاندن پاك اولدیغی
اول نقطه ایسه بن اویله‌یم. شوحالده نره‌ده در دیه سؤالك محالدر. دیدی
ینه برکونده بر یهودی ایله مناظره‌ده دیمشدرکه الله تعالی سنی ایستدیکی کبی می
یاراتدی یوقسه سنك ایستدیکك کبی می سنی یاراتدی بیوریجه اوده (الله
بنی ایستدیکی کبی یاراتدی) دینجه امام علی رضی الله عنه (هادی ایستدیکی
سنده قدرده‌مزده برشی یوقدر) بیورمشدر.

ینه برکونده امام علی رضی الله عنه بر قصابه یمینه تعلیق ایلدی قصاب
(لا والذی احتجب بسبع) دیدی امام بونی قبول ایتمدی قصابه یا امیر
یمیننده کفارتی وار دیدی خیر دیدی سن اللهك غیرینه یمین ایتدك یا علیم
اتمه زیرا [illegible] دیمکدر.

ینه امام علی کرم الله وجهه خوارج حقنده بیورمشدر (سن مخلوقه
قارشی حکم ایتدك قرآنه قارشی حکم ایتدك) دیدی

ینه بیورمشلردر ذات جلیله حقنده نره‌ده دیه سوز سویلمك قابل اولمدیغی حالده
(نره‌ده نره‌ده) دیه صورانلر وهم جلیل الهیه‌ده تصدیر دیه صورلمه محال

اولديغى حالده فعلكز فصلدر ديديلر وار جهتنده صورلمسى محال اولا
جناب حق حقنده جهتندن صورلمدلر .
وينه امام على حضرتلرينه (ربكى كوردكمى) ديديلركه (كورمديكم بر
ربه عبادت اتمم) بيورمشدر. سن ربكى نصل كوردك ديديلركه
كوزلر آنى آشكاره كورمز لكن آنى قلبلر حقايق ايمان ايله كورر بيورمشدر
وينه جناب عليه (ربكى وصف ايله) ديديلركه (ربم لطيفدر منفردة
كنيشدر كبير الكبريادر جليل الجلالدر هرشيئك اولندر كندى ايچون
بشقه بر اوللك يوقدر و هرشيئك صوكيدر كندى ايچون صوكلوق يوقدر
مباشرت تأويلى اولمقسزين ظاهردر و بالمنظر بالخلقى مباعت ابلركلر
آلتنز ايشيديجيدر كوز بيكى اولمقسزين كوريجيدر صفات آنى تحديد ايتمز
وبينات آنى ايچنه آلمز وجودى قديمدر وازليتى ابديدر .
ابن عباس رضى الله عنهما منقولدركه بر جنازه ... (اى
قرآن كريمك ربى شو موتايه مرحمت بيور) ديدى ابن عباس ده
آكا (قرآن مربوب ديكلدر واجب قرآن الله عز وجلك صفاتندن
بر صفتدر ... آكا بيلير ديه قرآن ديكلدر . ابن عباس حضرتلرينه
صورولديكه (قولك عصياتى الله مراد ايتدى مى) ديديلركه
جوابا (يعنى خزه دن جبارمى بيورديلر سائلده (الله تعالى
كنديسنه اطاعت اولنمق طولتدى ديدى بونك اوزرينه ابن عباس
(انك ايله مرادى بينته حائل اولمامشدر) ديدى ايشته اهل سنتك
بو مسئلهده تمسكده بولنديغى مدرك و مدار كلاملرى بودر بونك دليلى
انعام سورهسنده اولان (ولو شاء الله ما اشركوا وما جعلناك عليهم
حفيظا وما انت عليهم بوكيل) قول الهيدر ...
اونلرا وزرينه بكجى يا ... اونلرا وزرينه وكيل ده ديكلسين . اونلرك ايشى سكا ...

وينه حق سبحانه وتعالى (ولو شاء ربك ما فعلوه) بيورمشدر
وينه حق سبحانه وتعالى (ولو شاء الله ما فعلوه) بيورمشدر
نه ابن عباس حضرتلرينه (سن قائلميسنكه هدايت عزلت بندهدن منع اولونمشدر
بوندن صكره ده جناب حق نى دوچار عذاب ايليور) ديه صورولمشدر
ابن عباس حضرتلرى ده هدايت ربك فضلى عطاسى ديكلميدر؟ جناب حق
بونى ايستديكنه تخصيص ايدر) بيوردقجه سائل اوت اويله ديمشدر بونك
اوزرينه ابن عباس حضرتلرى جناب حق مادامكه قوللرندن ايستديكنه عنايتى
تخصيص بيوريور ايستديكى قولندن ده بونى منع بيورر ديمشدر. نه
ابن عباسدن منقولدركه آدم جنتده نه نوعدن جبارلرى ديه صورلمشدر
جوابا (آدم بابا اوطره ده امل جبارلرى) بيورمشلردر سائل بو
فصل اولور ديدى ابن عباس حضرتلرى بقره سورهسنده اولان (واذ قال
ربك للملائكة انى جاعل فى الارض خليفة) آيتيله جواب ويرمشدر و
ابن عباسك بو جوابى مشهوردر و معروفدر و حسن ابن على رضى الله
عنهما بر قدرى كيمسه ايله مناظرهسنده بريرى ارفسنده محبت اعلى بيوروقده
بو اعتقادلرنه بحثدن صكره حسوز قدره ايمان بحثه كلويه هر خير وشر
وطائل آچى ماشرلرده طابا ... بوكا عائد ... بيورمشدر
زيد بن على رضى الله عنهما (الله تعالى حضرتلرينك قولك عصياتى
مراد بيوروب ديمنه قائلميسك ديديلركه (يازقه سكا اينه من قولدن
عصيانك ظهوره كلمى ديمشدر . ايشته قدر حقنده ائمه واهل بيتدن بر جماعت
بيويله بياناتده بولنمشلردر والالهك قدرتى اثبات خصوصنده آرهلرنده اختلاف
ظهوره كلمشدر . و قوللرك اعمالنده الالهك خلقى وقوللرك كسبى واردر
بونده اختلاف يوقدر و وارد اولان ماآخرتده رؤية اللهى اثبات وخلق

واُنك / تقییدنده اختلاف یوقدر. وقدریه قارشی الك زیاده امام شعبی
ونهی شدت کوستروب قدریه‌نك قاتلنك دوکولمسنك مباح اولدیغنه
عبدالملك بن مروانه فتوی ویرمشلردر. واوزاعی هشام ابن عبدالملکه
(یا امیرالمؤمنین بر ذات اجل اعلاکه بعضیلرینك اعتقادنجه افعالك
اخلاقنی دوزلتمکه ورزقنی آرتیرمغه واجلنی کری براقمغه وابشیکی یاپمغه
مقتدر اولهمیور. او بر ذاتك مشیئت و بیلامه شیئده البته قالمسه
بولنور دیدیکده هشام ابن عبدالملك ! بله طوغری سویلیورسك دیمشدر.
صکره اوزاعی ده (یا امیرالمؤمنین قدریه طائفه‌سی الله تعالینك سوره‌سنده
اولان (وما تشاؤن الا ان یشاء الله) و سوره‌سنده اولان (فاجتباه
ربه فجعله من الصالحین) قول کریملرینه وانبیانك وازجمله حضرت شعیب علیه السلامك
سوره‌سنده (وما توفیقی الا بالله علیه توکلت والیه انیب) دیدیکی
راضی اولمیورلر. بو آیتلری خوشه کورمیورلر دیمشدر. وابراهیم علیه السلامك
سوره‌سنده بیان بیوریلان (لئن لم یهدنی ربی لاکونن من القوم
الظالمین) آیتی. نوح علیه السلامك سوره‌سنده بیان بیوریلان
(ولا ینفعکم نصحی ان اردت ان انصح لکم ان کان الله یرید ان یغویکم)
قول الهیسی. وملائکه‌نك بقره سوره‌سنده (لا علم لنا الا ما علمتنا) آیتی
واهل جنتك سوره‌سنده بیان بیوریلان (الحمد لله الذی هدانا
لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله) آیتی. واهل نارك سوره‌سنده
بیان بیوریلان (لو هدانا الله لهدیناکم) آیتی. وابلیسك سوره‌سنده
بیان بیوریلان (رب بما اغویتنی) قولنه راضی اولمیورلر دیمشدر.

53

ـــ (یدنجی باب) ـــ

ـــ استطاعت بیاننده‌در ـــ

(استطاعت) قوت دیمکدر. بونی الله تعالی فعل آننده فاعله ویریر.
خلق فعله تقدم ایتمدیکی کبی تأخرده ایتمز. بوکا بناءً درکه (استطاعت) عرضدر
وعرضك بقاسی یوقدر. وقولك نفس آلوب ویرمسی وحرکتده بولنمسی
ایچون استطاعت بودر. وقول هر نفسده هر کز قدره وهر فعلده استطاعته
بولنمغه ایچون الله تعالینك قولده یاراتدیغی استطاعته الله تعالییه مفتقر
اولدوغنه کوره الله تعالی فاطر سوره‌سنده (یا ایها الناس انتم الفقراء الی الله
والله هو الغنی الحمید) بیوریورکه (ای ناس! سز الله محتاجسکز
الله ایسه هر شیدن مستغنیدر اوکوتلشدر دیمکدر. بعضیلری دیمشلردرکه
فاتحهٔ شریفه‌ده اولان (ایاك نعبد) جبره عائد اولوب سوزنك بطلاننه
اشارتدر و (ایاك نستعین) قول الهیسی قدره عائد اولوب قولك بطلاننه
اشارتدر. وقولده (فعل اختیار) واردر اوکا ده (کسب) دینمشدر.
عبد جمادات کبی مجبور دکلدر. بونك ایچون طرف الهیدن امر ونهی کلمشدر
وعد ووعید وارد اولمشدر. وقولك فعلده اول مأمور ومنهیدر.
فعلده صکره (مثاب) یاخود (معاقب) در. وانفال سوره‌سنده (وما رمیت
اذ رمیت ولکن الله رمی) بر آووج طوپراق آتدیغك وقت سن آتمدك
ولکن الله آتدی قول الهیسنده (اذ رمیت) قولی فعلی عبودیتی ایچون اثبات
ایتمشدر. (ما رمیت) قول الهیسی جهتی توحید ایچون رؤیت فعلده افنا
بیوریلمشدر. سوره‌سنده اولان (اقتلوهم حیث وجدتموهم) دن صکره
انفال سوره‌سنده (فلم تقتلوهم ولکن الله قتلهم) بیوریلمسی ربوبیت و
عبودیته اشارتدر. زیرا الله تعالی عبدك فعلی خالقدر. او فعلی محاسبه
ومثیبدر. آیتك معناسی (الله یولنده هجرت ایدیکز قدر سز اوزره دیدیکم بر

(مشرکلری نره‌ده بولورسه‌کز قتل ایدیکز) بیوریلدقدن صکره
یعنی (سز اونلری قتل ایتمدیکز لکن اونلری الله قتل ایتدی)

يارب ايدن يله اكر اونلر بونده واذكراسه اونلرى نزده ده بولمه سز كزلرنك
اوليرك) ديمكدر افعال آتيلك معناسى ايسه (اونلرى سز اولديرمديكز
فقط اونلرى الله اولديردى) ديمكدر .

وصلى الله عليه وسلم (لن ينجي احدكم عمله قالوا ولا انت يا رسول الله
قال ولا انا الا ان يتغمدني الله برحمته منه وفضل) بيورمشلردر (سز معيج
بريكزك عملى سزى اصلا قورتارماز بيوردقلرنده اصحابه كرام سنى ده مى
عملك قورتارمز يا رسول الله ديدكلرنده بنى ده قورتارماز مكر كه
الله كندى رحمت وفضلنه طالديره) ديمكدر .

شو حالده (عارف) كندينه نجات ويرهجك اولانك فعلى كورمكده
كندى نفى ايدر ونجات ويريجى الله تعالى يى نظر ايدر الله تعالى
زمر سوره سنده (وينجي الله الذين اتقوا) بيورمشدر الله
متقيلره صاقيناننده قورقو طالرنه سبب اولان اجانلريله نجات
ويرر ديمكدر . جبرى ايسه بونك خلافنه دركه جبرى (فعلده بكا هيچ
برشى يوقدر دير تشقه ورطه سنه دوشرك فعلى ترك ايدر . و
اسقاط رؤيت فعل انك قوتيدر . عارف ايسه الله تعالى نك
كندى اوزرنده كى منتى يله جوهر اولديغى كورور [illegible]
كورور و فعل بر عرضدر عرضك ايسه بقاسى يوقدر و فعلى كورمك
موت وكلدر والله تعالى نك منتى ايسه باقيدر فنا الرهى كورمك
(معرفت) آماره وعلامتلرندندر شو حالده عبدهو عبدله فعلى توحيد
محض حقيقى اولور . و عارف فعلده اجتهاد بليغ ايله اجتهادده بولنور
جبرى بر آدم بنده فعل يوقدر ديمكه امر ونهى قاعده سى بيهيچه اولور
وجهد وسعى وكسب بولنى آمر وناهيه خطابه منتبا ايتمه اولور
وكنديسى فعلده وتركده معذور كورمه اولور وسهل بن عبد الله التستري

54

رحمه الله ديمشدركه (الله تعالى ابرارده اولانده كيجه ارى جيدايله تقويه
بيورمشدر بلكه ابرارى (بقيه) ايله تقويه بيورمشدر . بونك معناسى
(اكابر امت ظاهرلرنده اولان برقوت بولورلركه او قوتله بونلرده بشريت
كندلرنده بولمزلر) ديمكدر . كيرلوده جريده (بقيه) فعلك كوزيدر
ظاهرى كوز ايله كورر وباطنى بقيه ايله كورر ديمشدر واسطى ده
اولانده (الا له الخلق والامر) آيتنده ديمشدركه خلق ايجاد معناسنه در
امر اطلاق معناسنه در اعضا وجوارح امر اطلاق امرده بولنمز
او كيمسه برشيئ موافقنده بولنمز مخالفنده بولنور ديمشدر . آيتك (خلقده
امرده اونكدر) ديمكدر .

بيلكه بر (امر اطلاق واقدار) در (امر تكليف) وكلدر
ومخلوق خلق فعلنده مكلف دكلدر يعنى الله تعالى برشيئ يارادنجه
قولده خلق فعلى منع ايتمكه قدرتى يوقدر . وينه قولده الله تعالى نك
اطلاقى بيورور ويعنده بشقه فعل قدرتده يوقدر واسطينه جوارح
امر اطلاق واقدار امر ايتديكى قولده برشيئده موافقت حصول كلمك
وجودنك معناسى برشيئه اعضاسنك موافقت قدرتى قولده هوطرفنده
يارادلمجه قول اعضاسى موافقته مقتدر اولمز ديمكدر واسطينك
(مخالفنده) قوله بولنور ديمسى يعنى طاعتده اعضانك موافقتى لكن
خلافه هو مراد ايدنجه خلافه هو قولده اوقدرتى يارادر ديمكدر اوحالده
قولده موافقت انجق الله نك تقديرى بيورمه ويعنده بشقه برشيئ بولنمز بو
نوع (امر اطلاق واقدار) امرى ديتيلور وبو بابده قولك اختيارى يوقدر
وبو بابده الله تعالى يه قارشى حجت ده يوقدر زيرا الله تعالى نك
قولده حجتى اولان امر تكليفى قوللره حجت قيلمشدر . والله تعالى (يفعل
ما يشاء ويحكم ما يريد) در . كه [illegible]

«فصل»

فصل - (الله تعالینک علمی) صفت ازلیهٔ قدیمه‌در. وقضا علمه
صکره‌در. وقولک اختیاری قضاده صکره‌در. بناء علیه اولاً علم الهی
صکره قضا صکره علم الهی‌یه موافقدر. اک صکره قضایه وعلمه موافقهٔ قولک
اختیاریدر. بونک ایچونده الله تعالی بیلدیکه (مؤمن) ایمانی اختیار ایدر
وایمانی سور واستر وکفری کریه کورر بغض ایدر. بونلری استمز.
بونک ایچون الله تعالی مؤمنه ایمانی قضا ایلدی. نیتکیم حجرات سوره سنده
(حبب الیکم الایمان وزینه فی قلوبکم وکره الیکم الکفر والفسوق والعصیان)
بیوردی. [یعنی] (فقط الله ایمانی سزه اختیارکزله سودیردی قلبکزی ایمانله
سوسلدی سزه کفری فسقی عصیانی ینه اختیارکزله چرکین کوستردی) دیمکدر.
وینه مجادله سوره سنده (کتب فی قلوبهم الایمان) بیوردی. انلرک قلبلرینده
ایمانی یازدی دیمکدر. والله تعالی بیلدیکه کافر
کفری اختیار ایدر ایمانی ایتمز. وکفری سور واستر وایمانی کریه کورر.
ایمانه بغض ایدر ایمانی استمز. والله تعالی ده بونلری کافر خلق ایدر.
نیتکیم انعام سوره سنده (کذلک زینا لکل امة عملهم) بیوردی.
[یعنی] (بونلر کبی هر امته ایشلدیکی سوسلو کوستردک) دیمکدر. وینه فاطر سوره سنده
(افمن زین له سوء عمله فرآه حسنا) بیوردی. (کوتو ایشی کندیسنه
بزه قویوب ده اونی خوش کورن اونلر کبی میدر؟) دیمکدر.
وینه حق تعالی انعام سوره سنده (فمن یرد الله ان یهدیه یشرح صدره للاسلام
ومن یرد ان یضله یجعل صدره ضیقا حرجا) بیوردیکه (الله هرکیم طوغری
یولی کوسترمک ایسترسه کوکسنی اسلام ایچون آچار قلبنی نورلاندیرر
هرکیمی صاپیتمق ایسترسه اونک کوکسنی صانکه زورله کوکه چیقیورمش کبی
دارلاشمش صیقشمش بر حاله قویار) دیمکدر.

وقتاکه الله تعالی کفر ایله ایمانی یاراتدی قوللرده الله تعالینک قول
حقنده بیلدیکی وقضا ایلدیکی ایمانی وکفری قبول ایلدی. بونک ایچون
عبدده اختیاری والله تعالینک قضاسی الله تعالینک علم ازلیسنه موافق
کلدی. شو حالده الله تعالی هانکی قوله ایمانی قضا ایتدیسه او قول
اختیاریله ایمانی ایستر ایمانه هوس ایدر. والله تعالی کیمه کفری قضا
ایتدیسه اول قولده کفری اختیار ایدر. بونک ایچون بو ایشده کافر
به کفری ایتمه مجبوردر که الله تعالی بنی کفره جبراً سوق ایدیور
بالخصوص مؤمنه ایمانک غیرینی مراد ایدیور. اما الله تعالی ایمانه اجبار
ایدیور دکلدر. ولکن مؤمن ایمانی ایستر. والله تعالی ده اونک ایمانی
ایستر. وکافر کفری ایستر. الله تعالی ده اونک ایچون اونی ایستر. الله تعالی
توبه سوره سنده (فلا تعجبک اموالهم ولا اولادهم انما یرید الله لیعذبهم
بها فی الحیاة الدنیا وتزهق انفسهم وهم کافرون) بیورمشدرکه (اونلرک
ماللری، چوجقلری خوشکه کیتمسون. الله انجق دنیا دیریلکنده اونلرله اونلره
عذاب ایتمک کافر اولارق جانلرینک چیقمسنی ایستر) دیمکدر.
وبو جبر دکلدر. برکیمسه بر شخصه بر شیئی مناسب کورسه او شخصده اونی
مراد ایدرسه بو البته بریسی جبر اولماز. اکر (قدریه) اکر افعالک
وقوعی الهک قضا واراده‌سنه تابع اولدیغنه قائل اولورسه کز سزه جبر
لازم کلیر دیرلرسه اندی الهک علمی ابد دیه اندی الزام ایدرلر.
زیرا انده وقوع افعاله وقوعنک علم حقه موافق اولمسنک لزومنه
موافقت ایدیورلر. امام شافعی رضی الله عنه (القدریة اذا
سلموا العلم خصموا) بیوردقلرینک معناسی بودر.
بیلکه استطاعت بر قوتدر وقوف عرضدر وعرض ایکی زمانده باقی قالمز.
بونده واجب اولدیکه هر فعلک قوتی دیکرینک قوتنک غیریدر.

بیل که افعال الٰهیه‌دن بری دیگرینه سببدر یعنی اول ایکنجی ایچون شرطدر مثلا علم
حیات حق جسمی عرضک برا اولمسنه سبب قیلدی وحیاتی خلق علمه شرط اولمسنده
ایچون یاراتدی وعلمی خلق ارادیه شرط اولارق یاراتدی وجملهسی ده (بونلرله) الله تعالینک
افعالندندر وبربرینه سببدر یعنی شرطدر واکثر شرط اولمسی معناسی قبول حیاته
ایچون جوهر مستعد اولور قبول علمده ایچون حیات صاحبی مستعد اولور
اراده‌یه قبولده ایچون علم صاحبی مستعد اولور بناء علیه بو معنایه کوره حقک
بعضه افعالی بعضنه سبب اولور. یوقسه حقک بعضی افعالی دیگرینی موجددر
معناسنده دکلدر بلکه دیگرلرنده حصول شرطنی احضار ایدیجیدر ایشته بو
تحقیق ایدیجه درجه توحیده ارتقا حصول کلیر اوده الٰهیله امره عامل
اولمک (اولیه) والا اسراره امری وبکله مدرکلکده دوچار عتاب اولورسک دیبلور.
زیرا الٰهیه‌دن صادر اولان بو قول حجابه خرق سببدر وخوف ده ترک شهوته
سببدر وذات غرور اولانه دخابه محبتده حکمک سببدر وبوده جوار اللهه
وصوله سببدر والله تعالی مسبب الاسبابدر واسبابله خالقی
ومزیّنیدر کیم که ازلده سعادت سبقت ایتمشدر بو اسبابه انک قولوشه
کلیویرر وبو اسبابه زنجیرلری ایله آنی جنته سوق ایدر وبونک مثلنه
کلمه (اعملوا فکل میسر لما خلق له) دیمش اکبر کبی کلام الٰهی وکلام
رسول الٰهی وکلام علماده ایشته کرده صکره حق سبحانه وتعالی‌دن
عتاب ازلیسی اکا ایشته مهیاب اولکبی ایشته مهبیل مصرکی اولور
بیلمیجکده قورقمه قورقمغی اقتضاده بولمغی انقیاده بولنغی ورضا محبته میلی
ترک ایتمک بولر ترک اینجکده شیطانک حزبی وجا عنده اولوب بوزره
وعد اولنانه بروده جهنمه ایشته مهر بوق بیلک که بر قومک اسبابه
زنجیرلیه جنته سوق اولنه قلبی کورمسک که اوده اوکبی علم وخوف سلطیدر

یعنی (اعملوا ...) فعلری عبارت ایدیکز زیرا هرکس جنت ویا جهنمدن هانکی بری ایچون خلق اولونمشسه اوکبی اونلره انتساب عملده بولنور) دیمکدر

وخلطوا کندینه ~~غبطه~~ (غبطه) تسلطیده کندینک امنیت حالنده بولندیغنی فرض
ایدرک کندینی ~~الدائم~~ (الدائمه) ایشته بو زنجیرله ~~جبیله~~ ~~اولدیقده~~ جهنمه سوق
اولنورلر. خلاصه متقیلر قهراً جنته مجرملر ده قهراً جهنمه سوق اولنورلر واحد
قهارده بشقه بر قاهر ومالک جبارده بشقه قادر یوقدر سبحانه وتعالی.
بیل که جبرده ایکی قسمدر بری (جبر محسوس) در بو جبرده مثالی بوایره کیرمکه
بر شخصک یاقه‌سندن یاقه‌لیوب زورله برآوه صوقمقدر ایکنجیسی (جبر معقول) در
کره متقاد کرک دوچار بر محلی خلقک کرمسی ایچون اوراده کیره‌جکدر
حسی وخیالاتی اوقشایجه شیلری واوراه کیرمکه اقتضا ایدن اسبابه
مبتلا قیلوب یا بو یولده خلقی اوراه جذب ایتمکدر یاخود بو جاذبه
حالی نفسانی واشالیله جذب ایتمکدر.

بونجی قسم جبرله احکام قدرده جاری اولدیغنه اتفاقا حاصل اولمشدر
نزاع انجق قسم ثانیده‌در بونک ایچون جبریه اوده زده بو صنفک ثانی
واردر دیبوب واثبات ایدیبورلر معتزله ایسه انی یوقدر دیبه نفی ایدیبورلر

مسئله: فصلت سوره‌سنده اولان قول الٰهیده (واما ثمود فهدیناهم فاستحبوا
العمی على الهدى فأخذتهم صاعقة العذاب الهون بما كانوا يكسبون)
بویورمشدرکه (ثموده کلنجه بز اونلره طوغری یولی کوستردک فقط
اونلر کورلکی طوغری یوله ترجیح ایتدیلر بونک اوزرینه قازانجلرینک جزاسی
اولمق اوزره (اونلر) ذلیل ایدیجی بیلدریم عذابنه طوتولدیلر) دیمکدر معتزله
بو آیتی ایله احتجاجده بولنوب الله تعالی خلقه هدایت یولنی کوسترمش
وانلری ضلالته سوق ایتمشدر بو آیتله کندی کندیلرینی آزدیرمشلردر.
دیرلر بوکا جواب هدای ایکی قسمدر بری (هدای تعریف وهدای ارشاد

ودلالتدر ایکنجیسی (هدای توفیق) و عصمتدر عنایتدر شو حالده ثمود
قومنه حاصل اولان هدی هدای ارشاد و دلالتدر دعوتدر
هدای توفیق و عصمتدر عنایت دکلدر والا توفیق هدایتک اثرینک
مؤثرندن کری قالمسی محالدر.
واما ثمود قومنک عمای هدایه ترجیحلری ایسه انلرک
کسبی مقتضاسیدر واختیاری مقتضاسیدرکه او مشیت الله تعالی نک اختیاریله
تعلقندن معلولیدر معلول المعلول ده معلولدر قوللرک کسبلری و
اختیاری اراده ازلیه نک معلولیدر نته کیم الله تعالی کورث دهر
سوره لرنده (وما تشاؤن الا ان یشاء الله) بیورمشدرکه (فقط سز
الله دیله مدکجه بوش دیله مه یه مه سکز) دیمکدر.

مسئله: سوره زخرفده (وقالوا لو شاء الرحمن ما عبدناهم ما لهم
بذلک من علم ان هم الا یخرصون) بیورلمشدرکه (اونلر رحمن دیلسیدی
بز پوتره طاپمازدق دیرلر اونلرک بو بابده هیچ بر بیلگیلری یوقدر اونلر
یالکزده بشقه ویا ظن و تخمینده بشقه برشی بیلمزلر) دیمکدر بو آیتله معتزله
احتجاجده بولنورلر زیرا انلر عبادت اصنام و اوثانی مشیئة الله تعالی یه نسبت
ایتدکلرنده جناب حق انلری تجهیل و تکذیب ایلدی اگر انلرک اصنام و اوثانه
عبادتلری مشیئت الهیه ایله اولسه ایدی جناب حق انلری تجهیل و تکذیبده بولنمزدی
دیدیلر

بوکا جواب

الله تعالی نک بونلری تکذیبی بونلرک بت پرست اولدقلرینی مشیئت الهیه
منیت و مضاف قیلدقلرندن دکلدر بو نقل اولا بیلورکه جناب حق
سوره سنده (ولو شاء الله ما فعلوه)(۱) (ولو شاء ربک ما فعلوه) سوره انعام(۲)
(ولو شاء الله ما اشرکوا) بیورمشدر بلکه مراد الهی اودرکه اونلر دیکری

57

عبادت اصنامک مشیئت الهیه یه اضافتی هر نقدر نفس الامرده حقایسه ده
بونلر عارف اولدقلری معرفة الله حاصلنده دکل ایده اشیانک وجود و عدمی
مشیئة الهیه ایله اولدیغی جهتله علملری ایریشمدیکنده بونلرک بو بابده کی سوزلری
علماً دکل خرصاً و تخمیناً یاخود پیغمبره قارشی مناقضةً و جدالاً در بونلر
بو بابده کی سوزلرنده اصابت ایتمش اوله بیلدیلر بر هدفه نشانه
آلمدن کورلمه دن آتشلر کورلمه دن علمش سوزسی جاهلانه طوغری
حیفیسیله بیلدیلر دیمک حاصل ایدرک اولدقلرنده ینه بر خطادر
خطأ خطادر هر نقدر طوغری یه راست کلسه ده (خطأ) خطا الفقده
حیقان دیوبنده کندیلری الهلک امرینی حقه دعوت ایدن نبی یه قارشی
خصومت و مباحثه یه قالقمق فکری واردر. و محقق کم الله تعالی ق سوره سنده
(ما یبدل القول لدی وما انا بظلام للعبید) بیورمشدرکه (نزدمده
سوزم دکیشمز قوللرم حقنده ظلمکار ده دکیلم) دقولده الله قارشی
حجت و دلیل ایله غلبه قدرتی یوقدر اما قول الله حجت و دلیلی ایله غالبدر
و بونک ایچون رسول الله صلی الله علیه وسلم (من قال فی القرآن برأیه
واصاب فقد اخطأ) بیورمشدرکه (کیم کم قرآنده رأیی ایله سویلر
و سوزنده ده اصابت ایتسه رأییله عامل اولدیغندن محض خطا ایتمش
اولور دیمکدر.

وفقها دیدیلرکه قبله نک موقعی تعیینده شبهه یه دوشن قبله یی تحری یه
جالیشمقسزین نماز قیلسه اکا نمازی اعاده لازم کلور.
اگر قبله یی تحری یه جالیشمقده نمازه طوروب قبله یه مصادف ایتسه
اجتهاد فرضنی ترک ایتمش اولور والله تعالی نک زخرف سوره سنده
(ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطانا فهو له قرین) قول الهیسیله
معتزله احتجاجده بولنمقده درلر زیرا آیتده ذکر ده اعراض و بوندن منع

شیاطینه نسبت و مضاف قیلنمشلردر وانلرده شیطانلری قرینه قیلنیر

انلرك اعراضلرینه عقوبةً قیلنمشدر. آیتك معناسی (هیچ رحمانك ذکرندن

اللهی [illegible] قارشی کورلك کوسترسه بز اوکا یولداش اولمق اوزره

بر شیطانه قاتاریز) دیمکدر.

وجمهور جواب ویرمشدر که بونلرك جمله‌سی (کسب) اعتباریله‌در ~~اما خلق [illegible]~~

اما خلق وایجاد صاحبی حق سبحانه وتعالی نکدر و نصوص وبرهانلر بوکا دلالت

ایتمشلردر. وحق سبحانه وتعالی زخرف سوره‌سنده (ولن ینفعکم الیوم

اذ ظلمتم انکم فی العذاب مشترکون) آیتنده نظراً معتزله ظلمی انسانده

اضافه قیلمشلردر و بونلره کنده بونك ده جوابی (انسانك ظلمی کسبنده

بولمشلردر یاخود ظلمك محل ظهوری اولمشلردر و بونلر معنای آیت (آج آیتك

اونلره بوکون (پشیمانلغکز اصلا سزه منفعت ویرمیه‌جك، چونکه سز

دنیاده ظلم ایتمش ایدیکز (یاخود بوکون دنیاده‌کی ظلمکز بللی اولدیغی

اوزره اقلقی ایتمه‌مکز اصلا فائده ویرمیه‌جك) اوراده فصل بولداشلرکز

بوراده ده عذابده برلکده چکه‌جکسکز دینیله‌جك) دیمکدر

یوقاریده‌کی آیتلرك معنالری

١ — الله دیلمه‌سیدی اونلر یاپامزلردی دیمکدر

٢ — الله دیلمه‌سیدی اونلر ایشله‌مزلردی دیمکدر

٣ — الله دیلمه‌سیدی اونلر شرك قوشمازلردی دیمکدر

٥ — ظلم جمله‌ده مبالغه ایله (بظلام) بیوریلمشدر. چوق ظالم دکیلم دیمکدر

چونکه عفو محتاج اولدقده خفیف ظلم ایتسه‌یدی بیوك بر ظلم ایتمش اولوردم

بو حالده اصلا ظالم دکیلم معناسنده‌در.

٦ — شیطانلری اونلری طوغری یولدن چویررلر، حالبوکه اونلر کندیلرینی طوغری یولده صانیرلر

٧ — (وانهم لیصدونهم عن السبیل ویحسبون انهم مهتدون)

(سکزنجی باب)

— رؤیة الله بیاننده‌در —

الله تعالی عنکبوت سوره‌سنده (من کان یرجوا لقاء الله فان اجل الله لآت)

بیورمشدر یعنی (لقاء اللهی کیم رجا ایدرسه اوکا حاضرلانسین چونکه اللهه

قاوشمق ایچون تعیین ایتدیکی وقت البته کله‌جکدر. وانعام سوره‌سنده ده

(قد خسر الذین کذبوا بلقاء الله) بیورمشدر (لقاء اللهی تکذیب ایدنلر

محققا کرفتار خسران اولدیلر) دیمکدر.

و اعراف سوره‌سنده ده (رب ارنی انظر الیك) بیورمشدر یعنی (موسی

علیه السلام ربیم! بکا جمالکی کوستر اوکا باقایم) دیمکدر.

ایشته بو آیتلر رؤیة اللهك جوازینه جمهورك حجتیدر. بویله اولمسه موسی علیه السلام

الله تعالیدن جائز اولمیان بر شیئی بیلمز عارف اولمزدی یاخود جائز اولمیان بر شیئی

طلب ایتمسی بیلمسی لازم کلیر. بونك ایکیسی ده باطلدر. و ینه حق تعالی قیامت

سوره‌سنده (وجوه یومئذ ناضرة الی ربها ناظرة) بیورمشدر (او کون بعض

یوزلر تر وتازه اولاجق، ربلرینه باقاجقلر) دیمکدر. ایشته بو آیتده ده آخرتده

رؤیة اللهك اثباتنه جمهورك دلیلیدر. زیرا آیتده (الی ربها) ده الی کلمه‌سی

مقرون قطعاً لغةً رؤیة اللهی اقتضا ایدر. بونك ده سببی یوزلرده کوزلر

واردر و کوزلرده محل وآلت رؤیتدر. و عربلر استعمالنده ده بوکا دلالت ایدر

نتکیم شاعر (وجوه ناظرات یوم بدر الی الرحمن تنتظر الفلاحا) دیمشدر که

عربلر دیکر بر شعرنده (وفی یوم بدر قد رأیت وجوههم — الی الموت من وقع السیوف نواظرا) دیمشدر

عربلر دیکر بر شعرنده (ظللت کانی من وراء زجاجة — نظرت الی من احسن الله وجهه) دیمشدر

وحق سبحانه وتعالی فرقان سوره‌سنده (وقال الذین لا یرجون لقاءنا

ائت بقرآن غیر هذا) بیورلمشدر (بزه قاوشمغی اومید ایتمینلر بوندن بشقه

بر قرآن کتیر ویاخود بونی دکیشدیر دیرلر) دیمکدر. وینه حق سبحانه وتعالی

بدر کوننده اصحابمك کوزلری فلاحه انتظاراً رحمانه احسانه ناظر بولنیورلردی

که احسانکه بر شیشه ارقه‌سنده طوردم الله‌مك کوزلری بوشنده یوزه باقدم [illegible]

يونس سوره سنده (ان الذين لا يرجون لقائنا ورضوا بالحيوة الدنيا) بيورمشدر
يعنى (بزه قاووشمغى اومماياندر دنيا ديريلكى ايله خوشنود اولوب اوفقله مستريح اولانلر
كبى رايه آيتلريمزده غافل اولانلر) بو قومى ديمكدر .

رؤيت الله حقنده كى خبرلره كلنجه بونده چوقدر صلى الله عليه وسلم (من رأى الله
استغنى ودخل الجنة ومن رأى افتقر ودخل الجنة) بيورمشلردر [مشكلمزدر كيم اللهى كورورسه استغنا ايدر] استغنى
وينه صلى الله عليه وسلم (اللهم انى اسألك الرضا بالقدر وبرد العيش
بعد الموت ولذة النظر الى وجهك وشوقا الى لقائك من غير ضراء مضرة
ولا فتنة مضلة) بيورمشلردر . (الهى سندن قدره رضا واولدكدن صكره جنتده
ياشامق ووجهكه لذت نظر ولقاكه شوق ايسترم ضررسز مضرتسز وفتنه مضلدن
ديمكدر .

[بر شديده مستغنى اولور بو كيم كوررسه اللهى عرضه افتقار ايدر جنته كيرر ديمكدر]

صهيب رومى رضى الله نبى صلى الله عليه وسلمدن نقل ايدركه نبى صلى الله
عليه وسلم (ما اعطى الله عز وجل اهل الجنة شيئا احب اليهم من النظر اليه) بيورمشلردر
يعنى (الله تعالى نك اهل جنته ويرديكى شيلردن اللهه نظردن دها سوكيليسى يوقدر
ديمكدر . ابن عباسدن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه (رأيت ربى عز وجل
ليس كمثله شئ) بيورمشلر يعنى (ربم عز وجلى كوردم انك مثلى برشى يوقدر) ديمكدر
امام على كرم الله وجههدن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم
(النظر الى وجه الله تعالى واجب لكل نبى وصديق وشهيد) بيورمشلردر
يعنى (ذات اللهه نظر هر نبى وصديقه واجبدر) ديمكدر .
سمرهدن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم (اول من ينظر الى الله
تعالى من كان ضريرا) بيورمشلردر (آخرتده ايلك اول اللهى كورن
دنياده كى كوزى كورمزلر [اعمالر]) ديمكدر .
انسدن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم (اول عين تنظر الى الله
عز وجل عينى) بيورمشلردر يعنى (الله عز وجله ايلك نظر ايدن كوز منم كوزمدر) ديمكدر

59

جابردن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم (ان اهل الجنة ليحتاجون
الى العلماء فى الجنة وذلك انهم يرون الله تعالى فى كل جمعة فيقول تمنوا ما
شئتم فيلتفتون الى العلماء فيقولون ماذا نتمنى على ربنا فيقولون تمنوا كذا وكذا
فهم يحتاجون اليهم فى الجنة كما يحتاجون اليهم فى الدنيا) يعنى اهل جنت حقيقه
جنتده ده البته علمايه محتاجلردر زيرا مؤمنلر جنتده هر جمعه سنده الله تعالى يى
كورورلر جناب حقدن ده ايسته دكلرينى [بلكزى] سزده ديله يكز بيورر اهل جنتده
نه ايستيه لم ديه علمايه باقارلر علماده شويله ايسته يك بويله ايسته يك
ديرلر شو حالده اهل جنت جنتده ده دنياده اولديغى كبى علمايه محتاج
اولورلر ديمكدر .

« فصل »

فصل – (قلوب بصائر قلوب ايله دنياده ذات الله وصفات اللهى
عيانا مشاهده ورؤيت ومعرفت ضروريه نك اثباتى حقنده در .
الله تعالى ق سوره سنده (ان فى ذلك لذكرى لمن كان له قلب
او القى السمع وهو شهيد) بيورمشدركه (ايشته بونده اولنان شيلرده
قلبى بيدار اولانلره ويا بو سوزى جانى قولاغيله ديكله يه كيمسه لر
حقنده عبرت واردر) ديمكدر . وينه حق سبحانه وتعالى نجم سوره سنده
(ما كذب الفؤاد ما رأى) بيورمشدر (پيغمبرك كورديكى قلبى يالاندن
چيقارمدى قلبيله كورديكى يقيناً طوغرى اولديغنى بيلدى) ديمكدر
وصلى الله عليه وسلمده (افضل اعمال العبد ان يعلم ان الله تعالى
معه حيثما كان) بيورمشلر (قولك افضل اعمالى نه رده بولنورسه
الله تعالى نك انكله برابر اولديغنى بيلمه سيدر) ديمكدر .
بيل كه مشايخ صوفيه ذاهب اولديلركه الله تعالى ذات وصفاتى قلب
كوزيله مشاهده ورؤيت ايله دنياده قوللرينه بيلديرر . مشايخ صوفيه نك
جمله سى قلب كوزيله مشاهده ورؤيته اتفاق ايتديلر ودوزال جمله سى بو

بو مشاهده ایله معرفت ضروریه حاصل اولمشدر. و معرفت ضروریه مشاهده
و رؤیتك لوازمندندر. بر کیمسه ده مشاهده و رؤیت حاصل اولورسه معرفت
ضروریه ده حاصل اولور. نته کیم حواس خمسه دن بریله بر شیئی حس ایتدیکی حالده اکا علم
ضروری حاصل اولور. غائبده ده بویله در. بونده شبهه یوقدر. مشاهده و رؤیت
تسلیم اولنجقه معرفت عقلاده هیچ بر کیمسه بو بابده منازعه یه قالقماز. بو بابده
صوفیه نك برهانلری ده چوقدر. مشایخ صوفیه، الله تعالی یی قلب گوزیله
و حقایق ایمان ایله گوردکلرینه اجماع حاصل ایتمشلردر. و بو بابده برچوق کتابلر
تصنیف ایتمشلردر. و حتی بو چاغه کلنجه اخوانی بو یوله ترغیبده بولنمشلردر.
و بونلر عدالتلی عاقل، متقی بر قومدرلر. و بونلر عدل، عقل، صدق و تقوی
و دنیاده طمعی کسمك و پاره مقابلینده دینلرینی صاتمامق خصوصلرنده ناسك افضللری
دردر. و بونلرك سوزلری قبوله اصح و احسن و اولی در. اگر دینیلرسه که بو رؤیت
و مشاهده دن بحث ایدن قوم کیمدر؟ جواباً دیرزکه بونلر عموم اصحاب نبی صلی الله
علیه وسلم حضراتیدر و مفسدلر چوغالنجه یه قدر جمهور تابعیندر. مقتدا چوغی
ناسك بیننده رؤیة اللهی انکار چوغالدی. روایت اولنورکه علی کرم الله وجهه
بر کون کوفه منبرنده عرشله مادوننده نه وارسه بکا صوریکز بیوردی
بو مجلسده دعبل یمانی و کبار صحابه و تابعین حاضر ایدیلر. حضرت علینك
بو سوزینی دعبل ایشیدنجه (بو یعنی امام علی بویوك دعوایه قالقدی بوکون
آنی محجوج ایده جکم دیدی و امام علیه خطاباً (یا امیر المؤمنین ربکی گوردکمی
دیدی. امام علی ده جواباً (لم اعبد رباً لم اره — گورمدیکم بر ربه عبادت
ایتمم) دیدی. بونك اوزرینه (دعبل) ربنی نه کیفیتده گوردك دیدی
امام علی ده (یا ذعلب ثکلتك امك دعبل! گوزلر آنی عیاناً مشاهده ایدمز لکن
ربی، حقایق ایمان ایله قلبلر گورر) بیورمشدر. بوکا مثال اولارق اوزون
بیابانده بولندی. بونك اوزرینه دعبل آیاغه قالقدی و وجوهك نته ی نقده

منبره چیقدی و اوراده (تبت الی الله) اللهم نوره اینیم بو دعوا کبیره یه معارضه یه
قالقیشیرم دیدی. دعبلك سؤالی، امام علی ربنی دنیا گوزیله گوردیکی ظننه گوره
ایدی. امام علینك جوابی ایسه ایلك اسلامی آننده او زمانه قدر ربنی گوردیکی
بیانه صددنده ایدی. شوقدر وارکه امام علی ربنی قلب گوزیله و کمال ایله
گوریوردی. مشایخ صوفیه نك دیدیکی ده بودر. امام علی نك بو جوابی علما
صحابه ده و تابعینده و کندندن صکره کلنلرده هیچ بر کیمسه انکار ایتمدی.
ابن عباس رضی الله عنهمادن مرویدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم
(رأیت ربی عز و جل لیس کمثله شیء) بیورمشلردر. یعنی (ربمی گوردم آنك
مثلی بر شیء یوقدر) دیمکدر.
ابوذر حضرتلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلم (ربنی گوردکمی) دیه صوردقده
(نورانی رأیته) و دیگر بر روایتده (رأیت نوراً) بیوروب (آنی نور اولارق
گوردم) و (نور اولارق گوردم) و دیگر بر روایتده (نورانی اراه) بیورمشلردر
(او بر نوردر. نوری نصل گوره‌یم) دیمکدر.
امام ابو عبدالله المازری رحمه الله دیمشدرکه (اراه) ده ضمیر الله عائددر. و معناسی
(نوره بنی گورمکدن منع ایتدی) دیمکدر. دنیاده ده بو جاریدر. شمدی بر نوره
باقیلسه گوزی آلیر باقانله کندی آره سنده شدت نور حائل اولور. بو دنیاده ده
بویله در. زیرا دنیا فانی اولمق اوزره یاراتلمشدر. آخرت ایسه دنیانك خلافنه در.
زیرا آخرت قرار یریدر. و الله تعالی آخرتده قلب مؤمنده که گوزی و باش گوزینی
قوتلندیرر. و اوراده مؤمن بر معرفت ضروریه اولارق ذاتاً و صفةً باش گوزیله ده
الله تعالی یی گورر. (مزاج آخرت مزاج دنیایه اویماز) ایشته (بقیه) ده بودر
و الله تعالی بعض قولنی زیادهٔ توفیق و هدایتله عبد خاص قیلدی و ایشی اکا
قولایلاشدیردی و قوللرینی بربرینك فوقنه ارتقا ایتدیردی. نته کیم جناب حق
زخرف سوره سنده (و رفعنا بعضهم فوق بعض درجات) بیورمشدر.

وینه حق سبحانه و تعالی بقره سوره سنده (تلك الرسل فضلنا بعضهم علی بعض)
بیوریورلر. (او رسل کرامی بربرینه تفضیل ایلدك) دیمکدر.
نته کیم الله تعالی رسل کرامی انبیا اوزرینه و انبیایی اولیا اوزرینه و اولیایی
سائر ناس اوزرینه تفضیل بیوریورلر. بر یرنده درجاتنی عالی قیلدیلر و
بویله درجه درجه قوللرینه احسانده بولندیغی ایچون الله تعالیه اعتراضه
یوقدر (ما علی المحسنین من سبیل) در.
شو حالده حجاب حق بر قولك کشف حجابی ایله اتمامده بولنوب اونی مشاهده
مقامنه ایریشدیرسه و مخلوقك کوزه بیله حقی مشاهده یی اکا ویررسه اوکیمسه
(اهل یقین) دنیلور. امام علی کرم الله وجهه روایت ایدرکه رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم (النظر الی وجه الله واجب لکل نبی وصدیق وشهید)
بیوررمشلردر (ذات اللهه نظر هر نبی و صدیق و شهیده واجبدر)

«فصل»

فصل — مشایخ صوفیه دن کبار دن بری ذات و صفات الهیه یی رؤیتی مثل
ایراد ایتمشلر. شویله که فرض ایده لم که (کوردیکمز بری و کوزی و بیلدیکلری
آچیق و کورمش و بیوقوده افسانه ده بیله بیلم حیاته برکشی وار برده کونشك
ضیاسی کبی بر ضیا وار. بو آدم یاتقور اورته ده بر بویله آیدینلقده بشقه
برشئ کورمیور کندینی صاحبه اولادده بو آیدینلقده بر حد و حدود رنك
و صورت بولمز بو نوری کورنده بر قاچ وجه تصور اولنه بیلور بو آدم حضور
برشئ کوریور میسك کورمیور میسك دینلدکده کندمده بشقه برشئ کورمیورم
دیسه ده محقدر یاخود ضیایی کوریورم دیسه ده محقدر یاخود نه دیه جکنی
تردده و تحیرده قالسه محقدر اما ضیایی کوریورم دیرسه بو سوزی انك بصیرتی
و دولتی ایدر اما برده برکیمسه برآوده بولنسه اوکیمسه ضیا یغره ده دوه
بریرده الدیه جغنده یغره ال بیوکلك و کوچکلك و تحدید کوره ضیاینه

61

هدایتده وار و اولدیکه قیامت کوننده شمس و قمر یوقدر قیامتك کونلری
هب نور الهینك ضیاسیله کوندز کبیدر. نته کیم الله تعالی زمر سوره سنده
(واشرقت الارض بنور ربها) بیوریوری. (یر یوزی ربینك نوریله ایشیقلاندی) دیمکدر
بوراسی اکلاده ایسه اللهك ذات و صفاتی نوریدر
آکلامقده سما قوللری کلیه شوقدر وارکه نور الهی یه هیچ بر حائل یوقدر او هرشئی
محیطدر. الله تعالی فصلت سوره سنده (الا انهم فی مریة من لقاء ربهم
الا انه بکل شئ محیط) بیوریورلر یعنی (خبریکز اولسونکه اونلر ربلرینه
قاووشمق خصوصنده شبهه یه طوتولمشلردر. خبریکز اولسونکه الله هرشئی قوشاتمشدر)
دیمکدر. وینه یونس سوره سنده (وما یعزب عن ربك من مثقال ذرة
فی السموات ولا فی الارض) بیوریوری یعنی (نه یرده نه کوکده ذره اغرلغنده
برشئ اللهدن کیزلی قالماز) دیمکدر. وینه بقره سوره سنده (فاینما تولوا
فثم وجه الله) بیوریوری (هانکی طرفه دونرسکز اللهك وجهی اوراده در) دیمکدر.
بریده (اینما توجهت فثم وجه الله تعالی اوضح النهار)
دیمشلر. شوقدر وارکه عموم خلق اللهدن محجوبدر. فقط بیلیرلر و بونده
الله تعالی بر قلبلری کوز و کلاتی بیلیرلر. بو ابتداده اعمی نك حالی کبیدر
اعمی ضیایه مستغرق اولدیغی حالده کوندزك آیدینلغنی کورمز اما آیدینلق
کوندزك نوری آنی محیطدر. ایشته بو رادده ابو بکر الصدیق (ما نظرت
فی شئ الا رأیت الله فیه) بیوررمشلر. یعنی (نه یه باقدم ایسه ایچنده
اللهی کوردم) بیوررمشلر. مشایخدن بری ده (ما رأیت شیئا الا رأیت الله
قبله) بیوررمشلر یعنی نه یی کوردم ایسه اوشیدن اول اللهی کوردم دیمشلر
بو بیله آشکار بر مثیلدر. کوندزین برکیمسه برشئ کورسه شبهه یوقکه ابتدا
ضیایی کورر و صکره ده کوردیکی شیئی ضیایه غرق اولمش کورر ضیاسنده
کونشك مخصوص دکلدر. مثلا کیجه لیه ضیایی تنویر الادر. کبی علی رضی الله

(عرفت الله بالله وعرفت غیر الله بنور الله) دیمشلر یعنی (اللهی الله ایله بیلیرم اللهك غیریسنی اللهك نوریله بیلیرم) دیمکدر.

بر دیگر کیجه‌ده کونشی کونشله کوررم شمعده قبقه شیلری ده نور شمع ایله کوررم دیمشلر.

بیل که بو مثل هر وجهده ذات اللهك ومثالك نظیری دکلدر بلکه بو مثال الله تعالی‌نك ذاتنده نهایتسز درجه اوزاقده‌در یالکز معرفة اللهی تاسیله فهملرینی یاقلاشدیرمق ایچوندر و (رؤیة اللهك) معارف، خبرات، سرور وبهجت ولذات وغیرلرینه عائد فائده‌لری واردر زیرا آیات واحادیثده اللهه عائد وارد اولان (عین، وجه، ید، ضحك، فرح وامثالی صفات الله ایچون مشاهده ایله یعنی قلب کوزیله بیلینر.

صکره ینه بیل که بو مشاهده صاحبنه بر روحانی نور لازمدر وبو نوره کبر، حسد، عداوت، کبر، عُجب، مکر وحیله کبی مذموم وصفتلر اورتولمالیدر. وهیچ گناه بولونمامق قلبده حصول گلمه‌لی ویاسده قلب تمیز بولنملیدر. نته‌کیم الله تعالی مطففین سوره‌سنده (کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون) بیورمشدر (خیر، خیر، دیدکلری کبی دکلدر بلکه اونلرك قازاندقلری معصیتلر قلبلری اوزرنده پاس طوتمقله اونی انکار ایتمشلردر) دیمکدر. وقلب، شهوات نفس ولذات نفس وبو غایتیله قول اولمیوب الله‌یه طوغری یوزیموك وفاسد طمعدن کندنده بولنمقدر. ایشته اللهی طالب بر کیمسه بو صفتلری حائز اولورسه آنك قلب کوزیله اللهی کورمسی صحیح اولور.

((فصل))

فصل — مسائل عوالم حقیقتده طائفهٔ صوفیه‌نك اصول حجتلرنده بریده آیینه‌یه یا قویه کونشك شعاعنك آیینه‌یه انعکاسیدر بو بیوك

62

بر اصلدر. زیرا آیینه‌یه باقانده آیینه‌ده یوزینی کورر واو کیمسه یقیناً بیلیر که کندی آیینه خارجنده‌در آیینه‌ده دکلدر او کیمسه‌نك اوکنده آیینه صاغ وصول قالدیرلسه حرکت ایتدیرلسه آیینه اوکنه کلدیکی وقت کندینی کورر آیینه اوکنده قالقنجه کندینی آیینه‌ده کورمز وبو آدم بیلیر که کندی یوزی علی حاله طورییور صاغ صول یوقاری اشاغی حرکت ایتمشدر بو سوزلری ایراد ایتمزمز بیلسونکه الله تعالی‌یه بر کیمسه بر صورت حسنه‌ده یاخود کوره‌نك حالی مناسبه کورسه او کوردیکی صورة اصلا الله تعالی دکلدر والله تعالی صورتنده ده دکلدر نته‌کیم آیینه‌یه باقانك یوزی آیینه‌نك ایچنده دکلدر و یوزی آیینه ده دکلدر ورسول الله صلی الله علیه وسلم (رأیت ربی فی صورة شاب فی احسن الصورة) بیورمشدر بو حدیث شریفده (ربمی غایت کوزل بر کنج صورتنده کوردم) دیمکدر والله تعالی ایسه صورت دکلدر صورتنده ده حلول ایتمز وهم صورتده اللهی کورنلر حجابسنك حالی بودر اکر دینیلیرسه که اکر کیمسه اللهی بر صورت اوزره کوررسه صورتك بیوك بوسی واردر صورته باقانده رؤیت ومشاهده سبیله آنی احاطه ایدر الله تعالی‌نك عظمت وکبریاسی ایسه نهایتسز بو قدر هیچ بر کیمسه اللهی علماً احاطه ایده‌مز نره‌ده قالدی که رؤیةً ومشاهدةً احاطه ایلسون.

— جواب —

انبیاء علیهم السلام وبو قومك مشایخ متفقدر که رؤیةً، علماً، وهماً وفهماً وادراکاً الله تعالی‌یه بالاحاطه کورمك محالدر مخلوقك آنی کورمز وبیلمز انجق الله ایستدیکی وجهله قول اللهی سعی و طاقتی قدر کوره‌بیلیر بو رؤیت مقداری کوره‌نك درجه‌سی مرتبه‌سی اولدیغی الله تعالی‌یه دکل یاخود رؤیته رؤیت آلتك مقدارینه کوره‌در دیدیکمز

وجهك مرآت مقابلنده اولادن صورتدر بوده دیدیککز کبی محسوس اولان آیینه کبی در
وسه آیینه ده محسوسات کورسك اکر آیینه طرناق قدر کوچك ایسه اوراده
یوزیکی غایت کوچك کورسك آیینه بویوك ایسه بویوك کورسك (بروه
دیو آیینه‌سی وار که اوراده کندیکی حدندن فضله کورسك) آیینه قلیچ کبی
اوزون ایسه کندیکی اوزون کورسك اکری ایسه اکری کورسك آیینه
یوقاریده ایسه کندیکی یوقاریده کورسك آیینه آیاغك آلتنده ایسه کندیکی
اشاغیده کورسك اکر آیینه ایتوبه چیقیق ایسه وصاغ صولك ترسنه بیویر
آیینه باقارده کندیکی اویله مختلف کورور ایشته بوکا قیاساً الله تعالینك سماء
دنیایه نزولی وفوق عرشه صعودی بیلك ده بوکا اثباتاً اولور والله
ذات وصفاتی اولدیغی کبیدر وکیشتن بکه اختلاف وتغییر رائی وابیننه
راجعدر .

—(روح القدس فصلی)—

~~بونده اول الجواب انبیا علیهم السلام ومشایخ جمله متفقلردر که~~

الله تعالی نور روحانیده بر صورت یاراتدی که آنك اسمی (روح القدس) در
بو روح القدس جبریل علیه السلام دکلدر بلکه عیسی علیه السلام حقنده
مائده سوره‌سنده (اذ ایدتك بروح القدس) بیوردیغی روح القدسدر که
آنك معناسی او وقت سنی روح القدس ایله تأیید ایتمشیدم دیمکدر
وبو صورة (صورة الله) نسبت اولندی واو روحه (روح الله) نسبت اولندی
ومذکور قولك (عبد الله) وقادینه امة الله وناقهٔ صالح (ناقة الله)
وکعبه‌یه (بیت الله) نسبت قیلندی والله تعالینك ذات وصفاتی صورت
دکلدر لکن کندی ایچون نور روحانیده روحانی بر صورت یاراتدی بوده
اینده دیکی قول تجلی قیلمق ایچوندر شو حالده کوریلان صورت مخلوقدر
صورتنده تجلی ایدن صورتك خالقی الله تعالی صورتنده داخل دکلدر

63

صورتنه حلول ایتمشدر وصورت ایله مختلط دکلدر واکا مجاور دکلدر اما
صورت آیینه کبیدر اکا باقان کندی وجهنی کورور بونلر ایله وجهی آیینه‌یه
حلول ایتمشدر واکا مختلط دکلدر . بونلر کبی الله تعالی ده مرآته
اولان بو صورتده تجلی ایدیجی اکا حلول ایتمش اولمز واکا مختلط اولمز
وبو صورتده ظهور ایدن هیئت وحرکت ده فعل الله در اکر دینیلسه که
برکیمسه رؤیاده اللهی صورتده کورسه اللهی کورمشمیدر کورمامشمیدر؟
اولا کورمشدر دیرسکز الله بر صورتدر دیمه اولورسکز اکر کورمامشدر
دیرسه‌کز بوده خلافدر .

— جواب —

اللهی رؤیاده کورمك مشهوردر بوکا امتی اجماع واقعدر وصلی الله علیه وسلم
(من رأی افتقر ودخل الجنة ومن رأی الله استغنی ودخل الجنة) بیورمشلردر
معنی (کیمکه بنی رؤیاده کورورسه فقیر الی الله وصفی قزانیر کیمکه رؤیاده
اللهی کورورسه الله ایله مستغنی اولور وجنته کیرر دیمکدر وبوکا قارشو سوز
بونقدر یالکز سوز الله تعالی او کوریلان صورتمیدر دکلمیدر؟ اوراده در
نز ایسه الله ء صورت وشکل اولمقدن متعالیدر دیرز وفقط صورتی وارسه
مخلوقدر صفتی ورلر زیاده ونقصانه قابلدر الله تعالی ایسه بونلردن منزهدر
وذکر ایتدك که صورت بر آیینه در اللهی کورن او آیینه ده اللهی کورور وبو صورت
بر حجابدر الله بو حجابله وراسنده در فصل اولورسه اوقت ده الله تعالی
کوریلیر صورتك غیریدر شو قدر وار که کورن صورتی کوریجه اونی کورمش اولور
نتکیم آیینه خارجنده اولان بر شیئك آیینه ده کورولدیکی کبی یوزنك بر کیمسه‌نك
یوزینه باقیلدقده او انسانك حقیقتی کوریلیرمی؟ یالکز یوزینك ورسمی
واشکال وجهی کوریلور حقیقت انسان ایسه بونك وراسنده در بونلر ایله
انسانك یوزینی کورن حقیقةً اونی کورمش اولور وبونك بر مثالی ده جنابحقك

اغاجده موسایه (انی یاموسی انی انا الله) بیورمشیدر وموسی علیه السلام
اغاجده ایشتدی. وبونقلی بریلر بو سوزی بکا سویلیه اغاجدر یاخود
اغاجده لطوارده سویلیدی دیدی بزم مسئله مزده بویله در کیم که یوزینی آینه ده
یاخود آینه واسطه سیله کوردیکی کبی الله تعالی یی صورتده کوردم یاخود
صورتده کوردم ایتسه یاخود کندینی آینه ایچنده ظن ایتدیکی کبی کوردیکی
صورت، اللهک کندیسیدر دیه ده اعتقادده بولنمز

بیل که حق تعالی یی طالب اولانه بو مسئله یی یقیناً بیلمک واجتناب ایتمک واجبدر
زیرا مهالك دیندندر کیم که بوکا اجتناب ایتمزسه مطلوبندن غائب وخاسر
قالیر. و (رأیت ربی فی صورة شاب له احسن الصورة) حدیث شریفنده
صلی الله علیه وسلمک کوردیکی صورتده الله صورتده یاخود صورته
حلول ایتمشدر معناسی اکلاشیلماز معناسی — بن ربمی الک یاقیشقلی
بر ولیقانلی صورتنده کوردم) دیمکدر. الله تعالی یی صورتده کوردم
بونک کبی در. اوکوردیکی صورت (مرآت رؤیتدر) (مرآت مشاهده در)
نته کیم الله تعالی موسی یه اغاجده سوز سویلدی او حالده اغاج مرآت
کلامی آلتی اولور یاخود الله تعالی موسایه اغاجی پرده ایدرک
یاخود اغاجک وراسنده تکلم بیورمشدر. نته کیم الله تعالی
شوری سوره سنده (ما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا او من
وراء حجاب) بیورمشدر.

وحی ایله ویا پرده آرده سنده اولمسی ویا بر ایلچی کوندروب اوکا
کندی اذنی ایله دیلدیکی شیئی وحی ایتمسی صورتلرنده بشره هیچ بر
صورتده اللهک قونوشماسی هیچ بر انسانه حسیز اولماز دیمکدر

« فصل »

بوفصل الله تعالی یی صورتده کورمک بیاننده بو کوروشه آنجق

قبض، بسط، هیبت، انس، تسلیات وانواع مخاطبات کبی عوالم
تکوینیاتده اولور بوده صورتلر هیئتنده تکوینات ایله اولور زیرا بویله
کوروشلر سالکلره بلوغلک تقویه سنی وترتیبه سنی موجبدر زیرا صورت حجابی
اولمسزین اللهی کورمکه هرکس طاقت کتیره من کوره مز بلکه بو ریاح ذاتنده
بر آن مشاهده هلاکی موجب اولور شو حالده حقی صورتده مشاهده ایلیه
صورتک سبب اضعف ایدر بو سایه ده حقه انسیتی آرتار زیرا کوردیکی صورت
کندی جنسندندر وکندی کبی مخلوقدر وجنسی جنسه زیاده میل ایدر زیرا
برکیمسه ربنی صورت حجابنده کورسه اولی کوردیکنی بیلیر وبلا حجاب کورسه
کبی اولور شو حالده عدم مرتبه بر شیئی کورمکله وقت مجرد ذاتی کوردیکی
بیلمزلر نته کیم سوره سنده (وتراهم ینظرون الیک وهم لا یبصرون)
بیورمشدر (سن اونلری جهراً سکا باقدقلرینی کوررسین کورمکلکلرنده
اونلر سنی کورمزلر) دیمکدر یعنی (اونلر سکا باقارلر وکورورلر ولکن
بر شیئی کوردکلرینی بیلمزلر) دیمکدر

« فصل »

فصل — رؤیت ایکی قسمدر بری الله تعالی نک رؤیتی دیکری مخلوقاتک
رؤیتیدر. اما الله تعالی نک اشیایی کورمسی (مخلوقاتک کورمسنه بکزمز
زیرا اللهک کورمسی حواس ونک وتخیل وهم وتدبر وتفکر واسطه سیله دکلدر
الله تعالی بونلرک جمله سندن منزهدر بلکه الله تعالی بر شیئی او شیء وار
اولمزدن اول وایجادی آنده وبوجوده اولدقدن صکره کی حالنده بیلیر.
ایکنجیسی (انسانک رؤیتده اوچ ادراکی واردر (برنجیسی جسمانیاتی کورمسی،
ملائکه وجن کبی روحانیاتی کورمسی، اوچنجیسی ده موجدی اولان الله تعالی یی
رؤیتیدر. شو حالده بو کوروشلری الده ایتمک ایچون اوره ده مانعلک
قالقمسی لازمدر اوده (کثافت، کدورة، ظلمت، اوزاقلق،

حجاب جسمانیدر. دیگری حسد، عداوت گبی بشری کدرلک ازاله‌سی لازمدر
و نور بصیرت باطنه‌ده لازمدر. زیرا قلب ایچون گوز ایچون گورمک قدرتی
نوری گبیدر. ایشته   سوره‌سنده (نورهم یسعی بین ایدیهم وبایمانهم)
بیورلمشدر. شو حالده صفات ذمیمه نفوس انسانیه اوزرینه پرده
وظلمتدر. بو پرده وظلمت قالقنجه روحانیات واشیاء شریفه‌یی گوریلور
علی رضی الله عنه (لو کشف الغطاء ما ازددت یقیناً) بیورمشلردر
(اوت حجاب قالدیرسه حجاب حالنده اولان یقینمه برشی علاوه ایتمه
اولم) بیورمق ایستیور. ایشته کنزلرنده بو مانعلری بولنانلر حقنده
جناب حق انلره عمی ایله حکم ایتدی ده   سوره‌سنده (فانها لا
تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور) بیورولدی که

دیگری ایشته بونلک ازاله‌سی ایچون
جناب حق   سوره‌سنده (وثیابک فطهر والرجز فاهجر) بیورودی
وینه   سوره‌سنده جنابه حق (انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت
ویطهرکم تطهیرا) بیورودی

بیل که امور الهیه‌یه اطلاعه مانع اولان ظلماتک ازاله‌سی ایچون و
الله تعالینک نورینی بولمق ایچون ال بیوک یاردیم گوریلجک شی
(اللهک کتابیدر) نته کیم   سوره‌سنده (لقد جاءکم من الله نور) بیورلمشدر

بیل که (تقلیب حدقه   ) اولمقسزین گورمک بزم ایچون ثابتدر اما
معتزله بو سوزی قبول ایتمز وبزم دیدیگمز (لاتختلفوا علی) یعنی نمازده
بکا مخالفته بولنمیک (فانی اراکم من وراء ظهری کما اراکم من امامی)
زیرا بن سزی ارقه‌مده اولدیغکزده گوردیگم گبی گوررم) بیورمشلردر بو ایسه
الله طرفندن تأیید اولنمه بر خارقه الهی ومعجزه نبویه‌در نته کیم صلی الله علیه وسلم

65 (ثریا) اوده ایکی ییلدز گوررلردی حالبوکه دیگر انسانلر الی ییدی قدر
بر هیئت گوریورلر ایشته بو ده پیغمبرک گوزینه ویریلن خارق العاده بر قوتدر
شو حالده جائزدر که آخرت محل خرق عادات اولوب آخرتده مؤمنلره ده
گیلیده بر خارق عاده‌لک ویریلور او فکله ربلرینی جهت قیدی اولمقسزین
گوره. نته کیم الله تعالی جهتده بولنمق ایله اولمدیغی ثابت اولدیغی حالده کره‌ء
عالمی گورر.

بیل که آخرتده الله تعالینک رؤیتنک دنیاده‌کی رؤیته مناسبتی یوقدر زیرا
آخرت باقی دنیا فانیدر آره‌لرنده مناسبت یوقدر. برکیمسه‌نک شیئی بولندیغی
حال ومقامی فوقنده‌کی حال ومقامه قیاس ایتمک بیوک بر غلطدر و بو
قیاس مردوددر. زیرا امور اخرویه‌یی دنیاده ایکن آکلایانلر دنیاده و دنیا
لذتلرنده بالکلیه اعراض ایدوب قلبیله آخرته توجه ایدنلردر که
بونلر گیجه‌لر قالبی ایله دنیاده قلبی ایله آخرتده‌در. بدنلری عالم شهادتنده‌در
قلبلری عالم غیبده‌در. ایشته بونلر اول طائفه‌لردر که الله ایله معامله‌لری
پیشه‌در [illegible] وکلادر. بونلک ایچون بشقه‌لرینه باشقه گوزیله وعد اولنان
لطفاً الهی بونلره قلبیه گوزیله دنیاده واقعدر. بویله اولدیغی گبی اهل
قلوبه دنیاده وعد اولنان شیئی دیگر برقوم آخرتده گوررلر کذلک اولیایه
وعد اولنانی انبیانک دنیاده نقدحاللریدر. و نبیمز صلی الله علیه وسلم
وعد دیگر انبیایه‌ده نصیب وکلادر. زیرا ذات نبویه‌سی سید الانبیادر
علیهم السلام.

—...(طقوزنجی باب)...—

— آیات واخبار متشابه حقنده‌در —

اخبار متشابهه‌دن بری بقره سوره‌سنده اولان (اینما تولوا فثم وجه الله) آیتیدر
و   سوره‌سنده اولان (لما خلقت بیدی) قول الهیسیدر

و سورهسنده اولانده (وهو معكم اينما كنتم) قول الهيسيدر
و سورهسنده اولانده (والله معكم ولن يتركم اعمالكم) قول الهيسيدر
و سورهسنده اولانده (ما يكون من نجوى ثلاثة الا هو رابعهم) قول الهيسيدر
و سورهسنده اولانده (لا تحزن ان الله معنا) قول الهيسيدركه
و سورهسنده اولانده (ان معى ربى سيهدين) قول الهيسيدركه
و سورهسنده اولانده (اننى معكما اسمع وارى) قول الهيسيدركه
و سورهسنده اولانده (لا يعزب عنه مثقال ذرة فى السموات ولا فى الارض) در
و سورهسنده اولانده (هو الذى فى السماء اله وفى الارض اله) قول الهيسيدر
و اعراف سورهسنده اولانده (فلنقصن عليهم بعلم وما كنا غائبين) قول الهيسيدر
و ق سورهسنده اولانده (ونحن اقرب اليه من حبل الوريد) قول الهيسيدر
و سورهسنده اولانده (الرحمن على العرش استوى) قول الهيسيدر
و سورهسنده اولانده (ثم استوى الى السماء فسواهن سبع سماوات) قول الهيسى

وابو امامه روايتنده رسول صلى الله عليه وسلم (ثلاثة فى ظل العرش رجل حيثما توجه علم ان الله تعالى معه) اوچ كشى آخرتده عرشك كولكهسنده دربرى اودمكه كيتديكى يرده دوشنور ــ الله تعالىنك كنديله برابر اولديغنى بيلير ديمكدر صلى الله عليه وسلمك (ينزل ربنا كل ليلة الى سماء الدنيا) بيورمشلردركه ربمز هر كيجه سماء دنيايه نزول ايدر) بيورمشلردر اشته بونلر تأويله محتاجدر بر حديث الهيده (مرضت فلم تعدنى قال رب كيف اعودك وانت رب العالمين قال مرض عبدى فلان فلو عدته لوجدت ذلك عندى) الحديث يعنى (الله تعالى آخرتده بر قوله خسته اولدم بنى بوقلامغه كلمدك بيورنجه اوكيمسنه يارب! بن سنى نصل بوقلامغه كليرم سن رب العالمينسين ديرجوابنده (بنم سوكيلى فلان عبدم خسته ايدى اكر آنى بوقلامغه ايدك آنده بنى بولوردك) ديمكدر ــ ويد، رجل، اصابع، انامل، صابغ،

66

ضحك، عجيب، اسف، فرح، مجاسوديجيه الله وانى لاجد نفس الرحمن من قبل اليمن (رأيت ربى فى احسن الصورة وان الله تعالى خلق آدم على صورته) بو آيات وخبرلر متشابهلردر تأويلنى اللهدن بشقه‌سى بيلمز وبرده علم الهيده راسخ اولنلر آنى طريقه كشفيه ايله بيليرلر شبهه يوقدركه ربمز ايشته بو قولك لطيفه بيلرمجيدر.

بيلكه بر كيمسه علم تأويلى بيلديكى حالده بونلردن برينى تأويل فالقارسه قطعيه دوشمش اولور اكر بوقاريده يكه آيت وحديثلرى وامثاللرينى عوام لسانده مقتضاسى اوزرينه صرف ظاهر كلمات اوزرينه معنى ويرسه اوزمانده افسانه تجسيم وتشبيه دوشر اونك ايچون بوبابده صحيح وكسديره بريول (الله تعالىنك مراد الهيسى اوزرينه بربور ويعنى كى اينانديم وياخود رسول اللهك ويديكى مراد رسول الله نه ايسه اويله‌جه ايناندم ديمكدر ايشته بويول سلامت دين وحفظ ايمانه يوليدر واصول دينده غلطدن واجتنابه خلفدن اللهه صيغنير ايشته سلفك قولنك معناسى بودركه بونلر (تسليم ايده‌رز، اقرار ايدورز بيلمديكمزى كجه‌رز فاهجين) بيورلرايدى والحاصل هر قولك بر حالى واردر وهر قولده كلامده شيئ ايچون اوآدم خلق اولنديغنده اوايشى اوآدم قوللايغله يا يار.

شو حالده بر كيمسه سعادت مقدر ايسه اوكيمسه اعمال سعادته بر سبيل مقدر اولور آنى قوللايق يا يار كيجه كه شقاوت مقدر ايسه اوكاده سببى ويريلور او سبيل اعمال شقاوته مبناه كتيرر

« فصل »

فصل ــ بو فصل متشابه ــ تأويل ــ راسخ فى العلم بياننده‌دور ايشته بوراده بوراده اوچ اصول واردر اولكيسى متشابهك ماهيتى بيلمكدركه صفات عائده خبرلرده بو متشابهدر ونيد بيلنيه ايكنجيسى تأويلك ماهيتى بيلملدركه

كندیسی علمده راسخ اولمدیغی واننده متكلمك مرادی نه اولدیغنه مطلع اولمدیغی حالده تأویل طرفنده بولنمسینلر .

اوچنجیسی علمده راسخ كیمسه‌نك ماهیتنی بیلمكدر . بوكا سبب بر كیمسه ده علمده راسخ اولورسه اخبار صفاتك لمبسه بویولو عمل ایتمز اما ذوقی ومكاشفه بعضا نفسا قلبی ایله انوار ذات وصفاتك مشاهده‌سنه ایرشمسه وكندیسی عقلی باشنده سوزه آكلاردیسه ایسه ومشاهده‌ده قرانده اولورسه الله تعالینك جمیع صفاتنی بیلدیرسه تأویل فالقار جنید دیمشدركه حقایقه آینلری ایچیه قلبلرده تأویل ایچون بر سوز برافمیلیدر اگر بركیمسه مبتدی ایسه كندینه اورواچه بر شیخ آرار وبولنجه اكا اوجار اوزمانده اوده تأویل متشابهاتی بیلیر . بوقسه بیلمك الله وحده‌نك بیلدیكی امینه ضبط اولور .

« فصل »

فصل — بو فصل تأویل حقنده‌در . تأویل دیمك متكلمك مرادی ایشیدیكی وجه اوزره سوزی تفسیر ایتمكدر . تأویل ایدیلجك بركلمه ده لغتی بر برینك ضدی معنی بولنور بوبیرلرده قرینه‌یه اعتبار اولنور بریرده واردركه معنی ویرودیكك بروده ظاهر عباره‌یه باقدوقده عباره‌نك غریب استعماله كوره معنا ویرمكه برمانع بر شی اولور بولنور نته‌كیم رسول الله صلی الله علیه وسلمك (ان علیا اسد الله وخالد بن ولید سیف الله) بیورولمدیكی كبی (علی، اللهك ارسلانی وخالد بن ولید اللهك قلیجیدر) دیمكدر . ارسلان دیمك یرتیجی بر حیوانك اسمیدر كلمه ارسلانك علی یه اضافه‌سنده آكلادیغكز بو قیلده علینك شجاعتی مراد بیورلمشدر .

خالد بن ولیدده جوق كفره قتل ایتدیكنده اللهك قلیجی دینمشدر . بو قیل خالد خصوصی بر ومیب دكلدر اما بو عباره‌نك بر وجهده بشقه نه تحمیل اولمازسه وادیور شیئك ظاهر ومحلی بر مانع بولنمازسه بشقه بر دلیل اولمقزینه ظاهرده عدول جائز اولماز . وبرده علمده غیر راسخ بر كیمسه اللهك كلامنده وتیجود

67

رسول اللهك كلامنده مجرد عقلك قبول ایده‌مه‌جكی وصفده اسماء فعللر اولورسه اونی قبول ایتمك لازم كلمز . اوزمانده عقلنه خطابا سنه جمعه یا كلیلر بر مخلوقده الله ورسول الله خطا ایتمز دیویه اللهك رسولنك قولنی قبول ایتملیدر . تأویلنه قالقیشمملیدر . بناءعلیه (صدق الله العظیم — الله عظیم طوغری سویلیدی و صدق رسول الله — رسول الله طوغری سویلیدی و الله نه دیمشسه اكا اینانیرم ورسول الله نه دیمشسه اكا اینانیرم دیملیدر .

مترجم : علماء هیئتنم (تاتار عبد الرحیم پاشا) هیئت مقالیه آینلری تفسیر ایتدیسه هنوز باصدیره‌مامشدر . بو تفسیری ماروتیش صوروده برآیتی نه مخالف بولمسه دیلك متنه بر موثق اولدیغنده آیت طوغریدر فقط باكلاشیلر دیمسه بو فكر كندنده فوقت بدلوبه مسئله اوروپانك متخصص علماسنده بر نیچه‌سی شوقی مسئله حقنده بر شی قبیغده بولنلسه دیمسه اولاردن جوابه كلسه (بو ییل قطعی مسئلارده تردده دوشمك سزه یاقیشمز دیمسه آره‌ده ایكی شی كیمسه مسئله‌رو یاكیلدقلری مباینه جیقمسه عبد الرحیم پاشانك صوله وارجه ممنونیتی موجب اولمسه

رسحلقم تقصانی اولدیغی جزحیط قیدد
اشاره ایدلمشدر

« فصل »

فصل — بو فصل علمده راسخ کیملر و آنك بیاننده در. جری (اصول دینده) علمنده راسخ اولمقدر. ایکنجیسی (احکام) علمنده راسخ اولمقدر. بونده شویله اولور: بر انسان بر علمده رسوخ کسب ایدر اما دیکر علمده رسوخ و ملکه‌سی اولماز. شو حالده بیلدیکی علمده بر مسئله‌نك وجه قطعیسنی بیلیر. شو حالده او کیمسه بو مسئله‌ده راسخدر. و اجتهادی ده لهنه و علیهنه حجت اولور. ازواج نبی صلی الله علیه و سلمدن و یا اصحاب نجیبه‌دن برینك بیلدیکی بر مسئله‌یی اورتیه قویدیغی کبی. مثلا بر کیمسه فرجنه الیله طوقونسه ابدسی بوزولور مسئله‌سی کبی. بونی نبی صلی الله علیه و سلمدن صحابه‌دن جری روایت ایتمشدر. و رسول الله صلی الله علیه و سلم بو مسئله‌یی بشقه‌لرینه اوکرتمه‌مش اولسه‌لر.

اما (اصول دینده) ده راسخ دیمك الله تعالیه و صفات الهیه‌یه و ملائکه وجبه و جنت و نار و امثالنی بیلمکدر. زیرا بو بابده رسوخ مجرد ایمان و نقل و استدلالدن حاصل علم دکلدر. بونده رسوخ (ایمان) درجه‌سنده (ایقان) درجه‌سنه ارتقا ایله اولور. بونده (احسان) مقامنده الله‌ی کورر کبی عبادت اولدیغی کبی بو ارتقاده ده قلب کوزیله مشاهده و عیان ایله اولور.

علی کرم الله وجهه و رضی الله عنه (لو کشف الغطاء ما ازددت یقینا) بیورمشدر (کوزمدن پرده قالدیرلسه کوره‌جکم بیلدیکمدن زیاده اولماز) دیمکدر. ینه علی رضی الله عنه (ربنی کوردکمی؟) دیه صورلدقده (لا اعبد ربا لم اره) یعنی کورمدیکم ربه عبادت ایتمم) بیوردی. ایشته کورکه بو مقامه ایرنلر متشابهات معناسنی قلب کوزیله کورر. حشر و نشر، قیامت، حساب، کتاب، قبلیه‌ده سکیه صراط و اعلا علیینده جنت و اسفل سافلینده جهنمی جسمانیتده

68

آنیدن حدیثلر ظاهرلرینی عقلی آدملر عقللرینه اویه‌رق ترك ایتمیوب بونلری کورویکی ایشیتدیکی کبی قبول ایدرسه و بونلری یقیناً بیلیرسه او کیمسه بو خصوصده راسخ اولور. بو مثابه‌ده اولمیانلر ایسه عوامدن بری اولور. بینی عوامدن فرقی اولماز. هر نقدر فروع اسلامده کسب رسوخ ایتمسه بر مجتهد اولسه‌ده بو خصوصده یول، عوامك دیکنه سلوك ایدر اوده ایمان و قصد یقیندن عبارتدر. نته‌کیم عوام طائفه‌سی (الله‌ه ایناندم الله طرفندن کلدیکی ایناندم مراد الله نه ایسه اویله ایناندم و رسول الله‌ه ایناندم و رسول الله طرفندن کلدیکی ایناندم مراد رسول الله نه ایسه اویله ایناندم) دیر.

— متشابه حقنده بر فصل —

بوده ایکی و دها زیاده وجه احتمالی واردر

و بوکا متشابه منهج اولونمسی، متکلمك سامعه قارشی مراد ایلدیکی وجهده اشتباه حصولیدر. نته‌کیم سوره‌سنده (و اخر متشابهات) بیورلدی. یعنی دیکری متشابهاتدر. ظاهره نظراً مراد ظاهر اولمدیغنه بکزه مکدر. مثلا (قروء) کلمه‌سی حیضه‌ده طهارته‌ده احتمالی واردر. عینا بو کلمه‌نك ایکی معناسی اولورسه اونکله عمل کوجلشیر. و (عین) کلمه‌سی ده بویله‌در. کوز معناسنده کلیر. قایناقده معناسنده کلیر. التونده و قرص شمس معناسنده کلیر. دیر قومك رئیسی معناسنده کلیر. و متکلم مرادینی علی الاطلاقده سویلیه‌ن کلامنده بو معنالره علی التساوی دلالتی محقق اولور. شو حالده سامعه بر متشابه حاصل اولور. بو مثللو یرلرده یول، علمده راسخ اولمیانلره توقفده بولنمق دوشر. و بونلره صدق الله و صدق رسول الله دیرلر. علم. علمده رسوخ اولمیانه بیلدیکی کبی کلامی تأویل قالقارسه دلیل حسندن اولدیغیله ظاهرده صاحبی اولور و تعطیل مؤدی اولور. و اکر بو مشترك کلمه‌ده عواملر اکلادیغی کبی کلامی ظاهری اوزرینه آلیرسه او زمانه تشبیه

وتجسیم ودوشمه اولور زیرا علم تأویلی بیلمکسزین تأویل قالقامه ظاهری منکر
کبی اولور وانکاری بونلرده ده ظواهر آیات واحادیثی تأویل ایدر وبعضاً ده اللهك
عظمت وکبریاسی عامه نك آکلامغیله غیری اجزاء ظاهره منقلع اولور وظاهر
معلومه ده غیر معلومه صاپیجده کبریا وعظمتك تعطیلنه دوشمه اولور اونلرده ده
هر وجه معطل دیه وهم وجه مؤمنلرده اولور وتعطیل ایله فاسد شیامه ایمانی
تمام اولماز وکلامنك معناسی عوامله آکلامغی کبی ظاهره حق اولسون تشبیه
وتجسیم ودوشوطمه اولور وتجسیم مقدره ایمانه وضع اولماز ابوحامد غزالینك
قرداشی احمد غزالیده دیمشدرکه (رحمهما الله تعالی) بیلدی که انك وصفنك
صفتی یوقدر بیلدی که حقده کم وکیف یوقدر شوحالده آننده تأویل وتفسیر
تعطیل وتشبیهدر و سوره سنده اولان قول الهیه (وما یعلم تأویله الا الله
والراسخون فی العلم) بیورلمشدر .

آننده رسوخ قیدینی تفریعه ، غیر راسخ کیمسه لك تأویلده منع ایچوندر . شو
حالده کمال عقل وفطنت وذکایه کوره ده تأویل جائز دکلدر زیرا عقل
کتاب وسنتی بیلمك ایچوندر یوقسه کتابی اوکله یرك متکلم مرادینی بیلمه ده
عقل اویدیرمه ده تالفیق دکلدر زیرا حسلده حاکم کتابدر بو حاکم عقلك
رأییله محکوم اولماز (ابن عطا) دیمشدرکه (عقل ، عبودیت ایچوندر آلتدر
ربوبیته (اشراف) ایچون دکلدر وصوفیه مشاهده ایله برطاقم شیلر
بیلیرلرکه عقل آنی آکلایامز صوفیلر بصیرت باطنه ایله برشئ کوررلر وکوردکلری
آننده ظاهری کوزلر کورلمه برمحسوس شئ حالی آلیر بونك ایچون آنی فقط عقل
قابل وآنی انکار ممکن اولماز . بونك مثالی قول نبیده اولدیغی کبی که
رسول الله صلی الله علیه وسلم (اوقد علی النار الف سنة حتی احمرت ثم اوقد
علیها الف سنة حتی ابیضت ثم اوقد علیها الف سنة حتی اسودت فهی سوداء مظلمة

69 عقل ایسه آنی مطلقا آکلایامز زیرا عقل ایکی ضدك برلکنی محال کورر .
اما سن بونی بصیرت باطنه ایله بویله کورسك بوشده ثابت اولورکه برطاقم
شیلر واردرکه عقل آنی بیلمز . شوحالده صوفینك قلبنده وقوع بولان
کشف غطایی حسده بولنوب آنده عداوت قالقمز وصوفیه کورکنه حسده
اندی استغفارده بولنمز . زیرا الله تعالی اندی غیبی اور قوای الله صاقلامشدر
(ولیلر اور قوای آلتنده در اندی بندن بشقه کیمسه بیلمز بیورمشدر بو بابده
جناب حق سوره سنده ده (ولا اقول للذین تزدری اعینکم لن
یؤتیهم الله خیرا) بیورمشدر

وبو جهتله صافیه هیچ بوزلمنه کبی مسند
ایکه فضائل ایله فضل ایله اختصاص کسب ایتمشلردر زیرا الله تعالی
یختص برحمته من یشاء ایتنه ویکی قولنه رحمتی تخصیص بیورور .

« فصل »

کتاب وسنتك عقله فضل وتقدمی فصلیدر

بیل که (کتاب ، سنت ، اجماع امت ، معرفة الله بابنده عقلی قیاسلردن
مقدمدر زیرا عقل ، حق تعالینك وجودینی ، علمنی ، قدرتنی ، حیاتنی اثبات
ایچوندر وحق تعالینك وجودینك اثباتی معناسی عقل بالکلیه اللهك وارلغنی اثبات
ایدر اما عقلك ، اللهك وجودینك قدیم اولدیغنی اثباتی محالدر وعقلك
اللهك وجودینی ادراکی عقلك کندی معرفتنده دکلدر بلکه الطاف الهیه ایله
وهدایت الهیه ایله عقل اللهك بیلیر مسئله در اونك ایچون عقلده ثبوت
حق معرفت اولدی شوحالده (عقل) کتاب اللهی بیلمك ولیلر و
کتاب الله الله تعالیه ولیلر بناء علیه اهل معرفت الله تعالی عقل
ایله دکل الله ایله بیلیر شویله که کتاب الله عقله طاریدر حکم ده طارینکدر

زیرا الله تعالی بیلیرکه عقل کافی اولمیه‌جق عقد طاری اولاجقه کتاب الهی
الله تعالی انزال بیورمشدر. نتکیم حق سبحانه و تعالی سوره سنده
(ولولا فضل الله علیکم ورحمته ما زکی منکم من احد ابدا ولکن الله یزکی
من یشاء) بیورمشدر. عقلک مثالی عقل گوز گبیدر. آی ابتداسنده هلالی تحری
ایدوب گورمکه چالیشیر. اگر هلال ظهور ایتمه‌مش ایسه گوز اونی گورمز. اگر گوز هلالک
ظهورینی ویا یرینی بیلمزسه هلالی گورهمز. اگر هلال تحری گورمه‌یوب گوزده
هلالی گورمکه چالیشمازسه هلالی اثبات ایده‌مز. هلال ظهور ایتمش ایسه گوز
هلالی گورمز. بونک گبی عقل بر آلتدر. بو فقط عاقل حقی اثبات میداننده حق
بولنجه عقل ده اکا اصابت ایدنجه حق عقله و قوریشه راستلار. اگر حق اصابت
ایتمیوب یاکیلیرسه عقل ده خطایه دوشر. اگر میداننده حق یوقسه عاقلک و
عقلک حقی اثباته اولامز اگر حق ثابت ایسه روی ده اولامز. اما کتاب
و سنته گلنجه بونک هر ایکیسی ده صادقک کلامیدر، کذبدن منزهدر و هر
ایکیسیده ثابت اولمیان برشیئی اثباته و ثابت اولان برشیئی رفعه مقتدردر.
بو جهتله الهی کلامنک فهم عقله موافق صورتنده روی جائز اولمیانه و حکم
عقله موافقتله الهی کلامنک حکمی رد اولنمز. زیرا الله صدقدر هیچ
برشیئی خبر ویرمز. والله تعالی طوغری‌دن عالمدر کذبدن منزهدر. عقلا
موید و کلدر. بونک بویله اولدیغی اولی الابصاره و اولو الالبابه ظاهردر. بوراده کی
کلاممز مسلمانلره و قرآنک کلام الله اولدیغنی اقرار ایدن اهل قبله حقنده‌در
اخباره گلنجه اخبار رسول الهینک کلامیدر. والله کذب و خطادن منزهدر
در رسول ده کذب و خطادن معصومدر. ایشته بوندن بیلندیکه عقل عقلک
و دلیله مؤدی اولدیغی مسئله‌ده اعتماده شایان دکلدر. شو حالده واجب اولان
کلام الله و کلام رسول الله عقلک قیاسلری و احکامی فوقنده‌در

70

ایشته بو اساسدن اول عقل جهتیدر. نصوص کتابه گلنجه برچوق آیتلر دلالت
ایدرلرکه الله تعالینک کلامی عاقلک عقلینه قوتلی بیش شیئک فوقنده‌در. نتکیم
الله تعالی سوره سنده (اتبعوا ما انزل الیکم من ربکم) بیورمشدر
یعنی (ربکزدن سزه نازل اولان کتابه اویکز) دیمکدر. بو آیتده الله تعالی
مقامیء عقده وکل کتاب الله موافقتی امر بیورمشدر. بونک عقلک تعاریسی
موافقت کتاب و سنته حمل ایتکلیدر اوندن عمل ایتکلیدر. بو بابده الله تعالی
بقره سوره سنده (الم ذلک الکتاب لا ریب فیه هدی للمتقین) بیورمشلردر
بو بر کتابدرکه اونده شبهه گوزه جک هیچ برشی یوقدر دیمکدر. بو آیتده
الله تعالی خبر ویرمشدرکه (او کتاب یعنی قرآن کریم متقیلر ایچون برهدایتدر
شبهه یوقدرکه متقیلردن مراد عقلادر مجنونلر دکلدر. قرآنک متقیلر ایچون هدایت
اولمسی (قرآن آنلره یعنی متقیلره برفائده افاده بیورمشدرکه اونلرده عقل
و ولاول عقل ایله بیلمزلر. بونک ایچون قرآن و حدیثلری برچوق فائده‌لره حمل
ایتمک واجبدرکه بو فائده‌لر انجق قرآندن بیلینیر و عقلیده او فائده‌لری قبول
سوق ایتکلیدر. یوقسه کتاب الهی عقله موافق قیلنجیم ویا اونلری استحاله ایدر
و بونک ایچون الله تعالی زخرف سوره سنده نبی علیه الصلاة والسلام
(فاستمسک بالذی اوحی الیک انک علی صراط مستقیم) بیورمشدر یعنی
(آنلره سکا نه وحی اولونمش ایسه اوکا صاریل. چونکه طوغری یولده‌سک. دیمکدر
یعنی قرآنه تمسکده بولونمه دیمکدر. اگر قرآن عقله اویدیره جغیمیزه اوغراشیلیرسه
و هوالهی اولورده قرآنه تمسکده بولنلمش اولور. بلکه کافر، مسلم، مؤمن،
منافق، مطیع، عاصی بینده مشترک اولورده و مساوی بولنانه عقله تمسکده
بولنلمش اولور. والله تعالی سوره سنده (وان تطع اکثر من فی الارض
یضلوک عن سبیل الله) بیورمشدرکه بر بوزنه‌ده گیرن جوقلق تشکیل

ایده‌جکلره اویه‌جق اولورسه‌ك سنی الله یولندن صاپدیریرلر دیمکدر. یعنی قرآنه
مخالفنده بولنانلر بر یوزنده‌کی بوقوم عقللریه اطاعت ایده‌جك اولورسه‌ك
سنی طریق حقدن قبیح وجهده حقك طوغری یولندن صاپدیریرلر. شو حالده آنلرك
عقللرینه معقوللرینه التفات ایتمه. زیرا عقللرینك رأیلرنده حقه ظن و شکه تبعیت
ایدرلر. ظن ایسه حقه عائد برشی افاده ایتمز. صکره (وان هم یخرصون) بیوریلور.
واقعا انجق یلانجیلردر دیمکدر. خراص = کذاب معناسنه‌در. ونه سوره‌سنده
(وتمت کلمة ربك صدقا وعدلا لا مبدل لکلماته) بیوریلمشدر.

یعنی خاملنده کافی درجه‌ده بولدی. شانی کلدی و صدق یوزنده بوکا بر
زیاده‌لك ایتمه‌جك برشی قالمدی. قرآن صدقدر آنده کذب یوقدر غلط
یوقدر افترا یوقدر شك ایده‌جك برشی یوقدر. قرآن عدلدر آنده جور
یوقدر. اکر بیلك باطل میل یوقدر دیمکدر. (لا مبدل لکلماته) دیمك
یعنی مؤول مفید ماحی مناقضه برشی قرآنده یوقدر.
(ولو کان من عند غیر الله لوجدوا فیه اختلافا کثیرا) بیوریلمشدر.
اکر قرآن الله طرفندن غیری بریرده کلمش اولسه‌یدی آنده برچوق اختلاف
الیه بولورلردی) دیمکدر. (وهو السمیع العلیم) کلامك ربك منکرلرك
افکار و عنادلرینی والله تعالینك کلامندن قلبلرنده اولان غل و غش
وانکار و تعانددن متولد قلبلرنده حصول کلن عقللرینك قیاسلریله الده
ایتدکلری اباطیل ایله کلام الهیده عدوللرینی ایشیدیر و بیلیر دیمکدر.
ونه هو سبحانه وتعالی سوره‌سنده (الحمد لله الذی انزل علی عبده
الکتاب ولم یجعل له عوجا) بیوریلمشدر.

اکر (قرآن) ظاهرنده عدول ایدرك
عقله موافقه تأویلی فالقوه لازم کلیر برشی اولسه‌یدی اکری وجهوك

71 برشی اولوردی. بو جهتله عقل ایله آنی دوزلتمك لازم کلیردی و پیغمبر بو کتاب
ایله کلمزدی (ایشته اللهك کلامی ایشته اللهك شریعتی آنده اصلا کذب و افترا
یوقدر) بیوردی. بونك ایچون ظاهر آیات و احادیثك حجت اولمسنده شك
و شبهه یوقدر. اقوی و اظهر جهتی کیدرم دیه کتابك و سنتك ظاهرینی
عقله براقمق سؤنك کبی درکه بر یولجی بر سفره چیقوب بر ویکد ... کیدیور
کیده‌جکی یره ایکی یول وار ایدی بری امینلی یقینه و خوفلی کیدیلیر بر یول
دیکر یول قورقولی اوزاق بولده. بیرنجی جوانك حرامیلر ... ایکنجی جوده یوبولده
کیدنلر بیلك آزی سلامته چیقیور. شو حالده یولجی‌یه عقلا و شرعا و عرفا
واجب اولان امینلی یقینه خوفلی یولده کیتمکدر. بیوریمشلردر. یوقسه
کتاب و سنتی صرف عقله اویاده ابدا نجات بولامز.

چونکه کتاب و سنت الله تعالینك قوللری اوزرینه حجتیدر. بونلر کبی عقل ده
الله تعالینك قوللرینه حجتیدر. شوقدر وارکه کتاب و سنتده هر ایکیسی عقل
و دلائل عقل طاریدر. حکم ایسه طاریله‌در. مثلا ناسخ کبی که منسوخ
اوزرینه طاری اولنجه اونی منع ایدر. زیرا آیات و حدیثلر تماما منع
عادات و عقلانك عقللری قیاسیله وضع ایتدکلری اباطیلی منع ایچوندر.
نته‌کیم رسول الله صلی الله علیه وسلم (بعثت لرفع العادات) بیورمشدر.
یعنی (عادتلری اورته‌دن قالدیرمق ایچون پیغمبر کوندرلدم) بزده دیرزکه
کتاب و سنت ایله عمل تأویل ایله عقله موافق کیرمك خصوصنده برقیوأم جه
اولسه‌ده بوقوم کتابی تأویل یا رب الله منسوب ایتمش اولورز. اونماده‌ده
فلاسفه دهریه و ملاحده هپ برده بزه کورا بو فصل مذهب دیرلر. زیرا
بونلر اللهك کوندردیکی بوقوم آیات و اخبار و قصص و شرایعی فلاسفه و یالاد
ملاحده مذهبلرینه اویدیرمق ایسته‌یورلر. ماوراده حکم عقلك منزل کتابك

سزه نه فائدهسی واردر دیرلر حالبوکه بو سوزلرك بطلانی اسلامده ظاهردر
ایشته قرآنك آیتلری میداندهدر آیات قرآن دلالت ایدرکه آیات قرآنیه اصول
محکم و متقندر عقلاء و عقلاك دلیللرینه مقدمدر .

اوننجی باب

— ملکلره، کتابلره، رسللره ایمان بیانندهدر —

الله تعالی بقره سورهسنده (آمن الرسول بما انزل الیه من ربه
والمؤمنون کل آمن بالله وملائکته وکتبه ورسله) بیورمشدرکه (پیغمبر
ربی طرفندن انزال اولنانه ایناندی مؤمنلرده ایناندیلر هربری اللهه،
ملکلرینه، کتابلرینه، پیغمبرلرینه ایناندیلر) دیمکدر
ایماندن صکره هر مؤمنه واجب اولان اللهك وحدانیته وذاتی تنزیه
وصفات الٰهیهسی تعظیمدن صکره ملکلرك وجودینه ایناغمز ورسل کرامده
رب العالمیندن ملك واسطهسیله کندیلرینه کتب منزله نازل اولدیغنی
ورسل کرام ده رسالتلرینی امتلرینه تبلیغ بیوردقلرینی ایناغمز واجبدر
ومحقق علماء انبیاری ملکلردن تفضیل ایدیلر علمانك بو خصوصده بربرینه
مخالفتلری ملکلرله مؤمنلرك تفضیلی و برقسم ملائکه دیکرلرندن افضلدر
مسئلهسندهدر .

بیلکه ملکلر اجسام لطیفهدر و جناب حق دیکر مخلوقلرینه ویرمدیکی قدرتی
اونلره ویرمشدر مثلا روحلری قبض ایتمك، بولوطلری سوق ایتمك، شهرلری
آلتی اوسته کتیرمك کبی . ملکلرك مقاملری متفاوتدر برقسمی حضرت جلالده
مقرب ملکلردر (والصافات صفا) (والسابقات سبقا) آیتلرنده اولدیغی
کبی بو آیتلر بونلره اشارتدر . ملکلر برقسمی مدبر ومقسم اموردرلر
سورهسنده (فالمدبرات امرا) بیورلدیغی کبی بو آیت بونلره اشارتدر

72 بو آیتك معناسی (اللهك تدبیر و تقدیر بیوردیغی امرك انفاذ واجراسی
مأمورلریدر) بوراده دقت ایدلسونکه (تدبیر عالم ملکلر بدنندهدر) توهمنده
بولنماملیدر تدبیر عالم عالم خلقی عالم امری کیم یراتمش ایسه اودر هرشیده
اوستون اولان رب العالمیندر زیرا ملکلرده بشقهلری کبی صکرهدن یارادلمشلردر
اونلر ایچونده دیکر مخلوقلره برابر کرك بشقهسنی کرك کندیسنی تدبیرده عاجزدرلر
ملکلردن برقسمی (کراماً کاتبین)در نتکیم سورهسنده (بایدی سفرة کرام بررة)
بیورلمشدر و بونلره اشارت اولنمشدر .

برقسم ملکلرده آدم اوغللرینك روحلرینی آلمغه مأمورلردر نتکیم سورهسنده
(توفاهم الملائکة) و سورهسنده ده (توفته رسلنا وهم لا یفرطون) بیورلمشدر
و سورهسنده ده (والنازعات غرقا) بیورلیورده بونلره اشارت اولنمشدر
ملکلردن برقسمی ده روزکارلره بولوطلره مقیدلردر شوکلرده نتکیم والذاریات سورهسنده
(والذاریات ذروا فالحاملات وقرا) بیورلیورده بونلره اشارت اولنمشدرکه صاوروب
قالدیران روزکارلر حفیظلردر دیمکدر ملکلردن برقسمی ده حفظ
صحیفهنك امرینه خادملریدر نتکیم سورهسنده (والزاجرات زجرا) بیورلمشدر
و بونلره اشارت اولنمشدر ملکلردن برقسمی ده حضرت استقتاب مبنی الله تعالی یه
علی الدوام ثنا خوانلردر نتکیم سورهسنده (فالتالیات ذکرا) بیورلیور
بونلره اشارت اولنمشدر برقسم ملکلرده خبرلری نقل ایدیجی وذکرلری طاشییجیدرلر
نتکیم سورهسنده (فالملقیات ذکرا) آیتیله بونلره اشارت اولنمشدر
وملکلرك صفلرینك مراتبی چوقدر هر صف
برابرده مخصوصدر و هربرینك بر معلوم مقاملری واردر نتکیم سورهسنده
(وما منا الا له مقام معلوم) بیورلیورده بونلره اشارت اولنمشدر
بیلکه ملکلر (ماده) جهتندن نورانیدرلر مرتبه جهتندن (مکرم قوللردر) وظیفه

جهتنده سوره سنده بیوریلدیغی کبی (یسبحون اللیل والنهار لا یفترون) ودر
طاعت و عصمت جهتنده تحریم سوره سنده
اولدیغی کبی (لا یعصون الله ما امرهم و یفعلون ما یؤمرون) دیرلر.
بونلرده سبقت اوصاف و احواللری ده واردرکه
کتاب و سنتده ذکر اولنمشدر. و انبیانک ملکلره تفضیلنده و بعضیه ملکلره
و بعضیلرینه تفضیلنده علماً مطابقت ایلمشلردر و دیمشلردرکه فضیلت الله تعالی
تفضیل بیوردیغندهدر جوهر و عمله اعتبار یوقدر.

اون برنجی باب

رسالت شهادت بیانندهدر

نبوتک ختمی محمد صلی الله علیه وسلم ایلهدر. الله تعالی فتح سوره سنده
(هو الذی ارسل رسوله بالهدی ودین الحق لیظهره علی الدین کله وکفی
بالله شهیدا محمد رسول الله) بیورمشدر. و ینه الله تعالی احزاب سوره سنده
(ما کان محمد ابا احد من رجالکم ولکن رسول الله وخاتم النبیین) بیورمشدر
و ینه الله تعالی سوره سنده (هو الذی
ارسل رسوله بالهدی ودین الحق لیظهره علی الدین کله ولو کره المشرکون) بیورمشدر
و رسول الله صلی الله علیه وسلم (انا دعوة ابراهیم وکرامة موسی وبشارة
موسی و رؤیا آمنة) بیورمشلردر (ابراهیم علیه السلامک) دعاسی
و موسی نک کرامتی و عیسانک مژدهسی (و والدهم آمنهنک رؤیاسنک
محصلیسیم) دیمکدر. زیرا والدهٔ محترمهٔ مکرمهٔ نبویری (رؤیاده کوردیلرکه
کندی وجود شریفلرندن بر نور چیقدی (بصری) نک شکلارینی آیدینلاتدی
و اهل ایمان الله تعالینک شهادتیله و کلام مجید اولان قرآنک شهادتیله
ایمان و اعتقاد ایتدیلرکه بالجمله دینلر و سائر ملتلر و سائر الله طرفندن

73

نازل اولمش کتابلر منسوخ اولدی و محمد صلی الله علیه وسلمه نازل اولان
قرآن کریمک موجودیتیله جملهسی فسخ اولندی و رسالت محمدیه ایله نبوت
ختم اولندی و علیه السلامک انتقالندن صکره نبوت یوق کسیلدی.
انتقال نبیدن صکره نه قدر دعوت ظهور ایدرسه جملهسی آنجق نبوت محمدیه
و آبائه و صلی الله علیه وسلمک متابعته دعوت معجز اولورکم محمد علیه السلامک
شرعینک احکامندن اعراض ایدرسه و انک حکمی مطلقا واجب کورمزسه
او شیطانله دوستی بر کافردر. و رحمن اولاندن اللهک دشمنیدر. و اوکبی
ملحدلر زندیقلر جمله سندن اولور. و بویله بر کیمسهدن خوارق عادات ظهوره کلسه
بیله او مکردر. استدراجدر کرامت دکلدر. زیرا فرعون نیل کنارینه کلوب
کزنجه کزدیکی مدت نیل ده اونک یاننده آقاردی. فرعون طوروبجه نیل ده
طوروردی. شبهه یوقدر فرعونک بو قضیهسی کرامت دکل ایدی. هر نقدر فرعون
و قومی بو حالی محض کرامت کوریورلردی و عینه اعجاز بیلیورلردی بلکه
بو فرعونک طغیانی آرتدرمق ایچون الله تعالینک بر مکری ایدی بوده
کوندن کونه کفرینک قوتلنمسی ایچون ایدی و ایمانندن اوزاقلاشمسی ایچون ایدی
اما ولیلر صدیقلر متابعت نبویه سایهسنده کرامت اولهرق کندیلرندن بعضا
خوارق عادات ظهوره کلیر. زیرا (کرامت) ایمانلریله برابر یقینلرینی
قوتلندیرمک ایچوندر. یوقسه انبیا و صدیقلرک حالا کراماتک ظهورینه کلدکز
بعضا اولورکه کندینده کرامات ظهور ایدن بر ولی کندینده کرامات ظهور
ایتمیه بر ولیدن چوق دون حال و درجهدهدر. زیرا کرامات یقینی تقویه
و ایمانه تأیید ایچوندر. بر کیمسهنک یقینی قوی و کامل اولنجه کرامتده و
قدرتنده بر شیئک ظهورینه محتاج اولمز. ایشته بونک ایچون صحابهدن
کرامات و خوارق عادات آز ظهور ایدی (رضوان الله علیهم) ده صحابه
اهل کراماتدن حال جهتیله افضل و انلردن مقام جهتیله چوق یوکسک ایدیلر

زیرا اصحابه نك قلبلری کوزی شعشعهٔ محمدیه ایله و انوار قدسی مشاهده ایله
طولمه ایدی اویله طولمه ایدی که حکمته مجرد بر آیات قدرت آثره غریب
و عجیب برشی اولمیورلردی و انلره کرامت زیاده بر تأثیر کوسترمیوردی (رضی الله عنهم)
اما نبی صلی الله علیه وسلمك صحبتنه ایرمینلر بونك خلافنه در .
شبهه یوقدرکه بونلر کیمی کره خارق عاده ده بر شی آچیلنجه استغراب و اعجابده
بولنورلر و متأثر اولورلر و یقینلری ده آرتار .
بیل که انبیا علیهم السلام وحی ایله ممتازدرلر اما اولیا الهامات ربانیه
صاحبیدرلر بو الهام ایله سائر مؤمنلردن آیرد و ایدیلیرلر

« فصل »

بو فصل معجزه بیاننده در : الله تعالی نبیمز محمد صلی الله علیه وسلمی معجزات
ظاهره و براهین باهره ایله تأیید و تقویه بیورمشلردر . ذات نبویه لرنده
انشقاق قمر معجزه سی ظهوره کلمشدر . طاشلر کندیلرینه سلام ویرمشلردر
متعدد جنلردن بر امت کندیلرینه متابعتده بولنمشلر . و رسالتله آزغین شیطانلر
منقهر اولمشلر و زهرلی قول زهرلی اولدیغنی کندیلرینه سویلمشدر و ده کندیلرینه
کورونمشدر (۲) توکرکلریله آجی صولی قویو طاتلیلشمشدر . و پرمقلری آره سندن
صولر آقمشدر . و حربده کندیلرینه یاردم ایچون ملکلر انسان شکلنده
ظهور ایدوب یاردم ایتمشلر . و امثالی ده حدیث کتابلرنده مذکوردر .

مترجم (۲)
بو دوه ایشی حقنده آرشیو دائره سنده بر وثیقه کوردم شویله که عثمانلی پادشاهلرندن
برینك زماننده بر دوه صباح یقین روضهٔ مطهره کلیر قپولری قپالی بولور کری
کیدر بر آز صکره ینه کلیر ینه قپولری قپالی بولور ینه کیدر اوچنجی کلیشنده قپولری آچیق
بولنجه ایچری طالوب حضور رسالته طوغری قوشار و شبکهٔ رسول الله اوکنه چوکر
خدمه نه قدر کری چویرمك ایسترلرسه موفق اولامامشلردر دوه بر مدت او حالده
قالوب یرینه کیده تحقیقات یاپیلور دوه صاحبنك ظالم اولدیغی اکلاشیلور پادشاهه
عرض اولنور اراده چیقار دوه یه یر یاپیلور نفقه تعیین اولنور دوه آرتق صالحه کری ایصه کوندریلر
حقنده صاحبنه ویریلور بن بو اوراقی کوردم .

74

الك بیوك معجزه لری قرآنك سوزلریدر لکن قرآنده اولان اعجازك وجهی قلبی
محل الهام و دیلی مصدر حکمت و هواده سوز سویلمه یه و قعقاده بشقه
امره بولنمیان عارفلره منکشف اولور و دین محمدی ایله سائر ملل و ادیان
منسوخ اولمشدر و ذات نبویه لرینه منزل اولان کتاب سائر کتب منزله سابقه نك
حکمنی ازاله بیورمشدر . بزده جمیع انبیا و رسل و ملکلره ایمان ایدرز .
و سماواتك ملکلر طولی اولدیغنه اعتقاد ایدرز بونلردن برقسمی یریوزینه
اینرلر بونلر (کوزیله روحانیلردر ملکلرك برقسمی حملهٔ عرشدر ملکلرك
اعاظمندن جبرائیل میکائیل اسرافیل عزرائیل واردر ملکلرك برقسمی
جنتلری بکلیدیلر جهنمده زبانی دنیلن ملکلر واردر مالك رضوانلردرکه
رضوان جنتك مالك جهنمك باشنه مأمور ملکلردر بونلرك جمله سنك حقیقتنه
ایمان و اقرارده بولنورز .

« فصل »

فصل — اجماع واقع اولمشدرکه بعض انبیا دیکرلرندن افضلدر الله تعالی
بقره سوره سنده (تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض) بیورمشدر .
لکن هانکیسی هانکیسندن آرتقدر بونی تعیینه مشروع
دکلدر زیرا نبی صلی الله علیه وسلم (لا تخيروا بين الانبياء وفضيلتهم) بیورمشلردر
نبیمزك سائر انبیایه افضلیتی معلومدر حقنده حدیث واردر شویله که
صلی الله علیه وسلم (انا سيد ولد آدم ولا فخر) (آدم ومن دونه تحت
لوائي يوم القيامة ولا فخر) بیورمشلردر .
نبی علیه السلام زماننده کرامتی و انتقالندن صکره خوارق عادات
و تقلیب اعیان و کوکلده کی شیلره اطلاعی و هاتفدن سس ایشتمکی
و عالمك قبولی و طی زمان و مکانك جوازینه اتفاق واقع اولمشدر برقسم
کیمسه لرده کرامتك جوازینی انکار ایدوب معجزه کرامت اولیا یوقدر دیرلر

كرامت اوليا اولسه نبوتی ابطال لازم كلير كرامت اولیجق پيغمبر ديكرلرنده
آيرد ايدلمز پيغمبرلرك ديكرلرنده آيرد ايدلمسی انجق معجزه ايلهدر پيغمبر معجزه
كوستردكده معجزه آنك طوغرولغنه دلالت ايدر ديو معجزه‌يی كوسترمكده
پيغمبردن ماعداسی عاجز اولور اگر پيغمبردن ماعداسندن خارق عاده
ظهور ايتسه اولوقت ايله نبی بيننده فرق اولمز ومعجزه پيغمبرك طوغرولغنه دليل
اولمز دييورلر. بونك جوابی شودر : نبی صلی الله عليه وسلمك نبينك
غيريسنده تميزی (معجزه) ايله دكلدر انبيانك نبوتی معجزه ايله دكلدر
ابو بكر الوراق ده بر پيغمبر معجزه ايله پيغمبر اولمز بلكه الله طرفندن قوللره
كوندرلمه بر ايلچی اولمقده وكنديسنه وحی اولنمقله اولور وكيمی كه
الله تعالی قوللره كوندرمشدر واكا وحی ايتمشدر معجزه‌سی اولسون
اولمسون اوكيمسه نبيدر واو رسولك قوللری اللهه دعوتنه اجابت
واجبدر ولوكه معجزات كوسترمسون ديمشدر. معجزه‌لره كلنجه معجزه‌لر
رسالتی انكار ايدنه اثبات حجت ايچوندر. پيغمبره قارشو عناد ايدنه
كلمهٔ عذابك وجوبی ايچوندر. وبالكه دعوت ايله انبيايه اجابته بولنمق
واجب اولمسی بحثه كلنجه زيرا نبی برقوله خدا واجب اولان توحيد الهی يه
دعوت ايدر وقوللرده اللهه قارشو شريك اورتادن بيلملكلكنی ايستر.
شو حالده انبيانك معجزه‌سی واردر معجزه دعوی واظهار نبوت ايچوندر
كرامت ايسه بو ايكيسندن خاليدر. واوليانك كراماتی انبيايه منافی منصبه
بركاتيله در. كرامت معجزه‌ده واخلده بونك حقنده خبار وصحت روايات
واردر كرامتی. قرآن كريم كندنده ام الكتاب بولنان برشخصی حقنده
سوره‌ده (انا آتيك به قبل ان يرتد اليك طرفك) آيت كريمه‌سی بيلديرلمشدر
وسوره مريم‌ده بيان اولنديغی وزره زكريا
عليه السلام حضرت مريمك عبادت اوطه‌سنده وقتسز ميوه‌لر كورمسی

75 اوزرينه (انى لك هذا) ديه (بونلر سكا نره‌دن كليور) ديه صوردقده ايدی
مريم‌ده (هو من عند الله) الله طرفندندر ديمه ايدی. بركيجه پيغمبر حضورنده
چيقديغه اولرينه كيدن ايكی كشينك دكنكلری فنار كبی ضيا صاچوب اونلرده
اولرينه قدر ضيا ايچنده كيتمشلردر واشالده واردر. عصر نبی‌ده اولوبده
بركرامتك جوازی ايله صكره‌دن ظهوره كلن كرامتك جوازی آره‌سنده فرق
يوقدر. بروه انبيانك غيريسنده بوشكللو خارق العاده‌لرك تجويزی نبوتی
آچيقه نبينك شفقلرينه التباسنه مؤدی اولور دنيلير. شويله جواب ويريلركه
اولا: زمانمزده نبوت كيدی نبوت ختم اولدی بوجهتله التباسی اورتادن
قالقار دنيلير. ثانياً معجزه ايله كرامت بيننده فرق واردر زيرا انبيا معجزه‌لرينی
اظهاره مأمورلردر ومعجزه‌ده انبيا تحديده بولنورلر خصملرينه ميدان اوقورلر
كرامت ايسه بونك خلافيدر زيرا كرامت صاحبی تحديده بولنمز كيمسه
صابر اوقومز وكراماتك ظهورينی كندنی اختيار ايتمز مكركه الله تعالی
ولينك الندن ظهور ايتديره. سهل بن عبدالله رحمه الله بيورور
(كرامات اوليايی انكار ايدن الله تعالينك قدرتنی ده انكار ايتمش
اولور كرامتده آللهك قدرتی اوليايه آيات اولمقده‌در ظهوره كلير
وليلر كندی عقلرنده كرامت اظهار ايده‌مزلر.

«فصل»

— معراج بياننده‌در —

اهل سنت اعتقاد ايتديلر واقرار ده بولنديلركه (معراج) حقدر و
رسول الله صلى الله عليه وسلم يدنجی سمايه ودها ايلری اللهك
ايستديكی عالمله قدر اويانيق ايكن كيجه‌نك برنده بدنيله عروج ايتديكی
بيلديرمشلردر. اما معتزله رسول اكرم صلى الله عليه وسلمك اويانيق
ايكن بدنيله عروجنی انكار ايتديلر وبوحال مستحيلدر ديديلر بوكا جواب

شوه‌رکم اوت! بر ذاتك كندی كندينه سمايه عروجی مستحيل اولور اما او ذاتك
عروجی واسراسی قادر مطلق جل جلاله نك قدرتيله اولنجه او مستحيل اولماز
زيرا قدرت الهيه‌يك كنيشدر. جنابحق ايستديكنی ياپمغه مقتدردر ولوكه اسری
اويانيق حالنده دكل اويقو حالنده اولسونده اسراده فائده واردر اما
او يقوده معراج ايدن دوشكنده اويورکن روحانی معراج ايدر معراج ايتديرن
جنابحق اسری سوره سنده (سبحان الذی اسری بعبده ليلا من المسجد الحرام
الی المسجد الاقصی الذی بارکنا حوله لنريه من آياتنا انه هو السميع البصير)
بيوريورمشدرکه (كنديسنه قدرتمزه عائد بعضی آيتلريمزی، ولائل قدرتمزی
كوسترمك ايچون قولمی (يعنی حبيب محمد عليه السلام) بر كيجه وقتی مسجد
حرامدن اطرافنه برکت ويرديكمز مسجد اقصايه (قدسه) كوتوردك ذات
هر عيبدن تماماً منزهدر. آنجق سميع اودر آنجق بصير اودر ديمکدر.
سوره‌ٔ اسراده اولان بو آيت كريمه ده آكلاشيلان كيجه‌نك برنده اولان معراج
وسير وسفر نبوی جسميله اولمشدر. زيرا آيتده ذكر بيوريلان (عبد) كلمه‌سی
برشخص اوزرينه اطلاق اولنور ايشته جماهير علمانك اتفاقی شودرکه
رسول اکرم صلی الله عليه وسلم كيجه‌نك برنده بدنيله سير وسفرده بولنمشدر
وكتاب عزيزده اسری سوره سنده (من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی) بيورلمشدرکه
(قولمی بر كيجه وقتی مسجد حرامدن اطرافنه برکت ويرديكمز مسجد اقصايه كوتوردم)
ديمکدر. واحاديث نبويه ده بر كيجه اويانيق ايکن سماواته معراجله وقوع بولديغی
افاده ايدن صحيح حديث شريفلر واردر. وناسدن بعضيلری نبی مکرم
ايکی دفعه اسرا اثبات ايتمشلردرکه بری اويانقلقده ديکری منام حالنده
ايکی معراج اثبات ايتمشلردر بو اثبات سايه‌سنده اويانقلق حالنده معراجك
وقوعنی وياخود اويقو حالنده معراج اولديغنه دلالت ايدن حديث شريفلره

76

بينی جمع ايتمشلردر. زيرا معراج حقنده روايت اولنان احاديث شريفه‌نك
بعضيلری معراجك منام حالنده اولمسنی اقتضا ايدر. نتكيم حضرت انس بيوريورکه
حضرت رسول اکرم مسجد حرامده اويورلرکن معراجه بولنديلر روحانی معراج حقنده
بر بيورديلر. بسم الله ديه ابتدا ايتديکی در حال اويانديقلرينی بيلديرديلر معراجله روحانی
اولمشدر. سوره سنده‌که (وما جعلنا الرؤيا التی اريناك الا فتنة للناس)
آيت كريمه‌سنك معنای ظاهری ده بوکا دلالت ايتمکده‌در
اما او يقوده كوريلان بر رؤيا ناسك بو رؤيايه انکار ايله فتنه‌يه دوچار
اولملرينه سبب اولماز هیچ بر كيمسه خالقونده رؤياده معراج وقوع بولماز ديه‌مز
وديوا بر حال وقوعنه انکار ده ايدلماز. والحاصل مختار اولان نبی صلی الله
عليه وسلم كيجه‌ليه وقوع بولان معراج ايکی دفعه‌ده اولمشدر بری اويانقلری
حالنده ديکری منام حالنده‌در. بو حالده معراج حقنده اولان مختلف العباره
حديثلر اختلاف صورتنده جيقمويه اويانيق حالنده اولان معراج ايله منام
حالنده اولان معراج حديثلری ايکی‌يه ايريلير

« فصل »

فصل – پيغمبر حبيب اللهك موسی كليم الله (عليهما السلام) آرتقلغی بحثنه كلنجه
اعراف سوره سنده موسی عليه السلام حقنده (ولما جاء موسی لميقاتنا) يعنی
(موسی ميقاتمزه كلنجه در حال ربيسی آکا سوز سويلمکه باشلادی بيورلمشدر
و موسانك ميقاته كندی آياغيله كيتديکی بيان بيورلمشدر اما حبيب الله
نبيمز صلوات الله وسلامه عليه حضرتلرينه كلنجه جنابحق اسرا سوره سنده
(سبحان الذی اسری بعبده ليلا من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی) بيوردی‌که
(كنديسنه قدرتمزه عائد بعضی آيتلريمزی كوسترمك ايچون قولمی بر كيجه وقتی
مسجد حرامدن اطرافنه برکت ويرديكمز مسجد اقصايه قدسه كوتوردك ذات
هر عيبدن تماميله منزهدر سميع اودر بصير اودر) ديمکدر.

وينه الله تعالى موسى صلى الله عليه وسلمى اوّلا صفاتيله ذكر بيورمش
حبيبى صلى الله عليه وسلمى صرف (عبديت) ايله وصف بيورمشدر
والله تعالى حبيبندن ما عدا هيچ بركيسه يه (بعبده) كندى قولنه ديه عبده اضافه
ايله قرآنده ذكر بيورمامشدر. زيرا صلى الله عليه وسلم بوقوده اوصاف و
بوقوده معانى ايله عبوديت حقنى اداده صوك درجه چاليشدى. وقتاكه
الله تعالى موسى عليه السلامدن بحث بيورمقده موسى يى اوكندى شيركم
اعراف سوره سنده (ولما جاء موسى لميقاتنا) بيورمش يعنى (وقتاكه موسى
بيمه ايشيكمز وقتنده كلدى) ديمكدر. اما جناب حق حبيبندن بحث بيورنجه
كندى نفسنى اوكدى ده (سبحان الذى اسرى بعبده) بيورمشدى.
جناب حقك موسى يى مدح بيورمسى موسى صلى الله عليه وسلمده
صفات موسانك بقاسنى كوسترر. معراج آيتنده جناب حقك كندى
نفسنى مدح بيورمسى محمد صلى الله عليه وسلمك محمدلكدن فناسنى
وصفات محمديه نك فناسنه دلالت ايدر. وموسى عليه السلام حقنده جناب
حقك (ولما جاء موسى) بيورمه‌سى موسانك ميقات الهيه يه كلديكنى بيانده
بيورلمش وموسانك اوراده كلمسى كلمه‌نك فاعلى موسى اولديغى وفاعل
كندى وصفيله قائم اولديغنى بيلديرر.
سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم ايسه محمول ايدى محمول ايسه حامللك
صفتيله قائمدر كندى صفتيله قائم دكلدر. وبركيسه بوقوده صفات نفسيه‌سنده
وصفات معانيسنده غائب اولمزسه حق سبحانه وتعالى‌نك صفاتيله
تخلقده بولنمز. شريف حديث قدسيده (كنت له سمعا وبصرا) بيورلمش
بيانك سمع وبصرى اولورم ديمكدر. وموسى صلى الله عليه وسلم كندى
صفاتيله قائم ايدى وقتاكه جناب حق طور طاغنه تجلى بيوردى وطاغ
تجلى بوقوشنده پاره پاره اولدى اولمادن موسى صفاتنده قائم اولدى

(وخر موسى صعقا) سرى ظهوره كلدى.

وسيدنا محمد صلى الله عليه وسلم معراجده بوقوده مقامات انبيايى
كوردى وبيرى ارضك عجائبنده كوردى وعظمت
عرش وكرسينك كيفيتنى ولوح وقلمى وقضا وقدرى جمله‌سنى كوردى
بونلرك هيچ برى ذات نبويه لرينه تأثير ايلمدى. بونلرك هيچ برينه التفات بيورمديلر
بونك ايچوندر جناب حق نجم سوره سنده (ما زاغ البصر وما طغى) بيوردى كه
پيغمبرك كوزى بر طرفه قايماوى صاغه صوله دونمدى نه كوردى ايسه حقيقت
اوزره كوردى ديمكدر. وموسى عليه السلام كندى صفتيله قائم ايدى
بو جهتله مغلوب اولدى. سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم حق تعالى نك
صفتيله قائم ايدى بو جهتله غالب اولدى. ومعراجى ايلك اقرار ايدن
ابو بكر رضى الله عنه اولديغندن حقنده زمر سوره سنده (والذى جاء
بالصدق وصدق به) بيورلدى يعنى (كرچك ديه كتيرن ايله اوكا تصديق
ايدنلر كيمدر؟ ايشته متقيلر انلردر) ديمكدر. ومعراجى ايلك انكار ايدن
ابو جهل اولديغندن حقنده يونس سوره سنده (فمن اظلم ممن افترى
على كذبا او كذب بالصدق) بيورلدى يعنى اللهه كذب كلشندن يالاندن
اوبيره‌رانلردن ويا آيتلرينى يالاندن صايانلردن دها ظالم كيم اولابيلور ديمكدر
شو حالده معراجى اقرار وتصديق ايدن صديق رضى الله عنهه موافقت
ايلدى (رضى الله عنه) معراجى انكار ايدنلرده ابو جهل مسلكنه سالك
اولدى وخبرده كلمشدركه صلى الله عليه وسلم (صليت العشاء الآخرة
عندكم وصليت ركعتيها ببيت المقدس وصليت الوتر تحت العرش)
يا قنو تحاذيتى سزكله قيلدم صكره قيلنان ايكى ركعتى قدسده قيلدم
وتر نمازينى ده عرشك آلتنده قيلدم) ديمكدر.

« فصل »

« بو فصل پیغمبرلره اضافه و اسناد ایدیلن زللر حقنده‌در »

« (زلل) سوزنده ایشنده سورچمك و خطا ایتمك دیمكدر »

کبار اهل اللهدن جنید و دیگرلری دیدیلرکه انبیا علیهم الصلاة والسلامده
جاری اولان زللر انبیانك طبیعه‌یوزلرنده چوق کیچمشدر وانبیانك
سرلری ایله مشاهدات حوایج طولوده دوچار اولدیغی جناب حقك
سوره‌سنده اولان (فنسی ولم نجد له عزما) آیتی دلیل گتیرلمشدر که
(آدم جنتده‌کی شجرهٔ ممنوعه‌دن یه‌مه‌جگنی اونوتدی و بو خصوصده آنده
بر عزم یعنی بر قصد و تصمیم شائبه‌سی بولمدق) دیمکدر بو آیه ایشلدیگی
وقتده او ایشده عقد یعنی او ایشی یاپمق ایچون دوشونلوب طاشیخ
و او ایشی یاپمغه ذهناً قرار لشدیرمه و نیت بولنمزسه او ایشه حقیقتده
بر فعل دگلدر بونك ایچون جناب حق آدم حقنده (فنسی ولم نجد له عزما)
آیتیله آدمده عزم و نیتی نفی ایلدیکده آدمك شجرهٔ ممنوعه‌دن
یه‌مسی اونوتمه‌دن اولدی بیوردی و ینه کبار اهل الله دیدیلرکه
کندنده (زلل) ظهور ایدن انبیایه جناب حقك عتابی بولنمغی انبیادن
ماعداسنه بر علم اوگرتمك ایچوندرکه او علم ده اونلر بیلسونلرکه
کندیلرنده عصیان ظهورنده یأسه دوشمیوب استغفاره سارلوب قورتولوب
دوره‌حال استغفارده بولونسونلر و بعضیلری ده انبیانك زللری حقنده
تأویل بولیله دیدیلرکه پیغمبرلردن زلل صدورنده حقك عتابی اوغرادلری
مرتبه‌لرینك و مقدارلرینك بیوكلگندندر و بو عتاب اونلره دگل انبیادن
ماعداسنی زجر و منع ایچوندر . وانبیانك دیگرلرینه فضللری موضعنی
محافظه‌ده ودیگرلرینه تأدیب و تربیه ایچوندر بعضیلری ده دیدیلرکه
انبیانك زللری سهو بولیله اولمشدر و بونلرك کوچلهٔ بر سهولری

78

کندیلرینه دها بیوکلرینه سبب اولمشدر نبی صلی الله علیه وسلمك
بر وقت نمازده سهوده بولنملری حکمتنده نبی صلی الله علیه وسلمی
نمازده کندیلرینی مشغول ایدوب ده سهوك حصولنه سبب اولمشیله
بیوك و قیمتدار بر دوشوجه یوزندن اولمشدر . زیرا صلی الله علیه وسلم
(جعلت قرة عینی فی الصلاة) بیورمشلردر (گوزیمی نور لندیرن
شیئی بکا نمازده قیلندی) دیمکدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم
(نمازده طرف الهیدن گوزیمی نورلندیرن شیلره احسان بیوریلدیغی
خبر ویرمشلردرکه (وجعلت قرة عینی فی الصلاة) یعنی (بنم گوزیمك
نوری نماز قیلمقده‌در) بیورمشلردر وانبیا حقنده ثابت اولان زللری
دوره‌حال توبه مقامنده صعاجرده عد ایتمشلردر نتکیم الله تعالی
آدم صلی الله علیه وسلم و زوجه‌سی حقنده سوره‌سنده آدمدن
و زوجه‌سندن ظهوره گلن توبه‌لری بیاناً (ربنا ظلمنا انفسنا) آیتی
انزال بیورمشلردرکه (آدم ایله حوا سهواً شجرهٔ ممنوعه‌دن ییدکدن صکره
(ربمز! بز کندیمزه ظلم ایتدك) دیه پشیمان اولدیلر و جناب حق ده بونلرك
بو توبه‌سنی قبول بیوردی سوره‌سنده (فتاب علیه وهدی) بیورمشدر
داوود علیه السلام حقنده‌ده سوره‌سنده (وظن داود انما فتناه
فاستغفر ربه وخر راکعا واناب) بیورمشدرکه
ابو سعید الخرازده (بنم گناهلره بولنملغ ربمز عارفلرده
علم و عرفانی چوغالتدی) دیمشدر بونك معناسی (آدمده حصوله گلان
معارف الهیه‌نك چوشه گلمسی زللرینك عقبنده اولمشدر و کندی منزلنده
انبیانك ظهورینه سبب اولمشدر) دیمکدر

مترجم

عبدالحمید ثانی زماننده رجال دولتدن بر ذات معراج حقنده (پیغمبر افندمز جسمانیه ایله یا بوجی ایلمی معراج بویوردیلر) دیه صوراجق روحانیه قائل اولیوردی بونک اوزرینه هند فقیرلرینک یاپدقلری خارق العاده‌لره دائر بر کتاب مطالعه ایتمه‌سنی او ذاته توصیه ایتدم او کتابده فقیرلرک پرده سمایه طوغری یوکسلوب غیب اولدقلرینه دائر مشاهدات ده وار ایدی بو ذات کورده بو ذات دیدی که (بر هند مجوسیسی بو یوکسلکه مقتدر اولنجه پیغمبر افندمز اولیوبده خروج ایدر) دیوجه بدن ایله اولان عروجی کوکلدن قبول ایتدی.

منقبه: اسکی صدر اعظملردن فؤاد پاشایه اوروپاده (پیغمبرک کوکه هانکی مردیوه ایله چیقدی) دیه صورمشلر اوده (عیسانک قوردیغی مردیوه ایله چیقدی) دیرک انلری صوصدرمشدر. عروج عیسی علیه السلام حقنده خرستیانلرک اعتقادی عیسی وفات ایتدی وفاتندن صکره روحی جسدینه تعلق ایدوب جسدیله عروج ایتدی دیرلر قرآن کریمده ایسه عیسی نه قتل اولندی نه صلب اولندی لکن عیسی صلبه بکزر بر شخص میدانده سیاسته کتیریلرک اوراده سرجی قونغدی او اثناده عیسی عروج ایتدی بو مثللو احمد مدحت افندی قدر اطرافیله تخفیف ایده کلدیکی کوردم امثال ایچنده قتل وصلب بوده روحا والیانک نظرینده بر بیسی عیسایه محب اولدیغنده کویا صلب اولنجه که

79

عیسایه میدانده سیاسته کوتوروب اوراده کچیریلر صوتقامسه بوذی مدحت افندی عنقه سید یازمشدر قرآنده (وما قتلوه وما صلبوه ولكن شبه لهم) آیتی تمام بر صورتده مدحت افندی ایضاح ایتمشدر رحمة الله علیه:

(اوچنجی باب)

— صحابه رضی الله عنهمک مدح وثناسی وشرفی بیاننده‌در —

الله تعالی حضرتلری فتح سوره‌سنک ٢٩ نجی آیتنده (محمد رسول الله والذین معه اشداء علی الکفار رحماء بینهم تراهم رکعا سجدا) بویورمشدر یعنی (محمد، اللهک رسولیدر، او نکله برابر بولنانلر کافرلره قارشی پک سرت، آرالرنده ایسه مرحمتلیدر، سن اونلری رکوع وسجود حالنده کورورسک) دیمکدر.

بیل که پیغمبرلرک میراثی (علم) در هیچ شبهه یوقدر که بو علمی اصحاب رسول الله پیغمبردن میراث آلمشلردر[٢] واهل بیتی ده بو میراثی آلمشلردر. شو حالده اصحاب واهل بیتک جمله‌سنه محبت سکا واجبدر. زیرا اصحاب واهل بیتی رسول الله صلی الله علیه وسلمک سوکیلیلریدر. شبهه یوقدر که سوکیلی پیغمبرک سودیکی کیمسه‌لر سوکیلیدر. اکر سن اللهی و رسول اللهی سوه بیلیرسک سنک سوکینک صاغلام وصحیح اولمسنک علامتی، الله تعالی و رسولی علیه السلام

---

(٢) مترجم

منقبهٔ غریبه: بر کون کوپریلی کتبخانه‌سنه کیتمش ایدم کتبخانه‌ده بر فرنک پاپاسنه بر ترجمانجی بیرده ایدی پاپاس بویوک بر کتابی کمال وقوف ایله مطالعه ایدیوردی پاپاسی اوقومه‌سنی بیزدی کتبخانه‌دن چیقدی بنده ارقه‌سندن چیقدم او اوقودیغکز کتاب نه ایدی دیه کوروشدک ایچونده بر مقدمه یازدم اوده جواباً (اسلام تاریخی) دیدی بنده (امویلر عباسیلر) دیدم پاپاسک رنکی دکیشدی (اسلام تاریخی خلفاء راشدین تاریخی امویه تاریخی) دیجه بر پاپاس طرفندن و بربلادن بو جوابه حیرت ایتدم نه لیکذ دیدم (الحیفاء الصاعد) دیدی (ان الله

کیمی سوییورسڭز سنڭ ده او سومه‌لڭ پیغمبری سومه‌نڭ صاغلام اولدیغنه علامتدر . شو حالده رسول اللهی سومك اوورکه رسول الله‌ه قرابت معنویه و قرابت صوریه‌سی اولانلری سومکی اقتضا ایدر . بناءً علیه نبی صلی الله علیه وسلمڭ اهل بیتی و اصحابی (رضی الله عنهم) جملةً بالهم صورةً ومعنی رسول الله‌ه منسوبدرلر . یالکز معنی منسوبدرلر . رسول الله‌ه منسوبیتلری ده (ایمان) نسبتیله منسوبدرلر . زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم محبت واسطه‌سیله وانلره محبتی شرفیله مؤمنلرده جمله اصحابه و اقرباء رسول الله‌ه سومك حصوله کلیر . رسول الله صلی الله علیه وسلم (انا من الله والمؤمنون منی) بیوروری . دیگر بر روایتده (خلقنی الله من نوره وخلق المؤمنین من نوری) بیوروه دیلرکه (بن اللهدنم ومؤمنلرده بندندر) دیمکدر . دها اچیق اولاده ایکنجی حدیث شریفڭ معناسی (الله تعالی بنی کندی نورندن یاراتدی ومؤمنلری ده بنم نورمدن یاراتدی) دیمکدر .

بیلکه پیغمبره معنی نسبت صورة نسبتدن دها قوتلیدر . علیه السلام افندمز (سلمان منا اهل البیت) یعنی (سلمان فارسی بزدندر اهل بیتندر) بیوردی . شو حالده سلمان فارسی رضی الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلمڭ بزدندر بیوردیغی و اهل بیته الحاق بیوردیغی انجق قوت علمی موجب نسبت معنویه ایله اولمشدر . بوندن انبیا علیهم السلامده میراث معنا اولدیغی ادوه علمدر . علیه السلام افندمز (ان الانبیاء لم یورثوا دینارا ولا درهما وانما ورثوا العلم فمن اخذه اخذ بحظ اوبحظ وافر) بیوردیلر .
(شبهه یوقدرکه نبیڭ اولادی ولکوسه میراث براقدیلر انجق میراث علم براقدیلر

یأمر بالعدل والاحسان) آیتنه نه دیرسکز دیدم (اکرامسانده بو آیتی کندیلرینه رهبر ایدنسه بیلیرشدی علم ایشته بر عالم اولوردی لکن عدل واحسانه قولاق بر شی دکلدیر دیه جوابنده آیرلدم

کیمی ده بو علمی آلیر . او علمدن استعدادی قدر حظ و نصیبی یاخود بول بر حظ و نصیب آلیر) بیوره‌شلردر . شو حالده رسول الله صلی الله علیه وسلم محبت ایله اوله آنده علمی آلوده اهل بیتنه و اصحابنه محبتی اقتضا ایدر . ایشته پیغمبردن بو علم میراثی ابتدا اندالدیر . حکمه سائر مؤمنلره انتقال ایدر . شو حالده کندیده (ایمان ورسول الله صلی الله علیه وسلم محبتی اولاده بر قلب اکر انڭ اهل بیتنه محبتله طولی اوطرزسه ولو که اهل بیتیلك مجرد قرابتله اولسون یاخود هم صورة وهم معنی اولسون بونلره هر ایکیسی ده فقط اعتبار التزم اولیانجه انك محبتی بر علت وسبب ممتدن خالص محبت دکلدر . شو حالده مؤمن اولاده که پیغمبر (علیه الصلاة والسلام) اڭ اصحابنه طعنه و تشنیعده بولنمق فضل جائز اولورکه بونلر پیغمبر یولنده وطلبی قزل ایتدیلر . اقربا و متعلقاتندن آیرلدیلر و جانلرینی ومالرینی پیغمبرڭ قدم مبارکی النه صاچدیلر (صلی الله علیه وسلم .

شو حالده سن دقتلی کوز صاحبی ایسه‌ڭ نمت قلبڭ بیجاد اصحابه بر باقیجه اولورسه‌ڭ کوکلڭده غفلت پرده‌لری هیچ شبهه یوقدرکه قالقیوردر . دورجال سکا اونلره کوز لکلری آچیلیوردر و انلره کره کورویکله ایشلره اوسنی اورتو ویرده اصحاب ایله اوغراشانه اولورسڭ شو حالده عجیب ایله اشتغال وانلره ایشلرینه والهوه تنبللك ایچیندر . شبهه یوقدرکه بر قوم کندینی مطابقلقه قایدیرجه مخالفاته ومناهیه ارتکاب قویولمشدر . وز عملیله بو یولده جنته محبت یولی بیکشلردر وقفلری ده آنده بو کیدیشکر سزه منفعت ویره دیشدر . صافیه‌ها طوغری یولده طوتنجه منفعت بکله مسوند . انلر تقوامز مختاری کندیلرینه منفعت ویرمز بونڭ ایچون بر کیمسه نماز قیلمایه نماز قیلمایی

کوزلرز . هر کناهی ایشلر حرام شیلری مباح صایارز بونلرله یالکز
(محبت) دعواسی هانکی که کلاریمی دوزلتیر وقیاتیر .

« فاطمه رضی الله عنها »

و هر مؤمنه کریمهٔ محترمهٔ نبی صلی الله علیه وسلم (فاطمه) رضی الله
عنهایی سومک واجب اولور (٢) مؤمنک قلبنده حضرت فاطمه‌نک
محبتی بولنمز می اولور می ؟ زیرا هر مؤمن ایشتمشدرکه رسول الله صلی الله
علیه وسلم (فاطمة بضعة منی) بیورمشلردر یعنی (فاطمه بندن بر پارچه‌در)
دیمکدر صلی الله علیه وسلم ورضی الله عنها . بو شکله بیلیر حضرت فاطمه‌نک

---

(٢) لوره ؛ حضرت فاطمه رضی الله عنهانک بر کرامتی ؛ محترم احبابمدن سابقه
اوقاف نظارتی محاسبه جیلکندن متقاعد اسماعیل حقی بک عبدالحمید ثانی زماننده
حوبه طرفنه حجه کیدرکن بر کومه شاب دکزنده وابورل قماره سنده بجک
بیورمه اواشاده وابورل کوکرته سنده باغرشیرلر قوشوشورلر طرفنه امواه
شاپه صایلانده ده قورقمه و تلاشله صالونه چیقمه دکوکرته قیرلامه مکمیده
بولنانه خانملرده بری جاشید بیقامه حوبه دوکرکن وابورل یالپیلدیغنه دوشمه
وابورده حرکته دوام ایتمه اهالی (وابوری طوردیر صدال ایندیر قادینی قورتاره ده
قبودانلر مجادله ایدیورلرمه قبودانده ده صدال ایندیره مم دکز طالغه‌لی . قادینی
قورتاره جم دیرکه صدالده کیدنک تهلکه‌یه دوشرلر هم قادینی قورتارمق قابل دکل
اودکزل دینده دیبورمه نهایت اهالینک اصراریله صدال ایندیرلمه قادینده
اثر یوقده صدال بیلک مشقتله دونمه صدال وابوره چکیلدیکی صره‌ده وابورک
ارقه طرفنده بر چیقلق قوپمه (قادینه صویله اوزرینه باغچه کلیور صدال
هامه یوللایک دینمه حقی بک دیبورکه (قادینه ارقوسی اوستی دکزده

81

دنیایه میل ایتمه‌مسی و صاحبهٔ علم اولمسی و فقر و قلتهٔ قانلاغمی (٤) وجبر
جمیله بولنمسی و ثواب طلب ایتمسی کبی فضائلی محبت قلبی ایجاب ایدر
بو صفاتک هیچ بری اولمدیغی فرض ایتسه‌ک بیله رسول الله‌ک کریمهٔ محترمه
اولمسی کفایت ایتیشیر زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم منسوبیتده
محبتی ایجاب ایدر . شو ده قالدی که بو قدر فضائلی کندنده جمع ایدن بر
اولاد رسوله محبت ایدلمسون .

— حسن وحسین رضی الله عنهما —

و حسن و حسین رضی الله عنهما فاطمه رضی الله عنهانک اولادیدرلر و
بونلرک اولادیده حضرت فاطمه‌نک اولادیدر و جدلری رسول الله‌ک اولادیدرلر
شو حالده قلبنده رسول الله‌ک محبتی اولانه اولاد رسول الله‌ه محبتی ده
لازم و لازمدر .

— ابوبکر ، عمر ، عثمان ، علی و اصحاب رسول الله رضی الله عنهم —

و ابوبکر رضی الله عنهک فضائلی صایلمز و عمر و عثمان و علی و اصحاب
رسول الله امت محمدک خیرلیلریدر اصحابک ده افضلی (خلفای اربعه) در

تخته کبی باغچه صاچاقلری دکزل اوستنده بیلور بیلور کمی یه تقیباً کلیور هامه
صدال قادینی دکزده چیقاره وب وابوره آلیور وابور بو جلیلری اره سنده ده
اوسه طبیه ده چیقوب ترفیعاً جنازه بمه سوده اولنانه طبیب وارمه قادینی
آلمشلر اقتضا ایدن عملیاتی یاپمه باشلامشلر حقی بک دیبورکه طبیب بر
حدث قادینه اوغراشیرلرکه (الله) دیه شدتلی بر قادین سسی ایشیدلری طبیب
مژده مژده قادین قورتولدی دیه باغیرمغه باشلادیلر طبیبلرده بری ده شو دیر
قدر کا ووردوم مسلمانه اولدم دیه باغیریوردی) هرزاده قادینه سه فصل اولدی قورتولدی دینه کلرنده
(سه دکزه دوشر دوشمز یانمده بر خانم انقه پیدا اولدی دکوکسمده باغه‌یارم (خانم ، قورتمه سه فاطمه یم
سه بابامک حامیسک سنی قورتارمغه کلدم) دیدی) الله طرفنه اولدیغنی بیلیورم دیمشد .

بونلرده واردر (ابوبكر، عمر، عثمان، على) در ، فضيلتده ترتيبلرى
خلافتده ترتيبلرى كبيدر . جعفر الصادق رضى الله عنه (الله نور السموات
والارض) آيتى تفسيرنده بويورمشدركه (جناب حق كوكلرى درت ملك
نورلرندن خلق ايلدى (جبرائيل – ميكائيل – اسرافيل – عزرائيل) در.
يره يوزينى ده (ابوبكر – عمر – عثمان – على) ايله نورلندرمشدر
رضى الله عنهم حضراتى (عشرهٔ مبشره) و بقيهٔ اصحاب ايله نورلندرمشدر.
ومرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم (عشرة فى الجنة ابوبكر فى الجنة
وعمر فى الجنة وعثمان فى الجنة وعلى فى الجنة وطلحة فى الجنة والزبير فى الجنة
وسعد ابن وقاص فى الجنة وعبد الرحمن بن عوف فى الجنة وابو عبيدة ابن جراح
فى الجنة) بويورمشلردر . يعنى (اون كيشى جنتده در ابوبكر جنتده در
عمر جنتده در عثمان جنتده در على جنتده در طلحه جنتده در ، زبير
جنتده در سعد بن وقاص جنتده در ، عبد الرحمن ابن عوف جنتده در
وابو عبيده ابن جراح جنتده در) ديمكدر . ايشته بو اون اصحاب كرام
جنت ايله مبشر اولدقلرندن بونلره (عشرهٔ مبشره) ديرلر حضرات و بقيهٔ اصحاب
كبارلر حضراتى بونلره ولى ايدى تابعين حضراتى تابعيه ولى ايدى تبع تابعيه
كلديلر.

— عايشه رضى الله عنها —

وعايشه رضى الله عنها هر كونه لكلردن مبرا ومطهردر . والله تعالى
جناب حق قرآننده خبر ويرمشدر بونلرك كبى رسول اكرمك ديكر
كريمهٔ محترمه لرى ده جملتاً بيك نجيبه لردر رسول اكرم صلى الله
عليه وسلمك زوجه لرى نه نجيبه لردر وبونلر (امهات مؤمنين
مؤمنلرك انالريدر) دينيلمشدر ، حضرتلرينه ده كلورده خاتونلرك
افضليدرلر.

(~~اصحاب بينى~~) ! وصحابه بيننده‌كى اختلافه عائد مسائلده قلباً ولساناً
بحثده بولنمامليدر . وبز آنلره حسن ظن ايله مأمورز وانلرك صاحب عدالت
اولدقلرينه دائما (دينه وهمته) ضرر ويرمه‌جك صورتده الك كوزل جهتى معتقد
اولمه‌ليز . وانلرك هربرى حقنده الك كوزل ثنا ايده‌جك براى ياد ايتمليز
نته‌كيم الله تعالى و نبى عليه السلام آنلرى ثناده بولنمشدر .
وعلى رضى الله عنهك شرف صحبته نائليتك نسب قرابتدن زياده اكمل
وصفى اولدیغنى بيلمليز . والحاصل صحابه‌نك جمله‌سى عاليدرلر و (نسب قرابت)
(نسب صورتدر) و (نسب صحبت) ايسه نسبت معنادر بناءً عليه رسول الله
صلى الله عليه وسلم ايله حب واحسنكى اولان اصحاب رسول الله صلى الله
عليه وسلمى طعن فالقمه مؤمنلره قلبك زوره صغار ؟
وشيطانه اصحاب بيننده ظهوره كلان منازع مسئله‌سنده بواسطه تحليل ايلوب
قلبلرده اوبله كيرلر بولاشديرمشدركه بو كيرلر بو امتك ايجنه كيندكجه ويو
كيندك قلبلرده قوتلى اولارق يرلشمش ، باباده‌ن اولاده ميراث قالمش و بو ارده
بوكونه ميراث محافظه ايدوب كوكلرى صاغلام ودال بودامق صالحه اولو
براغاج حالنه كلان مسلمانلر بيننده هوايه جنبشله تفرقه‌كى بويولده بر قصور حيانه
كتيرمشدر . بو كيرده‌ن بوعصبيتدن آزاده قاج كيشى قالمشدر ؟

(٤)

امام بخارى ومسلم حضرتلرينك بالاتفاقده روايت ايلديكى اوزره ابوهريره حضرتلرى
بويوردقكه سيد المرسلين صلى الله عليه وسلم حضرتلرينه ايكندى نمازينى اوقيدقده
ايكى ركعت تمامنده سلام ويروب اسلامه كى آياغه اوزره مسجدك دبركنه طايانديلر
ابوبكر الصديق وعمر رضى الله عنهماده حاضرايديلر وجه سعادتنده كوريلوب هيبتندن
جمله اصحاب قورقوب سسى چيقاره‌مديلر ، يالكز اصحاب كرامدن (ذواليدين)
رضى الله عنه حضرتلرى (نماز قيصالديمى يوقسه قاج ركعت قيلديغنى اونوتديكى

بيلكه اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلمك ايچ يوزلرى لوم ولطفنده
اوزاقده وقلبلرى تميز اولمقله برابر (بشر) ايديلر (نفس) حسبيله
ونفسلرده هيجانه چيقانه بر طاقم صفتلرده واردر بونك ايچون بونلرك نفسلرنده‌كى
صفتلرده برى هيجانه چيقيوريجه قلبلرى اونى قبول ايتمز درحال قلبلرينك
حكمنه دونرلر ونفسلرنده ظهوره كلانه شيئه رد ايدرلر.

اما بونلرك نفسلرينك اثرى درحال قلبلرينك ايولك خصلتى غالب
ايتمسه اولاماكه كندبلرنده بشقه احبابه نفوسه خولديقده انتقال ايديورلر.
وبونلر اصحابه‌دكى احوال قلوبه بيلمزلر. اونلرده كندبلرى كبى دائما حوشيره
نفس النده قالمسه بيليرلر وكندبلرينك اكلاديغى كبى نفسلرك ظاهره‌ده‌كى شكلنه
يا قوب اوراده قاليرلر اونلرك بوحالده قالمالرنده هر وقت اصحاب حقنده كوتو
كوتو بدعتلره شبهه‌لره دوشورلر وانلر اصحابك صفاء قلوبنى وجانبى اصحابك

يا رسول الله) ديديكنده رسول اكرم بونلرك هيچ برى اولمدى) بويوردى (ذوالبدين)
حضرتلرى (بونلردن برى اولدى) ديديى اوزرينه رسول اكرم افندمز (ذوالبدين
طوغرى سويليور) بيوروب اصحاب كرامده (اوت!) ديديلرى اوزرينه
رسول اكرم (جماعتله ايكى ركعت دها قيلوب نمازى اتمام وسلام ويردكدن صكره
سجدهٔ سهو بيوردى بو مسئله حقنده اوچ سؤال ايرادى اقتضا ايتدى.
(س ١) فخر كائنات خلاصهٔ موجودات عليه افضل التحايا افندمزك (بونلرك هيچ برى
اولمدى) بيورملرى بلا شك طوغرى بر خبردر. حالبوكه واقعه مطابقه
اولمديغى ده ظاهردر بونك حلى نصلدر ونيچون بوكا شويله جواب ويريلدى
(بونلردن برى اولدى) ديمك نماز قيصالمدى نمازى اونوتمغده اولدى ديمكه
سهو اولدى ديديكلرده بو جواب موافق دكلدر زيرا (سهو) ديه اوقادر يه
نفيه ايله تنبيه اولانه ديرلر حالبوكه ايكنجى دفعه رسول اكرم ذوالبدينك سؤالى طوغريدر!

هر برينك انصافه كلوب قصورنى اكلاينجه اعتراف قصور ايدن نفس امارهٔ
قاهره صاحبلرينه توارث ايدنجه اندن وفحص حبى اصحابه (عداوت وشدت بغضه)
حصول كتيرر. اكر سنه نصيحت قبول ايدر ايسه‌ك اصحابك ايشلرنده تصرفده بولنمه
وقلبنى جلدنه محبت اوزره بولندير. ايشته اصحابه حقنده بو صحيح وسليم اعتقاد
ايله ابوبكر رضى الله وخلافت عمر وعثمان وعلى رضى الله عنهم اعتقاد سكا
يتيشير. حكه بيليسك كه على ومعاويه‌ده دوشمك ومحاربه ايتمك وقوعه
كلدى. هر ايكى طائفه بربرينه سب ايديورلردى. بونلردن برى ديكرينك كفرينه
حكم ايتمدى اونك ايچون كندنده جهل وسب ظهور ايدن كيسه اوده هيچ برينه كافردر
ديميدلر. وشويله اعتقاد ايت كه (على رضى الله عنه) خلافت خصوصنده اجتهادده
بولندى واجتهادنده اصابت ايتدى وزماننده هركسدن زياده خلافته مستحق
كنديسى ايدى (ومعاويه رضى الله عنه) ده خلافت حقنده اجتهادده بولندى مجتهد لكنه
خطا ايتدى على وار ايكن خلافته مستحق دكل ايدى و الله اعلم. اصحابك جمله‌سنه

بويوردبلر انك ايچون بو جوابه يرنده اولماز.
جواب ٢ — نمازده نه قيصالتمه اولدى نه ده اونوتمه اولدى بلكه الله طرفندن
اونوتدرلدى ديمكدر ونتيجه ايسه ده مراد رسول الله بويله اولسه رسول اكرمك
اصحابه ذوالبدين طوغريمى سويليور بويورمسنده فائده اولمامق لازم كلير.
جواب صحيح شويله‌در: رسول اكرمك (كل ذلك لم يكن — بونلردن هيچ برى اولمدى)
بويورملرى ذكر ملزوم ارادهٔ لازم طريقيله (مجاز مرسلدر يعنى برابريشى شعور يوق
اولسيك عدم وجودنده حسبيدر. بو جواب طوغريدر تفصيلى كوجكدر انشاالله.
بو مسئله‌ده آيرى بر سؤال دها واردر. نماز ايچنده عمدا سوز سويلمك نمازى
مفسددر بوكا نه جواب ويريلير ونيلكده بو مسئله‌يه درت درلو جواب ويريلير
(جواب ١) امام مالك وامام شافعى وامام احمد رحمهم الله بيوروديلركه
(نمازده بيم ظننده خارج صلاتده كلام عمد نمازى ابطال ايتمز رسول اكرمك

محبتله بزه منفعت احسانه بویورمش اوله و انلره محبتمز سایه سنده بزی
اصحاب زمره سنده حشر بویورمش اوله .

« فصل »

فصل — اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم و رضي الله عنهم
اوطبقه ایدیکه آگر انصافه دونر و ایشله تحقیق باقه یقیناً بیلیرکه
بعضی ناسک نقللرنده اولدیغی کبی و بعضی احیاناً (اصحابنگ) طبع
بشریلری حکمیله بینلرنده وقوعه گلن بعضی مجادلات و محاربات ، ناسک
احوال ظاهره و آثار نقللرنده ایلری گلمشدر و اصحابدن غیری اولانده
ارباب ظواهر اصحاب نفوس اصحابک منقبلری و اصل اولمه و آنلرده
بونلری مکرراً ایشتمش و ایشتدکلری شیلرده صفات نفوسلک قصورنده
بولنمش و اصحابک حاللرینی کندی حاللرینه قیاسی ایتمش و بویله ظن ایتمشلرکه
او حاللر اصحابده على الدوام بر حکمی حائز و بر مستمر مقام اولمشدر .

ظهر نمازنی تمام رکعت اولرنی و اصحابک ظنی درت رکعت نمازک ایکی رکعته
ایندیکه ایدی بو تقدیرجه ایکی ظهر خارج صلاتده اولدیغی معلوم ایتمشدر بناء علیه کلام
عمداً نمازی مفسد اولمز بویورمشلر .

صحیح اولان جواب حنفیه‌نک جوابیدرکه اثنای صلاتده بو کلام عمداً وقوعی نمازده
کلام عمداً نسخ اولنمزدن اول اولمشدر اگر بعد النسخ اولسه بونده اصحاب ابتدادن بویورلر
بوراده بر سؤال دها واردر (پیغمبرک سوزیله نمازه دونمک جائز دگلدر رسول اکرم
تکرار نمازه دونوب ایکی رکعت دها قیلدیلر نمازی تماملادیلر .

جواب — رسول اکرم صلى الله عليه وسلم اصحابله سوزیله نمازه دونمدیلر انجق
کندی تذکرلریله نمازه دوندیلر اهل حقیقت بو حاله (صحو) حالیدر دیرلر زیرا
رسول اکرم اولان بو حالت مشاهده حقک حصول درجه غلبه سنده فنا ایتمشه
بناء على محققد (کل ذلک لم یکن) حدیث شریفنده (لم یکن) قولنی (لم اشعر)
معناسنه حمل ایتمشلر یعنی (بونلرک هیچ برینی بیلمیورم) دیمکدر چونکه (مشاهده

84 و بونلر بیلیورلرکه ملکلر، وحی ایشیتدیلر کبی باصی ایچنده بولنانلر
مقامی ایدیلر ایشته خلقک بوظنی خلقک باطنلرینه (هوی و عصبیت)
الحکم سبب اولمشدر و سلفدن خلفه توارث طریقیله کون و آل بووادیده
صالمشدر و بونلر بیلیورلرکه اصحابله بشریتی احیاناً قلبلری صفاتنه غلبه
ایتمشدر بونده ایچون ابتلا و امتحانه بولنمیله اولمشدر حکمده آز بر زمانده
یکدکدن حکمه قلبلری سکونتی کسب ایتمشده و صفات قلب کندیلرینه
غلبه ایتمشدر و نقصانی بولانقلقدن زائل اولمشدر و صفا قلبلری
و صفات حمیده‌سی محلنه دونمشدر . بناء علیه هرکز انصافده و اعتراف
قصوردن بولنمشلر و اثنایه و استغفار قیلمشلردر و آیره‌جه بر درجه دها
یوکسلمشلردر نته‌کیم (برشیئی الده ایتدم که اونک باشنده برچوق اشیا
ادراک ایدن تعالیدی) دیمشلردر .
شونیده بیلکه مادام که انسانده (علائق بشریه) باقیدر بونلک ایچونده

بر کیسنک برخدمتده نمازنک دونمنده در اعلای مشاهده ایله مشغول ایدن اونک
دونمنده اولاده نمازده او نوقصانلق معفو اولمشدر .
بوراده دها بر سؤال وارد اولور خدمت اوناده وقوع بولان نقصان اولیوب
معفو اولورسه چه نقصان ایچون مشروع اولان سهو سجده‌سی لازم اولمامیدر
بوکا جواباً دینیلرکه سجده سهو رسول اکرمدن وقوعی چه نقصان ایچون
شرعیدر . فعل رسولک نقصانی ایچون دگلدر . رسول کریا نقصان فعلدن
منزهدر . زیرا هر آنده مشاهده حقده خالی دگلدر .
بوراده آدم علیه السلام حقنده بر سؤال واردر شویلکه (طه سوره‌سنده آدم علیه السلام
حقنده (فنسی ولم نجد له عزما) بویورلدی و معناسی دخی حکمتی بیان اولندی و بیلورمی
چیقارلدی اما فقط بر (طه سوره‌سنده (وعصى آدم ربه فغوى) بویورلدی
یعنی (آدم ربنه قارشو گلدی ده مطلوبنه ایره مدی یعنی اغاجدن یدی اما جنتده ابدی
قالمق ارزوسنه ایره مدی جنتدن چیقارلدی چیقارلدقده حکمده عنالهیه قدر وقتی قالمدی

صفات بشریه‌نك ظهورنده بالكلیه قورتولمق كوچدر. و بونك ضمننده
الله تعالی‌نك برچوق اسراری واردر. صكره شونی ده بیلمه‌لی كه
محل عبودیتده حكم ربوبیت (تصفیهٔ قلوب اولیا وتزكیهٔ نفوس
اصفیا) جهتنده احیاناً ابتلایی اقتضا ایدر.

« فصل »

فصل — وصحابه رضی الله عنهم (آثار وحی سماوی) یی قبول و
نبی صلی الله علیه وسلمك انوارینی مشاهده بركتیله (صفای قلوب
وطهارت نفوس) بولمشلر و باطنلرینك كوزلری یقین نوریله نورلنمه
دنیا ولذات دنیادن اعراض ایتمشلر و قلبلرینك صفاسیله آخرت درجاتنه
اقبالده بولنمشلر. لكن وقتلرینك چوغی (صفات قلب) ایله كچدیكی حالده
بشریت حكمیله احیاناً نفسلری صفاتنی اظهاردن خالی قالمامشلردر. شو حالده
حقی طالب اولانه لازم اولان انلرك قلبلری صفاتنه و بو قلبلری صفاتنك
نفسلرینه غلبه‌سنه باقملیدر. لایق اولمایان اولدقده بودر. ونادر اولارق ظاهره
اورو وقتلری نفسلرینك و بشریتلرینك صفاتنی كورمه‌ملیدر. و قرآن مجید
انلرك مدحنی سویلرك فتح سوره‌سنده (رحماء بینهم) بیورمشدر.
(آنلر آرالرنده مرحمتلیدر) دیمكدر. و بونلره قارشی كینی طوتمقدن كچرك
بو خصوصك فصلنده علاجی ایشی اللهك محكمهٔ عدالتنه براقمقدر. واصحابه
قارشی اولان بعضی جنت مأواده محبت یولنه صرف ایتمكدر. انلك ایچون
كندیسنه اصحابه ایشلری و سوزلری حقنده [اقدر] منكر و حسكره اثر واصل

دركه سن ابندی زیرا بوندن صكره یه (طه) سوره‌سنده (ثم اجتباه ربه فتاب
علیه وهدی) بیورلدی. یعنی ربی اونی سچدی توبه‌سنی قبول ایتدی و دوغری یوله
كوتوردی. و سلاله‌سنده برچوق انبیا وصلحا میدانه كلدی دیمكدر دیه جواب ویریلیر.

اولمه‌لی لایق اولمایان اولارده بعضه ایدوب اثر صاحبینه بعضنده خالی
اولمقدر. وكتاب كریمده بو ادبی تعلیم ایچون شعرا سوره‌سنده (فان عصوك
فقل انی بریء مما تعملون) وشعرا سوره‌سنده (انی لعملكم من القالین)
بیورمشدر. (خصمك سكا قارشی كلیرسه (بن سزك ایشلردن وعمللركزدن
وارسته‌یم) ویرسك — بن سزك ایشكزه زیاده اوفكه‌لنلردنم بریم)
دیمكدر. وتوبه ایدنلره حق رجوعنك صدقنه علامتی ابدا
بالاقدام تكرار اولماسیدر دیمكدر. واصحابه محبتك صحتی انلرك اعمال صالحه
واخلاق مرضیه‌لرینه واحوال مجربه‌لرینه اویمقدر. بویله اولمازسه اوكیشینك بالاده
علامتی احوالی صحیفه‌لرنده واضح ولایحدر. (خلاصه) عقیدهٔ صحیحهٔ سلیمه
اصحابك هپسنی سومكدر واصحابه آراسنده ترجیح و تفضیلدن واز كچملیدر
مگركه اصحابه كندی آرالرنده بو ترجیحی مباشره قولیله اولسونلر. ایشته شمدی
سلامت یولی و حفظ دین بیلدك بو یوله كیت. ناسك سوزلریله مشغول
اولمه. زیرا ناسی بربرینی افساد ایتمكده در باشدن چیقارمقده در.

(اون ایكنجی باب)

— هو الرئیس او بعضه كیجه‌لر حقنده در —

رسول الله صلی الله علیه وسلم (ستفترق امتی علی ثلاث وسبعین فرقة
كلهم فی النار الا واحدة) بیورمشلردر. یعنی (یقینده امتم یتمش اوچ فرقه‌یه
آیریله‌جقلر. هپسی نارده قالاجقلر. بری نجات بولاجقدر) دیمكدر. وبو
فرقه‌لرده هربری دیكر فرقه‌لر آراسنده فرقهٔ ناجیه اولدیغی ادعاسنده بولنورلر.
وبو فرقهٔ ناجیه انجق رسول الله صلی الله علیه وسلمك فرقهٔ ناجیه حقنده
(ما انا علیه واصحابی علیه) فرقهٔ ناجیه بنم واصحابمك یولیله كیدنلردر دیه اهل
نجات فرقه‌سنه اشارت بیورمشلردر. بر روایتده (ما انا والجماعة) بیورمشلر.

ایضا حضرت کلنبوی (اهل سنت والجماعة) (افراط ایله تفریط) آراسنده اورته بر احمد
وصلی الله علیه وسلم (خیر الامور اوساطها) امورک خیرلیسی اورته لریدر
بویورمشلردر ودیگر روایت اولندیکه نبی صلی الله علیه وسلم (دوز بر چیزکی
چیزدی ایشته بو دوز چیزکی بنم طوغری یولمدر اوکا اویکز بویوردیلر
صکره بو دوز چیزکینک یانلرینه چیزکیلر چیزدی و سوره سنده اولان (ولا تتبعوا
السبل فتفرق بکم عن سبیله) آیتی اوقودیلر یعنی بو چیزدیکم یان خطلرینه
اویمیکز صراط مستقیم اولان حق یولندن آیری دوشرسکز بویوردیلر ایشته
رسول اکرم افندمز بو یان چیزکیلر آیقیری یوللردر بویوردیلر که او یوللرک هر
برنده بر شیطان طورور کیم که بو چیغیرلره صاپارسه کیندی اوراده هلاک کیدر
بناء علیه نبی صلی الله علیه وسلم بو حدیث شریفده بیان بویوردیلر که طریق حق
وسطده اولاندر نجات بولیجی فرقه ده طریق حق اولان وسطده بولنور و هلاک
کیدنده بو دوز و طوغری یولک یانلرنده بولنان چیغیرلرده بولنور
دنیا الجمله مختلف هوا و هوسانک اصلی آلتیدر و بونلرک هر ایکیسی بربرینه
ضدلردر و آلتی یولده (تشبیه - تعطیل - جبر - قدر - رافضیلک -
ناصبیلک) در و بونلردن هر بری اونر ایکی فرقه یه آیریله جق جمعا (۷۲) فرقه ناصبیلک
اولور شو حالده (تشبیه و تعطیل) ضدلردر و (جبر و قدر) ضدلردر
و (رفض و نصب) ضدلردر و بونلرک هر بری طوغری یولدن یوز چویرمشلردر
و نجات بولیجی ایسه اورته سنده بولنان (اهل سنت و جماعت) در
بونلرک ایچنده (مشبهه) فرقه سی (اثبات صفات) ده مبالغه ایدوب حدی
تجاوزده بولندیلر خالقی مخلوقه بکزتدیلر و الله تعالی حقنده (انتقال،
حلول، استقرار) و بونلره بکزر شیلری اثبات ایتدیلر و (معطله)
فرقه سی ده مبالغه ده بولندیلر و حدلری تجاوز ایتدیلر (صفات الهیه) تعطیل

قدره کیدیلر واما (اهل سنت و جماعت) (امر وسط) مسلکه ایدوب وارد
اولان آیات و احادیثده تشبیهسز تعطیلسز (صفات الهی) اثبات ایتدیلر
و (مشبهه) بکی الله تعالی یی مخلوقه بکزتمدیلر زیرا (صانع، اصلا صنعته بکزه مز)
دیدیلر و (معطله) بی ده (صفات الهی) تعطیلده بولنمدیلر کیم که صفات الهی
تعطیلده بولنورسه الله‌ی جماداته بکزتمش اولور و الله تعالی بوندن منزه‌در دیدیلر
و بو ایکی مذهب بیننده طریق حق مسلکه ایتدیلر ایشته بوندن بیلدک که (معطله و مشبهه)
شیطانه یولی تعقیب ایتمکده درلر . (جبر و قدره) کلنجه بونلرده شیطانه یولنده
بولندقلرندن هر بری طوغری یولدن اوزاقدرلر زیرا (جبریه) دیرکه (بنم فعلمده
و کسبم یوقدر) جمله حرکاتم الله‌دندر بن (جمادات) کبی یم الله بنی حرکت
ایتدیرمدیکجه بن حرکت ایده مم دیر . (قدریه) ده بن هر ایستدیکمی یاپارم بنم
ایشمده قضا و قدره دائر برشی یوقدر ایستدیکمی یاپاریجیسیم) دیر بو ایکی
مذهب ده باطلدر بونلرک ایکیسنک اورته سنده (حق مذهب) قوللرده
حق سبحانه و تعالینک اختیارنده بر اختیار واردر و قول ایچون هر طرفنده
کسبنه ویرلمش طاقت و قوت ایله کسب واردر و (قضا و قدر و مشیت ایله فعلی
خالقی الله تعالیدر) نتیکم الله تعالی سوره سنده (وما تشاؤن الا
ان یشاء الله) بویورمشدر . رافضیلک ناصبیلکه کلنجه - بونلرک هر بری
طوغری یولدن اوزاقدرلر زیرا (رافضی) اهل بیته محبت ادعاسنده بولنور
و اصحابه سوکمکده و انلری بغضده ایلری کیدر و اصحابه ظالم و فاسق دیر
(ناصبی) ایسه صحابه جهتنده تعصبده ایلری کیدر و اهل بیته عداوتده بولنور
و (علی) رضی الله عنهی ظلم و کفره نسبت ایدر واما (اهل سنت) ایسه
تام اورته سنده بولنورلر و بونلر (صحابه) دنک بارده محبت ایدر و اهل بیتک
قربسیدر ابوبکر الصدیق رضی الله عنه غارده رسول الله صلی الله علیه وسلمک

باشنده ایدی و سفر و حضرده رسول اللهڭ رفاقتنده بولنمش و رسول الله
صلی الله علیه وسلم جاننی و مالنی تماماً فدا ایلدی. و ابوبکر اصحاب کرامڭ
افضلیدر. و رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوبکر حقنده (ما طلعت الشمس
ولا غربت بعد النبیین علی افضل من ابی بکر) بیوردی یعنی (پیغمبرلردن صکره
ابوبکردن دها افضل برکیسه اوزرینه گونش طوغومش و باتمدی) دیمکدر.
عمره گلنجه (حضرت عمر) رسول الله صلی الله علیه وسلمڭ [illegible]
و جناب اللهڭ اوڭا دینی عزیز قیلدی و کندیسی حق ایله باطلڭ آراسنی
ایدی. بو جهتله (فاروق) مسمی اولمشدر. زیرا حق ایله باطلی آییرد ایدردی
و صلی الله علیه وسلم (ما فی السماء ملک الا وهو یوقر عمر ولا فی الارض
شیطان الا وهو یفر من عمر) بیوردیلر. یعنی (گوکده ملکلر هپسی
عمره تعظیمده بولنور و یر یوزنده کی هر شیطان عمری گورنجه قاچارلر) دیمکدر.
واما (عثمان) رضی الله عنه (ذو النورین) لقبیله ایکی نور صاحبیدر ایکی
کریمهٔ محترمهٔ نبویه ایریجی وقتلرده زوج اولمشدر کریمهٔ محترمه دن بری وفات ایدنجه
دیگری کندینه ویرلمشدر. و موهبه فیوضنی نائل اولمشدر. و (جیش العسرة) ویلان
عسکری یعنی اسلاملک الک طار زماننده عسکر تجهیز ایلمشدر. و صلی الله علیه وسلم
(ان الملائکة فی السماء لیستحیی من عثمان) بیورمشلردر. (گوکده کی ملکلر
محضوض صاحب حیاء اولان حضرت عثمانی گورنجه انلرده عثمانه قارشی حیا
گوسترلر) دیمکدر. و خارجی مذهبنده اولنلره دینیلرکه (اهل بیت رسول الله
صلی الله علیه وسلم خاصة حضرت علی کرم الله وجهه و رضی الله عنه
حضرتلرینی سوگیکز. زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت علی حقنده
(انت منی بمنزلة هارون من موسی الا انه لا نبی بعدی) بیوردی
و ینه رسول الله صلی الله علیه وسلم (من کنت مولاه فعلی مولاه صاحب

87

ذی الفقار) بیوردیلر و ینه حضرت علی حقنده (لا یحبک الا مؤمن تقی
ولا یبغضک الا منافق شقی) بیوردیلر. صره ایله معنالرینه گلنجه (بنم یانمده
سنڭ منزلتڭ موسانڭ یاننده هارونڭ منزلتی گبیدر. شو فرقله که بندن
صکره بر نبی یوقدر) و (بن کیمڭ مولاسی ایسه م ذو الفقار صاحبی علی ده
انڭ مولاسیدر) و (سنی انجق مؤمن تقی سور و سکا انجق منافق شقی
بغض ایدر) دیمکدر.
و رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندمزڭ کریمهٔ محترمه لری (فاطمه) رضی الله عنها
والده مز حقنده (فاطمة بضعة منی) بیورمشلر یعنی (فاطمه بندن بر پارچه در)
دیمکدر. و (حسن و حسین) رضی الله عنهما حقنده ده (الحسن والحسین
سیدا شباب اهل الجنة وابوهما خیر منهما) بیورمشلر یعنی (حسن و حسین
اهل جنتڭ گنجلرینڭ افندیلریدر. و بابالری اندن دها خیرلیدر) دیمکدر.
اهل سنته گلنجه اهل بیتی ده صحابه یی ده سورلر و الله تعالی یه حمد و ثنا
اولسونکه اهل سنت اصحابه مدح و ثناده بولنمشلر و آرهلرنده گچن وقعه لرده
دیللرینی محافظه ایتمشلردر. و ینه صلی الله علیه وسلم (من احب ابا بکر فقد
اقام الدین ومن احب عمر فقد اوضح السبیل ومن احب عثمان فقد استنار بنور الله
ومن احب علیا فقد استمسک بالعروة الوثقی لا انفصام لها) بیورمشلردر
یعنی (ابوبکری کیم سورسه محکم دینی صاغلاملاشدرمشدر. عمری کیم
سورسه یولی آپ آچیق قیلمشدر. عثمانی کیم سورسه اللهڭ نوریله نورلنمشدر.
علی یی کیم سورسه صاغلام و ابدی قولپه یاپیشمشدر ابدیاً صکره اوندن
آیرلمق یوقدر) بیورمشدر. و ینه رسول الله صلی الله علیه وسلم (اتانی
جبریل علیه السلام فقال ان الله یقرئک السلام ویقول اتخذوا ابابکر
والداً وعمر مشیراً وعثمان ظهیراً وعلیا سنداً) یعنی برگون جبریل علیه السلام
گلدی و الله تعالی سکا سلام ایدر و بیورورکه (ابوبکری پدر اتخاذ ایدیکز

عمری مشیر قیلیکز عثمانی کندیکزه ظهیر ایدیکز و علی یی سند اولارق
قبول ایدیکز) دیمکدر. وینه رسول الله صلی الله علیه وسلم (اذا ذکر القدر
فامسکوا واذا ذکر النجوم فامسکوا واذا ذکر اصحابی فامسکوا) بیورمشلردر
یعنی (قدردن بحث اولنجه سسی چیقارمیکز. نجومدن بحث اولنجه یعنی یلدیزلی
طالعی میدانه چیقارمقدن بحث اولنجه سسی چیقارمیکز. اصحابک مجادلاتندن
بحث اولنجه سسی چیقارمیکز بحثی قپاتیکز دیمکدر. الله انلرک جمله‌سندن
وآنلری سوزلرک جمله‌سندن راضی اولسون.

— (اون دردنجی باب) —

— آخرت اموری وئولوم حقنده در —

بیل که بر انسان ئولدکدن صکره یاننده سویلنان سوزلری حال حیاتنده
اولدیغی کبی ایشیدیر و جنازه‌سنی ییقایانلرک عنف وشدتله یاخود لطف وملایمتله
ییقادیغندن متأثر اولور وجسمنه الی دکدیکنی بیلیر وجسدنده قالمسه اولادمی
هوامی خوشنه کیدنلی بر حال آلیر وجنازه‌ده چالیشانلری واطرافنده کیلری کورر
بونده شبهه یوقدر. حتی بزه حدیثلر بوکا دلالت ایدر. ارامشبیرسک حدیث
کتابلرنده برلرینی بولورسک والآنک خاص تعالی بونی ذوقاً اکلاشلردر
وبیلوب بقیه کیزلشلردر زیرا بوسری حق سبحانه وتعالی اندن اظهار ایلمسه
وانلری بوسره مطلع قیلمشدر[1] ومنکر ونکیر ملکلری میته سؤال صورارلر
وبو سؤال یالکز قبره قونانه دکل یاغمده بوغولسه ویرتیجی حیوانلر طرفندن
پارچه‌لانسه آدم والحاصل دیرلو دیرلو ئولوم معروضه قالمسه آدمه ده سؤال واردر.
انجق بو سؤال منازل وصواقع آخرتندر. والله طرفندن قوللرینه بر امتحاندر
وبز قبرک ئولولری صیقمسنه اعتقاد ایدرز. وقبر یا جنت بغچه‌لرندن بر بغچه‌در

یاخود جهنم چوقورلرندن بر چوقوردر. وروح ایله جسد کرک نعمتده
کرک عذابده مشترکدر. وجسد طوپراق اولدقدن صکره واندن چناقه
وچوملک وکرپیچ یاپیلسه او حالده کیرسه قالیب روح ایله برابر نعمت و
عذابده مشترک بولنور. والله تعالی هر قالب ایله روحی عرصهٔ قیشور
کونینده بر یرده بولندیرر. وابراهیم علیه السلامک قرآن کریمده‌کی درت قوش مسئله‌سی
بوسره اشارتدر. اما سنک عقلک بونلرک کیفیتنی قاورایامز.
زیرا سنک عقلک معقول ایله چنبر ایچنه الینمشدر. ومعقولکده عقلک
دوکوملرینه باغلانمشدر. وسن ئولنجه اویقوده اویاتیرسک وکورمدیکک
بر عالمی کوررسک وجنت وناری کوررسک. واعتقاد ایت که جنت ونار
یارادلمشلردر. وجنتک کیفیتی حقنده وارد اولان آیات واحادیث حقدر
وجنتده اولان قره کوزلی حوریلر، کوشکلر، کنج ارکک خادملر، آغاجلر،
نهرلر حقدر. انجق بو خصوصده وارد اولان حدیثه امر جنتی قیاس ایت که
حدیث شریفده برکیمسه (لا اله الا الله) دیسه بو کلمهٔ طیبه مقابل
(لا اله الا الله) دیانده کیمسه‌یه بر آغاج ویریلرکه بر آتلی آنک کولکه‌سنی کچمک
ایچون یوز سنه اوراده آت سورمسی لازم کلیر.
شو حالده بیل که جنتک بویولده اولمسی حقدر. وجنتده ذکر اولنان شیلردن
بونده دها بیوکی واردر. (هیچ برکوزک کورمدیکی وهیچ بر قولاغک ایشتمدیکی
وقلب بشره خطور ایتمه‌مش وخاطر وخیاله کلمه‌مش شیلرده واردر. انجق
رسول اکرمک جنت حقنده عباره‌سی آز ومعناسی پک چوقدر بر حدیث
شریفده فهمک، وخیالک وخاطرک طارلغنه کوره چوق شیلر سکا خبر ویرلدی
زیرا سن بو دنیا عالمنده قالدقجه سنک فکر ویکک قابی، سنک حوصله‌ک سائر عالملره نسبة
بو عالمک طارلغی قدر برشی آلیر. وعقلک باغلی اولندی. ایشتدکلری شیء

بر برهان ودلالت ایجه‌بکه ایشتدکلرینی قبول ایتمزلر زیرا عقلنه باغلی کیمسه‌لره
برهان اقامه اولنمدقجه سویلنان سوزلر فارغکلرنه طالمقدن وهذیاندن
عبارت قالیر بوفکره کیمسه‌لر اسه ملحدلر وزندیقلردر اللهی بیلمکده
ناسك اك جاهلی کیمسه‌لردر اونلر ایچون آخرتده بر نصیب یوقدر
بونلر فکر واعتقاد بنالرینك چوروکلکی وایشلرینك فسادی کندی
بینلرنده‌ده فکراً اختلاف اولمسیدر . انبیا صلوات الله علیهم اجمعینك
ایشلرینك صحتنه دلیل ده اصولده اتفاق اوزره بولنملری وقیامته قدر
اتباع انبیانك بیربریله اتفاقده بولنملریدر . شوکا دوا اعتقاد ایتمکم
جناب حق (حساب کوننده) ایچون خلقی دیرلتیر وبوکونده خلقی بریره طوپلار
وال اوقاتده شیلرده بیله صورار بعد الحساب بونلرك برقسمی جنته وبرقسمی
جهنمه ایریلیرلر وبونلرك دوشمه‌کی حقده بعید اولادن سائر کیمسه‌لرده نارده
مخلدلردر وبونلردن برقوم ناری طادارلر وبرقوم ده نارده آز قالیرلر
بعضیده کناهلری قدر نارده قالیرلر . و (بدعت) اهلنك بوللری
(اهل کبایر) بولیدر نارده مخلد قالمزلر . رسول الله صلی الله علیه وسلم

ملحوظه ١ — لطف الهی‌یه باقیکزکه (روح) قبض اولندقدن صکره هرعنده مقامنه
کیتمز تدریجی وآلیشدیره آلیشدیره مقامنه کیدر اونك ایچون انسان اولونجه
روحی جسدك یاننده بولنور وقبره قدر جسدیله برابر کیدر اونك ایچون اوده‌کیلری
واوده سویلنانلری وجنازه نمازنده وجنازه‌سنده بولنانلری کوروب جنازه‌یی
تعقیب ایدنلر کولوشلرك لاابالی یورویشلره ای غافللر سزك ده عقلکز باشکزه
کلیر اما ایش ایشدن کچر دیدکلری مأمولدر . هیچ اوطرز جنازه‌یی تعقیب ایدنکیمسه
موتانك روحنه سزجه قرآن وکلمهٔ توحید اوقونوب موتانك روحنه تحفه اولنسه
انسانه معقول اوطرزمی ؟ روح نه‌یه کیدر دیه‌ییم عقل وعرفانه کوره کندینه

89

(بقیه وقتده امتم یتمش اوچ فرقه‌یه آیریله‌جق) بیورودی وبدعت اهلنكده
امتنده اولدیغنی اثبات ایتدی وامتنده (فرقهٔ ناجیه) برفرقه‌در بیورودی
بو فرقهٔ ناجیه ناری طاتمزلر ناره کیرمزلر یالکز نارك اوزرنده‌کی کوپریدن
کچرلر بونلردن ماعداسی ناره کیررلر وکناهی قدر یانوب نارده چیقارلر
(میزان — ترازی) حقدر وبو ترازینك ایکی کوزی ودیلی واردر .
بو ترازینك عمللری طارتمسی مسئله‌سنده (قدرت الهیه‌ده) انکار
ایدیله‌جك نه واردر اوقوه برعلم واوقوه برعقل صاحبی بونی تفصل ایدر
سنك عقلك انجق (جوهر وعرضی) بیلیر . سن دیرسنکه اعراضه
نصل طارتیلیر زیرا اعراضه جوهر اولمیجه کندی کندینه بریرده طورمز
دیرسك بونك اعراضك ترازیده طارتلمسی کورلمسك اما الله تعالینك
اسرار وعجائب اقتداره مطلع قوللری ده سنك عقلکك وفهمکك اکسیکلکنه
وفهمنه کولرلر بو جهتله سوره‌سنده (فالیوم الذین آمنوا من الکفار یضحکون)
بیورولمشدر . یعنی (قیامت کوننده مؤمنلر کافرلره کولرلر) دیمکدر بونك

مناسب روحلرك یاننه کیدر عقله کوره دکل .
٢ — برکون بر اوقوت مکتبده بر معلمه طلبه‌نك بری (افندم! قبر عذابی وقبرده
سؤال وار دیورلر بونی عقل نصل قبول ایدر) دیمسه . معلم ده (بونلر بویله
اولاجغی بیك میدانده‌در ودنیاده بونك نمونه‌لری ده واردر . شویلکه ! برمحکمه
خارجده بر بیوطی کلسه طوغری محکمه کلوب محکمه‌یه ویولیسلر قارشیلارمی ؟
بو معامله‌لر کورلدکجه بو یوطی محکمه‌ده صوقولورمی ؟ شو حالده دنیا عالمنده آخرت
عالمنه کیدن بر آدمك کیم اولدیغی ونه حالده کیده اولدیغی اکلاشیلیر ده
ایچری صوقیلیرمی موتانك نه نسی اولدیغی وروحلرك عالمنده هنکی

ایچونده (آخرت امورینی) بیلمیه‌جکیمز مخلوقات الهیه‌نك اك جاهلیدر. ولهذا کوزل عملار و کوزل یوللره کیتدیکی کوریلدیکجه نك جنتلك اولدیغی کسدیرلمز بلکه انك حقنده (جنت) امید اولنور.

اما (قبر عذابنه کلنجه) بو بابده ناسده برقسمی دیدیلرکه (قبرده حیات اولونك بعضی جزئنه سرایت ایدر هر طرفنه دکل دیدیلر وبونلر سویلیه (قبر عذاب) حقنده مشهور اولدیغی سؤال نطقاً سویلنمشدر. سؤال مشهوره شودر (قبر عذابنی انکار) ایدنلر دیبورلرکه (بز مؤلویه برچوق کونلر کوزه اوکنده بولندیروب باقدق حیاتك مؤلویه تکرار کلدیکنه دائر بر علامت کورمدك) دیدیلر. (قبر عذابی) حقنده دیکر برقسم خلقده (عذاب) جسده دکلدر (روح)ه در دیدیلر فقط حق اولدیغی (مؤلونك قبرده دیرلمسیدر) نته‌کیم حدیث شریفده (ان الملائکه یأتیانه فیقعدانه فی القبر) وارد اولمشدر یعنی (قبرده مؤلویه ایکی ملك کلیرلر واکا سؤال صورارلر وقبرده اوطوردوب جوابنی الیرلر) دیمکدر خارجده کی انسانلر مؤلو دیرلدیکنی ویا مؤلویی

موقعده بولنمدیغی ایچون قبر سؤاللرنده فرشته‌لرنده آکلاشیلمز الله تعالی هرشیئی بیلیر بو سؤاللر بر مراسم سلطنت الهیه مقتضاسیدر.

(٣) — (منقبه) کردستانده برجامع درسی خواجه‌سنك جالیشقان بر طلبه‌سی وفات ایدر برقاچ کون صکره خواجه طلبه‌نك قبرینی زیارته کیدر واوکیجه مرحوم طلبه‌سی رؤیاده کورر فقط طلبه‌یه (سن کیمسك؟ دینجه طلبه، بن فلاندر دکلمیم دیدکده خواجه، خیر، سن او دکلسك، سن شیطانسك کیم بیلیر نه مقصدله طلبه‌م شکلنه کیردك دیر طلبه‌ده (بن شیطان دکلم) دیر خواجه‌ده (بز سنی قبره قویدق اوراده نصل چیقوب کلدك دیدکده طلبه خواجه افندی سز بنم جسدیمی قبره قویدیکز روحمی قویمدیکز آ دینجه خواجه شاشالار وسن، سن اولدیغی نه ایله اثبات ایدرسك

نه صدده آلمق عبث برشیدر. مؤلونك قبرده دیرلدیکنی کوره‌مه‌مك قبر سؤالنك اولمیه‌جغنه دلالت ایتمز زیرا (جبریل) علیه السلام اصحابك حضورنده نبی صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه وحی ایله کلیردی نبی علیه السلام جبریلی کورر آنکله مخاطبه‌ده بولنوردی اما اصحابه جبریلی کورمزلردی بوکا مماثل نیجه خارق العاده‌لر واردر. خارق العاده‌لرده برچوغنی انکار ایدنلر دیکرلرینی ده انکار ایدر شو حالده بو مسئله‌ده حق اولدیغی (قبر عذابنك صحتنه اجماع ایتمکدر) و (قبر عذابی) مشهور واقعه‌در اما (عذاب قبرك) کیفیتی یعنی نصل اولدیغنه کلنجه بو بابده برحدیث شریف وارد اولمامشدر اونك ایچون عذاب قبرك کیفیتنده بحث ایتمملیدر.

«فصل»

بیل که صحیح بر علمك مقدمه‌سی (صحیح اولان ایمان)در. قلبه یول ایمان ایتمه نیجه اولدیغنه کلنجه کوکسی صباننده (یقیناً بیلکی) علم الیقین، تجلی ایده‌رك حق سبحانه وتعالی سوره‌سنده (ومن یؤمن بالله یهد قلبه) بیوره‌رق کیم که الله‌ه ایمان ایدرسه الله تعالی اونك قلبنی

دینجه طلبه، بیلکی دقتاً جهد ایله عبادت اولدیغه روحلر عالمنده بولنورکه قبریم طرفنده بنی برنور استیلا ایتدی ارقداشلرم کبی هپ کلدی ده الحمد لله دیر به ده بو هدیه کلیجه اوله ده قبریم طوغری اینیم اوراده سزه ایدیشلرم کورم آکلادم هدیه سزده کلمسه محزون اولورم رؤیاده سزه کوروندم دیمشدر.

٤ — انقره‌ده کلدم بر مکتوبده کوردم مؤمن مأمورلرده برینك زوجه‌سی وفات ایدر قادینه برکیجه قوجه‌سنك رؤیاسنه کیرر زوجی (سزه ده ساکن اولیور سك) دیر قادینده جوجقلرك روحلری برابر بولنیورم دیر قوجه‌سی ده نه مناسبت دینجه قادینده بو عالم برزخ یعنی روحلر عالمی عجایب یاشایور هر کسك بیلکیسی نه قدر ایسه کندی کبی اولنلر برابر بولنیور بنم بیلکیم ده (جوجقلر ویه فرقلی

علم یقینه یول کوستر هدایت ایدر) وبیکدر وتحقیق بولان سلوك و
ابنیانك آثارینی تتبع ایجوده صداقت آدیمی " تصدیق " بدرقهٔ محبت
وتعظیم اولهرق أله ایدلمسی محالدر . وحبل الهی یه و سنت نبی یه صارلمدن
ترقی طلبنده بولنمق ضلال ووبالدر .

کیر بیلکه عاجز عقلك (عقلیه) وقیصه فهمك حقیقت اوزاقلغی چوقورشدن علم یقینه
کبی یوکسك بر مقام و جناب ذوالجلالك (سبحانه وتعالی) یقینی
عالملرنده ترقی مراد ایدوب صوك درجه ده چالشسه دولاب بارکیری
کبی کندینی ینه اوکلی یرنده آدیم آتار کورر " بر آدیم ایلری کیده مز .
بلکه هر لحظه ده هر تقسده جهنم چوقورلرینك ویغه طوغری یووارلنیر
شو حالده هرکسه لازم اولان (غیب عالمك و آخرت احوالك ذکر ایجلنده
بولنلیدر که قرآن کریمده واحادیث نبویه ده (قبر عذابی وضغطه و منکر ونکیرك
سؤالی وحشر ونشر حساب ومیزان ، صراط ، جنت ، جهنم حقنده
بیانات واردر . وقیامت کوننده انبیا علیهم السلام (شفاعت) ،
اجازه ایده مز . واناك (شفاعت) یله بر چوق خلق نارده ن چیقارلر
واولیا ومؤمنلرده (شفاعت) ایدرلر وعندالله رتبه لرینه کوره بولنانلرده
بر موقع مخصوصلری واردر وغیب عالمك وآخرت احوالنك هیچ برنده
برشیئك تأویل ورأی ایله تفسیری جهتنه کیدوب تصرفده بولنمق جائز
اولماز . وبونلرك کمیت وکیفیتنده کیره ده برشی صورلیوب ایشه تمك
زیرا ایجانه متعلق علملرك کیفیت ساحه سی بشری عقل ایله اکلاشلماز .
(انبیا علیهم السلام کمال نبوتلری یله آخرت احوالنده کمیت وکیفیتی

دکل ایدی اونك ایجون روحم ده هو چیقالم بیلیر بولنور ور بازلیغی
مکتوبده اوقودم .

91

حقنده تصرفده بولنمدیلر ووحی هو ایله نه آلدیلرسه اکا عینا اجابه
ابتدیلر ووحیلری موجبنجه (آخرت احوالی) امتلرینك قلبلرینه آشیلادیلر .

« فصل »

مخلوقاتده اولان ظاهری حسك وخیالك صحیح اکلامقده معین بر
برحدی واردر حس وخیال بو حدودی کچه جك اولورلرسه یاکیلیرلر
بونلر کبی عقلك ده برحدی واردر عقل ده حدینی کچرسه یاکیلیر .
وحواس خمسه ظاهره نك چیجبرلری (حدودکا) ظاهرا (کوریلمه ، ایشیدلمه ، قوقلانمه
طاتیلمه) شیلردر بونلرده برشی صیماخده چیقاریب وبیلاجك شیئ ده
موجود وحاضر ایسه وحواسی خمسه ده علتلرده ، خسته لقلردن سالم ایسه
او بش حواسك اکلامسی صحیحدر . حواسی خمسه موجود اولمیان برشیئی حس
ایدرسه یاخود حاضر اولمیان برشیئی حس ایدرسه مجنونلرك کوروب ایشیدکلری
طوبلدیکی کبی شیئلری [illegible] صحیح دکلدر . کذلك (قوهٔ خیال) ك
حدودی ده اردر حواسی ظاهره نك مدرکاتی بو مدرکات موجود اولمقده
یاخود کوزدن غائب اولمقده حکم و اناك خیالك حفظ ایدرلر اوراکده
بولنمیدر (خیال) ده حدینی کچرسه غیر محسوس وغیر مرئی برشیئله
تخیله باشلارسه بو خیال ده باطل اولور نته کم (خیال) هیچ کورمدیکی
برشخصله آدینی ایشیدیرجك وخیالنده اوکا بر صورت رسم ایده اوکا
غائب اولان شخص میدانه چیقنجه اوچ خیالنده رسم ایلدیکی صورته مطابق
اولمازه . اما (عقل) ك حدینه کلنجه ؛ عقل ، ذاتا روحانی بر نوردر
و (عقل) (عالم حکمتی) کورور (عالم قدرت) ی کورمکه اکا ساعده
یوقدر (عالم قدرت) ایله مراد . برشیئی واسطه سز وسببسز ایجاددر
(عالم حکمت) ایسه اسبابك وجودی بولنمقدر . زیرا (حکیم مطلق
سبحانه وتعالی ، عالم ملك وشهادتده یعنی دنیا عالمنده سببلرده
بر سببه عالم حکمتی باغلامشدر اوجهته هر شیئك وجوده کلمسی (سبب)

واسطه سیله اولمسی (حکیم وخبیر) اولامه جناب حق طرفندن برسبب جاریه در
یعنی (عالم مُلک وشهادت) ده سببسز برموجود وار اولمسی محالدر.
زیرا (عالم حکمت) ک نظامی (سبب) ه متعلقدر (عقل) ایسه (عالم
حکمت)ه یاقیشلشدر. وعقلک عالم قدرتده تصرفی یوقدر. بو جهتله (عقل)
(عالم قدرت) ده برشیئی ایشیدنجه اونک محال اولدیغنه حکم ایدر. وبوسوزی
غیر معقولدر دیر. (عقل) دائما معقول اولمیان برشیئک (غیر مقدور)
اولدیغنی بیلمز. یعنی عقلک محال دیدیکی برشیئ قدرت حقیقیه آلهیه
برشیئ اولدیغنی بیلمز.

بیل که باباسز نطفه‌سی وانانک او نطفه‌یی قبولی ونطفه‌نک انا رحمنده
قرار قیلمسی ومدت مقدره وسائر اسباب اولمقسزین بر اولادک وجوده
گلمسی معقول دکلدر و (حکمت) عالمی اولامه بو دنیاده بر استثنا وجود
دکلدر. ولکن (قدرت عالم) نده ممکن الوجوددر وواقعدر. بونک
(قدرت عالم) نده مثالی (آدم، حوا، عیسی) علیهم السلامدر
وعقلک قدرت عالمنه کیده‌جک یولی اولمدیغندن عقلی براقسام قدرت
عالمنده برشیئی ایشیتدیکی وقت تصرفنده یاکیلوب مسئله‌یی تأویل وتحریف
قیلار. فالقارئ بو اشارتندن شو ویا بو مرادودر مقصد بودر دیر
واصلا کندیسنه جهل نسبتی روا گورمیوب ژودن یاکیلدیکنی بیلمز.
وحدینی تجاوز ایجزدلی (حکمت) عالمنده قالسه فقط (حکمت عالمی)
برده (قدرت عالمی) لوزمده دیه اعتقاده بولنسه او زمانه انسان
یاکلشلقه دوشمز. بو افاده‌لردن ایسیه اکلاشلدی که (حکمت عالمی)ی
قسوه سنده ضربولمه اولامه (قدرت عالم)ی کامل ایمانسز اکلاشیلماز.
بزبو خصوصده اللهک اراده بیوردیغنه گوره (ایمان) ایتدک.

رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیث شریفلرنده بالذات زیارت بیوریورمه
ایسه اکاده ایناندق ایمانه گیزدک وبو سوزی بر زندیقه ایشیدنجه گولر
وگوله‌یتی الوب الیر وبو سوزه (هذیان) اسمی ویرر. الله تعالی
(مطففین) سوره سنده (ان الذین اجرموا کانوا من الذین آمنوا یضحکون)
بیوریور. یعنی (گناهکارلر موقعی؟ اونلر مؤمنلره اولسنده گولرلری) دیمکدر
وشو حالده بیلک که: اهل مکاشفات وبصائر باطنه صاحبلری ده بو زندیقلره
آجیرلر وعقل وفکرلرینک واکلایشلرینک جاهللکنه گولرلر. نیتکم الله تعالی
حضرتلری سوره سنده بونلر حقنده (فالیوم الذین آمنوا من الکفار
یضحکون) بیوریورشدر که (مؤمن اولنلر قیامت گوننده کافرلره گولرلر) دیمکدر.
وبونلر (حکمت عالمنده) محبوس قالوب (قدرت عالم) نی گورمدیلرینک مثالی
(جنین) ک یعنی (آناسی رحمنده کیزلی اوروقولی طورانده) جوجقک (مشیمه ده
— جوجق یاتاغی طارلغنده حبس قالمسی گیبیدر. فرض ایدلسه که برکیمسه آناسی
رحمنده طورانده جوجقه (مشیمه‌کده — رحم یاتاغنده یا شقیق برعالم واردر
او عالم چوق گنیشدر. اوراده ضیا وار گول وار یر وار گونش وار آی وار
دها نلر وار دینسه او جوجقک عقلی بونه شبهه دوشوندر وبو سوزلری
تصدیق ایده‌مز. مگر بو جوجق بونلره (ایمان) بیولیله اینانمقسه اولسونده
(عالم حکمت) طارلغنده قالوده گوجه‌لرده بولورر. اونلر عقللری حقک
قدرتی احوالی بیلمزلر بیلدیرلرسه (ایمان) بیولیله بیلیرلر یاخود بو بیلملرنک
بولنه بشقه درلوده اولورلر اوده (حکمت عالمی) طارلغنده قالمسه برکیمسه‌نک
(روحی) (حکمت عالمی ومُلک عالمی طارلغنده (غیب عالمی، قدرت عالمی
یا (طبیعی ویا ارادی بر مألوم ایله قرلدوب گچمسه اولسونده.
امثله بو قیدلدیپشه (ایکنجی طوغوشی) دیرلر که او کیمسه‌نک روحی (حکمت عالمنده
علاوه‌شی قسوب قدرت عالمی طالمشدر. بو ایکنجی طوغوشه حقنده —

عیسی علیه السلام نه گوزل سویلمش (ایکنجی دفعه طوغمایان ملکوت سمایه
اصلا گیره مز) دیمشدر. ایشته (ملکوت) عالمنه گیرمک ده بویله بر عالم اولدیغنی
قبول ایدنلر گبی (ایمان) ی سایه سنده قبول ایتمشلر. اورایه گیدنجه بو عالم
قدرت واثر سویلنن شیلری آیدین آچیق گوزیله گورور. نته کیم الله تعالی
سوره سنده (فكشفنا عنك غطاءك فبصرك اليوم حديد)
بویوروی که (بز عظیم الشأن سندن نقابلری قالدیردق بوگون سنک
گوزک حیوده کسکیندر) دیمکدر. اما بر کیمسه ده (بشریت حجابلری المرتفعی)
وخبرلک عیانه اولدیغی زمانده انبیانک اشارت ایتدکلری شیلری طاده مز.
وبونلر (ذائقه باطنه ایله طاده بیلیرکه (ایمان) ده ذائقه باطنه ایله
طاتمق دیمکدر. جنابحق انسانلردن بر طائفه ده بو قوتی اصلا یاراتمامشدر.
ایشته بویله کیمسه لرک ارشادی محالدر. وانسانلردن بر طائفه ده بو (ذوق)
یاراتمشدر لکن آنلر (هوی وهوس) خسته لقلرینه اوغرامشلر بو خسته لق
غلبه سیله (فطرت) لری بوزلمشلردر بو جهتله طبیعتلری ترسینه دونمشدر.

« شعر »

ومن يك ذا فم مر مريضا   يجد مرا به الماء الزلالا

خسته لق حسبیله دیلنده آجیلق اولان کیمسه طاتلی صویی آجی بولور واغزنده
طات قالمامشدر.

شوندن ده بیل که بوتون اهل ایمانه واجب اولان شی (دین محمدی)
سنجاغنی یوکسلتمک حقه یاردم ایتمک واهل بدعت وضلالتک ترقیسنی
دفع ایله باطلی گیدرمکدر. وظاهراً وباطناً (انسان شیطانلرینک
مفرقتی البیله ودلیله منع ایتمکدر الله تعالی سوره سنده (یا ایها الذین
آمنوا کونوا انصار الله) یعنی (ای مؤمنلر اللهک یاردمجیلری اولکز)

93

بویورمشدر. وپیغمبر صلی الله علیه وسلم ده (اما بعد فان خير الامور كتاب الله
وخير الهدى هدى محمد وشر الامور محدثاتها وكل بدعة ضلالة)
بویورمشلردرکه (هر امورک خیرلیسی اللهک کتابیدر وهدایت یولنک
خیرلیسی محمدک یولیدر. ودینده هر امورک شرلیسی صکره دن چیقاریلوب
دینه قاتیلمش شیلردر. وهر دینه عائد هر بر بدعت ضلالتدر) دیمکدر.
ونبی علیه السلام افندمز (من احدث في امرنا ما ليس منه فهو رد)
بویورمشلردرکه (امرمز [کیمسه] دینمزده دینده اولمیان بر شی ایجاد ایدرسه
او شی مردوددر) دیمکدر. وهرکیمسه بر بدعت ایجاد ایدیجی چیقوبده
طوغری یول قرآن وحدیثده اکلاشیلان یولدر دکلدر طوغری یول بشقه در
دیه خلقی بشقه بر یوله سوق قالقارسه اوزمانده هر مؤمنه دین حقه
یاردم فرضدر. وبو کیمسه مبتدعک شرینی وسائر اهل بدعت وضلالتک
شرینی دفع ایتمک وخلقی (حق دین)ه دعوتده بولنمق فرضدر. بو آخرده
گروهلرده بر طائفه ظهور ایتدیرکه کفرلری میدانده اودملر ایچلرنده طوندرلر
اهل حقه دشمنلق بسلرلر وکبیرینی علمای محققین وحکمای مدققینه
هیئته گوسترلر وخلقه (عالم) فنجیدر دیه دلیل گوسترلر
حشر ونشری انکار ایدرلر وعلمای اسلامه بغض ایدرلر. اللهک
کتابلری واشکالی خسته لرده صیغینیرلر و (ربانی اولان عالملر. شریعت
سماسنک جبلیدرلردر والله تعالی انلر ایله دینی (امنی وجه شیطانلرینک
نقض عاشنده محافظه ایدرلر ~~منازل دینک بوکسلی لکیم اهل یقینی~~ واعدا اهل بقیه ابجوده
~~بوکسلیب~~ (الله اونلرله عدولرینی چوغالتسون. اهل بدعت
دائما وحشت گوزلیوب خلقی. علما ایله گورو شمکدن تنفیر ودخلقک
علمایه یاقلاشمسنه چاره لر آرارلر وبونلر اسلام قواری ایچلرنده
گیزلیدرلر و   سوره سنده قول الهیه (انه يراكم هو وقبيله من حيث

لا يرونهم) بويوريله رق اخوانه شياطينه اشارت بيورلمشدر .

بيل كه دينه بارديم ايده جكلر ايكيدر برى (اهل علم) ديكرى (اهل قدرت) در (اهل علم) ناسك عيب وقصورلرينى وبوزوقلقلرينى وناسك الحاد وزندقه لرينى كشف ايدجكلردر (اهل قدرت) ايسه مفسدلرى قتل وصلبده بولنمق ياخود سوركون ايتمك ايجوندر . و بو ايكى بولده برينه مقتدر اولانده بونلر مأموردر و بو بابده كى فعلياتيله مأموردر و بونلرى ترك ايلدكده مؤاخذه اولنه جقدر (على) رضى الله عنه (يخرج قوم فى آخر الزمان يتكلمون بكلام لا يعرفه (يعرفونه) اهل الاسلام ويدعون الناس الى كلامهم فمن لقيهم فليقتلهم فان قتلهم اجر عند الله تعالى) الهى بزى انسى وجنى شيطانلرى قورو ولطف عموميك ايله بزى محافظه ايت . امام عليك كلام شريفنك مآلى (آخر زمانده بر قوم چيقه جقدر بر طاقم سوزلرى سويليه رك طولاشه جقلردر كه او سوزلرى اهل اسلام بيلمز و بونلر ناسى كندى سوزلرينه دعوت ايده جكلردر بونلره كيم راست كلير سه درحال اولدرسون زيرا انلرك قتلنده عند الله اجر واردر) ديمكدر .

« فصل »

فصل - بيل كه قتل وحشته لوكى شيلر اولمك و بونلرك اولوم سببى اولمسى اجلى ابطال ايجون دكلدر . لكن موتك ؛ خسته لك وسائره كبى سببلرى موته سبب اولورلرى خلقك اولوم مككى اولاندن عزرائيل عليه السلامك كفه لسانه انجق ايجوندر حديث شريفده (ان ملك الموت لما وكله الله تعالى بقبض الارواح (قال يا رب) فالتبغيض الخلق بما دون فجاء الامراض اجعل للموت لكل احد سببا فينسب (ينسب) الموت الى ذلك السبب ولا يذكرك احد منهم ان مات او قتل فتى اجلهم ولا تقولون باختلاف الآجال وانه (اذا جاء اجلهم فلا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون) بيورلمشدر . جناب حق اولوم مككى

عزرائيل روحلرى آلمغه مأمور قيلدقده يا ربى ! خلقك بكا دشمن اولور ديديكى جناب حق ؛ هر كسك اولومى بر سببه باغلارم اوكا جيه ده اولومى او سببه عطف ايدرلر وسنى آكماز وسنى ياد ايتمز) بيورمشدر . شو حالده افسانه ده بر كيمسه اولدكده ويا قتل اولندقده اجلى كلمشدر ده اوايسه اولمشدر ، و بونلر حياته بر عارضه كلوب اولمشدر ديمز زيرا الله تعالى سوره سنده (اذا جاء اجلهم فلا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون) بيورمشدر يعنى (اونلرك اجلى كلنجه بر ساعت ويا آنده اول و صكره اولمزلر ديمكدر .

اما معتزله طائفه سى بو فكرده دكلدر اونلر افاده (قتل اولنور يا بوغولور دوشر و امثالى شيلر اولورسه اوكا عارض بر اولوم اولمشدر اجلى ايله اولمه مشدر ديرلر . اكر او كيمسه يه بو عارضه كلمه سيدى او كيمسه ياشار ايدى ديرلر . اما (اهل سنت) لك اعتقاداتنه كلنجه هر اولو جناب حقك تقديرى بويوردوغى اجل ايله اولور واجل نه ايلرى كيدر نه كرى كيدر .

وهو سبحانه وتعالى مؤمنلرى معتزله نك سوزينه اينانمقدن نهى بيورورى وانلرى كفاره نسبت ايدى تنزيل آل عمران سوره سنده (يا ايها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين كفروا وقالوا لاخوانهم اذا ضربوا فى الارض او كانوا غزا لو كانوا عندنا ما ماتوا وما قتلوا ليجعل الله ذلك حسرة فى قلوبهم والله يحيى ويميت) بيورورى يعنى (اى ايمان ايدنلر كفر ايدن كيمسه لركبى اولمايك كه اونلر سفرده اولنلر ياخود غزاده شهيد دوشنه قرنداشلرى حقنده (اكر بونلر بزم يانمزده بولنسه ايدى وطنلرنده ايدلر بيرلر اولمزلردى و قتل اولنمزلردى ديرلر الله بونلره داغ درونده قيله جقدر والله هم ديريلدير هم اولديرر الله ايشلديكلريكزى كورر) ديمكدر . وجناب حق منافقلر حقنده ده بحث بيورورق سوره سنده (الذين قالوا لاخوانهم وقعدوا لو اطاعونا ما قتلوا) بيورمشدر . (منافقلر ؛ اخوانلرينه بزم سوزمزى دكلسه يديلر وطنلرنده اوطورسه يديلر قتل اولنمزلردى) ديديكلرى بيان بيورلمشدر

جناب حق بونلرك سوزلرینی رد حقنده سوره سنده (قل فادرؤا
عن انفسكم الموت ان كنتم صادقین) بویورمشدر یعنی (ای منافقلر
اگر سوزلریکزده صادق ایسه‌کز مؤلومی کندی اوزریکزدن قالدیرك) دیمکدر
وینه بونلرده بحث بیورولان سوره سنده (لو كان لنا من الامر
شیء ما قتلنا ههنا) اگر بزی بو غزایه گیتمکدن منع ایدن برشیء اولسه‌یدی
بوراده قتل اولنمزدق) خوللری اوزرنده جناب حق سوره سنده (قل لو
كنتم فی بیوتكم لبرز الذین كتب علیهم القتل الى مضاجعهم) بویورمشدرکه
(اگر سز اویکزده ده اولسه‌کز کندیلرینه قتل مقدر اولنلر دوشكلرنده ده
قتل اولنورلر) دیمکدر

— مشرك چوجقلرینك حكمی بیاننده‌در —

بو فصل — مشركلرك چوجقلرینك حكمی حقنده‌در و صوفیه اقوالیدیرکه
مؤمنلرك بلوغه ایرمدن وفات ایدن چوجقلری جنتده آنا و بابالریله‌درلر
الله تعالى (طور) سوره‌سنده (والذین آمنوا واتبعناهم ذریتهم بایمان
الحقنا بهم ذریاتهم وما التناهم من عملهم من شیء) بویورمشدر یعنی
(مؤمن اولوب ذریتلری ده ایمان خصوصنده اوكا تابع اولانلری كوجلرله
ذریتلرینی الحاق ایده‌جکز یعنی آتالرك ایمانی سببیله چوجقلرینی انلره
الحاق ایده‌جکز اونلرك عمللرندن هیچ اکسیلتمیه‌جکز، هرکس قزانجینه باغلیدر)
دیمکدر. و حدیث شریفده (ان السقط یأتی باب الجنة فیأخذ بعضادتی
الباب ولا یدخلها حتى یدخل ابویه) بویورلمشدر (آناسی رحمنده
ایکن دوشن چوجق قیامت گوننده جنتك قپوسنه گلوب قپونك سوه‌سنی
یاقالر، بابا و آناسی جنته آلمدقجه ایچری گیرمز) بویورلمشدر. ایشته آنا و بابانك
شفاعته مقتدر اولدن چوجغك جنته گیرمسی حقنده‌کی فکره بو
حدیث شریف مخالف گلیر. و صوفیه‌نك بر قسمی ده چوجقلر اعرافده

95

یعنی جهنم ایله جنت بیننده قالیرلر دیدیلر. بعض خبرلرده شویله وارد اولمشدرکه
(ان الله تعالى اذا غفر عبده فی العقبى یأمر حتى یدخل الجنة مع اهله
واولاده وازواجه لانه كان فی الدنیا اشر بهم فیطیب عیشه فی الجنة معهم).
یعنی (الله تعالى آخرتده بر قولنی یارلیغانجه اوكا اهلیله اولادیله
ازواجیله برابر جنته گیرمسنی امر ایدر زیرا بو آدم دنیاده انلرله برابر
اقشیده بولنمش ایدی انلك ایچون بو آدم افندیلریله برابر جنته
گیرسون ده گوزل بر حیات گچیرسین دیر. بو انعام الٰهی اكا اولاجقدر.
واهل سنت عندنده چوجقلرك جنته گیرمسی سببی اونلرك عهد میثاقده
اولدن (الست بربكم) بزمنده ایمانلریدر. عالم ارواحده جناب حق
بو سزك ربكز دکلمیم! بویوردقده انلر (بلى) اوت! ربمزسك
دیدیلر. ایشته حدیث شریفده (كل مولود یولد على فطرة الاسلام)
حدیث شریفنده‌کی (فطرت) ایله مراد بودر. ایشته بو حدیث شریفده
دلالت ایدرکه چوجقلر جنتده‌درلر. اما (عایشه) رضی الله عنها زماننده
انصاردن برینك چوجغی وفات ایتمش ایدی بو چوجق حقنده حضرت
عایشه (او جنتلکدر. جنت سرچه‌لرندن بر سرچه کبی جبیل جبیل
قوجیشدر جنته زینت اولور نه موطلو اکا الى قنا برشیئه کیرلنمدی
وقنالغه دور بیلمدی) دیمشدر.

ایشته نبی صلى الله علیه وسلمك و دیکرلرینك سوزلری بویولده‌در
وعلمادن جوابی وبروب دیدیلرکه حضرت عایشه عندنده دلیل قاطع
بولنمدیغندن قطعی بر سوز سویلمه‌مك ایچون بویله سویله‌دی دیمشلردر
وینه علما دیدیلرکه (چوجقلر جنته گیرملری (الست) میثاقنده ایمانلرندندر
بو چوجقلر دنیاده دورلو دورلو غم، زحمت چکلری، مجاهده‌لری،
محرومیتلری، خسته‌لقلری درجه‌لرینك یوکسلمسی ایچوندر حتى بویوکلرده

(کوچک چوجقلرك تولوس شدتلی اولور خسته لقلری چوق اولور بونده ده
حکمت، بونلر درجاته موجب عللری اولدیغندن الله تعالی آنلری
بو شدته اوغرادیر و بوده درجه لرینك یوکسلمسنی موجب اولور زیرا الله تعالی
(ارحم الراحمین) در.

— مشرکلرك چوجقلری —

فصل — صوفیه حضراتی، مشرکلرك چوجقلرینك آخرتده کی معامله
کوره جکلری حقنده اختلافده بولنمشلر برقسمی دیدیلرکه حجت ابرازنده حکمه
عناددن وکفردن بولنمقجه و بلوغه ایرمکله احکام الهیه کندیسنه واجب اولمدقجه
جنابحق کیمسه یی نار ایله عذاب ایتمز دیدیلر. مشرکلرك چوجقلرینه حجت ابرازی
چوجقلقلری مناسبیله لازم اولمدیغندن و بلوغه ایرمه دکلرندن وکندیسنه احکام الهیه
واجب اولمدیغندن الله تعالی آنلره عذاب ویرمز دیدیلر و حدیث شریفده
(ان ثلاثة یدلون علی الله تعالی بحجة من مات فی الفترة ومن ولد من
کافرین ومات صغیرا ومن ولد مجنونا ولم یفق منه جنونه حتی مات)
بیورلمشدر یعنی (اوچ قسم ناسدن وحدانیت الهیه حجت اقامه سی طلب اولنمز
اونلردن فترت، زماننده اولن کیمسه ده، آناسی باباسی کافر چوجقدن.
وکوچوك ایکن اولن چوجقدن و مجنون اولارق طوغوب اولنجه یه قدر حال
جنونده قالانلردن) دیمکدر. صوفیه نك چوغی بو چوجقلرك ایشنی الله
براقدیلر و بو مسئله ده توقف ایتدیلر و بونلرك تعذیب وتنعیمی ده جائز
کوردیلر. ایشته (اهل سنت مذهبی) بودر زیرا (ایمان وطاعت)
جنته گیرمه نك سببی دکلدر و (ایمان وطاعت) موجب جنت ده دکلدر
زیرا عمللر بر طاقم اماره و علامتلردر مؤثر دکلدر بونلرکه (کفر ومعصیت ده)
عقاب و عذابك علت و سببی دکلدر و ناره گیرمه نك موجبی دکلدر

بلکه (کفر ومعصیت) بر طاقم سببلردر و طاعت و معصیت واجبه وکفر
حاللرنده موجب الله تعالیدر. اللهك لطفی ده واردر قهری ده واردر
فضلی ده واردر عدلی ده واردر ایسته دیکنی یاپار و اراده سی موجبنجه
حکم ایدر.

« فصل »

— جدال بحثی —

صوفیه حضراتی، دینده شدت خصومتی، سوزلك لفظنده معناسنده
خلل واردر دیه شقه سی اعتراضه ایتمك و مجادله یه قالقیشمی انکار ایتدیلر،
زیرا (نص کتاب وخبر متواتر) ایله ثابت اولان بر حقیقتده صوفی مجادله ده
بولنمزلر ونص شریفی عقل تقبیح ایدرلر مثلا (عذاب قبر — حوض کوثر — صراط —
میزان) وغیرلری نص ایله ثابت اولدیغندن آنلره (ایمان) ایدرلر و بونلر
تفصیلده مفصل اولور دیه کیفیتنده صورمزلر بلکه (شرع شریفده)ن کلدیکی
اجمالاً واعتقاداً آنلری قبول ایدرلر و بونلرك کیفیتی حقنده الده حجت
اولمدیغندن بونلرده مجادله یه قالقمزلر. اما برکیمسه کندیسنجه ظاهر اولمیان
دیه حجت طلبنه قالقارسه آکا مجادله جی دینمز زیرا (دلیل) ایله حقی طلب ایتمك
جدال اولماز و الله تعالی نحل سوره سنده (ادع الی سبیل ربك بالحکمة
والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن) بیوردی (ربك یولنه حکمتله، صاغلام
سوز ایله، طوغری دلیل ایله، شبهه یی کیدیرجك حجت ایله، کوزل اوکوت ایله
دعوتده بولون اونلرله کوزل بر صورتده جدالده بولون. چونکه ربك
یولدن صاپانلری بیلیر. دوغری یولده اولانلری ده بیلیر دیمکدر.
بیلکه (رب تعالی)یه کیدن یول اویله بر یولدر که او یول ایله دنیایه آخرته
دکل طوغری رب تعالی یه کیدیلیر. بو یول، دنیا و آخرت یولی دکلدر
طوغری الله ه کیدن یولدر. ایشته (صوفیه) عندنده (طریقت) دیدکلری

معلوم اولمق بو یولده در . بو یولده حقنده جناب حق حبیب اکرمنه نحل سوره سنده
(ادع الی سبیل ربك بالحکمة) بویورییور یعنی (ای حبیبم ، ربنك یولنه خلقی
حکمت ایله دعوت ایت) دیمکدر (حکمت) ایله مراد ؛ طالبلری الله یولنه
دعوت ایدن (شیخ) ك (فطنت) یدر (فطنت) دیمکده عاقلانه و
ادراك قوی ایله تدبیر امور ایتمکدر . و (حکمت) ایله مرادك برقسمی ده
(طالبلرده هر برینه مناسب برطرزده کوره اولاجق تدبیری اکلایوب اجرا
ایتمکدر زیرا طالبلرك طبیعتی مختلف و بربرینه مباینیدر . ارالرنده جمعا اولورده
مساوی اولوردر شوحالده طالبلری رفق ایله مدارا ایله و انلره شفقت
کوستره رك قوللانمالیدر صکره آیتده (وجادلهم بالتی هی احسن) بویورلمشدر که
(طالبلره لطیف عباره لر ، لطیف اشارتلر و کلمات طیبه ایله قونوشوب
و انلره شدت کوسترمیله ملایمت کوسترك و امر و نهی دعوتنده انلری
صیقمه یله) دیمکدر . و حق سبحانه و تعالی اهل کتاب ایله مجادله نك الك
کوزل صورتنده اولمسی امر بویورویب قبایح صورتنده جدال و منازعه دن
نهی بویوردی . شوحالده مسلمانلر اولاجق مجادله نك نه قدر نازکانه اولاجغی
دوشونوم .

(المترجم) عزیز محمود افندینك پادشاهه [سلطان مراد رابع] یازدیغی مکتوبلرنده بر پارچه [شویله در:] (دونکی پنجشنبه کونی
جامع وردیغی ده جاکنه بالا اوقوغیله ایچه بوزاوبه کرده دیار بلخده و مشایخ
عظام سلاله سندن مکه ده اوموییل مجاوره قالمش صحیح السیاده بر عزیزوار ایدی
یقینلرده وفات ایتدی (انا لله و انا الیه راجعون) آنی رؤیاده کوردم
صحیح النسب ایجه زیاده کوزل اوطه باشنه بیشلو و آق کجیه و اوته
بر ابریق چیقارده صو و ورتی صابون ده آلمش (بونه در حالك دیدم —
الحمد لله رب العالمین حضوره دیم دیر بو چیقاردم صو و صابونه ده دیدم

97

— قدر بحثی —

صوفیه حضراتی (قدر) بحثنده جنك و جدالی یعنی چکیشمه یی انکار ایدرلر زیرا
(قدر) بحثنده نزاعده بولنمق (ربوبیت حق) ه اعتراضدر مثلا الله تعالی ازلده
قضا ایتدیکی و معاصی اوزره عصیانی تقدیر بویوروب ینه حالده فصل اولوررده —
(الله تعالی اطاعت ایله امر ایدر) و یاخود بر شی قبول ایتسلمدیکده او قولك
عقابیده بولنور دیمك یی ؟ بوکا جواب (لا یسئل عما یفعل و هم یسئلون)
آیتیدرکه بو آیت کریمه انبیا سوره سنده اولوب (او ، یعنی الله تعالی ،
ایشنده صورلماز . بالعکس مخلوقات ایشلرنده صبغیه چکیلیرلر) دیمکدر
و ابو هریره دن مرویدرکه برکون اصحاب کرامدن بر قاچی برجزده اوطورمشلر ایکن
(قدر) حقنده حرارتلی قونوشیورلردی رسول الله صلی الله علیه و سلم بردن بره
یانلرینه تشریف بویوردیلر بو حالمزه حدت بویوردیلر وجه سعادتلری قپ قرمزی کسیلدی
دیمکده بویوردیلرکه (۲) (الله تعالی بویلهمی امر ایتدی یوقسه بنی بویله بر ایله نزاع ایتسونلر
دیمی کوندردی سزدن اول کلنلر قدر حقنده نزاع دوشوب هلاك اولدیلر سز .

دیرکه (مولانا مراد ایدن (کوکلنی ده دین و دنیا و آخرتده) الهی معرفت صوبی
و قفوی صابونی ایله یقامق کرکدر) اویاندم

مکتوبات عزیز محمود افندیده (قدس سره) عامه یه دعوت ، سنت سنیه و شریعت
شریفه یه موافق اولمق و کوزل اوکودلر موعظه لر ایله در (خواص) ه دعوت ، حکمت —
کشوفات ، خوارق عادات ایله در منکرینه و معاندینه دعوت ، مجاهده و مجادلهٔ حسنه
ایله در بونك ایچون الله تعالی نحل سوره سنده (ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة
الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن ان ربك هو اعلم بمن ضل عن سبیله و هو اعلم بالمهتدین)
بویوردی بناء علیه کاملده و خلیفه یه بو وقتده معاندینه ایله جهاد و جدال لازمدر و

شرط امر ایدییورم قدر بحثنده بربریکزله خصومت نزاع قالقیکز) بیوردیلر و ینه
رسول الله صلى الله علیه وسلم (اذا ذکر القدر فامسکوا) بیوردیلر (قدر ذکر
اولندیغی وقت بحثی طوروپ بکز منع ایدیکز) دیمکدر. دیکر بر حدیث شریفده
(القدر سر الله فلا تفشوه) یعنی (قدر، اللهك بر سریدر قدر و بحث یاپمکز
و قدری [افشا ایتمیکز]) بیورمشدر دیه یانینده (مجادله و خصومت) فالقمقده
ایسه هرکس کندینده دیه یانینده مقبول و یا مذموم شکلی حاللرده بولندیغی محاکمه
حکملری اولمادر.

و جعفر الصادق رضی الله عنه (دینی یانینده بربریکزله خصومت فالقمقده صاقینکز
زیرا بو خصومت هم قلبی مشغول ایدر هم ده نفاقه حصولی کتیرر) بیوردیلر. هر
ومعاونیه مصلحتجه قرة المرأی دیرکه (دینه یانینده خصومه قالقیشمق عقلای ضبط و محو ایدر
قولی لایعد اولدن اللهك و پیغمبرك امرینه امتثال و نهیلرندن صاقینمقدر و عقل
امر و نهیلك حکمتلرینی طلب ده واجب دکلدر. و جنابحق بقره سوره سنده

مؤمنلری تربیه وانداره رعایت لازمدر و مکاشفلری محافظ و مشاهدلری محابیه و
اهل معاشرینه عنایت لازمدر.

تحجوالی

(انما بعثت لاتمم مکارم الاخلاق) ایجون مکارم اخلاقی تمامله موا ایچون کوندرلدم
بیوراده نبی ذیشانه صلی الله علیه وسلم حق سبحانه و تعالی ذات نبویه لرینی ارشاد
و تعلیم ایچون تمکیه و تکریم ایله خطاب ایله نحل سوره سنده (ادع الی سبیل ربك بالحکمة الخ)
بیوردی. (ادع) - ای اکمل رسل دعوت ایت (الی سبیل ربك) سنك معارج
عنایتنه و کمال کرامتنه ارشاد ایله بوقده خواللره تفضیل قیلدیغنی سنك مربیکك طریقه
توحیدنه (بالحکمة) - قلبلرینه قناعت ویرن قوتلی و نافذ کلانه حکمتلرله.
زیرا بونلر بو ساحه ده بابالرندن اسلافلرندن کندیلرینه میراث قالمنه و قلبلرنده

(لها ما کسبت و علیها ما اکتسبت) بیورمشدر یعنی (هرکسك قزاندیغی خیر
و طاعات کندینه عائدر ارتکاب ایتدیکی شر و معاصی ینه کندینه در) دیمکدر
شو حالده قوله لایعد اولان امرلره امتثال و نهیلرده اجتناب ایله مشغول اولمقدر
شو حالده کندینی غوغا و دوکوشه قاپدیرمه.

حدیث شریفده (ابهذا امرتم ام بهذا ارسلت الیکم انما هلك من کان
قبلکم حین تنازعوا فی هذا الامر عزمت علیکم ان لا تتنازعوا فیه) بیورلشدر.

« فصل »

— رؤیا حقنده در —

صوفیه حضراتی رؤیالری تصدیق ایدرلر. رؤیاده مؤمنلره کله جکده اولاجق
حقنده بشارت ده وار. یا قورقوتمقدر. رسول الله صلى الله علیه وسلم (الرؤیا
ثلاث فالرؤیا الصالحة بشری من الله تعالی و رؤیا تحزین من الشیطان و رؤیا
مما یحدث به المرء نفسه) بیورمشدر یعنی (رؤیا اوچدر. اولکیسی رؤیای
صالحه در. بو رؤیا الله طرفندن قوله مژده در. بر رؤیا ده وار در که حزن ویریجی

روحی بو طریقه صلابت تقلیددن و نفس و قلبلرنده یرلشمه جمیت جاهلیه دن
نفسلری قلبلری تماما بوشالوب انلری قوای بشریه اوزرینه مسلط اولان درلو
درلو نفسانی غضب قابلیتدن صولت و استیلا شدیده دن قورتارسون و کندیلرینی
قناعت کتیردکلری درلو درلو شبهه لرینی و وسائل و اسباب عادیه دن قتشه ایدن
تخیللرینی اورته دن قالدیرسون. قالدیرسون ده ارتق بونده صکره استعداد فطرت
اصلیه لرینه مناسب تنبیه و شواهده اشارت ایدن دلیللری بولمغه باشلاسونلر
و جبلت و فطرت اصلیه لری مقتضاسنه دوغرو رك انتباه و تفطن الده ایتسونلر.
(والموعظة الحسنة) و انلرك منشأ و مبدألرینه عائد موعظه حسنه ده ده بولونه که
انلری غفلتلرینی و اصللرینی اونوتمه و یقوشمه اویانیرمیه دلیلر شوقه ویرمه لی

رؤیادر اوده شیطاندندر اوچنجی رؤیا ایسه انسانك خیالنده صاقلادیغی
برشیئی کورمکدر) دیکر، الله تعالی فتح سوره سنده (لقد صدق الله رسوله الرؤیا بالحق)
بیورمشلردرکه (الله، پیغمبرینه کوستردیکی رؤیانك طوغری اولدیغنی تصدیق
ایتدی) دیکر، دینه جناب حق ابراهیم علیه السلام قصه سنده (انی اری فی المنام
انی اذبحك) بیورمشلردرکه (حضرت ابراهیم اوغلی اسماعیله رؤیاده بن سنی
ذبح ایتدیکمی کوریورم) دیمش و دیکر، دیکر بر آیت کریمه ده (وفدیناه بذبح عظیم)
بیورمشلردر (بز، ابراهیم اوغلی اسماعیل بدل بر قوچ عنایت ایتدك) دیکر
وفتح سوره سنده جناب حق (قد صدقت الرؤیا) بیورمشدر. یوسف سوره سنده
(انی رأیت احد عشر کوکبا) [فی المنام] بیورمشلردر (یوسف باباسنه بن رؤیاده اون بر
یلدیزله کونش و آیك بکا سجده ایتدکلرینی کوردوم دیمشدی) دیکر، دینه یوسف
سوره سنده (هذا تأویل رؤیای الخ) بیورلمشدرکه (یوسف، باباسی یعقوبه
مصرده ملاقی اولنجه ایشته رؤیامك حقیقتی دیمشدی) دیکر، رسول الله صلی الله
علیه وسلم (انا بشری اخی عیسی ورؤیا امی آمنة) بیورمشلردر. یعنی

مبدأً ومعاداً ابنه رغبت حصول کیتسه وازلاً وابداً لذات روحانیه واخرویه کیتلرنده
رغبت حصول کلسون و بو سایه ده دردلو دردلو مختل و خرنل ویرمه وهوى لذترمه علاوه
ناسوتیه دن خلاص الده ایتسونلر.

(و) وای اکمل رسل احیانا دعوتنده مجادله یه احتیاج کورورسك (جادلهم بالتی) انزله
اولیا مجادله ده بولونکه (هی احسن) بو مجادلك مجادلاتك ان کوزلی اولسون
مجادله بولنك ان سالم ان عادل جهتی اولسونکه بوده هر ایکی طرف حقنده مساوات
کوزتیلمه له رفق تام و تراکت کامل و متانته دلالت ایدن مقدمات معتدابه اولسون
و مجادله ده سطوت، تهور، غضب، تکبر، تحقیر، کوتلك، منفوریت الخ

حضرت عیسانك قرآن کریمده بیان بیورلمش (ومبشرا برسول یأتی من بعدی
اسمه احمد) آیة اشارت بیورلدرقه (بو قرینه عیسانك مژده سی کبی قرآن
کریمده عیسی علیه السلام بندن صکره کلجك بر رسول ایله سزاری مبشرم
بیورمشلر و بنه والدهٔ مخدرهٔ نبویتك حضرت آمنه نك کوردیکی رؤیا
ایله مبشرم دیمکدرکه حضرت رسول اکرمك والده سی آمنه نك قارننده
ایکن والده سی کندندن بر نور چیقوب دنیایی طولدیردیغنی کورمشدی
رؤیانك بونلردن بشقه دلیللری پك چوقدر.

(اونبشنجی باب)

علم بیاننده در

(علم) حقنده جناب حق آل عمران سوره سنده (شهد الله انه لا اله
الا هو والملائکة واولوا العلم) بیورمشدرکه (الله تعالی ذات الوهیتك
(لا اله الا هو) اولدیغنه شهادت ایلدی وملائکه و علم صاحبلری ده بو توحیده
شهادت ایلدیلر) وبنه مجادله سوره سنده (یرفع الذین آمنوا منکم والذین اوتوا العلم
درجات) بیورلمشدرکه (سزدن کندیلرینه علم عنایت بیورلمش کیمسه لرك درجاتنی ده

استهزا، تجهیل، تسفیه، تشنیع شنیع بولنمسون عوام علماً ایسه مباحثه لرنده
محاوره لرنده بو ~~طرزه~~ [سویلدیکمز طرزه قبول اولمیوبده] حرکت ایتدکلرنده مجادله لری حکمتدن پك اوزاقده
اولدیغی کبی بو مناسبتسز احوال ایله دردلو دردلو فتنه لر، خصومتلر دردلو دردلو
اغراض نفسانیه و امراض هیولانیه احداث ایتمه اولورلر بو فقط بر ایراسکالانم
اولان برشیئه ده انلری ایمان و هدایته کتیرمکم و بر کندینی ذوره صوقمامقلقلر
دوشمزدر وانلری ضلال و طغیاننده سنی تشویش و دوشوروهسونه، زیرا سنك
وظیفه ك سکانه ویرلیسه اونی تبلیغدن عبارتدر اما اونلرده هدایت یاخود
ضلالت حصولی سنك وسع وطاقتنك خارجنده در.

(ان ربك) - محفوظ قوللرینك استعداد و قابلیتلرینه مطلع اولان ربك
(هو اعلم) سندن دها ایی بیلیر (بمن ضل عن سبیله) وحدت ذاتنه

الله تعالی یوکسلتیر) دیگری ده   سوره سنده (هل یستوی الذین
یعلمون والذین لا یعلمون) بیوریور (بیلنلرله بیلمینلر مساوی اولورمی؟
دیگری ده ینه فاطر سوره سنده (انما یخشی الله من عباده العلماء) بیوریور
یعنی (الله تعالیدن خشیته بولنانلر آنجق علما قوللریدر) دیگری ده
ینه عنکبوت سوره سنده (قل کفی بالله شهیدا بینی وبینکم ومن عنده علم الکتاب)
بیوریور یعنی (اونلره دی که الله سزکله بنم آره‌مزده حقیله شاهد
اولمسی الویرر او کوکلرده بر اولانی بیلیر) دیگری ده ینه اعراف سوره سنده
(فلنقصن علیهم بعلم) و (بل هو آیات بینات فی صدور الذین اوتوا العلم)
بیوریور (بز اونلره هرشیئی بیلرک خبر ویره جکز بز اونلرک احوالندن
خبرسز دکلز. بلکه او کندیلرینه علم احسان بیوریلانلرک صدورلرنده
آیات بینات در) دیگری ده. ینه اعراف سوره سنده (ولقد جئناهم بکتاب
فصلناه علی علم) بیوریور یعنی (اونلره بیلرک تفصیل ایلدیکمز بر کتاب

موصل یولندن صاپانلری (وهو اعلم) ینه ربک سنده الی بیلیر (بالمهتدین)
اندن هدایت بولنلری. زیرا سامع قضاسنده و حضرت علمنده انلرک هدایت
و ضلاللرینی تقدیر ایدن ربکدر. بونک کبی نه اجرالری و جریانی ایده جکلری
جلسی اونلرک شؤونات و قطعیتنه کوره علی التفصیل اوله جقدر احاطه علمیه حقنده
خارج برشی ظهوره کلمیه جکدر.

[illegible]
ادع الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة.

یعنی جمهور ناسه لسان شریعتله سویله لسان حقیقتله سویله اگر لسان
حقیقتله انلرک کوز یتیشیرک عقللری صیغماز طاشار او حالده عقول و فهم
علمنی قالیب موعظه حسنه خلقک عقللری و طاقتلری مقداری سویلنان
کوزل اوکودلردر یعنی هرکسک علم و عرفانی و فهمنه کوره سویله و موعظه

کبر عشق او مؤمن اولانلره رهبردر. محض رحمتدر. و حدیث شریفده ده
(من یرد الله به خیرا یفقهه فی الدین ویلهمه رشده) بیوریلمشدر یعنی (الله تعالی
برکیمسه‌نک خیرینی مراد ایدرسه اکا دینده باینده فهم آکلایشی احسان ایدر
خیر و هدایتنی اکا الهام ایدر) دیگری ده ینه بر حدیث شریفده (العلماء
ورثة الانبیاء) بیوریلمشدر که علما ورثه انبیادر دیگری ده ینه حدیث شریفده
(ان الحکمة تزید الشریف شرفا وترفع المملوک حتی یدرک مدارک الملوک)
یعنی (حکمت شریفک شرافتنی آرتیرر کوله بیله یوکسلتیرده ملوک سویه‌سنه
چیقارر) دیگری ده ینه بر حدیث شریفده (افضل الناس المؤمن العالم ان
احتیج الیه نفع وان استغنی عنه اغنی نفسه) بیوریلمشدر یعنی (انسانک افضلی
عالم مؤمندر اکا احتیاج کورلدکده فائده‌سی طوقونور و اندن استغنا کوسترلدکده
ده کندینی هرکسدن مستغنی قیلار) دیگری ده ینه بر حدیث شریفده (الایمان
عریان ولباسه التقوی وزینته الحیاء وثمره العلم) یعنی (ایمان چپلاقدر ایمانک

حسنه ده ترغیب ده واردر ترهیب ده واردر اشبو آیت کریمه ده حکمت موعظه
حسنه‌دن اول نه کلدی و نیچین؟ جوابنده دیریلیر که حکمت؛ دیل ایله سویلنان
سوزده اصابت اولمقدر و شونک ده قلبه اویغون اولمسیدر و حرکاتک
ارکان و اعضایه موافق اولمسیدر شو حالده حکیم برکیمسه سوزی سوزلرک حکمت
حسیر حرکتده بولنورسه حکمت اوزره حرکت ایدر. جعفر الصادق رضی الله عنه
حکمت ایله دعا اللهم ده اللهم الله ایله دعا ایتمکدر. موعظه حسنه خلقی
امر قدرته کورمک اکا اجابت ایدوب شکرده بولنمق قاچانی معذور کورمکدر
(وجادلهم بالتی هی احسن) جدال حسنه دیمک خلقی بالله الله
دلالته بولنمقدر الله‌ک ذاتی و صفاتی خلقه آکلاتمق و خلقه شفقت
و مرحمتده حقدن کورمک کرم و لطف الهی‌یه خلقی بیلدیرمکدر بعضیلرده

ایجانك الی سی یقوادر ایجانك سوسی حیادر وایجانك میوه سی علمدر) دیمکدر

دیکر حدیث شریفده (یوزن یوم القیامة مداد العلماء ودم الشهداء) بیورلمشدر

یعنی (قیامت کوننده عموما منفعت ایچون علمانك صرف ایتدیکی مرکب وحدود

اسلامیه یی محافظه ایچون شهیدلرك دوکدکلری قان میزانده طوتیلور) دیمکدر

وینه حدیث شریفده (من حفظ من امتی اربعین حدیثا لقی الله تعالی یوم القیامة

فقیها عالما) یعنی (امتمدن کیم که قرق حدیث شریف حفظ ایدرسه قیامت کوننده

جناب حقه فقیه و عالم صفتنده ملاقی اولور) دیمکدر. دیکر بر حدیث شریفده

(من تفقه فی دین الله کفاه الله ما اهمه ورزقه من حیث لا یحتسب) بیورلمشدر

(کیم که اللهك دیننده فهم صاحبی اولورسه جناب حق اونك همّ و غمنه کفایت

ایدر و آنی اومدیغی یردن رزقلندیرر) دیمکدر. وینه حدیث شریفده

(اوحی الله الی ابراهیم انی علیم احب کل علیم) (یا ابراهیم! بن علیمم بو جهتله هر

علیمی سورم) دیمکدر. وینه حدیث شریفده (العالم امین الله فی الارض)

بیورلمشدر (عالم قولی یر یوزنده اللهك امینیدر) دیمکدر. ینه حدیث شریفده

دیمك که مخاطبك موعظه یی قبول ایتمدیکنی کوروبده اکا قیمت ویرمز ایسه

مغلوط نفس شائبه سی واردر. (ان ربك هو اعلم بمن ضل عن سبیله)

ربك کندی یولندن انحراف ایدنلری سندن اعلا بیلیر (وهو اعلم بالمهتدین)

صدرلری منشرح اولمقله سنك موعظه لرینی قبوله موفق اولنلری سندن ایی

بیلیر. جناب حق بو آیت کریمه ایله نبیسی صلی الله علیه وسلمه دنیا و آخرته

طوغری اولان توحید بالله دعوتنی امر بیوریور.

(تفسیر محی الدین) (ادع الی سبیل ربك الخ) سنك حقه دعوتك شو اوچ

وجهه منحصر اولسون زیرا حقه دعوت اولنان کیمسه یا انکارده خالیدر

یاخود دکلدر اکر انکاردن خالی ایسه او کیمسه (جهل بسیط) اهلیدر

(حقنده من امتی اذا صلحوا صلح الناس الامراء والعلماء) بیورلمشدر (امتمدن ایکی

صنف خلق، ایی اولورلرسه ناس ده ایی اولور. او ایکی صنف ده (امیرلر، عالملردر)

دیمکدر. دیکر حدیث شریفده (فضل العالم علی العابد کفضل القمر لیلة البدر

علی سائر الکواکب) بیورلمشدر. یعنی (عالمك عابده فضلی و اوستونلکی آیك اون

درد نجی کیجه سنك سائر یلدیزلره اوستونلکی کبیدر) بیورلمشدر. دیکر بر حدیث شریفده

(یشفع یوم القیامة ثلاثة الانبیاء ثم العلماء ثم الشهداء وقیل یا رسول الله ای الاعمال

افضل فقال العلم بالله عز وجل قیل الاعمال نرید قال العلم بالله فقیل نسأل

عن العمل وتجیب عن العلم فقال ان قلیل العمل ینفع مع العلم وان کثیر العمل

لا ینفع مع الجهل) بیورلمشلردر. یعنی (قیامت کوننده اوچ طائفه شفاعت ایدر

آنلرده پیغمبرلر صکره علما صکره شهیدلر. بونك اوزرینه یا رسول الله

عملك هانکیسی افضلدر دینلدکده الله عز وجلی بیلمکدر بیوردیلر. بز عملی

مراد ایدیورز دینلدکده علم باللهدر بیوردیلر. بونك اوزرینه بز عملدن صوریورز

علمدن جواب ویریورسکز دینلدکده مع علم اولورسه آز عمل منفعت ویرر

بویله کیمسه بر شیئه معتقد دکلدر. اکر مخاطبك برهانی اکلامغه قابلیتی مستعد

بر کیمسه ایسه اونی حکمتله دعوت ایت و برهانده وحجتده آنکله کوروش و بالمعرفه

اونی توحیده دعوت ایت. اکر خطابه قابلیتی اکسك ایسه اونی انذار، بشارت،

وعد، وعید، زجر، ترهیب، لطف، ترغیب ایله موعظه حسنه دقیق بالغه ده

بولنه. اکر مخاطبك جهل مرکب و اعتقاد باطل صاحبی بر منکر ایسه اونك کندی مذهبنده

رفقله مدارا ایله دلیللر کتیرهرك اك کوزل بر یولده مذهبنی ابطال ایله و

مفصلده حقی اثبات و باطلی ابطالده دقیقه بر شیئی اونوتمایدر (ان ربك هو اعلم

بمن ضل عن سبیله) انلرده شقاوت اصلیه ایله حق یولندن صاپمش کیملری سندن ایی بیلیر

(وهو اعلم بالمهتدین) و ربك صفاء فطرتنده هدایته مستعد و قابل اولانلری ده پك ایی بیلیر

ایشته دعوتده بو اوچ یولدن آیرلمه:

جهل ایله اولانه چوق عمل منفعت ویرمز) بیورمشلر ودیگر بر حدیث شریفده
(یبعث الله العباد یوم القیامة ثم یبعث العلماء ثم یقول یا معشر العلماء انی لم اضع
علمی فیکم الا لعلمی بکم ولم اضع علمی فیکم لاعذبکم اذهبوا فقد غفرت لکم) یعنی
(قیامت کوننده جناب حق ابتدا خلقی دیریلتیر صکره علمایی دیریلتیر وانلره ای علما
قاملسی علمی سزه ویرمکلک حکمتی سزك علما اهلی اولدیغکزی بیلدیکمدندر سزه
علم ویرمکلکم سزه عذاب ایتمك ایچون دکلدر هایدی جنته سزی مغفور بیوردم) بیوررلر
علی رضی الله عنه (یا کمیل العلم خیر من المال یحرسك وانت تحرس المال
والعلم حاکم والمال محکوم علیه والمال تنقصه النفقة والعلم یزکو علی الانفاق)
بیورمشلر امام علی کرم الله وجهه (سوکیلیسی حضرت کمیله بیورمشلردرکه
یا کمیل علم مالدن خیرلیدر زیرا علم سنی قورور محافظه ایدر مالی کلنجه سن
مالی محافظه ایدرسك شو حالده علم حاکمدر مال محکوم علیهدر ومال ویرمکله
اکسیلیر علم ایسه ویرمکله آرتار) بیورمشلردر. ابن عباس حضرتلرنده (للعلماء
درجات فوق المؤمنین بسبعمائة درجة ما بین الدرجتین مسیرة خمسمائة عام)
بیورمشلردر (علمانك مؤمنلر فوقنده یدی یوز درجهسی واردر هر درجهنك آراسی
بش یوز ییللق یولدر) دیمکدر. وینه ابن عباس حضرتلری (خیر سلیمان بن داود
علیهما السلام بین العلم والمال والملك معه فاختار العلم فاعطی المال
والملك معه) بیورمشلردر یعنی (داود اوغلی سلیمان علیهما السلام
علم یاخود مال وملکه نائل اولمق خصوصنده مخیر قیلندی. سلیمان علمی اختیار
ایتدی بو سایهده مال وملکه ده نائل اولدی) دیمکدر. ابو الاسود دیمشدرکه
(لیس شیء اعز من العلم الملوك حکام علی الناس والعلماء حکام علی الملوك)
دیمشدر یعنی (علمدن دها عزیز نه واردر ملوك ناس اوزرینه حاکم وآمردرلر
اما علماده ملوکه حاکمدرلر) دیمکدر. ابن المبارك اشراف ناس نهدر صورلدقده
اشراف ناس علمالردر دیدی ملوك حقنده نه دیرسك دینلدکده دنیایه
دغنق صول درجه ازالتغداب اولنلره اشرافدر دیدی. اسافل ناس

کیمدر دینلدکده دینی دنیایه آلت ایدنلر او سایهده کچیننلر دیدی حکمادن
بریسی (علمی الده ایدوبده کیمسه بونده بیوك هانکی فرصتی ترك ایتمشدر
علمی الده ایدنده دنیاده نه الده ایدهمهمشدر. زیرا علمك یاننده سائر ماوی
ضایعات صولده صطر قیلنمشدر) دیمشدر. فتح الموصلی ده (بر خسته یمهسه
ایچمسه علاج آلمسه اولمزمی دیه بر سؤال صوررری دیمکه بیلر اوت اولور
دیدیلر اوده (جسدك حکمی بویله اولدیغی کبی قلبده بویلهدر بکیجه اوچ کون
علم وحکمتدن غداسز قالیرسه او قلبده اولور) دیدی. غزالی ده دیدیکه
فتح الموصلی طوغری سویلیور زیرا قلبك غداسی علم وحکمتدر قلبك حیاتی
بونلرلهدر نتهکیم جسدك غداسی طعامدر دیدی. شو حالده کیم که علمی الده
ایدهمزسه اونك قلبی خستهدر واو قلبك اولمسی لازمدر. لکن جاهل کیمسه
بونی بیلمز حس ایدهمز زیرا علمك آدمك دنیایه سوکیسی ودنیا ایله مشغولیتی
قوهٔ حسیه اونی ابطال ایدر نتهکیم برادمه قورقو غلبه ایدرسه اول حالده وجودنده کی
اغریلری جسدلری اونوتدیغی طرحالر اولور نتهکیم شدتلی قورقوسی اونغاماسه
بر یاره بوکبی بر حال یارهسنك آجیسی طویماز اولور دیر کبی آرقه
قطعی صونده هلاك اولدقلری حس ایدرده منفعت ویرمز برکره قابلیر
دنیا سرخوشلغی او غرامه اولدیقدن او آدمك سرخوشلغندن اویانوب اوراه
وجیسی وقورقوسی روشنی جراحتلرینك المنی کندینی طویورمز اولور
بویله برحاله کرفتار اولورده آفت بزوشك اجیلیندن الله صقلیهجز
زیرا ناس دنیاده اویقوده در اولدیکه اویانیرلر حسن بصری حضرتلری دیمشدرکه
علمانك منفعت عامه یولنده صرف ایتدیکی مرکب وحدود اسلامیهده جان ویرنلرك
قانیله شهیدلرك دوکدکلری قان قیامت کوننده میزانه قونیلیر ابن عباس
حضرتلری دیمشدرکه کیجهنك بر قسمنده علم مذاکره ومطالعهسنده بولنمق بتون
کیجهلری عبادتله احیا ایتمکدن خیرلیدر. وابو هریره واحمد بن حنبل ده
بویله بر حدیث روایت ایتمشلردر. حکمادن بری دیمشدرکه کیم که علمی کندینه

دیز کیمه یاپیشدر. شبهه یوقدرکه ناس آچ کندیلرینه امام قیلورلر و حکمت صاحبی
دیه ظاننیلوب آدم قارشوده ناسی اوکا (وقار و تمکین) ایله باقارلر حرمت
و تعظیم کوسترلر. سالم ابن ابی الجعد دیمشدرکه (افندم بنی اوچیوز درهم
صاتین آلدی صکره بنی آزاد ایلدی. بنده نفقه تدارکی ایچون نه ایشه طوتنیم
دیه دوشوندم تحصیل علمه بولنه کیتدم. سنه کچمه‌دن امیرالمؤمنین بنی زیارته کلدی
فقط بن اونک یانینه کلمسنه اذن ویرمدم). علی رضی الله بویورمشدرکه
(علما زمانلرینک لامبه‌لریدر. هر عالم زماننک لامبه‌سیدر. اهل عصری اونک
ضیاسیله ضیالانیرلر) ایشته بونده بیلندیکه ناسی اداره‌ده (علما بانیدر
ونعمی؟ الله تعالینک بویوله برنعمتیدر. دیمک عالملر (ناسی اداره‌سنده
چکیلوب کیدرلر الله تعالینک اوامرینه عصیان علامتیدر. کوک و
ضلالت قرائنه سببیدر. ابوهریره دیمشدرکه برکیمسه علمله شوریجه عجیل
برشی اولدیغی بیلمه. اینچه حضرت موسی یاقبوده؛ موسی
کلیم الله اولدیغی و یانینده کندنده هرشیئک تفصیلاً یازلمه (الواح مقدسه)
بولندیغی حالده حضرت ملاقاتنده کندی علمنه قناعت ایتمدی (یا حضر
بن سکا اوکرتیله‌جک علملردن استفاده ایچون کلدم مساعده ایدرمیسین
بن سکا تابع اولایم بنی متعلملکه قبول ایدرمیسک) دیدی

« فصل »

— الله تعالینک علمی حقنده‌در —

ابن عطاء باطنک باطننده صورلدیغنده دیدیکه (هرشیئک اوچ یوزی الله
اسرارنده‌درکه بو اوچ یوزی علم و مشیت و قضاء الهیه‌ده مظهر اوچ
یوزک اوچ یوزی ده هنوز علملردن قدره حقیقیدر. علما و مشایخ صوفیه
اتفاق ایتدیلرکه (الله‌ک علمی ذات الله) ایله قائم بر صفتدر جناب حق علیه
بوتون موجودات و معدوماتی بیلیر. الله‌ک علمی مخلوقاتک علمی کبی متجزی

دکلدر مکتسب ده دکلدر. نظر و استدلال ایله ده دکلدر. بلکه جناب حقه ازلی
قدیم عالمدر. معلوماتک تغییرا علمی دکیشمز (الله) عالمدر واحددر
واجب الوجوددر و جمیع معلوماتی محیطدر علی التفصیل معلوماته متعلقدر. علمی
ذاتی کبی غیر متناهیدر دکیشمز. دکل جکه عائد اولدیغی علمی بردر. الله‌ک علمی اشیادن
مستفاد دکلدر بلکه اشیاء الله‌ک علمندن مستفاددر. قولک علمی بویله دکلدر
زیرا قولک علمی اشیایه تابعدر و اشیا ایله حاصلدر وبداهه؟ فاطمه ابن شایک
اولمشدرکه الله‌دن ماعدا بوتون موجودات قدرت و اختیار ایله الله‌ک فعلی
و صنعیدر. دیبا مختار فعل و اراده صاحبی انجق عالمده حصول کلیه الله تعالی (ملک
سوره‌سنده (الا یعلم من خلق) بیورمشدرکه (عقلکزی باشکزه آلیک. الله
جائز یقی کبی خلقک جزئیاتنی ده کلیاتنی ده بیلیر) دیمکدر

فصل — قولک علمی قول ایله قائم و ذاتی کبی متناهی بر صفتدر. قولک
علمنک محل صدوری و علمی آلدیغی یر (حضرت الله) در و (علم) الله‌دن
قوله احسان اولنان بر نوردر. مشکاة نبوتدن قولک قلبنه فیضان ایدر. بو
فیضانده قولک الله یاخود الله‌ک امرینه یاخود الله‌ه حکمتنه جذب ایتمک
ایچوندر. و علمک اصلی (توحید) در. و اندن غیری علم باطل و تلاشی و
سورکسزدر. و (علما) دیکر زوات (اهل توحید) و (اهل عبودیت) اولنلردر
و (علم) ک ده مراتبی واردر. اولکیسی (علم الیقین) در. (علم یقین) ده قطع
و استدلال ایله اولان علم قطعیدر. ایکنجیسی (عین الیقین) در مشاهده و عیانده
حاصل اولان علمدر. اوچنجیسی (حق الیقین) در قلبه ضیا صالان عیانده حاصل
اولان علمدر. اولکیسی اولان (علم الیقین) اوکیمسه‌نک علمیدرکه اوکیمسه
تزده بر دکز واردر اوده مقتضای عادت صو اولدیغنی بیلیر. ایکنجیسی اولان
عین الیقیندر. دکز کنارینه قدر کیدوب ساحلده طورر و دکزی سیر ایدر

اوصنفی (حق الیقین) دکزه واصول دکزده ییقانمق وطاتلی اولدیغنه اره
صوینی ایچمکدر . وعلم الیقین معلومه مطابقت اوزره اولور بووجهله‌ده
بری علم الیقین مکتسبدر عین الیقین برحالتدر حق الیقین فنا آوردیجیدر

فصل — صوفیه اصطلاحنده (یقین) بشریت اورتولری قالقوبده
وجد وشوق شاهدیله یقینه ایرمه برکیمسه‌نک قلبنده نور حقیقتک
ظهورندن عبارتدر . بوظهورده ، عقل ونقلک رهبرلکی ودلالتی یوقدر .
(ایمانه) گلنجه (ایمان پرده آرقه‌سندن گلن برنوردر (یقین) ایسه
پرده‌لر قالقنجه ظهور ایدن نوردر وحقیقتده ایمان ویقین نورلرینک
ایکیسی ده بر نوردر بر منبعدندر . شوقدر وارکه بونور پرده ارقه‌سنده
گلیرسه اکا (ایمان نوری) دینیر وپرده قالقدقدن صکره قلبه اوردقده نوره
(یقین نوری) دیرلر (ایمانک) مثال وتعبیری کونشک قبل فجر وقتی کبیدر
اوزمان کونشک طوغمسی یاقلاشمقده کیجه قرانلغنک برقسمی کیدر .
دکوقش . هنوز طوغمامشدر یقینک مثالی قرانلغی تماماً اورته‌دن
قالدیروب کونشک طوغمسیدر ودعا بویله (اسألك ایماناً
یباشر قلبی) بویورلمشدر (الهی! سندن قلبمه اوله‌جق ضیا صالان
نور یقینی ایسترم) دیمکدر . شوحالده (ایمان نوری) دائما قلبده
ثابتدر و (نور یقین) ایسه احیاناً گلوب قلبی پرده‌سز آیدینلاتیر
ورسول اللّهدن وارد اولمشدر (الایمان ثابت فی القلب والیقین خطرات)
بویورمشدر (ایمان) مؤمنک قلبنده اللّهک یازیسی اولدیغنده او
یازی لایزالدر (یقین) ایسه شمشک کبی نشر انوار ایدن جاقمقدر
برچاقمه عقبنده غائب اولور اما بوبیانات (تلوینه) مقامنده بولنان
(مبتدی) حقنده‌در که بو مبتدینک برآدیمی مقامات ایماننده‌در دیگر
آدیمی ده ایقانه منازلنده‌در . اما (تمکینه) اهلنک حالی بونک عکسیدر

شویله‌که (اهل تمکینه) حضرت یقینده غیبته ده کثرتده نور ایمان جانفزا باشلار
اما اهل تمکینده ثابت اولان (یقین نوری) در نور یقین صاحبلک نور ایمانی
آره صره چالار . زیرا اهل تمکینه حضور دائمیده‌در کیجک که علمی صحیح اولورسه
اونک اعتقادی ده ایماننده صحیح اولور اونک معرفتی ده توحیدی ده صحیح
اولور کیجک که دنیاده توحیدی صحیح اولورسه آخرتده جمال اللّهی کورمسی ده
صحیح اولور . بیلکه (ایمان) یقینک کوکیدر (علم الیقین ، عین الیقین ،
حق الیقین) ایمانک بوداقلریدر اما بربرینه نسبتله یقین ایمانه چوق غالبدر
وخبرده (الایمان یقین کله) بویورلمشدرکه (ایمان کامل مانسبه یقیندر)
دیمکدر .

— علم لدنی —

فصل — بوفصل ، علم لدنی بیاننده‌در (علم لدنی) دخی قلبلک
کوزلریله یعنی مشاهده وذوق یولیله اللّه تعالی‌نک ذات وصفاتنی بیلمک
علمیدر بوعلمده عقلک ودلیللری نقلک شاهدلری یوقدر بلکه (لدنی) علم
ذات وصفات الهیه نورلرینی ادراک ایلیدر اما (علم الیقین) بشر واسطه‌سیله
دکل بلکه اللّهک تعلیمی وربانی تفهیمیله معنالری وحکم کلمات اللّه تعالی‌نک
عنایتیله ادراکدر . بوعلم (رحمت علمیدر) تنزیل اللّه تعالی کهف سوره‌سنده
(وآتیناه رحمة من عندنا) بیورلدی یعنی (اکا (حضر علیه السلام) عند
سبحانیمزده رحمت اولارق یعنی کوزلری عقللری کورولمیه بیلنمیه شیلری نورایله
بصیرت ایله کورمکلکی اکا رحمت اولارق ویردک) دیمکدر .
بوعلم لدنی — خلقه شفقت علمیدر . خضر علیه السلام شفقتی مناسبتیله
تکمیل ایده لدی . دکمنی قتل ایلدی وشفقتنده دیواری دوزلتدی) تفصیلی
قرآن کریمده بیان بویورلمشدر . اما (علم ربانی) ایکی قسمدر بری وحی
دیگری الهامدر اما (وحی) خواص انبیا علیهم السلامه مخصوصدر بوده ایکی
نوعدر (بری کلام الهی — دیگری حدیث قدسی نبوی) در وانبیا علیهم السلامک
کلاملری جمله‌ً وحیدر تنزیل نجم سوره‌سنده (وماینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی)

بویورلمشدر یعنی (او، آرزوسنه کوره سوز سویلمز، اونك سوزی کندینه
وحی اولنان بر وحیدن باشقه برشی دکلدر) دیمکدر. کلام الهی یه کلنجه؛ بونلر
جلاسی جبریل علیه السلام واسطه سیله قلب نبی صلی الله علیه وسلمه
نزولندن عبارتدر نته کیم الله تعالی شعرا سوره سنده (نزل به الروح الامین
علی قلبك) بیورمشدر (جبرائیل وحی ایله قلبنه نزول ایلدی) دیمکدر.
واما حدیث نبوینك بعضیسی جبریل واسطه سی اولمقسزین مقام شهودده
احسان اولونمشدر. نته کیم نجم سوره سنده (فاوحی الی عبده ما اوحی) بیورلمشدر (٤)
بو سوزلر بیکزه اشارتدر. وحیك بعضیسی ده جبریلك نزولی واسطه سیله اولمشدر
نته کیم حدیث شریفده (نفث روح الامین فی روعی) بیورلمشدر که روح الامین
قلبمه اوفوردی) دیمکدر.

(٤) الله تعالی قولنه وحی ایتدیکنی وحی ایتدی دیمکدر.

— کلام الهی ایله حدیث نبوی بیننده فرق —

فصل — کلام الهی ایله حدیث نبوی آره‌لرنده‌کی فرقه کلنجه؛ قرآنك
هم ظاهری وهم معناسی جبریل واسطه سیله وحیاً منزلدر. واما حدیث نبوی یه کلنجه؛
حدیث نبوینك معناسی (وحی الهی) نتیجه‌سیدر. حدیثك ظاهری یعنی الفاظ
وکلماتی کلام نبویدر. معناً حقدر لفظ پیغمبرندر. دیکر بر فرقه کلنجه
وحی قرآن اداده متکلم انجق الله تعالیدر ونبی ولیکن مبصر وجبانك
شهادتلریدر. نته کیم قل اوحی سوره سنده (قل اوحی الی) وکافرون سوره سنده
(قل یا ایها الکافرون) واخلاص سوره سنده (قل هو الله احد) ده
(قل) سوزی. بیورمش خطاب اول اوقوره باقیدر. وجناب حق قیامه سوره سنده
(فاذا قرأناه فاتبع قرآنه) یعنی (یا محمد! بز سکا قرآنی اوقودیغمزده
درحال اونك کبی اوقو) دیمکدر که بوراده هر نقدر وحی جبریل علیه السلام
واسطه سیله اولدیسه ده جناب حق اوقومغی کندینه اضافه ایلدی متکلم اولاً

ومتکلم ده مخاطبده

بنفسه الله تعالیدر. وثانیاً جبریل علیه السلام واسطه سیله پیغمبره خطابدر صلی الله علیهما.
وثالثاً؛ صورت نبی صلی الله علیه وسلم واسطه سیله بعض ناسه خطابیدر
وبونلرك جمله سنده متکلم وخطاب ایدیجی انجق الله تعالیدر. اما نبی علیه السلامك
قلبنه جبریل واسطه سیله نازل اولان حدیث بونك خلافندر. یعنی حدیث قدسی
بو صورتده رسول اکرم جبریل واسطه سیله نقل بیوررلر وجبریل ده الله تعالیدن
الهاماً حکایه بیوررلر. وحکایه؛ حکایه ایدیلن ایدنه مضاف اولور طوغریسی
محکی عنه مضاف اولمز. و(قرآن مجید) انبیانك، فرعونك؛ ابلیسلرك سوزلرینی
حکایه ایدر. وبو حکایه انجق الله تعالی یه اضافه ایدیلوب (الله تعالی بویله
بیوردی) دینیلور. دیکرلرینه اضافه ایدلمز.

فصل — (الهام) الله تعالینك خواص اولیاسی قلبلرینه غیب عالمندن
القا بیوردیغی ثابت بر علم صحیحدر. نته کیم الله تعالی سبا سوره سنده (قل ان
ربی یقذف بالحق علام الغیوب) بیورمشدرکه (دیکه ربم. هر سوزی پیغمبرینه
القا ایدر. او بوقوده غیبلری بیله ایی بیلیجی اولاندر) دیمکدر. وصوفیه خواطر الهامیه
(خاطر حقانی) دیرلر. (وحی ایله الهام) بیننده کی فرقه کلنجه (الهام) وحیه تابعدر یعنی
اولیانك الهاملرنده اولان صرجز انجق انبیا علیهم السلامه متابعتله حصوله کلیر.
(فراست) ه کلنجه بو (ربانی نورلر ایله منیبانه کورمکدر. و(فراست) ده بر علمدرکه
حق تعالینك علم غیبی سنده صورتلرك آثارینك انکشافی علمیدر. وبو فراست؛ خواص
مؤمنین بیننده مشترکدر. نته کیم حدیث شریفده (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله)
بیورلمشدر. یعنی (خواص مؤمنلرك فراستندن صاقینکز زیرا او؛ الله‌ك نوریله صورتلر
اثرلرینه باقار) دیمکدر.

فصل — حق سبحانه وتعالی یه ایمان واصل ایدن علم (کتاب الله وسنت رسول الله
صلی الله علیه وسلم) علمیدر. زیرا الله تعالی بنی وشانه کتاب کریم اولان
قرآنی انزال بیوردیکه آنده هر شیئك بیانی واردر. حق سبحانه وتعالی سوره سنده

(ونزلنا عليك الكتاب تبيانا لكل شيء وهدى وبشرى للمسلمين) بیورویکه
(دخی سکا کتابی، هر شیئی آشکار قیلوجی و مسلمانلره هُدی و بشری اولمق اوزره
ایندیردك) و دیگر انعام سوره سنده (ما فرطنا فی الکتاب من شیء) بیورویکه
(کتابده هیچ بر شیء اکسك براقمدق) و دیگر شوقدر وار که (بیان) ایکی قسمدر
بری (جلی و ظاهر) بیاندر. بو جلی و ظاهر بیانی قرآن (نص —) اولارق
آپ آچیق گوستر. برده قرآنده (خفی — گیزلی بیان) واردر که بونك معناسی
ضمناً در. بو خفی معنانك افاده سی نبی صلی الله علیه و سلمه براقیلمشدر. نته کیم
جناب حق   سوره سنده (ونزلنا علیك الذکر لتبین للناس ما نزل الیهم)
بیورولمشدر که (بز عظیم الشانك قرآنی سکا انزال ایلدك اونك ناسه منفعتی
عائد اولارق آنلره انزال اولنان حقایقی آنلره آپ آچیق آکلاتمك ایچوندر)
و دیگر شو حالده کیم که کتاب و سنتی کندنده برلشدیرورسه (خفی و جلی) بیانك
حقی و برهانی اولور. کیمکه علمی ایچی صحیح اولورسه اونك اعتقادیده توحیده
اینانده عمل صالحیده صحیح اولور. بونکچون (علم تحصیل ایتمك (فرضه)
قیلندی. نته کیم رسول الله صلی الله علیه و سلم (طلب العلم فریضة) بیوردی
یعنی (هر مسلمه علمی طلب فرضدر دیمکدر) و دیگر بونك ایچون (علم)
مرتبه سنه ایریشه نه طوغری یولی گوستره جك بر (شیخ کامل) بولمق لازمدر که
بو (شیخ کامل) اکا الله یولنی گوستره. نته کیم الله تعالی نحل سوره سنده
(فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون) بیورویکه (شو حالده اهل ذکره
اهل قرآنه صوریکز اگر سز بیلمزسکز) و دیگر و ینه توبه سوره سنده (یا ایها الذین
آمنوا اتقوا الله وکونوا مع الصادقین) بیوروی یعنی (ای ایمان ایدنلر!
اللهدن صاقنیکز و دخی صادق کیمسه لر ایله اولك) و دیگر اقتیه کیم اوننده
هستند و مستقل اولورسه و کندنده اولان علمی گوره بیلمزسه اوکیمسه کامل
مرشد اولمغه مستحق صایلماز. مستحق اولمزسه هیچ شبهه یوقدر که ابلیس لعینك
اغواسی آلتنده اکسك اولماز. بونك ایچون شیخی اولمیانك شیخی شیطاندر.

و دخی شو حالده (شیخ کامل) امثالی مجاهده و ریاضت، زهد، تقوی
یولنی و سائر مقامات طریقی گوستر. اگر جناب حق بو مریدك حقنده قلبنك پرده لرینی
آچیلمسنی تقدیر بیورمش ایسه اوکیمسه ده قلبی پرده لرینك آچیلمسی یولنده سعی و جهدینه
دوام ایدرك قلبنه پرده لری آچیلیر، محقق اوکیمسه بیلملیدر که جناب حق اکا (عفو و عنایت)
بیورور و آنی بیلدیکی شیلرده شك و ریب و تأویل باطل عوارضندن قورتارر و
پرده لی گیجه لره مشکل اولان معنالری اکا گوستر. اما جناب حق اکا (قلب پرده
لرینك آچیلمسی مقدر قیلمامش ایسه اوکیمسه نك ریاضت و مجاهده یولنه دوامی
کندی ایچون بر چوق فائده ل نتیجه ایدر. از جمله (کبری) کیدر. نفسی قیریلیر
وجودینك کثافتی لطافته و نفس کدرلری صفایه تحول ایدر. کندینه عبادت قولی
کلیر بده حقیقتکی حصوله کلیر. بو حقیقتك سایه سنده تهجده قالقار.

(شیخك کمالاتی کلیه) شیخ شریعت، طریقت، حقیقتی بیلملیدر. ولی اولورسه
اولسون هر بولنده شطحده یعنی صادر اولورسه فقط نفس اویرق کلامده
بحث ایتمکده و بر یا کلمه حرکتده بولونمه ایچون هر شخص بر علم لازمدر که بر
معلم مشغول لازمدر. زیرا قلبك ضیالری علم نوریله حاصل اولور جهل ایله
کورلك حصوله کلیر. بونك ایچون جناب حق اسری سوره سنده (و من کان فی
هذه اعمی فهو فی الآخرة اعمی و اضل سبیلا) بیورویکه یعنی (کیم که بو دنیاده
جهالتده حصوله کلن کورلك ایچنده یاشارسه اوکیمسه آخرتده ده و فضل حرکت
ایده جکی شاشیرمه بر اعمی کیمسه اولور) و دیگر

فصل — صوفیه حضراتی (علم) طلبنی عملدن افضل قیلدیلر. زیرا عملك
علمه توقف ایدرلر. زیرا جاهل کیمسه الله قربته یاراشمیان شیلری تقرب الی الله
وسیله عد ایدر. نته کیم اهل بدعتك افعال قبیحه لری بو یولدهدر. فلانکه بونلر
صفا اللدینی ترسه ایدرلر. بو بوغیه و صیر طالسه طالمارلر و بوکا مماثل جاهل
و مبتدع صویاندن سوزلرینه صادر و قلی بر معنا سلسکی حکمی حصول
کلمه بدعت یاپارلر. والله تعالی نك قبول ایتدیکی علم صواب و خالص علمدر.

(صواب علم) ایسه (شریعت مطهره) یه موافق اولان علملردر (خالص علم) ایسه
آنکله (رضاء الله ووجه الله طلب اولنان علملردر) نته کیم جناب حق بینه سوره سنده
(وما امروا الا لیعبدوا الله مخلصین له الدین) بیورمشدر که (حالبوکه اونلر موحد
اولارق دینی یالکز الله‌ه تخصیص ایدرك عبادت ایتمك، نمازی دوسدوغری
قیلمق و زکاتی ادا ایلمکدن باشقه برشی ایله امر اولنمامشلردی) دیمکدر.
بر فصل (عبادت) دن صاحبلری ایچون الله وپیغمبر طرفندن امر اولنان وجه
اوزره اوطلبدر. بو باب علمش بیلمز. گورمزمیسك اجابت ده حکمه عبادتك
افضل واظهر اولانی (نمازدر) حالبوکه جناب حق بو نمازی (کراهت) وقتلرنده
نهی بیورمشدر. انك ایچون (عبادت) ایدن برکیمسه‌نك بونی بیلمسی لازمدر.
بوجهتدن رسول الله صلی الله علیه وسلم (طلب العلم فریضة علی کل مسلم)
بیورمشدر یعنی (علم طلب هر مسلم اوزرینه بر فریضه در) دیمکدر. وطلبی
فرض قلنان علم، اوعلمدرکه اوعلم، سایه سنده او کیمسه‌نك ایمانی،
اعتقادی، توحیدی، عملی صحیح اولور وانك جهلنك خاورایه وجهی علم،
ظاهراً وباطناً علملردر (اعمال قلب کبی زیرا مکلفك اوزرنده نه حال کلیرسه
اوحالده الله تعالی‌نك بر امری ویره نهیی واردر بونلر ایچون بونلری
بیلمك هر مکلفه لازمدرکه اوامره امتثال ایتسون والله‌ك نهیلرندن قاچینسون
وصوفیه کرام الله‌ك برابرلق هرشیئه ناسك اك شفقتلیسیدر زیرا صوفیه،
ناسی، عیال الله بیلیرلر والله‌ك اك سوکیلی قولی ده الله‌ك عیالنه اشفق
اولاندر ایشته بوندن بیلندیکه (هرخیرك مناسی) الله‌ك امرینه تعظیم و
الله‌ك خلقنه شفقتدر. صوفیه ده بری وعیشه که پیغمبر صلی الله علیه وسلمده
اولدیغی کبی برکیمسه صنع الهی‌یه باقنجه صفتده صانعی گورورسه اویله برذات علی قدر
بوقدر خلقك مؤمنی، کافرینه، اطاعت ایدنی عاصی اولانه صوك درجه
شفقتلی اولور مخلوقی سوو خالقنده اوقدر. اونك ایچون رسول الله
صلی الله علیه وسلم (اللهم اهد قومی فانهم لایعلمون) دیه دعا بیورمشدرکه
الهی! قومه هدایت زیرا اونلر جاهلدرلر) دیمکدر. وصوفیه بالاتفاق دیرلرکه

(کتاب المهندة جناب حقك قوللرینه فرض ایلدیکی شیلر ورسول الله صلی الله علیه وسلمك
امتنه واجب قیلدیغی شیلر بلوغ یاشنه ایرن عقل صاحبلرینه فرض وواجب وحتم
لازمدر. انده کری دونمك آرقه چویرمك جائز اولماز. صدیق اولسون ولی
اولسون عارف اولسون بوخصوصده تفریط محکمه وکلدر. ولوکه بوذوات عالی
مراتب عالیه‌نك صوك درجه‌سنه ویرجانك اك یوکسك ایرجه بولنسونلر
واشرف مقاماته واله بوکسك منازله ارتقا ایتسونلر دیو قول ایچونده (کندنده
الله‌ك منع ایتدیکی شیئك اباحه‌سی والله‌ك حلال قیلدیغی برشیئك حرام قیلنمسی
کبی آداب شریعتك هیچ برکیمسه‌دن قالدیغی یوقدر. عذری علتش فرضك
ساقط اولدیغنده یوقدر. عذر وعلت کلنجه؛ فرقلر کندیجی عذر وعلتی بیلیکی
شیئ دکلدر بلکه بوقوه مؤتضاك عذر وعلت صایدقلری شیلردر واحکام شرعیه ده
کوستریلان عذر وعلتلردر اما اهل زیغ وضلال قولاً وفعلاً هرشیئی مباح
صایانلر کبی‌لر بونك خلافنه وارکه بیرند (قول، الله واصل اولنجه اوسته تکالیف
ساقط اولور دیرلر وبوسوزلری علتلندیرویب دیرلرکه (تکلیف) دن مقصد
الله‌ه (قرب ووصول) در مطلوب حاصل اولنجه وسیله‌یه حاجت یوقدر دیرلر
بوسوز ایسه محض کفردر والله‌ك دیننده (زندقه والحاد) در زیرا بالضروره
معلومدرکه ناسك الله‌ه اك یقینی الله‌ك اولیاسی ورسوللریدر وانلرده
بالاجماع (تکلیف) قالقمامشدر بوتکالیفلر بونلر رتبه عالیه‌یه ایرشدکدن بویوکله
اولنجه اونلرك دوننده اولان کیمسه‌لر قوللقده‌ها اولورلر بلکه (حقه قربیت)
زیاده‌لشدکجه (آداب شریعت) ایله مطالبه ونزکنده معاتبه شرف کسب ایدر.
وبومسئله هرشیده کوروله کلمکدهدر. مثلا ملوکه یقین اولان برکیمسه ملوکدن
اوزاقده قالمشده بکذه هزار ملوکه یقین اولانك بر قصوری اولونجه درحال مؤاخذه
اولنورلر ویادشاهه قریب کیمسه‌لر پادشاهه بعید کیمسه‌لردن زیاده اوکه
رعایتی لازم کلیر نته کیم توبه سوره سنده (عفا الله عنك لم اذنت لهم) بیورلمشدر
(الله سنی عفو ایتسون، فقط رخصت سویلدیکی بلیك اولمادن، یالوکیدی

بیلمه ده اول اونلره خبر اوقه ویرولدی) دیمکدر. تحریم سوره سنده ده (یا ایها النبی
لم تحرم ما احل الله لک) وامثالی آیتلر رسول اللهه منتند امر ونهیلر علی الدوام
اولدیغنه دلیل وظاهردر. آیتک معناسی (ای پیغمبر! زوجه لرینک خوشنودلغنی
آرایه رق اللهک سکا حلال ایتدیکی شیلری کندیکه نیچون حرام ایدیورسک) دیمکدر
ایشته عندالله جلالت قدریله رسول الله صلی الله علیه وسلم بیله اولنجه وامثالیکی
هرکسده مرتبت اولمینجه وامر ونهی ایله تعبد اکا لازم اولنجه دیگر کیمسه لرک (الحلاوة
عبادتک اسقاطی دعواسی نصل صحیح اولور. کیم که بوکا ادعا ایدرسه کندیلک و
اصلینده اولدیغنه زنجیره بولنورسه اوف اوکیمسه واصلیندر لکن نار جهنمه واصلیندر
جهنم ارتدیلندر عزیز عقابک فرتنه دکل. امام غزالی رضی الله تعالی ویرکه:
اکر معتبر برکیمسه نک اغزندن ظاهرده معناسی بو صابیقلره ویدکلرینی ابهام
ایدر برسوز چیقارسه انک معناسی شودر ویا بر سوال صورمه سنا ویلنجده کندیسی
یاپوب دیمشدرکه: انلرده ما الفائده شیئ تکالیفده اولامه کلفتک فالعبید رفض
تکلیفک فالقصی دکلدر دیمشدرکه بونک معناسی بوبلکه لر عبادتی تلذذ
ایدرلر عبادتده کلفت ومشقت طویمزلر دیمکدر. دوکا صلی الله علیه وسلمک
(وجعلت قرة عینی فی الصلاة) حدیث شریفیله (ارحنا یا بلال) وامثالی
حدیث شریفلر دلالت ایدرلر. معنالری (کوزیمک نوری نمازده قیلندی نماز
کوزیمک نوری‌یدر) و (یا بلال! اذان اوقوده روحمزی تخلیه کتیر) دیمکدر.
اما فرضک سقوطی محکمه اولماز بلکه بیزی بک هانی وزنده اعلا ومقام
اشرف اولادن هرکسک اجتهادی و عبودیتده سعی متزیدی اولور وعلی ده
بک خالص اولور وخوف وخوفی ده بک چوق اولور. بیلکه (اداب شریف
فوق مقام عبودیته ارتباطی ایچونه قولده اولادن اللهک حقیدر و(عبودیت
فوق حظوظی دکلدرکه قول عبادتدن مستغنی اولسون. قول عبادتی
ترک ایدرسه منتهی عبودیتدن دوشمه اولور شوحالده (سقوط تکلیف)
ادعاسی اللهک بارگاهندن اوزاقده واللهک قپوسنده قوغلمه کبی در اولور.

108

منفعت تأدیه یی الده ایتدکده صکره اوغرالده قاچیر مقدر الله صیقنیر.

فصل — صوفیه حضراتی اتفاق ایتدیلرکه افعال انسانیه کرک خیر اولسون کرک
شر اولسون (سعادت وشقاوت) سببی دکلدر. زیرا (سعادت وشقاوت) ازلده
(مشیئت الهیه) باغلیدر. اعمال؛ بالکز عبودیتک شعاریدر وسابقه ازلیه تابعیدر
وازلده کی حاله تابعدر وسابقه ازلیه نک معلوللریدر. اعمال؛ سعادت وشقاوتک
علت وسببی دکللردر. واعمالک سوسلندن تقدیر سابقک معلوللریدر وتقدیر
سابقک اماره وعلامتلریدر. اعمال حسنه ده عادی فالحمد ده تقدیر سابقک
معلوللریدر واکا اماره در. دیو فقط بیرلر صوفیه حضراتی اتفاق ایتدیلرکه الله تعالی
اعمال صالحه یه ثواب ویرر وکوتو عمللر صاحبنه عقاب ایده بولنور زیرا جنابحق
اعمال صالحه اصحابنه مکافات ایله وعدده بولنمشدر. واعمال سیئه اصحابنی عقاب
ایله قورقوتمشدر. بناء علیه جنابحق وعدینی یرینه کتیرر ووعیدینی ده اجرا ایدر. زیرا
الله تعالی قولنده صادقدر وخبرینده طوغریدر. اکر دینیلرسه که اعمالک سعادت
وشقاوتده تأثیری اولمزسه ثواب احسان اللهک فضلی وعقاب ده اللهک
عدلی اولنجه بونده صکره یاپیلاجق شی ایچه اللهک ازلده کی قضاسنه باغلی و
اعتماد ایتمکدر. بیتی الدم برشی کلمز بوکا جوابا دیرزکه (اعمالی اجرا ایتمک یالکز
اللهک امرینه امتثال ایچوندر. نته کیم (افندمز صلی الله علیه وسلم) (اعملوا فکل
فقط روحا جهدیه کرها کتیری اجوده برادرایه ایسه مناسب عمده بولنور
میسر لما خلق له) بویورمشلردرکه ای مؤمنلر عبادتی ایشلیکز زیرا هرکسه ویکدر. علامت الهیه
قارشو وانما المنخ ذلت وحقارت موقعنده اولادن قول هرحالده وخصوصده
امر ونهی حقنده اولادن الله ذوالجلالک خطابنه توجه ایتمک کفایت ایدر
امر ونهی اتفاده صکره مشاهده باشلر. نته کیم حدیث شریفده (من عمل بما
علم ورثه الله علم ما لم یعلم) بویورلمشدرکه (کیم که بیلدیکی برامرالهی دینوی
ایله عمل ایدرسه جنابحق ده عنایت اوقولک انه بیلدیکی علملری برافیر) دیمکدر.
یحیی بن معاذ (سنک اوج قلبه عائد اوا ایلیه بر حقک طورکه سنک
قلبنه اصلا نور معرفت ایرشمز) دیمشدر. ایشته نجیانک بوسوزنده ولوکم

اوزرنده حقوق شرعیه عائده اولا ایدی‌ده بر قصور بولنسوم بو قصور ایله
معرفت بالله ادعاسنده بولنام. کیجه‌نك ادعاً معرفتك ابطالنه اشارت
واردر. بونك وجهنه کلینجه: اگرسك ابیه کورملك، تقبیلك ایچك جگری محالدر
اجلال الهییه احلال ایدر. او مقام عظیمی حزل ایچك شایانی کوسترر بو
حال ایسه معرفته منافی اولدم (جهل) اماره‌لرندندر. و (جنید) رحمه الله ده
دیمشدرکه (الله تعالی قوللرینه دنیاده ایتدیکی معامله‌یی آخرتده ده ایدر. الله
آنلری عزت و حرصله دنیایه چیقاردی و آنلری هر حالقده ایسه کندی‌یه ایچون
امر و نهیده بولندی و فضل الهیسی ایله آنلره مکافات وعدنده ده بولندی و کلام
کرمنده ایچون چوقده اکراملرده ده بولندی. یعنی خاتم سابقه تابعدر ایشته ٢
الله تعالی دنیاده ده بیله بویله معاملهٔ عظیم‌ده بولندیغی کبی آخرتده ده آنلره
انواع عنایتلرده بولنور. شعر

لقد احسن الله فیما مضی   کذلك یحسن فیما بقی

یعنی (الله تعالی کچمشده قوللرینه احسانده بولندیغی محققدر. بوندن صکره ده
البته اویله‌ده بولنه‌جقدر) دیمکدر. الله تعالی قوللرندن غناسی ایله منتبهٔ حق
دائما مفتقر و محتاج قوللرینی تکرماً اظهار ایلدی و صبانه کیزدی. و آنلری
براوده حاوی معنوی بر قلبی ویردی و آنلری قربنه لایق عملارده بولندیردی
بوده اکرام الهینك براثری ایدی. و آنلره اوامر و نواهی ایله تکلیفی امر ایلدی.
بوده آنلرك استفادهٔ عظیمه آلده ایتجرای ایچون ایدی. و جناب حقك بونلر
ایولکنده بر استفاده‌سی یوغیدی بوده مرحمت صول درجه‌سیدر. و آنلره
جنتی و گوزل خیرلری وعد ایتدی و قوللر عملری بو نعمتلره استحقاقلری یوق
ایکن بو الهی عطیلر محضاً فضل الهیدر. بونده شبهه اولارق آنلره وعد
بیوردی و یعنی بر زیاده لکلاده آنلره احسانده بولنور و آنلری جنتده رضوانی
ورضای کبراسی حلال قیلار. قوللر جنتده بو نعمتده نائل اولدقده حکمه
آرتق آنلره ابداً غضب ایتمم (و رضوان من الله اکبر) بیورمشدر.
بوده تکرمده ابتداده بونلره کرمی عنایت بیوردیغی کبی صوکنده تکرمیله خواتیمد

109

ختم ایدر. ایشته اللهك بر و احسانه قدیمی کورنلره اللهك امری قولای کلیر.
ایشته عارفك نظری بویولده‌در. زیرا (عارف) سوابق ازلیه‌یه باقار (زاهد)
ایسه لواحقه باقار. و (زاهد) عاجل اولدم و دنیا لذتنی ترك ایدوب صکره‌ده
کلاجك اولدم آخرت سعادتنه نائل اولمق ایستر. بو کوروشه فرقلرنده (عارف)ك
کوروشی اولی و اعلادر. چونکه اللهك امرینی طوتمغه مداوم اولور اوکی بیلدیکدن
اللهك وعدینی آکلار و اللهك وعد ایتدیکی شیئه‌ده نائل اولور. شوقدر وارکه
کندیسنه وعد اولنمسه اولدم جنته کیرمك ایچون اللهك امرینی دوام اوزره طوتوب
امرلیه عملده بولنمغه برخشنلقدر، قوللقده نقصانلقدر. کمال عبودیت ایسه
اللهك امرینی طوتمغه و اکا قوللقده بولنمغه یوجنبك بر قوللغه استحقاقی اولدیغی
ایچون باقیجقدر (عبودیت) دینیلورده بودر. شبلیده بر دعا ایشتدی اوده
بو دعا ایدی سویلیدی (الهی! جنت و جهنمی غیبك کوشه‌لرنده صاقلاکه واسطه‌سز
غرضسز عبادت اولنسك). سهل ابن عبدالله ده دیدی که (بر کیمسه کوز آچوب
قاپایاجق بر قدر اوقدر آز بر مدت ظرفنده بیله اللهه کوزینی قاپایاسه اوکیمسه
حیاتنی اللهه بول بولاجقدر یعنی بر کیمسه بر لحظه اللهك غیری‌یه باقارسه هیچ شبهه یوق
اوکیمسه الله نظره کوزینی قپاسن) دیمکدر. و بوایسه بویولده بر ایشتدر. ادیانه
خصوص ایچوندر. ایشته برآن حضوره کوزینی آیرامه بوده اولویسه هدایتنه دور
اولورسه مدت حیاتنده الله نظر ایتمیانك الله ده بجیه‌نك حالی‌یه اولور.
بیلکه الله تعالی‌ده کوز یومق ضعف و علالتك دلیلیدر. و حق ازلی
الی الابد کندنده ضعف و علالتك ذره‌سی بولنامیه‌جغی (محب) دعواسنده
کاذبدر. شو حالده (محب) بر صورتکه ایچیکه حارته آرتیرر و بکا صورلر
ایسه صوصلغی کبیدر. انجق (محب) شایان محبتك شدتی و اشتیاقی
صوصلغی آرتیرر. زیرا (محب صادق) سوکیلیسنی کوردکه اوجاقده صدری
اولور و عدم رؤیت و مشاهده‌ده سآمت و ملالتی ایجاب ایتمز. زیرا
(محب صادق) بر دفعه سوکیلیسنی کوزلکه طاوینی طاقتسز آرتقد اونك
ذهنی سوکیلیسندن بشقه بر شئ صیغمز

فصل — عالم ربانینك علمی، وجدانه خبر ویرمکدر، و عرفانه اشارت
ایتمکدر. و ابوبکر الصدیق رضی الله عنهك صدرینه تجلی اولنان سرك میراثیدر
و بوده صفا حالنده بولنانلرك قلبلرنده مواهب ربانیه و لطائف روحانیه و
اخلاص سرلریدر. و بونلرك کوکسنك نورلری بونلره صاحب و نافذ اولارق
کیجه‌نك نفسنده نوط سبب حصوله کلیر. و بوده (احوال) علمیدر. و حاللر
عمللرك میراثیدر. حاللرده وراثت، انجق صحیح اعمال ایله اولور. و عمللر
درد کوده اوطی ایسه عملده منقلب علملری بیلمکله اولور. و بوده صلات،
اوروج و سائر بالجمله فرضلره عائد احکام شرعیه علملریدر. و قول ایلك
لازم اولانده علم، محکم اولدیغی قدر طبعنك قاورایه بیلدیکی قدر و اکلایه بیلدیکی
قوتنه کوره بو علملری علم توحیدده صکره الده ایتملیدر. بو علملرده کتاب
و سنت و سلف صالحینك طریقی او زره اهل سنت والجماعتنك صحت بقیه
حاصل ایتدکلری مقداری و حدودی کچه ملیدر. الله تعالی بولنده سالکك محتاج
اولدیغی علم ایکیدر (بری) معامله علمی (دیکری) مکاشفه علمیدر (مکاشفه
علمی علوم باطنه‌در. بوده علملرك اك صوکیدر. صوفیه حضراتندن بریسی، بو
علمده نصیبی اولمیانك سوء خاتمه‌سندن قورقارم دیمشدر. بونده کی
نصیبك ادناسی بو علمی تصدیق و بو علمی اهلنه برافقدر. یعنی بنده بو علم
یوقدر ایسه، بو یوزنده بونك اهلی واردر دیوب بو علمی انکار ایتمکدر
و بیلدیکی کنده‌ده (بدعت و کبر) خصلتلری اولانه بو علمده هیچ بر شی
آچیلماز. و (علم مکاشفه) قلبك تطهیر و تصفیه‌سنده و حجابلرك زوالنده
دیه دوارك قالدیرلمسنده صکره حصوله کلیر (تزکیه نفس) ده صکره قلبده
ظاهر اولان (نور) دن عبارتدر. و بو نورك قلبده ظهوری اثناسنده
بر طاقم علوم منکشف اولور. و بو انکشاف سایه‌سنده الله تعالینك اسماسی
و صفاتی و افعالی و دنیا و آخرت بر اتحتنده کی حکمت وقوف حاصل اولور. و بو
نور سایه‌سنده (لقاء الله) ك معناسی و اللهك وجه کریمنه نظر و اللهه قرب
معناسی و جوار اللهه نزولك معناسی و اللهه حجاب اولان مرآت قلبده کی کیر
و پاسلرك ازاله سیله مرآت قلبك جلالنمسی و تمیز اولمسی و اللهك اسما

115

و صفاتی و افعالی منقلب شیلرك بیلمنی حصوله کلیر. و مرآت قلبك تصفیه و تطهیری
ایسه شهوتلرده ال چکمك و انبیایه اوییمقله اولور. و قلب آینه‌سنك انجلاسی
و حجابه حق بوز چویرمسی نه قدر اولورسه نور ده او قدر چوغالیب حقایقه
اسراری میدانه چیقارر. بوکا یول ایسه انجق (ریاضت و مجاهده) ایلدر و
نفسده، قلبده، روحده ظلمت و کدورت کیدنجه مکاشفه، محاضره، مشاهده
نورلری میدانه چیقار. شو حالده (محاضره) ده تجلیه (تجلی ذات) قلب کوزیله ۲۰
کورمکدر. شهوددر. (مشاهده) روحك حالیدر (مکاشفه) سرك حالیدر
(محاضره) قلبك حالیدر (مکاشفه ایله مشاهده) ده معاینه ارانسده کی فرق کلنجه:
(مکاشفه) (مشاهده و معاینه) ك دوننده‌در. زیرا (مکاشفه) کشف حجابدن
عبارتدر. چوق دفعه حجاب آچیلور. اما مشاهده و معاینه حصل اولماز. —
(مشاهده و معاینه) یه کلنجه: بونلر (مکاشفه) سز اصلا اولماز. شو حالده (کشف
مشاهده و معاینه‌یه وسیله‌در. و (معاینه) ایسه (مشاهده) دن اعلادر (مشاهده
مکاشفه‌ده دها بیوکدر. شو حالده (مکاشفه) (طریقت ایله حقیقت) ارانسده‌در
(مشاهده) حقیقت عالمنده‌در. یعنی (فنا) عالمنده‌در. (معاینه) ایسه (فنا فی الفنا)
عالمنده‌در. بوده (بقا بالله) عالمیدر. و بو نوع، (اشارت) علملریدر. و بو
بالکز (صوفیه) یه منحصردر. بوده صوفیه‌نك سائر علملری کبی تحصیله صکره
اولور. بوکا (اشارت) علمی دینلمسی سببنه کلنجه: زیرا (مشاهدات قلوب و مکاشفات اسرار)
بحثنده محفوظدر که بونلری عباره ایله اکلاتمق ممکن اولماز. بناءً بو (اشارت) علمی
منازلده مواجیده ذائقه بیلنیر. و بونی انجق بو احوالی ایروب ذوق ایدن بیلیر و
بونلره طانتیانده هر متعقد بیلمز. و بو علم، خواص صوفیه‌یه منکشف اولور
صکره هر مقامك بر ابتداسی و نهایتی واردر. و آرالرنده متفاوت احوال واردر.
و بونك اللهه (خوف) مقامنده مثالی اولور. کناهك کوچوکی، بیوکی ترك
ایله باشلار. بوده اللهك عذابنده قورقمق بو یوزندن اولور. بونده ترقی حاصل اولنجه
مکروهاتی ترکه باشلار. صکره شبهه‌لی شیلری ترك ایدر. صکره حلالك کثیرته
صورنده فولا یعنی ترك ایدر. نهایتنده اللهده کندینی مشغول قیلان شیلری ترك
ایدر. صکره عذابده قورقوب بر قورب اللهده کسیلمك بیم وحفرتنده اوزاق

قالمه‌یجق قورقوسی توجه ایدر وهر مقام ایچون بر علم واردر وبوکا اعضا آقسامنده
المهوره کلمه علامه ودلیل اولور مثلا بونلر (اغلامق، خشوع، ندامت) کبی شیلردر
وهر حاله مخصوص اشارتلره واردر زیرا حالک اسراری مشاهده‌ده قسملری ایدر
وبویله بر آدمک سرّی جلال الهیه مشاهده ایدرسه اونک حالی (هیبت) اولور
ودیگرکه جمال اللهی مشاهده ایدرسه اونک حالی (انس) اولور وهر مقامده
اثبات ونفی واردر دیگر مقامده هر نفی اولنان شی انک مقابلنده منفی اولمز
وهر اثبات اولنان شی مادوننده اثبات اولنماز بونلره مثال کتیره‌لم. بر مقامده
نفی اولنان بر شیئک انک ماقبلنده غیر منفی اولدیغنه مثال نبی صلی الله علیه وسلمک
قولنده واردر اولده (لا ایمان لمن لا امانة له) حدیث شریفیدر. یعنی (کندنده
امانتی محافظه خصلتی بولنمیان کیمسه‌ده ایمان یوقدر) دیمکدر. بو حدیث شریفده
(منفی) اولان (ایمان امانت) در (ایمان عقد) دکلدر (ایمان امانت)
او کیمسه‌نک مقامیدرکه (ناسی انک حیاتنده امین اولورلر) و (ایمان امانت)
(ایمان تصدیق) دن صکره‌در (ایمان عقد) ایسه رسول الله دنیا عالمنه
کلدکدن صکره اونک سایه‌سنده بیلدیکی هر شیئی تصدیقله اصلیدر شو حالده
فائده (ایمان امانت) ک بولنمسیله برابر اونده (ایمان عقد) بولنور.
(امانت) بحثنه کلنجه؛ بعضاً (امانت) اللهک امانتی اولور بعضاً قوللرک
امانتی اولور (امانة الله) ه کلنجه (اعضا وحواسی افنا ودیگر محاسن اللهک
سائر قوللرینه انعام ایتدیکی شیلر) اللهده افنائه بر امانتدر. خلق
کندنده اولان اللهک بو امانتلرینی اللهک امری خلافنده قوللانیر هیچ شبهه
یوقدرکه (اللهک امانتنه خیانت ایتمش اولور و آنده (ایمان امانت) بولنه‌لوم
وبو یازیلره مخاطب اولان کیمسه‌لر بو ایمانلکی (مقام امانت) ه نائل اولدقلری
وقت اکلارلر. یاخود (امانت مقامنک فوقنه یوکسلدکلرنده اکلارلر
وصلی الله علیه وسلم امتنک احوالنه واقف اولدیغنده (امانت) مقامی
داخلنده بولنان یاخود او مقامده ترقی ایدن کیمسه‌لرک ایمانه خاصک نفیی
انلرده قصیع بیوروری اما بو حدیث شریفلرنده مراد نه اولدیغنی بیانه یوقدر حدیثلر

زیرا (اهل امانت) بیانه حاجت قالمیه‌رق بو حدیث شریفده مراد نه اولدیغنی
اکلارلر اما بونلره کی احادیث شریفه حقنده یاپیلان بر توجیهی ایشیتنلر او توجیه
صاحبنک احوالنه علمی او ادراکی تقواسنه مطلع اولمدقلرنده او توجیه وتأویلی
کندی فهم وادراکنه کوره حرکت ایدرک قائلک قصد ایتدیکی اثباته اثبات ایتدیکی
نفی ایدرک قائلک خطایه دوشدیکنه واهل بدعت اولدیغنه حکم ایدرلر حتی ودفعه
تکفیره قالقارلر بونلک ایچون مخاطبلرنده سوز سویلیه‌نده دکلدر بونده کلامک
اصلنه مراعات لازمدر سوزی سویلیه‌نده مراد غرضنی افاده ایدن مبهم
وابهاملی صورتده سوز سویلملیدر. فقط سامعک حالی هر سوزی اکلامغه
قابلیتی اولورسه مبهم وابهاملی سوزلر ایرادی اکا ضرر ویرر سوزی ودکلدیرن
کلنجه سوزی ایشیدیر ایشیتنک اکلایشنه کوره یوزیه ور حال سوزی رد
ایتملیدر وسویلیینه خطا اسناد ایتملیدر نته‌کیم بونی سوره‌سنده اولان
(بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمه) آیتی مظهر کیمسه‌لرده اولمامالیدر آیتک معناسی
(بیلکیلرینک احاطه‌سنده خارج حقایقی تکذیب ایتدیلر) دیمکدر ایسه بویله
اولنجه طائفه صوفیه حضراتی آره‌لرنده‌کی علملرنده کندیلرینه مخصوص الفاظ اصطلاح
وشفره‌یه صوفیه‌لر وانفکا رمزده بولنمیلر صوفیه‌ده اولانلر بو اصطلاحی بیلوب
اکلاوری صوفی مقامنه ایرمیه‌ن کیمسه‌لرده بونلره رمزلری کیزلی قالدی. شو
حالده صوفیه‌ده ماعدا صادر اولان کلامک معناسنی بیلمه‌ینه انلره سوء
ظنده بولنمغه لایق دکلدر خصوصیله انلرک قرائنه احوالنه خیر وصلاح ودلالت
ایتدیکنه انلره سوء ظنه فکرنده کچملیدر بلکه حضوری قائل دکل کندینه نسبت
ایتملیدر. بن اکلایه‌میورم قصور بنده‌در دیملیدر متکلمینده‌جی ابو العباسی
بن عطایه (ای متصوفه سزده نه اولدیکه سوزیکزی دیکه‌لینلر اکلایه‌جقلری
بر صورتده بر طاقم لفظلر میدانه چیقاردیکز دیکه‌لینلر سوزیکزی اکلایه‌میورلر
حز لساندن معتاددن خارجه چیقدیکز بو بیله یاپمکز سوزلریکزی خلقه سولی
کوسترمک ایچون میدر؟ یوقسه مذهبکزده قصورلر وارده اونی اورتمک ایچونمیدر)
دیدی اوده جواباً (خیر بونلر هیچ بری خاطریمیزده بیله کچمه‌دی یالکز بو سوزلر

برچوق قیدات شیلر اولدقلرندن برده بشقه‌لرینه بو حیاتده بحثه حاجت
علمده ایچه سوزلر دیه قیصقانمقده ده ایشی بویولده دوکدل) دیمشدر
و بیلکه اسراری کیزلمک و اسراری اغیاردن قورومق و اسراری مقربین
و ابرار کبی اهل خصوصده بشقه‌سنه آکلاتمق ایچونده بویله اصطلاحلر یاپیلمقده
و بونلرده کتاب و سنته موافق اولمرق یاپیلمقده زیرا سوره اوللرنده حروف
مقطعه و بونلرک غیری سوره‌لرده و خبرلرده اولاده متشابهات واردر) دیمشدر

فصل — واما (معاملات علمی) مؤمنلرک جمیع احوالده ظاهرلرینه و باطنلرینه
عائد اولدیغندن تحصیلی مهمانندر نته‌کیم الله تعالی بونکله رسولی علیه الصلاة
والسلام (سنت شریفه) و (صراط مستقیم) اوزره امر بیورمشدر. و ایشته
بو علم، سالکلری حقیقته ایصال ایدن بر علمدر بونک ایچون صوفیه حضراتی
(علم وراثت) دیدیلر حظ و نصیب آلدیلر و آنکله عمل ایتدیلر و اولاه وراثت
اولارق اونکله عمل افاده ایلدی و اوده آنجق دینده فقهدر. حسن بصری
(فقهاء) بویله سویلدی) دینلدکده اوده (سن عمرکده بر فقیه گوردکمی!
(فقیه) دیمک (دنیاده زاهد آخرت حیاتنی طلب ایدندر) و بیری شو حالده دینی
بابنده (فقیه) اولمق، مراتبک اکمل و اعلاسیدر و بوده دنیاده زاهد
یاشایان عالملک علمیدر و علمیله انذار ایدنلر ایرده متقی برکیمسه‌نک علمیدر
نته‌کیم الله تعالی سوره‌سنده (فلولا نفر من کل فرقة منهم طائفة لیتفقهوا
فی الدین ولینذروا قومهم اذا رجعوا الیهم) بیورمشدر.
و خبرده (ان العالم الذی یعلم الناس الخیر یدعی عظیما فی ملکوت السماء)
بیورلمشدر یعنی (ناسه علم اوکرندن عالم، ملکوت سماده اوصاف عظیمه
ایله یاد اولنور) دیمکدر. شو حالده قول ایله لازم اولاده (حلال و حرامی)
بیلمکله خصوصنده (شریعت) علمنی طلبدر و احکام مرتبه‌سنده (احکام)
علمنی صاغلام اوکرنملیدر زیرا (عملک صحیح اولمسی) (احکام) علمنی بیلمکه
توقف ایدر. و بناء علیه (صوفی) ایکی حالی بشر ایدنده در بر حالی بشری
بیلدیکی بو علمی بیلمکله چالیشملیدر. ایکنجیسی بو علم ایله ایدلدکدن صکره
مقتضاسیله عمله چالیشمقدر. و (احکام) علمنک توتلمسی طوامی اللهک منته

صفاتنه، افعالنه و بونلرک غیری ثبوتاتنه متعلق علم توحیدی اقتضا ایدن صاغلام علمدر بر صوکره
احکام علمنی طلب ایتمکله اولملیدر زیرا (کوکلر) دال بوداقلردن اولدر بونک ایچون
نبی صلی الله علیه وسلم (معاذ بن جبل حضرتنه مأمور بیوردقلری زمانده
(سن چندده اهل کتابدن بر جماعته قارشولاشه‌جقسک انلره ملاقی اولدیغنده
اشبو انلری (لا اله الا الله) کلمهٔ شهادتنه دعوت ایت اکر انلر سکا بو
خصوصده اجابتده بولنورلرسه انلره جناب حقک کیجه و کوندوزده بش وقت
نماز فرض بیوردیغنی تعلیم ایت) بیورمشلردر.

فصل — بو علمک الذینیدر (کتاب و سنت و سلف صالح)ک اجماعیدر
و مسائله (علم کلام) ایله توغل لازم دکلدر بلکه اکا (علم توحید و معرفتده
(کتاب و سنت و اجماع)ک دلیللری کفایت ایدر بونده ایلریسی اولورسه
خاطرینه و کوکلنه عائد شبهه‌لری نفیه یارایجق حقیقتلری تحریده بولنورسه
بوده اولور بو ذکر اولنان مقداری اوکرنمیوب اوطورمق جائز دکلدر اما کثیرینه
(تشغیلک) سبب ایدن برچوقده کیجه‌لر علم توحید طلبنده زیاده علم طلبی منع ایدیورلر
بولونمق دکلدر اما طالب استعداد اوسه فهم اولوبده بو قدر علمه دالمغه لیاقتی
اولمزسه بو یولده بر آدم علم سود اولنورسه اونک بیلمدیکی شی یاپدیغندن
بیله چوق اولور. بیلکه (مشبهه) دنیلن شی بعضا مناظره و مباحثه اجرا
ایدلمکزین خاطره کلیر و بعضا مناظره طرفندن اشاعه شکل دوشوریلور
کیم که عقائد متعلق قاعده‌لری کتاب و سنت و اجماع اهلک اقتضاسنه گوره
اساسلنمزلرسه بونده صکره‌ده بر خاطر شیطانی کثیره وسوسه ویروب
بو عقائد قاعده‌لرینی تشویش اوغرادیرسه او کیمسه درحال بو شبهه‌لردن
سیلکنوب (کتاب و سنت و اجماع) ده اولاده بیلدیکی صاریلوب بر مناظره‌ده
بو خصوصده اونک بیلمدیکی بر قیچوب آخر یولده چیقارمق ایچون جدال قالقارسه
او کیمسه لازمه اولاده بو جدالده قاچوب اوزاقلاشمق و آنده تبری ایتمکدر
و کتاب الله و اللهک رسولنک سنتی و اجماع امتنه گوزلجه صاریلملیدر.
بویله یاپارسه محکم بر نجات صاپینی یاقالامش اولور و صالحلکده نجات
بابنده بو قدری ان شاء الله کفایت ایدر زیرا بو مؤمنه قطعیا بیلیرکه

اللّٰهك و رسولنك بياننه واجماع امته موافقت حقدر وانده مخالف اولانه
باطلدر. والحاصل بويله بر آدمك علمی ده اجمالی بر علمدر تفصيلی دكلدر بو قدر
علمی اوليشی ده اكا حرزه ديوض
———

فصل — قوله (نفسك آفاتی ونفسك رياضاتی ونفسك تهذيب اخلاقی
ودشمنلك حيله لری ودنيانك فتنه سی وآنده احتراز علملرینی بیلمك واجب
اولور) علم حكمت ده بو علملر و صوفيه چوقه دخی (نفس انسانی) یی مذموم
خصلتلرك طوپلانديغی یر اعتبار ايدرلر بو (نفس) اويله برشيدر كه انك حقنده
(نفس انسانك ال بيوك دشمنيدر) ديلر. انسانك صايیلی دشمنی اوچدر
(نفس — شيطان — دنيا) در (نفس) دائما كوتولگه امر ايدر شيطان
انسانه الداتان بر دشمندر. دنيايه گلنجه اوده (الداتيجی غدر ايدیجی غرور
ويریجيدر. نته كيم الله تعالی لقمان سوره سنده (فلا تغرنكم الحيوة الدنيا ولا
يغرنكم بالله الغرور) بيورمشدركه (دنيا ويریلكی سزی الداتماسون، او الداتان
نفس اماره صاحبنه سزی اللّٰهه مغرور ايله مسين) ديمكدر.
نفسه گلنجه (نفس) انسانك ال قورقولی دشمنيدر زيرا انده قاچمق وازالهء جهه
ممكن اولماز بو جهته نفس حقنده حديث شريفده (اعدی عدوك نفسك التی
بين جنبيك) يعنی (سنك ال قورقولی دشمنك قابورغه لرينك كلاطوبوغه
قدر صيدنك ارا سنده اولاندر) بيورلمشدر. بونك دشمنلكنده
صكره شيطانك دشمنلكی گلير. شيطانك دشمنلكی دنيانك دشمنلكنده دها
شدتليدر زيرا دنيا ترك ايدرسه ك اوده سنی ترك ايدر. سن اولامه بلنوز
شيطان ابدا بيراقمز ديكلر. بونك ايچون سالكه واجب اولان (توحيد ومعرفت
علمندن صكره (نفس وآفتلری وصفات مذمومه سنك تبديلی ايله نفسك
اصلاحی يولی) وتهذيب اخلاقی بيلمك لازمدر. وبونری بيلمك علملرك
اهميتلیلرندندر حتی كاملده بری (طلب العلم فريضة على كل مسلم) يعنی
هر مسلمه علم طلبی فريضه در) حديث شريفنی علم نفسی ايله تفسير ايتمشلر
دخيدر (نفسه مجاهده، جهاد اكبردر) بيورلمشدر. وثابت اولديغی كبی

رسول الله صلى الله عليه وسلم محاربه و مجاهده دن دونن بر جماعتی قارشولايوب
(مرحبا بكم قدمتم من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر) بيورمشلردر (مرحبا
سزلره كوچك جهاددن دوندوكز بيوك جهاده گلديكز) ديمكدر. بونك اوزرينه
او جماعت (جهاد اكبر نه در يا رسول الله) ديه كلرنده (جهاد النفس، نفسه
قارشو مجاهده در) بيورديلر. سفيان ثوری ديمشدر كه (نفسمده دها
كوچ قوللو برشيئه راستلامدم كيمی وقت عليهمده حركت ايدر ايدی اكا امنيتم
منسلب!. شيطانك دشمنلكی ايچه گلنجه الله تعالی فاطر سوره سنده
(ان الشيطان لكم عدو فاتخذوه عدوا انما يدعوا حزبه ليكونوا من اصحاب السعير)
بيورمشدركه (چونكه شيطان دشمنكزدر. اونی دشمن بيلك. او انجق طرفدارلرينی
جهنملك اولسونلر ديه (هوسانه اويماغه دعوت ايدر) ديمكدر. شيطانك بزه
هيچ بر عداوتی اولمسه بابامز آدم عليه السلام يه ايتديگی بتن بر گچيميچ ديه كلسه
بابا سنك دشمنی دشمن بيليم. اما اينه بو قدرله قالمدی شيطان بالكز آدم
عليه السلام وكل آدملك ذريتنه ده اغواده بولنه جغنه يمين ايدرك عزم ايتدی
وآدمك ذريتنك اوكلرنده آردلرنده صاغلرنده صوللرنده گلوب اغوا
ايده جكم ديدی نته كيم سوره سنده بويله بيورلمشدر
اونك ايچون شيطانك آدم ذريتنه دشمنلكی
قورقولی. بو حالده هر مسلم شيطانك اغوا واضلالندن قاچمق وآنك
مكر وشرندن بو قورقلی احوالنده اللّٰهه استعاذه ده بولنمق واجب اولدی.
اما دنيانك سوسلی آلايشلی نفوس انسانيه يه جلبه كرلی برشی وكلدر
الله تعالی يونس سوره سنده (انما مثل الحيوة الدنيا كماء انزلناه من السماء
فاختلط به نبات الارض مما يأكل الناس والانعام حتى اذا اخذت الارض زخرفها
وازينت وظن اهلها انهم قادرون عليها اتيها امرنا ليلا او نهارا فجعلناها
حصيدا كأن لم تغن بالامس كذلك نفصل الايات لقوم يتفكرون انهم قادرون
عليها اتاها امرنا) بيورلمشدركه (دنيا ويریلكی كوكده ايندردیكمز صوكبيدركه
اونكله يريوزنده انسانلرك، وحيوانلرك ييه جكی نبات آغ كبی بربرينه گيرر نهايت

برکیمسه سوسی ایله سوسلنیه اهالیسی آچ طوریلامفده قاورزطه ایدرلر
اوصره ده اوراده کیجه لیه و یاکوندزیه قرمانحن کلوب صانکه برکوده اول
هیچ یوقمش کبی اوت کوکنده بیچوبرز . ایشته بز دوشوننه بر جماعت
ایچونده آیتلری بویله تفصیل ایدرز) دیمکدر . بونلک ایچونده هر عقللی آدم
شیطانک ایچی بیلوب طانیمولایدور . و ارباب حقایقه عندنده اونک مجاز
وکل حقیقت اولدیغی تحقق ایدر . تحقق ایدنجه ده انک الدائمسنده صول درجه
صاقینیر . ونفس و شیطان و دنیانک دشمنلکلرینی بیلمک و شرلرندن احتراز ایتمک
طوتحه (علم حکمت) دینلیر . یم که الله تعالی طرفنده حکمت ، عنایت بیورلمیه
هیچ شبهه یوقدر که اکا بول بول خیر ویرلشدر . شو حالده نفسک جوارح ،
الهامنی و جمیع حواس ظاهره و باطنه سی اللهک آدابیله کیم که مؤدب قیلورسه اوبله
کیمسه نک اخلاقنی اصلاح و ظاهرینی محافظه و دنیاده اعراضه اکا خواد بلاشبهه
ویرلمش اولیجه ده قولک (خاطره) لرینی مراقبه و سرائرینی (تنزیه) ایله اولور ایشته (معرفت
علی) بودر . (آداب الهیه) دیمکده ده شریعتک امرایتدیکی (فرض ، واجب ، مستحب)
عائد شیلری اجرا ایتمکدر . بونک ایچونده کاملاردن بری (ادب اوطیانک شریعتی یوقدر)
دیدی . الله تعالی تحریم سوره سنده (یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم واهلیکم نارا)
بیوردی . یعنی (ای مؤمنلر ! کندیکزی و عائلهکزی خلقی الله دیمکده مطیع
واهل ادب قیلمقله جهنم آتشندن . کبریت طاشندن اولوده آتشدن قوروییکز) دیمکدر
ابن عباس دیدی که بو آیتک معناسی کندیکزی و اهل و عیالکزی تفقه و ادیب
قیلکز) دیمکدر . فقهک معناسی یوقاریده کچدی . وعایشه رضی الله عنهانک
نبی صلی الله علیه وسلمدن روایت ایتدیکی حدیثده رسول الله صلی الله علیه وسلم
(حق الولد علی والده ان یحسن اسمه ویحسن مرضعه ویحسن ادبه) بیورمشلردر
یعنی (اولادک باباده اولادک حقی چوجغه کوزل اسم قویمق و کوزل سود امزیرمک
و کوزل تربیه ویرمکدر) دیمکدر . دیکر بر حدیث شریفده (علیه الصلاة والسلام افندمز
(ما نحل والد ولدا من نحل افضل من حسن الادب) بیورمشلردر (بر بابانک
اولاده ال بیوک ایلیکی اولادینه کوزل ادب اوکرتمکدر اولاده بوندن افضل

بر ایولک اولمز) دیمکدر .
بیل که (قبیح) یعنی کوتو شیئک تفسیرینک مقتضی (شرعا کندیسندن نهی اولنه
شیدر) و (حسن) یعنی (کوزل شی کندیسیله امر اولنان شیدر) بونلرده هر ایکیسنک
خارجی (مباح) در . و حسن و قبیح امر ونهی ناظر اولدیغندن کندیسنده امر ونهی
متعلق برشی بولنمیانده فعل اللهک حسن اولمسی ده بو تعریفدن خارجدر
(حسن) اللهک نهی ایتمدیکی شیدر دیه تفسیر اولنورسه بو تعریفه (فعل الله ومباح) ده
داخل اولور . بعضیلر دیدیلرکه (حسن ، مباح) دیمکدر . نور سوره سنک ٣٨ نجی
آیتنده (لیجزیهم الله احسن ما عملوا) آیتی اسندلالده بولنیدیلر یعنی (الله ،
آنلره عمللرینه مقابل ال کوزل مکافات ویره جکدر) دیمکدر .
بو آیتله استدلالده بولنانلر مادامکه مباحک مکافاتی یوقدر (مباح) حسندر
(مندوب) و واجبه مکافات وعد اولنمقده (احسن) مندوبه و واجبه تخصیص اولنمشدر
دیدیلر . محمد بن حسن ده دیدی که جناب حق مسجده اولاده شیلری تحلیل ایله
کوزل ایلدی . مستقبح اولاده شیلری ده تحلیلنک استتاریله تقبیح ایلدی . بوراده
ازلده جریان ایتدیکلری کبی ابده قدر ایکی نعت و وصف جریان ایدرلر بونک
معناسی (ازلده که سنی حقده رد ایدرسه او حسندر) وهر نه وقت که برشی سنی حقدن
غیریه رد ایدرسه او قبیحدر . و (حسن) حقک ازلده تحسین ایلدیکی شیدر و قبیح
حقک ازلده تقبیح ایلدیکی شیدر و صلی الله علیه وسلم (وعلی الباب ستور مرخاة)
بیوردی یعنی (قبول ایدنلرنده قپولر اوزرنده پرده لر واردر) دیمکدر بو حدیث شریف
بو قدر دکلدر اسلام و آنک شرایعی و حدودینه مثل ضرب اولنمش اوزون
بر حدیثدر .

(اون التنجی باب)

معرفة اللهه عائددر

الله تعالی حضرتلری خلیلی ابراهیم علیه السلام قصه سنده (لئن لم یهدنی ربی
لاکونن من القوم الضالین) بیوردی (ربم ! بکا هدایتی ویرمسیدی البته
ضلالتده قالمش قومدن اولوردم) دیمکدر . و عایشه رضی الله عنهادن مرویدر که
نبی صلی الله علیه وسلم (وعمادة البیت اساسه وعمادة الدین المعرفة بالله) بیورمشلر
یعنی (اوک دیره کی تملیدر و دینک دیره کی ده الله تعالی یی معرفتدر) دیمکدر . حکمده

(واليقين والعقل القامع) بيورديلر يعني (يقين و عقل قامع) در ديمكدر
حضرت عايشه بيوروركه (ديدم كه انام و بابام سكا فدا اولسون يا رسول الله
(عقل قامع) نه در. بيوردي كه (الكف عن المعاصي والحرص على طاعة الله) يعني
(عقل قامع معاصي اللهدن ال چكمك و طاعة اللهه حرصده بولنمقدر) ديمكدر
ابن عباس رضي الله عنهمادن مرويدركه بركون بر كويلي عرب رسول الله صلى الله
عليه وسلمه كلوب (يا رسول الله علمني غرائب العلم - يعني يا رسول الله بكا
علمك غريب قسملريني اوكرت ديدي عليه الصلاة والسلام افندمزده (وما فعلت
في رأس العلم) بيورديلر يعني (بللي باشلي علمده نه اداء ايتدك) بيورديلر
كويلي عرب ده (بللي باشلي علم نه در ديينجه رسول اكرم (معرفة الله حق معرفته)
بيورديلر يعني (معرفة اللهده حقيله بيلمكي صحيح اولمقدر) بيورديلر. بونكده
معناسي (اللهي مثلسز، بكزرسز، ضدسز، اشسز بيلمكدر. والله واحد،
اول، آخر، ظاهر، باطن اولديغني اشي، نظيري اولمديغني بيلمكدر. ايشته
علمك باشي بودر. بو بابده افسانه معرفت اسمنك اطلاقي صحيح اولمديغيچونده
عارفك قلبنه تعلق ايدن معارف الهيهده محكم اولديغي قدر بياننده بولنمق
لازم اولديغندن بيانه مبادرت ايدهلم. شويله كه الله تعالى (انعام سورهسنك
٩٧ نجي آيتنده (وما قدروا الله حق قدره) بيوروردي (يهوديلر اللهي حقيله
تقدير ايده مديلر. حقيله طانيامديلرده حقوقه رعايت ايتمديلر. حقيله تعظيم ايده مديلر
حقيله اللهي توصيف ايده مديلر) ديمكدر. صوفيه اتفاق ايتديلركه (الله دليلنا الى الله)
وعقلك يولي صوفيه عندنده عاقلك دليله احتياجي يوليدر زيرا عقل محدثدر
محدث ايسه انجق كندي كبي محدث دليل بوله بيلير. و نوري نام ولي يه (الله دليل نه در
ديه صوريلدي اوده (الله دليل نه الله تعالى در) ديدي عقلي نه يابه جقك
دنيلدكده (عقل، عاجزدر، او انجق كندي كبي بر عاجزه يول كوسترر) ديدي
(ابن عطاده) (عقل، قوللق ايچون بر آلتدر ربوبيته يوقاريده باقمق ايچون دكلدر) ديدي
جنيد ده ديركه (علت وحدتله حقي اثبات ايدرسه او حقك غيرني اثبات ايدر
زيرا علت وحدت مطلوب اولماز حق تعالى ايسه بونلردن متعاليدر) ديدي.

قحطبيده (عقلا زماننده بيريني شيء مفهوم در. هركم عقلك حاصل بيريني شيئي اثبات
جهتنده اولسون اكر كيسه عقلي حق سبحانه وتعالى نك الطافي جهتنده بيليرسه
حقي اثبات جهتنده بيليرسه اولمز) ديمشدر. قحطبي نك اثبات جهتنده ديمي شودركه
عقل، حقك وجودني ذواتني اثبات ايدر اما حقك قديم اولدقنك حقيقي
اثباتي محالدر زيرا حادث قديمي عقل ايله دكل اعانه ايله بيلير. و عقلك الهك
وارلغني اثباتي كندنده دكلدر. چونكه الله تعالى الطاف وهدايتيله عقله الهي
بيلديرمشدرده اوقولك شونك ايله اعترافه يول بولمشدر. صوفيهدن جنيدده
(اللهي كيسه بيلمز مكركه الله تعالى بيلديره و بركيسه اللهي توحيده بولمز مكركه
الله اوقوله توحيدني بيلديره. اللهي كيسه اجابه ايتمز مكركه الله اكا ايمانه
لطف ايده. واللهي كيسه وصف ايدهمز مكركه الله قوله سرينه تجلي ايده
واللهه كيسه خالص قول اولمز. مكركه الله اوقولي كندينه جذب ايده. و كيسه
اللهه لايقيله قول اولمز مكركه حق كندينه لايقيله امثله بغي الله ايچون توحيده
بوله. والله اكا واحد اولديغني كوستره) ديمشلردر. معاذ رضي الله عنهدن
نبي صلى الله عليه وسلمدن روايتنده رسول اكرم صلى الله عليه وسلم
(لو عرفتم الله حق معرفته لعلمت العلم الذي ليس معه جهل وما بلغ ذلك احد
ولا ان الله اعظم من ان يبلغ امره احد) بيوروشلردركه (اكر سز اللهي
حق معرفتيله بيلسه ايديكز كندنده اصلا جهل بولنميان علمي بيلمه اولوردكز
بوكا ايسه كيسه ايره مدي. والله تعالى كندي ذاته متعلق ايشه بركيسه نك
ايريشمه سندن اعظم واعلادر) ديمكدر. اشبو حديث دلالت ايدركه افعال الهي
بو مكانه وصولده عاجز قالدقلري او مكانك عظمتندندر. بو جهتله رسول اكرم
(اعظم من ان يبلغ احد امره) بيورديلر. اللهك كندني انجق الله بيلير
تنبيهم سورهسنده (ان الله بالغ امره) بيوروردي
وجنيدده (معرفت) ديمك حقك علمي وار ايكن كندينك هيچ برشي بيلمديكني
بيلمكدر ديمشدر. بونك اوزرينه جنيده جواز وها ايضاحاتده بولنيكز دنيلدكده
(عارف ده اودر معروف ده اودر) ديمشدركه عارف ده حقدر معروف ده

حقدر دیمکدر . (یحیی بن معاذدن) (حقک ربوبیتنه اک مکمل دلیل ، دیلنجی ایشیک کندینه فقیر ومحتاج قیلدیغیدر دیمشدر) (معرفت) نفسنده قوربیلوب اللهی صیغمقدر (بن هیچ آرادن کیرسون یارادانم) دیمکدر . زیرا اللهک حرمنده یاخود اللهک وجودنده ثابت برشی یوقدر . شبلی دیمشدر که (اللهی اللهدن شقصی بیلمز کیم که اللهی بیلیر اللهی الله ابد بیلیر) .

صوفیه دن برینک (معرفت) ک صوک درجه سی ندر ؟ دیه صورلدقده (انقطاع کونشم) دیدی یعنی تماماً آرادن چیقوب حقک وجودنده واولمقده قالمقدر دیدی ابوبکر الصدیق رضی الله عنه بیوردی که (کیم که ربیسی عز وجلی عارف اولورسه آنده فقر وفاقه ووحشت قالمز) جنید عارفلره عقللرندن صورولدقده (اونلر اوصافلرک وصفتندن خارجده قالدیلر) دیدی حکودن (اللهی بیلنه ابداً سرور اولمز دائما محزون اولور دیدی شبلی ده عکسنه اولارق (اللهی بیلنه ابداً غملی بولنمز دیدی ابو سعید الخرازده (عارف تدبیرلرنده فانیدرلر زیرا انلری مدبر حقدر دیدی .

«فصل»

— علم ومعرفت —

فصل - علما عندنده (علم ومعرفت) بردر مشایخ صوفیه عندنده (علم) اصولاً وفروعاً وشروطاً واحکاماً (علم شریعت) در (معرفت) ه کلنجه اگر معلوم (ذات الله وصفات الله) اولورسه اونه عائد (معرفت) شک قبول ایتمیه (علم الیقین) در (عارف) ایسه انجق قوللره هو سبحانه وتعالیه (عارف) دینمز زیرا (معرفت) اصل وضعنده دنیاده وجودی یوقدر ایکن صکره دن باراولان مخلوقک علمنک اسمیدر یعنی حادثک علمیدر (علم الله) ایسه لم یزل موجود قدیمکدر بیل که (صوفیه) کندنده (معرفت اولانه (عارف) دینیلمکه کلنک معرفتی (ذات الله وصفات الله) ه عائد اوله زیرا صوفیه کیجه نک کیجه کوندزک کوندز اولدیغنی بیلنه (عارف) دینیلمز اگر برکیمسه ده حقه عائد شک قبول ایتمیه (علم یقینه) واریرسه اکا (عارف) دیرلر بو بابده صوفیه یه مخصوص بر اصطلاحدر بشقه‌لرنده بو اصطلاح یوقدر بعضیلرده دیدیلر که (معرفت) له موصوف اولان اوکیمسه در که

اونک قلبنه (معلوم واحد) یعنی حق سبحانه وتعالی یه عائد علم تولی ایدر آرده آرهسی کسیلمز بوجهتله اوکیمسه نک غفلتلری آزالیر . وحقک آثاری وعلامتی قلبنده ظاهر اولور وحضرت عمر رضی الله عنهک نبی صلی الله علیه وسلمدن روایتی شویله در که نبی صلی الله علیه وسلم (لکل شیء معادن ومعادن التقوی قلوب العارفین) بیوریورلردی یعنی (هر شیئک بر معدنی واردر وتقوانک معدنی ده عارفلرک قلبیدر) دیمکدر زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم بیوردیلر ذوات (عارفلر) اسمنی ویرمشلردر . وابی ابن کعبدن نبی صلی الله علیه وسلمدن روایتنده (یبعث الله تعالی یوم القیامة ما سجد له سجدة یرضی بها عنی) بیوریورلردر یعنی (قیامت کوننده ربیم بکا سجده ایتمه‌یی بیلدیره جکدر بن ده تام برشده اکا سجده ایده جکم او سجده ایله ربم بکا بیوک رخوشنودلغی کوستره جک) دیمکدر بو حدیثدن بزم غرضمزه عائد فائده ایسه (الله تعالی‌نک سجده یی رسول اکرمه معرفت دیه بیلدیرمسیدر بو دلالت ایدر که کیم اللهی مؤمننده بولنورسه انجق اللهک احکامنه موفقیله بوروزمش حال اولور شوحالده (معرفة الله تعالی) الله تعالی دن بر عطادر مشایخ عندنده ده اعتقاد بویله در .

«فصل»

— علامات معرفت —

فصل - قلبک دائما الله ایله یاشامسی معرفت علامتندندر . جنابحق داود علیه السلام (یا داود بکا عائد معرفت ندر) دیه وحی بیوردی داود ده بیلمیورم دیه جنابحقه (قلبک بنی مشاهده ایدرک یاشامسی) در بیوردی . احمد بن عاصم الانطاکی دیدی که (بن بو کوله ده عارفلرک کیدوکلری حیاتی بیلمک ایسترم باکه اونلرک اوداهه حاللرینی قصد ایدرک تونلی ایسترم) دیدی . (معرفت) علامتلرندن بری ده : الله تعالی یه اعتماد وانقطاع ایتمکدر الله تعالی زمر سوره‌سنده (الیس الله بکاف عبده) بیوردی که (الله ، قولنه یتمزمی ؟) دیمکدر . ابو یزید بسطامی دیدی که (عارف) اویانقلغنده اللهدن غیری یی کورمز اویقوده ده اللهدن غیری یی کورمز . واللهدن غیری یه اویمز واللهدن غیری یه باقمز) دیدی .

ذو النون مصری ده (ربمی ربجله بیلدم ربم اولماسه یدی ربمی بیلمزدم) دیدی .
حارث المحاسبی ده (آغزندن دنیادن بحث هیچ اکسك اولمدیغی حالده دنیایی ترك
ایتمك زاهدلرك صفتیدر. دنیایی اونوده رق ترك ایتمك عارفلرك صفتیدر
دیدی. دینلدی که (حقیقت معرفت) مؤمنك قلبنه بر اقبالدن بر نوردر. قلب خزینه سنده
بو معرفتدن قیمتلی برشی یوقدر. علی رضی الله عنه ده (سن خالقدان باشقه مخلوقه
گوزینه گوچك گورینیر) دیدی. عارفلردن بری ده (عارف) اللهدن غیریدن
قورقماز. نار جهنمدن قورقماز. زیرا نار جهنم اللهك امری اولمادقجه یانماز الله تعالی
انبیا سوره سنده (قلنا یا نار کونی بردا وسلاما علی ابراهیم) بیورور دی که (بزده
آتشه نمروده "آتشه! ابراهیمی اوشوتمه‌جك درجه صوغو" دیدك) بر کره
ایشته بویله جه عارف اللهدن باشقه شیدن رجاده بولنمز. وعارفلر دیدیلر که اللهی
بیلدیرن سکوت اقتضا ایدر. اللهی بیلن ده سکوت اقتضا ایدر یعنی بو بابده
آغزینی آچوب سوز سویلمه ملیدر. بونك ایچون (من عرف الله کل لسانه) بیورولدی
یعنی کیم که اللهی بیلیرسه اللهدن بحث ایتمك دیلنه آغیر گلیر عظمت حقی حقیله
افاده ایدهمم دیه قورقار .

« فصل »

— صفات عارف —

فصل — صفات عارف وآنك معرفتك امارهسی شودر که؛ وحدانیت الهی
شهودده بولنمق. تفاصیل افعال وحوادث ونوازل صورتنده اللهی فاعل گورمکدر
واجمال بویله بیلدکدن صکره (موجود حقیقی) و (فاعل مطلق) انجق الله تعالیدر
دیمکدر. والله مجملاً اولان علمندن صکره هر صور ووقایعده واحوال مجردده
ومتضادهده صور توحیدی مفصلاً بیلمکدر. یعنی ضرر ونفعی — منعی و
عطایی اللهدن بیلمك وضار ونافع ومعطینك هو سبحانه وتعالی اولدیغی
توقفسز ودوشونمکسزین بیلمکدر. یکه ایلك وهلهده اونك حضورنده بولندیغنی
آنی بیلمکدر. بونك ایچون بوکیمسه عارفدر. وایلك وهلهده اللهك حضورنده
غافل اولوب چوق صکره کندینی طوپلایوب استحضارده بولنورسه وفاعل مطلقی
مختلف تصرفات صورتلرنده وحدانیت ایله بیلیرسه او کیمسه متعرفدر عارف دکلدر .

ویا بر کیمسه ده صورتلرده وسائطده وروابطده مطلقا هر شیئك علم جوابله
جریانینی بیلیرسه وافعال ووقایعك تأثیراتنی وسائط ویرمك خیالنده
بولنورسه (غافل) (ساهی) (لاهی) اولیجه او کیمسه در .
وآنك ایشی (شرك خفی) در. شو حالده بر کیمسه (توحید)ك معناسی تفریده
بولنوب کندینده (توحید) ذکرنده متفرد اولدیغنه اشارت ایدرسه بونك
حقیقی اولوب اولمدیغی آکلامق قولایدر. زیرا بونك بو ادعاسی بر کیمسه انکار
ایدوب (توحیده دائر سویلدیکلری حال دکیل مقتضا سنده دکلدر) بلکه فکر
وروحیدندر. دیمجه بونی ایشیدن ادعاجی کیمسه غضبه گلیرسه بوندن بیلنیر که
بو ادعا آنك حالی دکلدر. آنك غضبه گلمسی؛ اوزرنده آنی انکار ایدهنك
سوزنده صادق اولدیغنی گوسترر. اگر ادعاسی کبی سوزنده صادق اولسهیدی
غضبه ایتمز اراده چکمزدی. وفاعل مطلقی صورت انکارده گوررردی
بونك کبی هر صفت مذمومه آنك حالنده یقیناً ظهور ایدیکده آنده توقفسز
رویتسز صوك درجهده حذرده بولنورسه؛ او ایشدن ندامت ایدرسه
ایشته (عارف) اودر. بویله اولمازسه (متعرف وغافلدر) .

« فصل »

فصل — جوارح واعضاید وحواسی لایقیله محافظهده ادب ظاهرك مداری؛
(او ده انلری بولنمق) محاسبه نفس ونفسی شهوات صالیویرمکدن منع ونفسی جمیع
حرکات وسکناتنده مکارم اخلاقده اودره حرکتده ثبات ایتدیرمك وکوتو
خویلردن صاقندیرمقدر. بو یولده حرکت ایدیلنجه او کیمسه (ظاهری) دونیالکدن
منع ایتمك وحظوظ ومطالبانده تجردلك قولایلاشیر. وآکا نفسی؛ دنیا
محبتنده کسلهده دنیا محبتنده قاچمقده قولایلاشیر. وآنك اخلاق ظاهرهسی
ترتیب اولنجه واعضالری ده اداب شریعتده انضباطه آلنجه ظاهرده کی تجملك
اثری باطنه ده سرایت ایدر. سرایت ایدنجه بویله بر کیمسهنك خواطری ده لیلیشیر
وکندینه حقك سرلری ظهوره گلمکه باشلار. بویولده حرکت اولنجه هواسی فنانك
حالدهکه بولا تعلقلاری کیرلری بریانده صالیویره‌ده خاطر اشاقة فصل تمیز

طورر . صوفيه ده برى هواسى همه نك قلبه يايديغى تأثيرات حقنده شو
يولده بر بكز بنشده بولنشدر . مثلا بر حوض بسه موصلقده صو آقيور بو
موصلقلرده حوض بولانقه ويبسى صولر آقيور او حوضده نجس صو بولنورمى ؟
نفسك احوالنى وانك استقامتنى واخلاقنك تميز اولنسى براى علم (علم معرفت)
ديرلر . زيرا بر قوم عندنده (عارف) كندينى ومذموم ومحمود صفتلرينى بيلوب الى
صفتلرله زينتلنه وكوتولرينى خارجه آتانه ديرلر . بوندن دها ايلرى علملره واركه
اندهده (خواطر ومكاشفات ومشاهدات عائد علملردر .

« فصل »

فصل ـ صوفيه حضراتى مذاهب فقهاده اختلافلى مسئلهده اك احتياطليسى
اك اعتماده شايان اولاننى آلوب اونكله عمل ايدرلر رخصته ميل ايتمزلر وصوفيه
مع الاجماع خلافى براقوبده فقها بيننده اتفاق واقع اولان مسئلهلره عمل ايدرلر
وآندن دونمزلر فولاى طرفه كيتمزلر زيرا اك احتياطلى اولان مسئله ايله عملده بولنمق
نفسى يوقوش سورمله اولمقله نفسه پك آغير كلير ومذهبلر رخصه عائد
فتوالرى هوايه تبعيه پك يقيندر . بو خصوصده اولان روايتلر افضلى ابن عباسدن
مروى (خير الامور احمزها) حديث شريفيدركه (عمللك افضلى اك زور اولانيدر)
ديمكدر وعايشه رضى الله عنهانك روايت ايتديكى (اجرك على قدر نصبك)
حديث شريفيدركه (اجرك زحمتك قدردر) ديمكدر الله تعالى (نازعات)
سورهسنده (واما من خاف مقام ربه ونهى النفس عن الهوى فان الجنة
هى المأوى) بيوردى يعنى (ربنك حضورنده حساب ايچون طورمقدن قورقان
ونفسنى هوساتدن منع ايدن كيمسهنك جنت اونك يوردى اولاجقدر) ديمكدر .
وصوفيه فقهانك اختلافنى صحيح كوررلر زيرا اهل سنت مجتهدلرينك جملهسنك
مباشر قويديغى اجتهادلر فتوى اولنقده ويرديكى فتوى ايله عمل اولنور شيكم
كنديسنه واجب اولان شى يايانه مخطى وملوم اولماز . بو جهتله مذاهب حقنده
تعصباً كوتو بر طور طاقنانلر جاهل ظاهر اولور وبونلك نتيجهده فروعه عائد
احكامده مجتهدلرك مذاهب اولدقلرى شيلرده ائمه اسلامى تضليله قالقيشير

صحيح اولور . كنديسنه اجتهاد واجب اولان فقهايه فضل لوم اولنه بيلركه انلك
خدمتى مشكوردر خطا ايتديسه معذوردر . ومأجوردر واماملرك اختلافى
رحمت اولديغنه دائر حديث شريف واردر . اما بو اختلاف فروعدهدر احوالده
دكلدر وائمهدن برى ديكرينه اعتراض ايتمز وانلر عندنده هر مجتهد مصيبدر
وشرعده بر مذهبه اعتقاد ايدن ديكر مذهبده كتاب وسنته موافق برشى كورر
اوده صحيحدر اما كنديسى اهل استنباطدن ايسه بو سويلديكمز انكا كورهدر واويله
بركيمسه بر اعتقادنده مصيبدر . اما بر كيمسه اهل اجتهاددن دكل ايسه فرضى
قريب اولان فقهانك فتواسيله عمل ايدر زيرا فقيه انلره دها ياقين بيلير واو
مجتهدلك قولى حجتدر . فقها نمازى اولك وقتنده قيلمغه اتفاق ايتديلر زيرا
بونلر (وسارعوا الى مغفرة من ربكم) آيتنه امتثالاً خيرلى ايشلرده سرعت
كوسترلر ورسول الله صلى الله عليه وسلمه عمللرك هانكيسى افضلدر
صورولدقده (الصلاة لاول وقتها) (وقتى كيرر كيرمز نمازى قيلمقدر)
بيورديلر . وصوفيه اوامر الهيهيه تعظيماً صول درجهدهدرلر بو جهتله
تمام وقتنده عبادتده بولنورلر وتقصير وتأخيرده قورقارلر ووقت سفرده
(قصر صلات) ايدرلر (آز قيلمق) يرده نمازى تمام قيلارلر وسفرده
اوروج بوزمغى جائز كوررلر اما كنديلرى اوروج طوتارلر وحجده استطاعت
شرطلى نه وجهله اولورسه اولسون استطاعتده بيه جك بنه جك شى شرط
قيلمازلر وعلماء استطاعت حجده اختلافده بولنديلر . اما صوفيه نه وجهله
اولورسه اولسون حج ايچونه بدناً امكان وارمى ! استطاعت وار ديديلر .
ابن عطا ديدى كه (استطاعت) ايكيدر برى حال ديكرى مالدر حالى
اولميانه الله قوت وورجا ويرر مالى اولميانه مالى ابر شديد وفقهانك
حجده استطاعتى شرط قوشولرى احوط رعايت ايچوندر و (حج) ده اهاليده
وطننده ومألوفندن علاقهلرندن آيرلمهكى فائدهلر بولنديغى ايچوندر وحجده
(موقف) بيكزهمك واحرامه كيرمكله حظوظ نفسدن كنديسنى حلم قيلمق
الله تعالينك حرمنه كيرمك ، وارحم الراحمينك بيتنه وارمق عزم ونيت

ایتمك وانك دعوتنه (لبیك لبیك اللهم لبیك) دیه اجابتده بولنمق وبو
مبارك یرلری كورمك ومناسك عظیمه‌یی ادا ایتمك وبوكا مماثل
قرب وفضائل وعبادات واردر واوراده بر طاقم اسرار وتأثیرات فوق
سعادته ایرمك واردر زیرا زاد وذخیره‌نك خیرلیسی تقوادر دیمك توكلی
صحیح ایسه تقواسی ده او درجه مكمل اولور اویله بر كیمسه یه جك ویه جك
دوشونمز (صلی الله علیه وسلم (لو توكلتم على الله حق توكله لرزقكم كما یرزق
الطیر تغدو خماصاً وتروح بطاناً) بیورمشلردر. یعنی (اللهه حقیله توكل
ایتمش اولسه ایدیكز محققاً قوشلره رزقلرینی ویردیكی كبی سزه ده رزقكزی
ویرردی كوریور میسكز قوشلر صباحلین آج اوچارلر طوق دونرلر) دیمكدر

«فصل»

فصل — متصوفه اقتفا ایتدیلركه (صنعت، تجارت، زراعت وسائره ایله
قزانج الده ایتمك مباحدر وعثمان بن عفان وعبد الرحمن بن عوف وغیری
كبی صحابه قزانج وتجارتله معروفلردر حلالدن قزانجی شریعت مباح قیلمشدر.
وهیبه اولدن جناب حقه توكل ایله برابر اصحاب صفه‌دن بعضلرینك تعاطی
اسباب ایله قزانجده بولندقلری نقل اولونمشدر. وقزانج صاحبنه واجب اولان
شیء شریعتك مباح قیلدیغی شیلری یاپمقدن وشبهه‌لی شیلردن صاقنمق
ایچون كسب مسئله علمنی بیلمك واجبدر. وقزانج صاحبی قزانجه باشلادیغنده
اكتسابیله مؤمنلره یاردیم نیتنده بولنملیدر زیرا الله تعالی مصالح ومعاملات عبادی
بربرینه باغلامشدر. انسانلر هر وقت ابنای جنسلرینك یاردیم كورمكسزین
یاشایه مزلر. ایشته قزانجیله ناسه معاونت عزم ونیتنده بولنسه الله تعالینك
(وتعاونوا على البر والتقوى) یعنی بربریكزه بر وتقوی اوزرنده یاردمده
بولنیكز) امرینه حركت ایدنلر زمره سنه كیرمش اولورلر. قزانجك فائده‌لرندن
بعضلری شونلردر (انسان قزانجه باشلادیغی وقت خلقك مالنه طمعده بولنمز
زیرا طمع ایدن ذلیل قناعت ایدن عزیزدر. توكلده رتبهٔ عالیه‌یه ایرنلر
كندیلرنده بشقه‌لری نامنه سعی وتشبثده بولنورلر اما كندیلری ایچون سعیده بولنمازلر.

اما اهل وعیالی اولانلر كیمسه‌یه اونلرك یوكلرینی یوكلتمك ومصلحتلرینی
قسوبه ایتمك لازمدر بونلر قزانج الده ایتمكده اوطانمز. اما یالكز باشنه
یاشایانلر بویله دكلدر كه توكلی ترك ایتمك اكا جائز اولسون زیرا اكا [illegible]
جلب منفعت لازم دكلدر اكر سببلكی ترك، توكلنه اضطراب ویریورسه
وقلبی غدا طلبی ایله مشغول اولیورسه بو بابده بعضلری دیدیلركه اگر بویله
بر آدم غداسنی تدارك ایدیجه نفسی مطمئن اولیورسه اوزمان رزقی
طلبنده سعی ایدر. اما سببلكی تركنده نفس كندینه اعتراض ایدوب
سببلكه زورلامیورسه وقلبی ذكر الله ایله مطمئن اولیورسه وبو صورتده
یه جك وایچه جك غمی چكمیورسه ترك اسبابه مبالغه‌ده بولنمق.
صوفیه‌دن برینه (رزق) نه‌در دیدیلر جواباً (حی لا یموت ذكردر) دیدی
وجنید عندنده (قزانج یولی اعمال مقربه یولیدر) قول، بو قزانجی كندینه
مندوب اولانلر نوافلی ابقایه یاردیم اولسون دیه یاپارلر جلب منافع،
جلب ارزاق ایچون یاپمازلر. زیرا متصوفه عندنده (قزانج یولی) جمع دنیا
ایچون آنلرك مباحلری آلمق ایچون دكلدر بلكه نفسك صلاحی وفقره زهد ایله
معطلا ایچوندر. فقط بوده صوفیه عندنده كندیلرینه واجب دكلدر صوفیه
واجب اولان حقه موافقت طلبنده بولنمقدر. ایسترسه بونده صلاح نفسی
اولسون ایسترسه اولمسون واما (كسب) نوافلدندر بوبابده (وابتغوا
من فضل الله) یعنی (اللهك فضلندن رزق طلبنده بولنكز) دیمكدر
ایشته صوفیه بو امره اتباعاً قزانج یولنی طوتارلر فقط بو آیته دكل امر فرضه
دكلدر بر امر مندوب ومستحبدر. وانبیا واولیانك كندیلری ایچون قزانجی
اختیار بیورمه‌لری قزانجك مستحب اولدیغنه دلالت ایدر. بناء علیه
قول لازم اولدن قزانجده الله تعالی‌یه یقین اولانلر كندینه مندوب ومستحب
اولدن قزانجی ایفا ایتملیدر. والله تعالینك رزاق اولدیغنی كورملیدر
منفعت ویرن ومضرت دفع ایدن او اولدیغی عظیمدر زیرا اللهدن بشقه‌سنده
رزق ومنفعت ومضرت بكلمك اهل تحقیقده اهل بصائر عندنده شركدر.

«فصل»

فصل — بعضه متصوفه عندنده تله باشقه اولوبده آدمه قزانج مباحدر واجب
دکلدر بوده توکله مانع اولمامق شرطیله در . یعنی مُسَبِّبْ اولوررکه سببه
اعتماد ایتمامك و قزانجی طاعت الهیه دن کندیسنی منع ایتمامك شرطیله در اکر
قزانج ، کندینی عبادت و طاعتدن منع ایدییورسه قزانج مباح اولماز و نوافل عبادات
ایله مشغول اولمق قزانجدن اولادر . وصف توکلدن اعراض وار ایسه توکل ایله
اشتغال دها واجبدر آیت کریمه ده (ومن یتوکل علی الله فهو حسبه) بیورلمشدر
یعنی (کیم که اللهه توکل ایدرسه الله ، اکا کفایت ایدر) دیمکدر .
و سهل بن تستری دیمشدرکه اهل توکله ، کسب صحیح اولماز مکرکه کندنده سنته
اتباع قصدی اوله . و مرادی ده توکلده بالکز ، عالی مرتبه ده ایرمه اهل توکله
یاردم اولمق . و قزانجده سنت شریفه یه اتباعك وجهی ده (قزانج) خصوصنده
وارد اولان اوامر نبویه یه اتباع و انبیا و صحابه دن صکره سلف صالحینك قزانجده
بولندقلری حقنده ثابت اولان روایاته اویمقدر او وارثه ده قزانجده بولنمقدر .
نته کیم الله تعالی ممتحنه سوره سنده (لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة)
بیورلمشدر (سزك ایچون اللهك رحمتنه و آخرت کوننه خاوف و شفقلی ایسه ك و آخرت
کوننده قورتلمق ایچون آنلرده (ابراهیم و آنکله اولانلرده) کوزل بر نمونه نکدر
هرکیم بوندن یوز چویرسه وبالی آکادر ، چونکه الله هر شیدن مستغنی در
افعالنده اوکولمشدر) دیمکدر
اما توکلده رتبۀ علیایه ایرمه نلره خلقه بیوك اولمق یکه بوقوم خلقك
بیوکی بوکلتك ایچون قزانجده مقاومت قصد و نیتنده بولنملیدر و علمادن بری
یونس سوره سنده اولوب (ان کنتم امنتم بالله فعلیه توکلوا) آیتك تفسیرنده
(اکر اللهه ایمان ایدیکزسه هرحال اللهه توکلده بولنیکز یعنی شرع شریف
مقتضاسنجه قزانج سبیلك کوزللکنی الده ایدیکز) دیمشدر بوده صلی الله
علیه و سلمك (قیدها و توکل) بیوردیغی اوزره (اولا دوه یی باغلا صکره
توکلده بولون) امرینه اویمقدر ایشته رسول الله صلی الله علیه وسلم دوه یی

120

باغلادیغی متوکل صایدی و ذات نبویسی متوکللرك رئیسی ایدی مع مافیه بعضا
سببه مراجعتده بولنوردی و سلف صالحینده بویله یاپارلر اما توکل کندنده قوت
کورورسه سببه یاپیشمقی ترك ایتمله و قتل و اهلاك نفسی درجه سنه کلمامك
شرطیله (توکل) رتبۀ عالیه در مثلا اهلاك نفس درجه سی دیمك متوکل
کندینی بر مغاره یه کیزلیوب اوراده توکل ایدر بو و امثالی یولده توکل ،
جماعت علما عندنده مکروهدر الله تعالی بقره سوره سنده (لیس علیکم
جناح ان تبتغوا فضلا من ربکم) و (علیه توکلوا) یعنی (حج موسمنده
دیکزده ده تجارتله رزق ایسته مکزده سزه بر کناه یوقدر دیمکدر (والله
توکلده بولنیکز) دیمکدر بعیده مقابلده بر قایه یکی آیتده بیوریوری
و اصحابدن عکاشه نك طوبیده قیسی ترکه وار برقیه یوقدر بلکه عکاشه غزاده
بولنور و حصصنی آلیردی و غزا مالی ایله سیلیردی اما طبدن ترك سبب
یعنی علاج قوللانمامق و کندینی طبیبه کوسترممك قولایدر نیت حسنه
کوسترمك مکتسبه بویولده حرکت ایدن هیچ آدم واردر بزده ده قالدیکه شرطیله
متوکل اولانلرده بو حال بولنمقده ایشته بحوالی (ابن عطیه نك کلامیدر .

«فصل»

فصل — صوفیه اجماع واقع اولمشدرکه الله تعالی قوللرینه ایستدیکی یاپار
و قوللرك ارادتی و جهلی حکم ایدر مشیت و اراده سی قولك حقنده ایستر
اصلح اولسون قوللرك ایشته براسونده ایستر براسوندره زیرا (خلق) اونك
خلقیدر امر اونك امریدر نته کیم الله تعالی … سوره سنده (ولا یحسبن الذین
کفروا انما نملی لهم خیر لانفسهم انما نملی لهم لیزدادوا اثما ولهم عذاب مهین)
بیورمشدر … دینه الله تعالی … سوره سنده
(ولا تعجبك اموالهم انما یرید الله لیعذبهم فی الدنیا وتزهق انفسهم وهم کافرون)
بیورمشدر . واونلرك ماللری ، چوجقلری خوشنه کیتمه سین . الله انجق دنیا
دیریلکنده اونلکله اونلره عذاب ایتمکی کافر اولارق جانلرینك چیقماسنی ایستر
دینه هو سبحانه و تعالی … سوره سنده (اولئك الذین لم یرد الله ان یطهر

قلوبهم) بیورلمشدر . ایشته بو
آیتلر جناب حقک قوللری حقنده اصلح، قوللرک ایی خوشلرینه کیده‌جک شیلره
مراعاتده بولنه‌جغنه دلالت ایدر. زیرا ذکر اولنان شیلرده قوللره عائد بر مصلحت یوقدر
وصوفیه‌جه اجماع واقع اولمشدر که الله تعالینک احسانی، صحت، سلامت، ایمان،
هدایت، لطف عائد بالجمله فعللری قوللره فضلندندر. بونلری قوللره ویرمسی البته
جائز اولور. قوللره اصلحی ویرمک الله‌ه واجب دکلدر. اکر الله تعالینک
ایتدیکی شیلک کثرتی واجب اولسی لازم کلسه حمد وشکره مستحق اولمازدی.
الله تعالی نور سوره‌سنده (ولولا فضل الله علیکم ورحمته ما زکی منکم
من احد ابدا) بیورلمشدر. یعنی (حقکزده الله‌ک عنایت ورحمتی بولنمیه‌یدی
بیک ایبدکر ویا غشلاه اولمه‌یدی عقوبتکزی تعجیل ایدردی) دیمکدر.
وینه صوفیه اجماع ایله بولندیلرکه (ثواب وعقاب) استحقاق جهتنده دکلدر لکن
ثواب وعقاب (مشیت وفضل وعدل) الهی جهتندندر. زیرا ازده جره کناه
ایشلمکله دائمی عذابه کرفتار اولمازلر. وافعال معدوده اوزرینه غیر معدود،
دائمی ثوابه ده ایرمزلر بلکه قوللره الله‌ک ثوابی (فضل الهی) در والله‌ک عقابده
(عدل الهی) در. وثواب وعقابله وجودده وعد ووعیدی مقتضاسیدر.
وصوفیه ینه اعتقاد ایتدیلرکه جناب حق بوتون بر دکول خلقه عذاب ویرسه
آنده ظلم ایتمه اولماز. وبو قوده کافرلری جنته صوقسه بوکا (محال) دیمز
زیرا خلق اونک خلقیدر، امر آنک امریدر. لکن الله تعالی کتابنده مؤمنلره
ابدا انعامده بولنه‌جغنی وکافرلره ابدا عذاب ایده‌جکنی خبر ویردی والله تعالی
سوزنده صادقدر وخبری ده طوغریدر بناء علیه قوللرینه وعد ووعیدی اجرا
ایتمسی واجب اولور بونک غیری جائز اولماز. وینه صوفیه اعتقاد ایتدیلرکه
الله تعالینک اشیاده فعلی بر علته مستند دکلدر وعلته مستند اولسه علتک ده
علتی اولمق ایجاب ایدر بوده الی نهایه کیدر. بو ایسه باطلدر. الله تعالی
انبیا سوره‌سنده (ان الذین سبقت لهم منا الحسنی اولئک عنها مبعدون)

بیورلدی وینه انعام سوره‌سنده (وتمت کلمة ربک لاملئن جهنم من الجنة
والناس اجمعین) بیورلدی. مآل آیت کریمه (طرفکزده ال اوبطه کوزل مرتبه‌یه
ایره‌نلر یوقمی؟ ایشته اونلر جهنمده اوزاقلاشدیرلمشلردر) دیمکدر. دیکر آیتک
مآلی (ربکک جهنمی بوقوده املسندن، جنده طولدیره‌جغم، دیدیکی سوزی یرینی
بولمشدر) دیمکدر. ایشته بو آیتلر دلالت ایدرکه (قوللک
طاعتی جهتنده اوزاقلاشمسی علت دکلدر ومخالفتلرده دخول ناره علت
دکلدر. بو تقدیرجه (عمل) لر بر طاقم اماره وعلامتلردر علت وسبب دکللردر
وجودده بر ظلم وجود بولنمز زیرا (ظلم) برشیئی یرنده قالدیروب یرینه مناسب
اولمیانی بر بشقه شی قویمقدر (جور واذا) ایسه کندینه کوستریلان یولک
غیریسنه کیتمکدر. وکندینه کوستریلان مثال‌الله اوست طرفه چیقمقدر. مادامکه
الله‌ک بر آمری وزجر ایده‌جک یوقدر الله‌ک ایشی ظلم اولمز وحکمی ده جور
واذا اولمز. والله تعالینک افعالنده قبح یوقدر زیرا قبیح برشی الله‌ک
تقبیح ایتدیکی شیدر. الله‌ک کوزل دیدیکی برشی ده کوزل برشیدر. بعضیلرده
قبیح الله‌ک نهی ایتدیکی وکوزل الله‌ک امر ایتدیکی شیدر دیمشلردر. مثلا
برکیمسه کندنده کبر وعجبله صورتنک صفت مذمومه اولدیغنی بیلیرسه
وکندنده بو صفت ظهور ایدیجه اودم درحال بیلوب انکسار وتواضعه دورسه
وبوندن صکره تکرار کبر وعجبه باشلامازسه اوکیمسه عارفدر والا منکردر
واکر مجمل اولارق علمی تفصیل صورتنده اصلا بیلمزسه اکا (عاقل) دینیر
وانک مجمل علمی اوکا منفعت ویرمز بلکه ضرر ویرر.
(عارفک وظیفه‌سی) قدر وقضایه رضادر و (متصوف) ک وظیفه‌سی اکا (صبر) در
(عاقل) ک وظیفه‌سی قدر وقضا جریانی معروضه قالدقده کراهت
واضطراب طویمقدر وعارفک علاماتندن بری ده (فاعل مطلق) دن
برابر بولنمغه مقیده باقمقدر اونک صفات الهیه‌دن بر صفتک تجلیسی اولدیغنی
بیلمکدر. مثلا (ذوق) الله‌ک عفوینک شدتنی بیلمکده نشئه‌در (رجا)

اللّهك رحمتك كنيشلكنى بيلمكدن نشأت ايدر (توكل) رب تعالى نك نفع وضرر
ايله تفردينى بيلديكندندر (محبت) جلال وجمال الٰهى يى بيلدرن احسان وانعامى
بيلديكندندر (مهابت) كمال ذات وصفاتى بيلديكندندر شو حالده (خوف) ترك
معاصى ومخالفاتده بحث حصوله كتيرر (رجا) مندوباتى جوق يابمغه حصوله كتيرر
(توكل) مع الاسباب دايانوب تالمقده زجر ايدر بر مقام اولوب افتتاح
على الوجمال طلب وو عاده بولنديرر وسائر صفات بوكا قياس اولنمه و
عادت اوزره بو احوالى اكتساب محكمه اوطاز ايجون بو احوالك منشائى
اولان معارفى كوزه اوكنده طوتمقده اولور دبو استحضار سايه سنده حقك
هر صفتده اولان تجليسنده كى حقله مرادى بيلنير عارفك علامتنده برى ده
عارفك كندى معرفتك صورتنده علم الٰهى صفتنى بيلمكدر وكنديسى دائما
علمده ومعرفتده خارجده بولنديرمقدر ومعرفتده فاعل مطلق مشاهده
ايتمكدر . جنيده معرفتدن صورلدى جوابنده (اللّهك عليه قلبك اول
كندنيك ده جهلكى بيل) ديمشدر . برازده هادى آچيق سويله ديلدكده (عارف ده
اودر معروف ده اودر) ديدى . بيل كه (مخلوق) مخلوقيتى جهتنده خالقه
معرفتى ء بيلكسى يوقدر زيرا مخلوق وجوده كلمزدن اول هيچ برشى دكلدر
انك ايچون مخلوقك وجودده خالقه محتاج اولدى وجوددن صكره ده حياته
صكره عقل صكره ادراك صكره نظره صكره مدلول اولوب الله تعالى نك
هدايتنه محتاج اولدى . مخلوقك كندى كنديسنه قالرسه اولك خلط وفصبى
جهلدن عبارتدر (علم) حمدايله قائمدر حقيقتده ايسه اللهدن بشقه عالم و
عارف يوقدر بناء عليه عالم وعارف انجق اودر والله تعالى يه (عارف)
اطلاقى بر جهتده توسعدر عالم ده عارف ده اودر ديمكدر وحديث شريفده
(تعرف الى الله فى الرخاء يعرفك فى الشدة) بيورلمشدر يعنى (اللهى كنيشلك
ديعنى الحالنده بيل كه او ده سنى شدتلى زمانده بيلسون) ديمكدر .
ديرده (معرفت) عبوديتك سببدر الله تعالى يى بيلمين اكا عبادتده بولنمز .
بونك ايچون ابو على الروذبارى (اكر بزده اللهى رؤيت ايله اولسه يدى

بز اوكا عبادت ايده مزدك) ديمشدر . يعنى الله تعالى يى قلب كوزيله كورمه يدك
ديمكدر . وبو صحيحدر زيرا قوم صوفيه ايچون معرفة اللهك حصولى انجق
بو قلب كوزيله رؤيتله صحيح اولور ديكم اللهى بيلمن اوكى اللهه عبادت ايتمز
ايشته بو مقامده على رضى الله عنه (لا اعبد ربا لم اره) بيورمشدر يعنى
(كورمديكم ربه عبادت ايتمم) شبلى ده (الله تعالى يى كيمسه بيلمدى) ديرى
بو فصل سوزى سويلدكده (اكر اللهى بيلسه لردى اللهك غيريله اشتغالده
بولنمزلردى) ديمشدر . انعام سوره سنده (وما قدروا الله حق قدره)
بيورلمشدر (بونلر اللهى تقدير ايده مديلر طانيه مديلر) ديمكدر . بو
آيتك تفسيرنده صوفيلر ديرلركه (انسانلر اللهك عظمتنى بيله مديلر
اكر بونى بيلسه لردى صنع الٰهيده هر كنديلرينه كلان شيئى كورونجه وجده
ارىيوبرردى . ابو بكر الصديق رضى الله عنه (سبحان من لم يجعل للخلق
سبيلا الى معرفته الا بالعجز عن معرفته) بيورمشدر (او اللهى تسبيح
ايدرم كه معرفتنه قارشو عجزدن بشقه برشى خلقه براقمدى) ديمكدر .
بو بابده بيلنجك شيلردن برى ده (اللهك ذات وصفاتنده تغيرك
محال اولديغنى بيلمكدر . شو حالده قولك طاعتيله اللهك رضاسى
وقولك معصيتيله اللهك اكا غضبى ذات اللهده بر تبدل حصوله كتيرمز
زيرا (ذات الٰهى) نك محل حوادث اولمسى ممتنعدر مستحيلدر . جنيده عارف نه در
ديه صورولدقده (لون الماء لون انائه يعنى صويك رنكى قابنك رنكنه تابعدر)
ديدى . علمادن برى ده ديدى كه بونك معناسى (صاو ده كيمسه دائما افضل
اولورسه اولسون مع الحق دوز ايدر اكر بر ايشده فضل شرعى توجه ايتمه
ايسه عزيمتى براقوب رخصت جهتنه كيتمز دائما افضل ايله عمل ايدر واونك
ضدينه مخالفتده بولنور وعادتنه ده مخالفتده بولنور وشرعده اهمل برشى
ظهور ايدويده اوشى عادتنه مخالف بولنورسه اوظهور ايدن شيئى ايله عادتك
آراسى بوشقرسه وحال افضل جهتنى اختيار ايدر وبو بولينجه آيريلمز

ولوكه بركونده بوز ويا بيك حالم كيرسون بوده دقايقه وحقايقه ظهوريله
معارف الهيه ده تمكنه كوره اولور . اما مرائي بركيمسه بالكذب بر حالتي بركيمسه‌يه
طوتوب كيدر . مثلا شرعك بعض احوالده ترجيح ايتديكي بر مهم شيئي كنديسنه عرض
اولنسه مرائي اوني ايفا ايتمز . بعكس مرائي هم شرع هم عادته اويغون حالتي محافظه
ايدر . زيرا مرائي عبادتنده ده حالت وعادتنده ده دائما مخلوقاته رعايتكار
اولور عادتي بوندر . خلق كنديني سومز فكرينه قاپيلوب خلقه اويارلر
(صادقلر) ايسه عبادتنده الله‌ك رضاسني مراد ايدر . شرع شيئه كنديسنه
بو حالي ترجيح ايدنجه اوده ترجيح ايله عمل ايدر . مخلوقاتك ايستديكنه التزام ايتمز
عارفلرده بريسي (عالم ايله عارفك) فرقي نه در ديه صورولدي اوده جواباً ديديكه
(عالم) بايبلجه شيئي بيلير اما بيلديكي قوللانمز . حيثه كوره علم صاحبي طلب ودنيا
درياسنه كي حالت مذمومه چيقيورلر . عارف ايسه بوشه منزهدر (عارف)
علمني يرنده قوللانير وحدود علمي محافظه ايتمك وعلمك ادابنه مداومت شيئه
برشيئي ياپمز ده (معرفت) بر حالدركه انجق مطلوبك رضاسني تحصيلده
بشقه شيء ياپماز . ذو النون رحمه الله ديمشدركه (رجي بريم ايله بيلدم ربيم
اولسه‌يدي ربيمي بيلمزدم) . محاسبي ده (دنيايه اغزنده هيچ اكسيلمه اتمكسزين
دنيايي ترك ايتمك (زاهد)لرك صفتيدر . دنيايه اوفوده رفق ترك ايتمك
عارفلرك صفتيدر ديمشدر . بعضيلري ده (علم) عموم مباح قيلندي
(معرفت) ايسه اوليايه تخصيص قيلندي ديمشلردر . سهل ده ديمشدركه
(معرفت) ديمك جهلي بيلمكدر . قول قوللغي جهتنده جاهل اولديغني و
الله‌ك ده الوهيتي جهتيله عالم اولديغني بيلير . اوشده معرفت حصول
كلمش اولور . سهل ديمشدركه (اوذات جليلي تسبيح ايدرم كه اونك خلقي
بيلمديكي وبيلمده عاجز اولديغني بيلدي . ايشته عارفلرك معرفتك
صوكي بودر) . وبو سوزده حضرت صديق رضي الله عنهدن مرويدر اولنده
(العجز عن درك الادراك ادراك) قولنك معناسي بوده يعني (معرفت)

123 آرتدقچه معروفك ده كمال وجلالي درواحسانك بويوكلكي كورمش ايسه ده
آرتار . بوده معروفك ومعرفتك حقي حقيله ادا ايتمكده عارفك
عجزيني استلزام ايدر . بو جهتله صلى الله عليه وسلم (لا احصي ثناء عليك
يعني : سنك ثناكي صايامم) بويوردي . جنيد رحمه الله تعالى يه معرفتدن
صورولدقده (حقك احاطه واجلالنه تعظيم ايله حقي ادراك ارزوسنه
يترك كيروب كلمه سيدر . حقي آكلامغه چالشمسيدر . بونده بويوك
حيرت ايده‌جك برشي اوطن بواولكه برشيدركه قولك حقي ادراكده
حظ ونصيبي يوقدر . زيرا الله تعالى عالمكده مستغنيدر . بو جهتله هيچ بر
مخلوقه الله‌ك كنه وحقيقتني بيلمديكي كي صفتنده بر صفتنه ده حقيقي
بيلمز . بو جهتله ذكر اولنان ترددلي عارف اصطلاح صوفيه اوزره
وجود حقه شيئه ايدن بركيمسه ديمكدر . شو حالده بو عارف عدمه كيروب
كلير . زيرا آيات واحاديثده الله تعالى ايچون ثابت اولان هر شيئده
حق عاشقي هيچ برشيئك كيفيتي بيلمز ديمكله جلالنه لايق اولمايانه
برشي سويلمه‌ملك الزمدر . زيرا بوراسي عباره‌ده افاده‌ده صيغمز
زيرا (قطعه) مسبوقه سابقي اكلامامز . زيرا سابق احاطه ايده‌مز
شو حالده عارفه معرفت اسنادي صحيح اولمق ايچون محكم اولديغي قدر
ترك معارف الهيه تعلقي لازمدر . بو جهتله عارف (الله موجوددر اما
موجوديتي سائر موجودات كبي دكلدر . (الله) واحددر اما سائر ذاتلر كبي دكلدر
(الله) واحددر اما علم حسابده اولان بركي دكلدر (الله) غنيدر
غناسي امداد ايله دكلدر) ديمشلردر . حضرت جنيدك خلق مسبوقدر
ديمسي مسبوقه متناهيدر ومسبوق متناهي سابق غير متناهيي احاطه
ايده‌مز ديمكدر . بعضيلري ديديكه (معرفتهو) سره كلمه (س) آتي
بوملغكده طالب (معرفت) كوتسه كيدر كوتشك شعاعي كوتشك
نهايتي جوهريني كورمكده منع ايتديكي كبي . جنيد رحمه الله ديمشدركه (معرفت
اوجهدر برى رب ايله معرفتدر ديكري ده بدنه معرفتدر اوجنجيسي ديل

معرفتدر . ربك معرفت معرفت اضطراريه‌در يعنى الله تعالى عارفك
قلبنده معرفة الله عز وجلى ياراديرر بو سايه‌ده عارف ايستر ايستمز
محسوساتى بيلديكى كبى ربنى ده بيلير اما مبدئده اولان معرفت (معرفت اختياريه)
اللهك ياراديجى توفيقى ايله هدايت وقدرت ويرمسيله وتمكينى ايله نظر و
استدلال ايله بيلير (معرفت رب) ايسه ربك ربه اولان معرفتيدر
وبونى مشايخ صوفيه رضى الله عنهم بيليرلر .

(اون يدنجى باب)

— وصيت ونصيحت بيانندهدر —

الله تعالى سوره‌سنده (ولقد وصينا الذين اوتوا الكتاب من قبلكم
واياكم ان اتقوا الله) بويوردى ديمك (هيچ شبهه يوقدركه سزدن اول كلنلره
كتاب ويريلنده وسزلره تقوى اللهده بولنمه وصيتده بولنمشدر) ديمكدر .
وينه (والعصر) سوره‌سنده (وتواصوا بالحق وتواصوا بالصبر) بويورمشدر
يعنى ديمكدر نبى صلى الله عليه وسلم
(الدين النصيحة قيل لمن قال الله ولرسوله ولائمة المسلمين وعامتهم) بويورمشلردر
يعنى (دين ، نصيحتدن عبارتدر بويوردقلرنده اصحاب طرفندن بو نصيحت كيمه
اولاجق يا رسول الله ديدكلرنده الله ايچوندر رسولى ايچوندر وائمهٔ مسلمين
وعموم خلق ايچوندر بويورمشلردر بلكه حديث شريفك مقتضاسى شودركه
(بر كيمسه كورديكى مناسبتسزلكلردن برينى بو حديثده ذكر اولنانلره سويلمزسه
بونى ياپمايك ديمزسه ونصيحتى نه قدر ترك ايدرسه وينه‌ده او قدر كذبك اچيه
اولور ايشته بونلره چلدنسه نصيحت ترك ايديلمه‌جكدر اما حق تعاليه عائد
نصيحة كلنجه (اللهك ذات وصفات مقدسه‌سنه واكا قارشو واجب وجائز
اولوبده مسئله‌لرى والله مستحيل اولوبده مسئله‌لرى خلقه تعريف ايتمك و
اللهك آلاء ونعمى خلقه بيلديرمك ومحامد الهيه‌يه عائد بيلديكى ودليلك
دوغديكى وقلبنك بازوقى قدر خلقه اراءه ياپمه والله تعاليدن مخلوقاته

سوديرمك وخلقىده ايله بولى سودر ايله اللهه سوديرمك وامثالى مسئله‌لردر
واما كتاب الله اولوبده قرائته عائد نصيحة كلنجه ؛ قرآنك فضائلى . غرائبى ،
عجائبنى وسعتى مقدارى خلقه شفاهاً وقلماً بيلديرمك وقرآنك اسرارينى احكامنى
خاليشمه وبو خصوصده فهم وادراكى اولانلره بونلرى ياپمه وجاه وعز ينى وخالقى
حفظ قرائنه ، علم قرآنك بولنده جزل ايديب بونفكله بسقالرينه ده امرده بولنمقدر
واما رسول الله عائد نصيحة كلنجه ذكر ايتديكمز فضائلك نبى صلى الله عليه وسلمك
شرفى اولديغى وقرآن وحديثلر وديكر وسائر كتابلرده اولان فضائل وكمالاتك
شرف بختيه عائد اولديغى ورسول اللهك (رحمة للعالمين) اولديغى اكلاده‌رق
بوتون مخلوقاته شفاهاً وقلماً بيانلرنده بولنمقدر . ائمهٔ مسلمينه نصيحة كلنجه كه
بونلرده خلفاء ، سلطانلر وامراء اسلامدن عبارتدر بونلرك جمله‌سى خليفه
وأميرلردر ودينى محافظه‌ده رسول الله صلى الله عليه وسلمك وارثلريدر
ايشته بونلره قارشى صحابه‌دن خلفاء راشدين اولان (ابوبكر ، عمر ، عثمان ،
على) رضوان الله عليهم اجمعينه قارشو بونلرك محفوظ حقلرينه رعايه
فضل حسن معاشرتده بولنمليدر امراء اسلاميه‌يه قارشى مخالفتى ترك ايدرك
شرعه موافق امرلرينه قارشى ايشتدك واطاعت ايتدك ديمكدر .
اما عموم خلقه ايدلجك نصيحة كلنجه شرعاً بيلنمسى شبلى امر ايتمك وشرعك
قبول ايتديكى مسئله‌ده نزهى ايتمك والله يولنده لوم ايدنلرك لومنه باقيلمدن
كيم اولورسه اولسون اكا قارشى حقى سويلمك وبر دعوى ظهورنده نه كيمسه
اولسون فقير اولسون قريب اولسون ، بعيد اولسون كورديكى وبيلديكى شئك
حقنده شهادتده بولنمق ومسلمانلرى ياشليلرى بابا ، كوچكلرى اولاد بيلمك
واهل بيتنه فضل محبت نظريله باقه بورسه خلقده او محبت نظريله باقمه واهل
بيتك مصالحنى كورديكى كبى خلقك مصالحنى ده اهل بيتى مصالحنده آيرمه
ايچمه‌يه ايشلرينى نوسه ده بولنمقدر .

« متشابهاتك تأويلى »

فصل — متشابهاتك تأويلى شروعده بولنمه (علماء راسخين) اولانلرده

ماعداسنه لایجوز دیکلدر. علماء راسخ اولانلر او کیلردرکه اونلرك قلبنده الله تعالی
طرفندن براجیلمش بر (نور) واردر بونك بیاننه کلنجه؛ الله تعالینك ذات
وصفاتی نوردر نته‌کیم الله تعالی نور سوره‌سنده (الله نور السموات والارض)
بیورمشدر یعنی (الله تعالی سماوات وارضك نوریدر هر شیئك نوری اونك
نورندندر هر شیئی نوری ایله نورلندیرن کندیسیدر) دیمکدر. و زمر سوره‌سنده ده (واشرقت الارض
بنور ربها) بیورمشدر. ورسول الله صلی الله علیه
وسلم (النور الهادی) بیوردیلرکه نور دیمك هادی دیمکدر بیورمشلردر
و (قرآن) الله تعالینك کلامی بر نوردر و (نور) صفاتی واشیدر ونوری
آنجق نور بیلیر. وتجلی حق سبحانه وتعالی ده قلبنده بر نور اولمیانك قرآنده حدیثده
تأویل ایله تصرفه حقی یوقدر بلکه آکا لازم اولان قرآن وحدیثده اولان شیلره حمد
تحریف، تعطیل، کیفیت، تشبیه، قبول ایتمیه وآکا اینانمقدر. قرآنده
اولمیان توجیهی بیلمدیکی بر شیله علم الهی بر احتمقدرکه تأویل باطل درشکله
دینی افساد ایتمش اولور زیرا کتاب الهیه بیوله جرأت وجسارت ده الله صنفیدر.
والله تعالی سوره‌سنده (ولا تقف ما لیس لك به علم ان السمع والبصر
والفؤاد اولئك کان عنه مسئولا) بیوردی
وینه الله تعالی سوره‌سنده (وان تقولوا
علی الله ما لا تعلمون) بیوردی بو آیت الهیه عائد بیلمدیکی بر شیئه سوز سویلیانك
نقیضی حقنده‌در وینه سوره‌سنده
(ولکم الویل مما تصفون) بیوردی بو آیت کندی فکر ایله الهی وصفده بولنانك
تأسف حقنده‌در.

نبی علیه السلام ده (انما هلك من کان قبلکم باختلافهم فی الکتاب) بیوردیکه
(سزدن اول کلنلر هلاك کیتدیلر کندیلرینه کلن کتابده اختلافلرندن اولدیلر) یعنی
بیورمشلردر. وینه علیه السلام (ما ضل قوم بعد هدی کانوا علیه الا اوتوا الجدل)
بیوردیلر صکره (ما ضربوه لك الا جدلا بل هم قوم خصمون) آیتنی اوقودیلر
وینه

صلی الله علیه وسلم (الا سئلوا اذ لم یعلموا فانما شفاء العی السؤال) بیوردیلر
(وقف ایدیکز! بیلمدیککز بر شیئی صورکز زیرا عجزده قالمه‌ده شفا حل مشکل
ایچون اهلنه صورمقدر) دیمکدر. وینه صلی الله علیه وسلم (من قال فی القرآن
برأیه فاصاب فقد اخطأ) بیوردیلر — کیم که قرآنده رأیی ایله بر سوز
سویلرسه اصابت ایتسه‌ده محقق خطا ایتمش اولور) دیمکدر. و بونك بیاننه کلنجه؛
الله تعالینك کلامنده اسماء الهیه و صفات صمدانیه واردر. (وکلام الله
بشر کلامی جنسندن دکلدر. وحق تعالی ایله مخلوقاتی بیننده نسبت تخلیقده بشقه
برمجانست ومناسبت یوقدر والله لطیفدر (لیس کمثله شیء) در والله تعالینك
(لطیف) اولمسنده انك صفات متعاکسی واضداد صفاتی واردر.
و بونلر بتون حالت واحده‌ده جمع بیورمشدر نته‌کیم (هو الاول والآخر والظاهر
والباطن) آیتیله. القریب البعید، الرؤف، الرحیم، الجبار، القهار
صفتلرنده اولدیغی کبی جناب حقك (لطیف) اولمسنده الله تعالینك (مکانی)
محالدر. اما بر مکانده ده آندن خالی اولماز. الله تعالی سوره‌سنده
(لا یعزب عنه مثقال ذرة فی الارض ولا فی السماء) بیورمشدرکه (یرده،
کوکده ذره مقداری بر شیئی انك علمندن ووارلغندن خارجده قالمز) دیمکدر.

فصل — ناسك قرآن ایله استدلالده اختلافلری سببی قرآنده کلام متشابه
استدلالده بولنمالرندر. بونلر ایچون (جبر وقدر) ورطه‌سنه دوشدیلر زیرا
ناسی قدیم اولان خالقك قدرتیله حادث اولان مخلوقك قدرتی آره‌سنی
آییرد ایده‌میدیلر کیم که (الله تعالی کتب سماویه ویغمبرلر ایندیردی وپیغمبرلر
کوندردی امر ونهیده بولندی ووعد ووعیده بولندی بونلرده هپ قدرت اختیاریه
قوللرینی یاپدی دیرسه بزده دیرزکه اوت لکن بولنانلرك خراجی بوزولمشدر
علاجه محتاجدر بونك آییرد ایدلمسی کلنجه شویله‌در. (قدرت قدیمه
بر اعتقاده مستقلدر بوقدرتده کسبه مدخلی یوقدر (عبدك قدرت حادثه‌سی
ایسه (کسبیدر) مستقلدر کسبده خلق صفتنك مدخلی یوقدر شو حالده
(ظلم) حادث اولان مخلوق منسوب اولور ذات قدیم ظلمدن مبرادر نته‌کیم

جناب حق یونس سوره سنده (ان الله لا یظلم الناس شیئا ولکن الناس
انفسهم یظلمون) بیوروردی که (شبهه یوقدر که الله ناسه (حس و عقللرینی سلب
ایتمك صورتیله اصلا ظلم ایتمز. فقط ناس حس و عقللرینی افساد ایتمك
صورتیله کندیلرینه ظلم ایدرلر) دیمکدر.

فصل — قرآن کریم، بعضا افعالی قوللره اسناد ایدر (جزاء بما کانوا
یعملون — بما کانوا یکسبون — بما کانوا یعملون) آیتلرنده اولدیغی کبی
قوللرك فعللرینه، کسبلرینه، عمللرینه کوره مکافات و مجازات ایدر) بیورلمشدر
بعضاده (الله خالق کل شیء — هل من خالق غیر الله — والله خلقکم
وما تعملون) آیتلرنده اولدیغی کبی (هر شیئك خالقی اللهدر، اللهدن غیری
خالق وار میدر — و، الله سزی و ایشلدیککز شیلری هپ او یاراتدی) کبی
آیتلرده فعللری کندینه اضافه ایلدی. و ینه پیغمبره خطاباً انفال سوره سنده
(وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی) بیوروری یعنی (ای حبیبم سن
دشمنه آتدیغك وقت سن آتمدك ولکن الله آتدی) دیمکدر. و ینه
توبه سوره سنده (قاتلوهم یعذبهم الله بایدیکم ویخزهم) بیوروری که —
(کفار ایله مقاتله و محاربه ده بولنیکز. الله تعالی اونلره سزك الکزله عذاب
ایدر و اونلری رسوای و پریشان ایدر) دیمکدر. ایشته بو آیتلره قارشی عقللر
حیرته دوشدی. دوشدی ده بر قسم خلقه جبر محض و بر قسم خلقه قوللك
اختیار صرفنه قائل اولدی. بونلر اراسنده متوسط اولان بر زمرهٔ حنفیه ده
(خلق، اللهدندر (کسب) قولدندر) دیدی و بو صوك زمره سلامته دها
یقیندر. و ابن عطا   سوره سنده کی (انا جعلنا الشیاطین اولیاء
للذین لا یؤمنون و انهم اتخذوا الشیاطین اولیاء للذین لا یؤمنون
وانهم اتخذوا الشیاطین اولیاء من دون الله) آیتنده دیدی که (بز شیاطینی
ایمان ایتمینلره ولی قیلدق و انلر من دون الله شیطانلری کندیلرینه ولی
قیلدیلر) دیمکدر. بو آیتلرده اکلاشیلدی حقیقت، جناب حقك کندینه
مضاف قیلدیغی حقیقتدر. جناب حقك قوللره مضاف قیلدیغی تعارفدر.
هو سبحانه و تعالی نك بو قدر قرآنده خطابی بویولهدر. انك ایچون قرآنده کی

ایجاز و اضمار موضعلرینه وقوف لازمدر. نته کیم   سوره سنده (وآتینا
ثمود الناقة مبصرة فظلموا بها) آیتنك معناسی (ثمود قومنه قارشی صالح
علیه السلامك معجزهٔ مبصره سی اولمق اوزره دیشی دوه یی قیادن چیقاردق
بونلر ایسه او دوه یی قتل ایله کندیلرینه ظلم ایتدیلر) دیمکدر. اما عرب لساننه
باقارق بو آیتده کی (مبصرة) لفظندن صالحك دوه سی کورمیوردی
کور دکل ایدی معناسی ویرر. بونك ایچون الله تعالی   سوره سنده
(فما لهؤلاء القوم لا یکادون یفقهون حدیثا) بیورمشدرکه (بو قومه نه
اولیورکه سوزی اولدیغی کبی اکلامغه یاقلاشمیورلر) دیمکدر. نساء سوره سنده
(ما اصابك من حسنة فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك)
بیورلمشدر. بو معنی مراد اولمازسه یعنی آیتده کی اضمار میدانه قونمزسه بو آیت
جناب حقك   سوره سنده کی (قل کل من عند الله) قول الهیسنه مناقض
اولور. مناقض اولورسه انسانك فهمنی (قدریه) مذهبنه کوتورر.

(مترجمك حاشیه سی) نته کیم (ما اصابك) آیتنده کی اضمار یقینده ذکر اولنه جقدر
شو حالده آیتك مراد الهی وجهله معنی ویرلمزسه انسان ضلالته دوشر
و خلقی ده ضلالته دوشورر. بو خصوصده علم دینده راسخ اولنلرك اثرلرینه
مراجعت ایتملیدر. و بو کتابده رجوعه مشکلاتی حل ایتمشدر.

فصل — قضایه بعضاً (قضا) دینیلیر اوقتله (قضاء مبرم) مراد اولنور
سوره سنده کی (واذا قضی امرا فانما یقول له کن فیکون) قول
الهیسنده اولدیغی کبی. بعضاً (قضا) دینیلیر آنکله (غیر مبرم) قضا مراد اولنور
و (قضاء غیر مبرم) ایسه (الله تعالی، قارشو ایفا ایدیلجك حکمك وجوبنی
اعلام) مراد اولنور. نته کیم اسرا سوره سنده کی قول الهیده (وقضی ربك ان
لا تعبدوا الا ایاه) بیورلمشدرکه (ربك قطعی اولارق حکم ایتدی! انجق
اوکا طاپیك) دیمکدر. اکر بو آیتده قضادن (قضاء مبرم) مراد اولنسیدی
یر یوزنده اللهدن غیری یه عبادت اولنمزدی. زیرا اثرك مؤثردن تخلفی محال
اولور. و ذاریات سوره سنده ده (وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون)
بیورلمشدر. اکر بو آیت قضا و حکم مبرمه ناظر اولسیدی یوقوده انس و جن اللهه

عبادت ایدرلردی . ایشته اونلرده دورلرده ابدیه خلاف (ایشی قدر
ایتمه مه دیندر . آنیلرك مضارینی (قضالرك مبرم وغیر مبرم اولدقلرینی
آییرتو ایده مه مه دیندر بوده بو ایکی صورت حقنده قضاً مبرمی غیر مبرم
وغیر مبرمی مبرم اعتقاد ایده بولنمقده ایلری کلیر یاخود بو ایکی صورتده
یالکز برینه اعتقاد ایدوب دیکرینه یاناشمامقده ایلری کلیر .

فصل — بیل که الله تعالی قضا ایتدیکی شیئی انلرده قضا ایلدی شویله که
بعض امورك قولك افعال واقوالنده قوله منوط وقوله موقوفدر و
جنابه حقه قوله بو یولده قضا ایلدیکی امضا وتنفیذ ایلدی بنا علیه انك دیلیکی
جائز اولماز . بوچونکه الله تعالی قضا ایتدیکی شیئی بوزارمی دکیشدیرمی دینجه
زیرا الله تعالی قضا بویوردیغی شیده کندی بایدیغنی دکیشدیرمز زیرا اونك
قضاسی عبث دکلدر وشهوات منبعاً دکلدر انك قضاسی انجق حکمتی مقتضیسی
حکمتدن صادر اولان شیئی ده اللهه دکیشدیرمجی بر قوت یوقدر وقولك فعلی
منوط اولان قضا ایتدیکی شیئی حرث وقتل کبی شیلردر .

بیل که الله تعالی بر موضعده افعالی اثبات ایلدی نته کم واقعه سوره سنده
(جزاء بما کانوا یعملون) بویوردی . (عملارینه مقابل مکافات ومجازات
اولارق ویریلور) دیمکدر . و   سوره سنده ده (اقتلوهم حیث وجدتموهم)
بویوردی (محارب کافرلری نره ده بولورسه کز اولدیریکز) دیمکدر قرآن کریمك
دیکر بریرنده افعالده انسانی محو ایدوب سوره‌ٔ انفالده (فلم تقتلوهم
ولکن الله قتلهم) بویوردی که (اونلری سز قتل ایتمدیکز ولکن انلری الله
قتل ایلدی) دیمکدر وانفال سوره سنده ده (وما رمیت اذ رمیت ولکن الله
رمی) بویوردی (دشمنی آتدیغك سن آتمدك ولکن الله آتدی) دیمکدر
وبونده ده حکمت افعالنده انسانی محو ایتمه وکندیسی توحید اولنسون ایچوندر
وافعالده انسانی اثبات بویورمسی افعالك خالقی ومقدری اولدیغی الله تعالینك
عبادت اولنسون ایچوندر بناء علیه قولك افعالك کاسبی ومنشیی اولدی
بوجهته عبادتك عاملی اولور الله تعالی ده عبادتنه مقابل مکافات ایدر ایشته

(خلقاً وکسباً) بو افعالك منسوبی اولمه سیدر (عابد ومعبود) اسملری اونلرده
قالقارلردی ایشته بوندن ثابت اولدی که قول کاسبدر والله تعالی معبوددر ومقدردر .
بیل که (مشیت واراده واختیار) قولك کسبی ومشیتی دکیشدیرمز زیرا الله تعالی
ایستدی وقضا ایتدی قولده ایستر واختیار ایدر قول اختیار ایتدی واراده ایتدی
محقق که قول اراده ایدر نته کم جناب حق اسرائیل سوره سنده (من کان یرید العاجلة
عجلنا له فیها ما نشاء لمن نرید ثم جعلنا له جهنم یصلاها مذموما مدحورا (ومن
اراد الآخرة وسعی لها سعیها وهو مؤمن فاولئك کان سعیهم مشکورا کلا نمد
هؤلاء من عطاء ربك وما کان عطاء ربك محظورا) بویورلمشدر یعنی (کیم که بو
چابوق کچه جك دنیایی ایسترسه بورادن آز هیچ ایسته دیکی مقداری دیله دیکمز
کیمسه یه چابوجق ویریرز صوکرا اوکا جهنمی تخصیص ایدرز اوراده یرینجه حقك
رحمتندن قوغولمش اولارق آتیلیر هرکیم مؤمن اولدیغی حالده آخرتی ایستر . اوکاده
کرکی کبی چالیشیرسه ایشته اونلرك چالیشمه‌لری مشکور ومقبول اولور هر برینه
اونلره ده بونلره ده خداوند ربك ویرکیسنده ویریرز آرتیق ویریرز ربك ویرکیسی
هیچ بر فردده کیری طوتولماز) .

فصل — افعال ایکی قسمدر بری قولدن وقوعه کلیر واوده قوله منسوب
(کسبی) در بونلر ایچون کتابلر ایندیرلدی وپیغمبرلر کوندرلدی وعقلاده حجت
اقامه ایدلدی وحقنده حجت کیزیلن شیئی آب آچیق میدانه چیقارمق ایچون عقلاده
احتیاج حس ایتدی ایکنجیسی قول اولادن مکافات ومجازاتدر بوده یالکز جناب
وتعالینك یدنده اولور یاخود قولك الیله اولور وهر ایکیسی ده قولك بر کسب ایتدیکی
شیئی یوزنده اولور نته کم   سوره سنده کی (ما اصابکم من مصیبة فبما کسبت
ایدیکم ویعفوا عن کثیر) قول الزهیدیه   سوره سنده اولان (نوله ما تولی و
نصله جهنم) قول الزهیدیه کی و   سوره سنده (بل طبع الله علیها بکفرهم)
قول الزهیدیه و   سوره سنده (ما اصابك من حسنة فمن الله وما اصابك
من سیئة فمن نفسك) قول الزهیدیه اولدیغی کبی آیتلر معناسی (حسنه‌دن
سکا اصابت ایدن شیئی اللهدندر کوتولکدن سکا اصابت ایدن شیئی نفسکدندر) دیمکدر

) دیمکدر

بو فعلی بیراز اولطلوقدا ایدن دا وفعلی سکا قضا ایدن الله تعالیدر کیم که
بو جملەیی آکلارسه کلام اللهدن مرادی نه اولدیغنه واقف اولمدیغی آکلامش اولور
اوزمان الله مضاف اولدیمی (خلق) ایله قولدن مضاف اولدیمی کسیله نه دیمک
اولدیغنی آکلار بونک مثالی جلاددر، حرسزک الینی کسن الی کسن جلاددر
دیمک صحیح اولور زیرا جلاد کاسبدر وجلادک الیله حرسزک الی کسن الله
تعالیدر دیمک ده صحیح اولور زیرا سرقت فعلی مبادیسی کیزلهکنسیدر انک جوهری
حرسزه کسب بیله مبادیسی کیزلهیکی شیلدن بری ده سرقتدر .

خلاصه ! بر فعل رب تعالی طرفندن خلق واکلی کسیله طرفندن سرقت فعلی
مبادیسی حیاصی وجلادده کسبی موجب اولمشدر جلادده کسب اسنادی افتاده
اولور نته کیم قصاص یولیله قتل ایدیلن برکیسه حقنده مقتول کیسیی اولدیردی
دیمک ده صحیح اولور بو سوزلرک بری دیکرینی نقض ایتمز انک دلیللری کتاب اللهده
واضحدر وبو جملهیی حقیله کیم آکلارسه ایچنه کیرمکده قورقاریبندنده انجه
(رحمت) رجا ایدر .

فصل — مطرف بن عبدالله دیدی که هیچ (ذات الله بحثنده احمق بیلیرن آنک
قضاء الهیسنه باقارسه قول ایشلدیکنده معذوردر توهمنده بولنورز واکر اللهک
امرینه ونهینه وقولک اختیارینه باقارسه هیچ کره نظر اولنورکه قول ایشلدیکی
ایشده متنبه ومتقلدر بلکه بونده حق اولدیمی قول، سائر افعال واقوال واحوالنده
اللهدن مستغنی دکلدر بلکه قول اللهک مشیتنده منقلبدر وقول سائر حیوانلر کبی
مجبورده دکلدر مخیرده دکلدر بلکه سعادت اسبابنه صاحبلری موفقدر نجده
اسبابه شقاوته صاحبلری مطرودر

فصل — اگر قدرت حادثهنک مقدورده براثری واردر دینیلیرسه بو سوز
شرکدر اگر یوقدر دینیلیرسه اوده (جبر) در بوکا جوابا دینیلشدر که قوللك برانجه

128

خصوصنده براثری اولورسه اوزمان (شرک) اولور براثری خصوصنده ایسه قوللك
براثری یوقدر قوللك اثری (کسب) دهدر حالبوکه الله تعالی (کاسب) دکلدر
کسب (شرک) اولسوده اگر حقک قدرتنک مقدورده اثری اولمسه او (قدرت)ک
وجودیله عدمی مساوی اولور اوحالده حقک قدرتی (قدرت) در قدرتی دکلدر
دیمک اولورکه بوده محالدر .

مسئله — اسلامدن چوغی رب تعالیٰیه ده قولده اطلاق اولنور مثلا (السمیع،
البصیر، الحی، العالم) کبی شو حالده (صفات قدیمه) ایله (صفات محدثه)
بینینی آییرد ایتمک لازمدر کیم که (صفات قدیمه) ایله (صفات محدثه) یی آییرد ایتمیوب
مجرد اسمدن طورورسه هم کندی ضلالته دوشر هم ده خلقی اضلال ایدر وجوهه
آکلاییشلی وجوهه عقللی آدمک آکلاییشی وفرقه اینیدیکی کوره الله تعالی علم واحد
قدیمیله هرشیئی بیلیجیدر دیمکدر اللهک سائر صفتلری ده بویلهدر بر تعریف صورت
واحدده هم صفات قدیمه وهم صفات محدثهیه دلالت ایدر عبارهده صورتنده اولورسه
بوده جائزدر نته کیم شاعر اضطرار حالنده قالدیده اوکته دهدلور بیزجله شی
کیزلرسه اکا بیکده وشقر رأیده بولنمز دیمشدر .
متصوفهنک سوزیده بویلهکی امر بینندهدر نه (جبر) در نه (تفویض) در بویله جبر
ایله تفویض آراسنده بولنمقده مکلفلک کسبنه تعلق ایدن بر مسئلهدر ، بوقدر وانجه
الله تعالی واللهک ایستدیکی قوللری بیلیرلر کبرای صوفیهدن بری ده (جبر) عقلک
کورمیشنه راجعدر (قدر) ایسه حسه راجعدر دیمشدر هرایکیسی آراسنده بولنمغی
کسیله نه دیمک اولدیغنی آکلامز حس ایله عقلک فوقندهدر بلکه کسیلک نه دیمک
اولدیغنی آکلامق الله تعالینک لطفی اثرلرندن براثردر .

فصل — الله تعالی یولنه یول کوستریجی نه الله تعالیدر والله تعالی آنجق
(وحده لاشریک له) در الله تعالی (انعام) سورهسنده (ولو اننا نزلنا
الیهم الملائکة وکلمهم الموتی وحشرنا علیهم کل شیء قبلا ما کانوا لیؤمنوا
الا ان یشاء الله) بیورمشدر وینه الله تعالی (قصص) سورهسنده

(انك لا تهدى من احببت ولكن الله يهدى من يشاء) بيورمشدر
ونبى صلى الله عليه وسلم ده (بُعِثْتُ داعياً وليس لى من الهداية شيء) بيورمشلر
يعنى (حقه دعوت ايچون بعث اولندم اما اكثره هدايت ويرمكه عائد برشى يوقدر)
ديمكدر. على رضى الله عنه (عرفنا الله بالله وعرفنا غير الله بنور الله) بيورمشدر
يعنى (اللهى وغيريه نور الهى ايله بيلدم) ديمكدر. ابو الحسين نورى ده
(الله اللهه شبقه دليل يوقدر) ديمشدر. وعلم آنجق آدابه خدمت ايچوندر
ديمشدر. اهل معرفتجه اجماع واقع اولمشدركه (الله دليل اليجوبه اللهدر)
ومعتزله ديديلركه (معرفة الله) عقل ايله در واهل سنتده داهى احدلرده
برى ده (معرفة الله) دليل ايله در ديدى.

بيل كه الله تعالى يى بيلمك عقلك استعماليله حاصل اولور زيرا الله تعالى
عقل اولمياندن اشيانك ده الله تعالى يى بيلديكنى خبر ويردى مثلا هدهدك
سليمانه بلقيسى خبر ويرمسى وبلقيس حقنده (برقوم كوردم الله عبادتدن براقوب
كونشه سجده ايديورلر ديمسى كبى حالبوكه بالاتفاق قوشلك عقلى يوقدر يوكابو
دليل ده هر شيئك حمد وتسبيح ايتديكنه دائر اولان آيت كريمه در. وانسى وجنى و
ملكلردن ما عداسنده بالاتفاق عقل يوقدر. ايشته (معرفة الله) دليل
ايله در دينلك سوزى ذكر ايتديكم آيات وحديثلر ايله صحيح دكلدر. والله تعالى
انبيا عليهم السلامى على الاطلاق دعوت ايچون كوندرمشدر، على الاطلاق
هدايت ايچون كوندرمه مشدر. وابليسى ده دنيايه عائد اشيلك وسوسلى كوندرشوده
ده كوندرمشدر. ابليس ده ضلاله عائد برشى يوقدر. نتكيم نحل سوره سنده
جنابحق (انه ليس له سلطان على الذين آمنوا وعلى ربهم يتوكلون)
بيورمشدركه ديمكدر

مؤمنك عقلى واردر كافرك ده عقلى واردر. والله تعالى مؤمنه ايمانه
هدايت ايلدى وكافرى ايمانندن عزل ايلدى. بعضا كافر دنيا امورنده جهير

اولوب مؤمندن داها عقللى واراندر اما كافر حقه باقنجه باقار كور اولور
مؤمنلر چوغى تدبير دنياده بولنمزلر اما معرفة اللهده مخلوقاتك الك
بيلكيليسى بولنورلر.

نبى صلى الله عليه وسلم (اكثر اهل الجنة البله) بيورردى يعنى (جنت
اهلنك چوغى بله وبلاهت اصحابيدرلر يعنى كندلرينه سلامت صدر غلبه
ايتمه صاف كيمسه لردر) ديمكدر. ورسول الله صلى الله عليه وسلم (اهل
جنتك چوغى عقللى كيمسه لردن مشكلدر. يا خود اهل استدلالدن مشكلدر)
بيورمدى. ابليسده فيه استدلال يوقدر. شو حالده (معرفة الله) عقل ايله در
ياخود دليل ايله در دينلرك سوزى باطلدر. اكر آنلرك دليللرنه
معرفة اللهك عقلى اولسيدى مخلوقات الهيهنك الك عاقلى ابليسك ولى
لازم كليردى زيرا ابليس عرشده فرشه قدر الله تعالى يه دليل اولان بوقدر
اشيايى بيليوردى. وابليس خازن جنت ايدى وملكلرده وهم ده ايلرى كلنه
ملكلردن ايدى. بو قدر بيلديكى باطنا شقى ايدى. وبوندن داها آچيق بيانى
سوره سنده اولدر (ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه وانهم لكاذبون)
قول الهيسى يعنى (اهل جهنم جنت وجهنمى وحساب وعذابى كوروكدن صكره
محكمه اولسه ده تكرار دنيايه دوندرلسه لر بنه تكليف الهيه صوقولسه لر محققا
كنديلرينه نهى اولنان شيئى تكرار ياپمغه باشلرلردى) ديمكدر. اما انلر جهنمده تكرار
دنيايه دوندرلسه لر برآن فوللقده آيرلمق سوزلرنده محققا يالانجيلردر) ديمكدر
بونك حكمتنه كلنجه (الله تعالى معرفتنه وخدمتنه صالح اولوب كيمسه يه معرفته
لايق اولمياني بيلير اكر بركيمسه معرفة اللهه صالح اولميانى بركيمسه يه معرفة اللهه
صالح قيلورسه حقك علمى جهلده دوندرمش اولور بو ايسه محالدر اكر بركيمسه
مشيت واراده الهيه اولمقسزين بركيمسه يه الله ايرشديريورسه اوكيمسه الله غالب
اولمش اولور والله مغلوب اولمسى لازم كلير بو ده محالدر اما اهل معرفت

دیدیکم آلهه الله‌دن بشقه دلیل یوقدر نته‌کیم انعام سوره‌سنده (اومن
کان میتا فاحییناه وجعلنا له نورا یمشی به فی الناس) بیوریلمشدر .
ایشته جناب حق بو آیتده ایمان ایله احیا قیلدی کندینه اضافه ایلدی ونانی احیایده
کندینه اضافه ایلدی وشبهه یوقدر که دیرلتمکده جناب حقه کیمسه‌نک شریک
اوله‌مدیغی کبی قیلمادی دیرلتمکده ده حقه هیچ بر کیمسه شریک اوله‌ماز .
ونبی صلی الله علیه وسلمدن معروف ومشهور بر خبرده رسول الله
صلی الله علیه وسلم خندق کونی (والله لولا الله ما اهتدینا الله حقیچون
اکر الله اولماسیدی بز هدایته ایره‌مزدک) بیوردیلر اصحابده (آمنا
آمنا – ایناندق ایناندق) دیدیلر صکره رسول الله صلی الله علیه وسلم
(ولا تصدقنا ولا صلینا) تصدقده ایده‌مزدک نمازده قیلامزدق)
بیوردیلر ینه اصحاب کرام (آمنا آمنا – ایناندق ایناندق) دیدیلر
ایشته رسول اکرم بویله بیوردی اما (عقل اولماسیدی بز هدایته ایره‌مزدک
دلیل اولماسیدی هدایته ایره‌مزدک) بیورمدیلر زیرا عقل عاقله بر
مزیتدر زیرا عاقل عقل ایله موصوفدر وعقل انک صفتیدر صفت
ایسه موصوف ایله قائمدر بنفسه قائم اولمادیغی غیریله قائم اولدیغندن دها
قدرتلیدر دها قدرتلی اولان انسان کندی کندینه حقه یول بوله‌ماز ایسه صفتی
اولان عقل حقه نصل یول بولور وبر کیمسه بو نوعده عمری مدتنجه حقی بولمه
یول آرارده بوله‌ماز صکره بشقه بر انسانک قولتوغنه یاصلانوب ذوقنده
اولدوغی کبی الله‌ه یول بولور الله تعالی دنیایه شویله بر وحیده بولنمشدر
(ای دنیا بکا خدمت ایدنه سن ده خدمت ایت وسکا خدمت ایدنی
کندی خدمتنده قوللان) کیم که الله ایچون چالیشیرسه الله تعالی انک یاردیمجیسی
اولور ملکوتده انک یاردیمجیسی اولنجه بو قوده ملکوتاتده انک نفعنه چالیشیرلر.
بیل که (عقل) حق ایله باطل آراسنی آییرد ایچوندر بو ایسه عبودیتده صحیح اولور

130

وبو جهت حقنده صحیح اولماز زیرا الله تعالی واحددر جمله اشیایه محیطدر
انک ایچون الله‌ده تمییز تصور اولنمز زیرا (عقل) قیاسی آلیندر . ومعرفة الله‌ده
قیاسی مردوددر والله‌دن غیریده قیاسی طوغری چیقارسه صاحبی مأجوردر
واکر خطا ایدرسه معذوردر اما الله تعالی حقنده قیاسی جائز اولماز شوقدر
وارکه شاهدله غائبه استدلال اصابت ایچون قید وشرطیله متکلمین عندنده
جائزدر اصابت ایدنجه اوکیمسه مأجوردر خطا ایدرسه معذور دکلدر .
عقلک وجود حق سبحانه وتعالییه اثبات ایچون وجود حقی وثبوتی افاده‌ده
زیرا ذات قدیمی اثبات حقیقی محالدر (ذات حقک کیفیتی بیلنمز) .
مسئله – کبرادن بری دیدی که جناب حق نور سوره‌سنده اولان (الله
نور السموات والارض) آیتی مابعدنده‌کی (لا شرقیة ولا غربیة) قول جلیلی ایله
عارفلرک کیفیت معرفتنه مثال کتیردی شویله که عارفلر (لا شرقیة ولا غربیة)
دیمکدر یعنی عارفلر نه جبریه‌در نه قدریه‌در نه رافضیه‌در نه ناصبیه‌در
نه یهودیه‌در نه نصرانیه‌در جمله ملت حنیفیه مسلم اولورلر دیمشدر
بونلرک بو تفسیرینه دیکر بر عارفده شونی علاوه ایدوب عارفلر دنیاویه‌در
نه اخرویه‌در جمله حقیه (هو) ویه‌در عارفلر نفسیه وخلقیه دکللردر
جمله ربانیه‌در قدریه‌در عارفلر ازلیه دکلدر ابدیه دکلدر آخریه دکلدر
بلکه عارف صفات ربوبیتده متلاشیه وفانیه‌درلر دیمشدر شویله که
حق طلبنده بولنانه واجب اولان ایشنده صوکنی دوشونمکدر زیرا انسانده
کونک برنده کیدیلیور کیده‌جکی بر الله‌در (والی الله المصیر) شویله که علم
اوکرنمکده وعمله مباشرتده غافل اولمه جناب حق بو یولده کیدنه منفعتی
ویرر زیرا سن بیلمزسک صوکنده سنک اسمک نه اولاجق مؤمنمی اولاجق
کافرمی اولاجق ومؤمنک قبری کوزیله کوره بیلدیکی بر قدر کنیشدر
واولدکده صکره انسانک ایو عملی کوزل یوزلی کوزل قوقولی کوزل البسه

برآدم صورتنه کیرر او کوزل عمل صاحبی ده آنی کوردیجک سیر کیمسك دیر او سنك ایی عملکم دیر فاجرك عملی ده چرکین یوزلی پیس قوقولی بر چرکین لباسلی برآدم صورتنده ظهور ایدر کوتو عمل صاحبی اکا سن کیمسك دینجه اوده کوتو عملکم دیر صاقین قلبنه بویوکلك حس صوقمه اولی حقه حجابه قیلدر سك .

بیل که عموم دنیا ایشلری واحکام دینك چوقلری ایچون انسانه عقل لازمدر کتابك خطابك اکلاشلمسی عقلسز ممکن اولماز بونلر کبی طاعات ، ومعاملات شرعیه نك اقامه سی ده عقلسز اولماز شو حالده عقل هر وجهدن مردود دکلدر .

(اون سکزنجی باب)

بعض آیات متشابه واخبار متشابهه بیاننده در

بونلردن بری بقره سوره سنده اولان (اینما تولوا فثم وجه الله) آیتیدر سوره سنده اولان (لما خلقت بیدی) و سوره سنده اولان (وهو معکم اینما کنتم) ومجادله سوره سنده اولان (ما یکون من نجوی ثلاثة الا هو رابعهم) وتوبه سوره سنده (لا تحزن ان الله معنا) و سوره سنده اولان (ان معی ربی سیهدین) و سوره سنده اولان (لا یعزب عنه مثقال ذرة فی السماوات والارض) و اعراف سوره سنده (فلنقصن علیهم بعلم وما کنا غائبین) و واقعه سوره سنده اولان (ونحن اقرب الیه من حبل الورید) و طه سوره سنده اولان (الرحمن علی العرش استوی) وفصلت سوره سنده اولان (ثم استوی الی السماء وهی دخان) و سوره سنده اولان (ثم استوی الی السماء فسویهن سبع سماوات) آیتلریدر ابو امامه حضرتلرینك نبی صلی الله علیه وسلمدن روایت ایتدیکی (ثلاثة فی ظل العرش رجل حیث ما توجه علم ان الله تعالی معه) حدیث شریفید (ینزل ربنا کل لیلة الی سماء الدنیا) حدیث شریفلری و

(مرضت فلم تعدنی قال رب کیف اعودك وانت رب العالمین قال مرض عبدی فلان فلو عدته لوجدت ذلك عندی) حدیث قدسیسی کبی وید ، رجل ، اصابع ، یمین ، ضحك ، تعجب ، آسف ، فرح لفظلری وحجر اسودك یمین اولمسی و (انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن) و (رأیت ربی فی احسن صورة) و (ان الله خلق آدم علی صورته) کبی آیتلر وحدیثلر متشابهاتدندر کیم که علمده رسوخ کسب ایتمشلردن اولمازسه دینك اجماعله سلامتی ایچون (اللهم ، رسول الله) بویوردقلرینه اتباعم واصول دینده غلط دوشمکدن واجماع خلاف کلمکدن الله صقینیرم دیملیدر . ایشته سلف صالحینده بونلرك وامثالنك حقنده (تسلیم ایدرز . اقرار ایدرز) تفسیر ایتمیز دیدکلرینك معناسی بودر . هر عمل ایچون بر حال وار در وهر قولایی کلمه شیئ اولمیه قولایدر انك ایچون قولایی کلمسه دکلدر ، ایکله او قولایی ایرملك ایچون کیم برادلطفه اوکا مقصود واما اهل کشف صوفیه کلنجه اکر بو اهل کشف ، قلبك کوزلریله الله تعالینك صفات وذاتنك مشاهده ایدرسه وکذبی عقلی وفهم وادراك صاحبی ایسه هیچ شبهه یوقدر که قرآنده کی بجمله صفاته عائد شیلری مشاهده طریقیله بیلیر .

جنید دیدی که حقایق ، قلبله تأویل ایچون قوتلاده مقالدر اکر برکیمسه مبتدی ایسه اقتدا ایدهجك بر شیخ آلر وطلب ایدر او سایه ده الله وحده ایسترسه آکا بو اسراری بیلدیرر .

بیل که (الله تعالینك وصفاتنك معرفت وملائکه وجنت وجهنم کبی اصول دینده اولان شیلرده رسوخ ایچون صرف ایمان ایلهده نظر واستدلال ایله اولان علم ایلهدر) بو خصوصده رسوخ کسب ایدهجك ایسه (احسان) مقامنده بولنوب قلب کوزلریله حصول کلمه مشاهده وعیان ایله ایمانه درجه سنده ایقانه درجه ارتقا ایدرلر نتهکیم صلی الله علیه وسلم (الاحسان ان تعبد الله کانك تراه) بیوردیلر (احسان) مقامی

اللهی كورركبی عبادت ایتمكدر. كندیڭی دولبوب طوپلیوب الله حضورنده یم
دیه عبادت ایتمكدر دیمكدر. علی رضی الله عنه ده (لو كشف الغطاء ما
ازددت یقینا) بویورمشدركه (اكر كوزیمك اوكنده پرده قالدیرلسه قلب
كوزمله كوره‌رك بیلدیكمده بشقه برشئ كوروب بیلمم ویقینمده بر زیاده‌لك
حاصل اتمم) دیمكدر. ونه امام علی حضرتلرینه ربنی كوردیكمی دنیلدكده
(كورمدیكم ربه عبادت ایتمم) بویورمشلردر. شو حالده كیم كه بو حقایقی بو
متشابهاتك معناسنی قلب كوزیله كوره‌رك معاینه ایدر.
كیلاوده بری سوره سنده‌كی (وهو اللطیف الخبیر) آیت كریمه‌سنك معناسی
دیمشدركه (لطیف وخبیر ایجون كندیمیزده كنهنی بیلمكده افاق وسائر
مخلوقات عاجز قالدقدی اوحالده اونك نصل وصفه بوله بیلیرز وهنوز
مخلوقات یاراطلمزدن اول وسما قورولمزدن اول وارض كره شكلنده یاراطلمزدن
اول موجود وقدیم اولان الله تعالی ~~لطیف~~ (كلام الله شریفده) (هو الاول والآخر والظاهر
والباطن) بویوردی بو متعاكس صفاته صاحب اولدیغنی جنبی ولی
قوللرینه بیلدیرر. شبلی حضرتلرینه (اول، آخر، ظاهر، باطن)
ایجون الله تعالی اولدیغنده بو آیته قارشو اشیا سقوط ایتمشدر دیدی
ایشته بو قول كریمده كندنده بصیرت باطنه اولمیانلر وعلمده رسوخی
اولمیانلر غلطه دوشدیلر. دوشدیلرده (الله، مخلوقاتنده متحد اولدی
دیدیلر. بعضلری ده (الله، مخلوقاته حلول ایتدی دیدیلر. بعضلری ده
(الله، عرشه حلول ایتدی وعرشده اوطوروب قالدی دیدیلر بعضلرده
اثبات وتعظیم توحیده مبالغه ایتدیلر وتوحیده عائد سوزده كوزل
ولایقلی سوز سویلدیلر. سویلدیلرده كیمی تشبیهه قالدیلر هر شیئه
الله دیدیلر كیمی تجسیمه قالوب الله‌ه جسم اسناد ایتدیلر وحال بوكه
اللهی حقی قدرینجه بیله‌مدیلر اللهك قدرینه مناسب برعلم ووصفده بولنمدیلر.

بیل كه بو یكیشده درلو مهلكه واردر بوندن نجات بولمق ایچون الله تعالینك
قوتنده تأیید ایتدیكی كیمسه‌لردر كیمكه جنابحق نور ویرمش اونلر ایچون نور یوقده
وحی الهیده وار اولدیغی كبی جنابحق هانكی قوللك سمعی، بصری، نطقی،
یدی، رجلی اولورسه اویله كیمسه بو آیاتك معناسی ومتشابه خبرلری قالمز
وبونلری اكلار. جناب الله تعالینك، حرف بشری كتبی وارلقلری اوغرنه
نزل ایتدیكی وقرب الهیسنده تجسید بیوردیغی كیمسه‌لره خفی قالدقده حاشا
اونلر بویولده آیات واحادیثده ومباحثده برشئی اكلار نزل وبو یولده
اولانلر آواملر ساداتده وكیلاده صراط مستقیمده وبه قوی دلالت ایدن
برشئ ایشیتدكلرنده درحال انكاره قالقارلر. وبو كبی ذواتك سوزلرنی
رد ایدوب فلاسفه كلامنه دوزلر وعنادجه بر ملحد اولورلر بعضلری ده
عاجز عقلنه دوز عقلنه اویار وعقل ایچونده خدامت وقوه صاحبی مالكیت
اولمدیغنده عقل، بعض آیات واحادیث ظاهرده ده برینه طوقونوب دیكر
آیتلری نزل ایدن اونلر ایچونده متوجه كیمی آیتلر بینی جمع حاشترلر
بو اوطیخ ده ضرورتی اولمدقده طوقونه یعنی آیته استناداً دیكر آیتلری ترك ایدن
صلی الله علیه وسلم (انما هلك من كان قبلكم باختلافهم فی الكتاب)
بویوردی یعنی (سزدن اول هلاك كیدنلر هلاكی ایچون كتابده اختلافده
بولندقلرندن اولدی) دیمكدر. ونه علیه السلام (وانما انزل كتاب الله
یصدق بعضه بعضا فلا تكذبوا بعضه ببعض فما علمتم فقولوا وما جهلتم
فكلوه الی عالمه) بویورمشلر یعنی (كتاب الله، بر آیتی دیكر آیتی تصدیقه
ایدر صورتده نازل اولدی قرآنده بر برینی نقض ایدن آیت یوقدر
بر آیتی اله آلدقده بیلمزلكله دیكرینی یالانه چیقارمیكز شو حالده بیلدیكیكزی
سویلیك بیلمدیككزی بیلنه براقیك) دیمكدر. و (قرآن) الله كلامیدر

انسانه، کلامك صحیح اولدیغنی الله بیلدیکنی کوستریر.

شو حالده کیم که قرآنك مقتضاسیله عمل ایدرسه و عملنده اصابت ایدرسه
قرآن، اوکا الله یولنی کوستریر. الله تعالی اسرائیل سوره‌سنده (ان هذا القرآن
یهدی للتی هی اقوم) بیویرمشدرکه (بو قرآن یوقمی؟ ایشته او، یك
طوغری و صاغلام یوله کوتورر) دیمکدر. کیم که عملنده خطاده بولونورسه
اکثریا اوکیمسه‌نك ضلال و هلاکنه سبب اولور. نتهکیم الله تعالی (و هو علیهم عمی)
بویورمشدر. و عاقل اولان هلاکنی موجب بر ایشه یا ایشیمزده تأویل طریقنه
کیتمز. بلکه الله‌ه و الله‌دن کلانه مراد الهی نه ایسه اویله‌جه ایمان ایتدم،
و رسول الله‌ه و رسول الله صلی الله علیه و سلمدن کلانه مراد رسول الله
نه ایسه اویله‌جه ایناندم دیر.

بیل که متقدمیندن ائمهٔ علما یاخود شیخلری و احمد بن حنبل و سفیان الثوری
و یحیی بن معین کبی ائمهٔ حدیث و اصحاب حدیث کلام متشابهی تأویلدن اصحابنی
زجر و منع ایدرلردی. زیرا کلام متشابهی تأویل ظاهر معنادن عدولدر
و بونك کبی عوامك متشابهاته لغت معناسی ویره‌رك اکلادقلرینه کوره ده
متشابهات حقنده اجرای کلام ایتمه‌لرندن ده زجرده بولونورلردی. متکلم اولان
حق سبحانه و تعالی‌نك مرادی متشابهاتك ظاهری اوزرینه اجراسی
مراد بیورمسه‌یدی متشابهی اوبولده انزال ایتمزدی لکن متشابهك
ظاهر معناسندن حقك مرادیله عوامك اکلادیغی ظاهر معنالر آره‌سنده
فرق واردر. بو فرقی ایسه علماء راسخ اولانلر اکلار. علماء راسخ
اولانلرده اهل کشف و مشاهده‌در. بناءً علیه علماء راسخ اولان تنزیه ایله
اثبات آره‌سنی کندنده جمع ایدر. ایشته حقه واصل اولانلرده اونلردر. بونلردن
ماعداسی یا تنزیه ایله کلکلی ایله تشبیه ایدوشتی آره‌سنده مترددد بولونور

دوبله اولنجه اوکیمسه نه حنفیه نه حشبیه اولور یاخود معطل اولور یاخود ایکی جانبه‌ده
برینه میل ایدرده حشبیه اولور.

الله نور السموات والارض مثل نوره کمشکاة فیها مصباح
المصباح فی زجاجة الزجاجة کانها کوکب دری یوقد من
شجرة مبارکة زیتونة لا شرقیة ولا غربیة یکاد زیتها
یضیء ولو لم تمسسه نار نور علی نور یهدی الله لنوره من
یشاء ویضرب الله الامثال للناس والله بکل شیء علیم.

اشبو آیت جلیله نور سوره‌سنده اولوب مآل شریفی (الله تعالی کوکلرك
و یرك نوریدر. هر شیئك نوری اونك نورندندر. هر شیئی نورلاندیرن
الله تعالی‌در. اونك نوری ایچنده چراغ بولنان بر قندیلك کبیدر. او چراغ
(یاغ بولانجه فتیل، موم، مشعل) بللور قندیلده‌در. بو بللور قندیل
صانکه بر ییلدیزدر. نه شرقده نه غربده بیتمه‌ین (مبارك) برکت و منفعتی
چوق بر زیتون آغاجندن یاقیلیر. اوکا آتش طوقونمه‌ده اونك یاغی
ضیا ویره‌جك کبیدر. او قدر صافدر که آتش طوقونمه‌ده مشعل کبی ضیا
ویریر. قات قات نور. الله نورینه دیلدیکنی هدایت ایدر. یعنی نور
معرفته، هدایت ایدر. الله تعالی انسانلره هدایتی سزه‌لری ایچون
مثاللر کتیرر. الله تعالی هر شیئی حقیله بیلیر دیمکدر.

آیت جلیله‌نك اشبو ظاهری معناسندن صکره حضرت شیخك
یازدیغی بو بابه عائد فصل کلامی

فصل — الله تعالی حضرتلری نور سوره‌سنده ذات تعالی‌سنه ضرب مثل
ایراد بیوردی. شویله که (الله تعالی کوکلرك و یرك نوریدر اونك نوری
ایچنده چراغ بولنان بر قندیل کبیدر) بیوردی. الله تعالی مثل و تمکیده

منزه اولدیغی حالده ذاتی بویله بر مثال ایله تعریف بیوررمسی و رحمت الهیسنده
بوخه قوللرینه اکلاتمق ایچوندر. آیتده کی مشکاة یعنی قندیل ایله مراد انبیا و
کبار اولیا تقدس کبی نفس مؤمنه و مطمئنه و طیبه و طاهره و صافیه
ذاکره ایله مراد بیورمشدر. بونک ایچون صلی الله علیه وسلم افندمز
(ان الله خلق آدم علی صورته) بیورمشدر. دیکر بر روایتده (علی
صورة الرحمن) بیورلمشدر. (مصباح) ایله کوزه مثابه سنده اولان
روح انسانی ایله مراد بیورمشدر. ینه آیتده (مصباح) یعنی او چراغ
یعنی یاغ بولانمه فتیل، موم، شمعدان بللور قندیل ایچنده در بیوریلی
سراج یعنی چراغ انسانک عالم روحانیاتده کوردیکیدر. قندیل ایله قلبی
اراده بیورلمشدر. آیتک مابعدنده او بللور قندیل یعنی قلب پارلاق
بر بیلدیزدر. او قلبده اولان نور شرقی و غربی عاشق اولمیان مبارک
بر زیتون اغاجندن یاقیلیر بیورلدی جنابحق بو مبارک اغاجدن
(لا اله الا الله) کلمه سی مراد بیوریلدی.

زیرا زیتون اغاجی ابدا تقلیبدی و کله اعتقاد نفطیله مراد بیورلدی
زیتون یاغیله ده الله تعالی نک مؤمنلرک قلبنه پارلاق ایمانی اراده
بیوریلدی (نار) ایله نار محبتی اراده بیوریلدی بو (نار محبت)
ذکر ایتدیکمز (ایمان، روح، سر، قلب) دکلدیده در (مشکاة منوره)
اولان نفس یوقسه منضم اولنجه ایسه اوزمان (نور علی نور) اولور
بیکه نورلر نورلر فاش اولور بنا علیه الله تعالی نور ذاتی ایچون
صفاتنده بو انوار بولنانمه چراغ ایله تمثیل بیوریلدی بو مثالک نه دیمک
اولدیغنی اکلامق ایچون کندنی بیلمه کیرلره نصیب اولور و نفسنی بیلمیانه
هرکسه نصیب دکلدر. بو بابده دیکر بر مثال ده ذکر ایدیلدی اوده کونشک

ضیاسیدر کونشک ضیاسی مثالی هرکس بیلیر.

فصل — الله تعالی یی صورتده کورمک بیانندهدر. شویله که معاذ بن جبل
رضی الله عنهدن مرویدر که نبی صلی الله علیه وسلم (صلیت اللیلة ما
قضی لی فوضعت جنبی فی المسجد فأتانی ربی فی احسن الصورة فقال
یا محمد هل تدری فیم یختصم الملأ الاعلی قلت لا ادری فضرب یدیه
بین ثدیی فعلمت ما فی السموات والارض) بیوردیلر یعنی (جناب حقک
مقدر قیلدیغی قدر تهجدی قیلدم صکره مسجدده یاتدم ربم
بکا الک کوزل بر صورتده کوروندی و کوک اهلی ملکلر نه ده اختصام
قالقارلر بیوردی بن ده جوابا بیلمیورم دیدم درحال اللرینی ایکی
محلرم اراسنه اوردقلرنده کوکلرده کی و یرده کی اسرار بکا
منکشف اولدی) بیوردیلر.

بیلکه رسول الله صلی الله علیه وسلمک ربنی کوزل صورتده کورمه
کلینجه: بو صورت بر نور روحانیدر اسمی (روح القدس) در بو
(روح القدس) جبرئیل علیه السلام دکلدر. بو (روح القدس) جناب حقک
عیسی علیه السلام حقنده مائده سوره سنده بیوردیغی (وایدناه بروح القدس)
آیتنده اولان (روح القدس) در ایشته بو (روح القدس) ک صورتنه
(صورة الله) نسبت اولنمشی تکریم عبارهده اولان روحه ده (روح الله)
نسبت اولنمشدی بونک کبی کماله ایرمش بر کیمسهیه (عبد الله) و کامله قادینه
(امة الله) و کعبهیه (بیت الله) و معجزه صالح علیه السلام اولان
دوه یه (ناقة الله) دینلمشدر. و الله تعالی نک ذات و صفاتنک صورتی
یوقدر لکن الله تعالی (نور روحانیدر بر (صورت روحانیه) یاراتیر و او قطع
قوللرینده ایستدیکی قولنه تجلی ایدر شو حالده او صورت بر مخلوقدر و آنده
تجلی ایدن اونک خالقیدر و جناب حق صورتده داخل دکلدر و او صورته
حلول ایتمشدر بلکه او وجه آینه نک خارجندهدر بونک کبی الله تعالی ذاتنک

آینه‌سی اولان بو صورتده کورونْدی اما بو صورته حلول ایتمه‌مش اوله‌ز .
خبرده وارد اولمشدرکه (ان الله تعالى مستوٍ على عرشه بائن من خلقه
والخلق بائنون منه) بیورمشلردر یعنی (الله تعالى عرشی اوزرینه مستویدر
حادث اولان خلقندن مباینْدر وخلق ده جناب حقدن قدیملکی خصوصنده مباینْدر)
اگر دینیلیرسه‌که برکیمسه رؤیاده الله تعالینک صورتنی کورسه الله تعالییی
کورمش‌میدر؟ اگر اوت کورمشدر دیرسه‌کز اوزمان الله تعالى بر صورتده
دیمه اولورسکز زیرا رؤیاده الله تعالییی کورن انجق بر صورتده کوردی اگر
کورمه‌مشدر دیرسه‌کز بو ده اولمز بوکا جواباً دیرزکه رؤیاده الله تعالییی
کورمک امت محمد بیننده بالاتفاق مقرردر صلى الله علیه وسلم (من رأی
افتقر ودخل الجنة ومن رأی الله استغنى ودخل الجنة) بیورمشلردر یعنی
(رؤیاده بنی کورن کیمسه جناب حقه قارشی فقر معنوی‌یه ایردی یعنی وارلغندن
انانیتندن قورتولدی وحقده فانی اولدی جنت عرفانه کیردی وکیم که رؤیاده
الله تعالییی کورسه اوکیمسه الله ایله غنی اولدی واسبابدن مستغنی اولدی
ومسببدن بشقه برشیئی کورمز اولدی وجنته وصلته نائل اولدی) دیمکدر
بو خصوصده بشقه دیه‌جک یوقدر شو حالده اصل سوز؛ الله تعالى صورتمیدر؟
دکلمیدر؟ دها بزده دیرزکه الله تعالى صورت وشکل اولمقدن متعالیدر
زیرا صورت دکیشیجیدر وزیاده ونقصانی قبول ایدیجیدر الله تعالى ایسه
بونلردن منزهدر وصورت؛ حجابدر . اللهی کورن اللهی حجاب ارقه‌سنده
کورر نته‌کیم آینه‌نک خارجنده طوران برکیمسه‌نک کندینی آینه‌ده کوردیکی کبی آینه
کورینن آینه دکلدر آینه‌ده کورینن اینه ده دکلدر . بو جهتله جناب حق
اغاجدن حضرت موسى‌یه طه سوره‌سنده اولدیغی کبی (انی انا الله لا اله
الا انا فاعبدنی) بیوردی وموسى علیه السلام بو خطابی اغاجدن ایشیتدی
اما موسى علیه السلام (بکا خطابده بولنان اغاجدر یاخود بکا خطاب
ایدن اغاجده‌در دیه حکم ایتمدی وعقل باشنده اولان برکیمسه ده بویله بر
حکمده بولنمدی بزم مسئله‌مزده بویله‌در برکیمسه الله تعالییی صورتده کوردکده

135

یاخود صورتده کوردکده بو کوروجه انسانک کندیسی بو رؤیای آینه‌ده دیه‌رده
آینه واسطه‌سیله کوردیکی اولورکه اوکورن کندیسنی آینه‌ده کی صورت بنم
اعتقادنده بولنمز رسول الله صلى الله علیه وسلمک (رأیت ربی فی احسن صورة)
یعنی (ربمی اک کوزل صورتده کوردم) بیورمشلردر . الله تعالینک صورت
یاخود صورته حلول ایتمه معناسنی افاده ایتمز وصورت آینه‌سنده اللهی
کورنلر هیئتک حالده بویله‌در .

بیلکه حق سبحانه وتعالی‌یه طالب اولان برکیمسه بو مسئله‌یه بزم بیانمز کبی یقیناً
بویله بیلملیدر وبویلجه اعتقاد ایتملیدر زیرا بو مسئله مهماتدندر بویله اعتقاد
ایتمین مطلوبه یول بولمز خائب وخاسر اولور ومطلوبندن منقطع اولور . شو
حالده بنی دیشانکه کورینن صورت حقده تشبیه وتجسیم جهتنه کیتمز زیرا کورینن
صورت؛ مخلوقدر خالق دکلدر وخالق او صورتک غیریدر بویلجه هر جهتدن
تجسیم وتشبیه زائل اولور شو حالده نبی صلى الله علیه وسلم (رأیت ربی فی احسن الصورة)
یعنی (ربمی اک کوزل صورتده کوردم) بیورمسنده تجسیم وتشبیه یوقدر .
موسى علیه السلامده بویله‌در زیرا موسى علیه السلام جناب حقک اغاجدن کندیسنه
(ان یا موسى انی انا الله لا اله الا انا فاعبدنی) یعنی (یا موسى! بن الله ایم
بندن بشقه اله یوقدر شو حالده بکا عبادت ایت) بیوردیغنی ایشیتدی اما
موسى علیه السلام کندیسیله مخاطب ایدن (وانی انا الله) دیه اغاجدر و
الله تعالى اغاجه حلول ایتمشدر) اعتقادنده بولنمدی . وعقل باشنده اولانلر
هیچ برنده بو حکمده بولنمدی بلکه موسى علیه السلام اللهک اغاجدن کندیسنه مخاطبه
ایتدیکنی بیلدی واغاج برآلت اولدی یعنی کلام الهینک آینه‌سی اولدی . یاخود
جناب حق آغاجک ارقه‌سندن مکالمه ایلدی نته‌کیم جناب حق   سوره‌سنده
(ما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا او من وراء حجاب) بیوردی یعنی (جناب حقک
بشرله مکالمه‌سی یا وحی صورتیله‌در یاخود پرده ارقه‌سندندر بشقه بر سبیله دکلدر) دیمکدر .
مجوز وحلولیه یاکلشلغه دوشورده بو مسئله‌ده شو حالده حق طالبنه واجب اولان

قطعیاً و یقیناً بیلملیدرکه الله تعالی بنی دنیاده گورینه صورتک عینی دکلدر
رسول اللهک گوردیکی صورت انجق بر نور روحانی آیینه سیدرکه الله تعالی
ذات مقدسنی او آیینه ده بنی دنیاده تلطیفاً اینجه بر صورتده گوسترمشدر .

فصل — الله تعالی یی صورتده گورمکده چوق فائده لر واردر . اونلردن بری
(قبض — بسط — هیبت — انس — مناجات و انواع مقاربات عالم لاهوتیده
بولنمق ایچوندر داوده صورتده هیئتده تلوینات ایله اولور بر فائده سی ده گوره نک
ایمانک تقویه سی و تربیه سی ایچوندر . زیرا هیچ بر کیمسه صورت حجابی اولمقسزین حجاب
الهی گورمکه کندنده قوت و قدرت بولمز . زیرا مخلوقاتده کیم اولورسه اولسون عالم
ذاته بر لمحه مشاهده یه نائل اولسه یانار و هلاک اولور . دیگر بر فائده سی ده
الله تعالی یی صورتده گورمکده صورتله انسیت کسب ایدر او انسیت ایله حضوری
بر ذوق بولور . زیرا گوردیکی صورت کندی جنسندندر . کندی کبی مخلوقدر و جنسک
جنسه میلی زیاده در . بر فائده سی ده شودرکه حق سبحانه و تعالی صورت حجابنده گورمه
بیلیرکه گوردیکی اودر . آنجق حجابده گورسه ده گوردیکی اودر . و بالجمله مریدلر
بیلملیدرکه بونلر برشی گوردکلری وقت ذات مجردی گوردکلرینی بیلمزلر . انلرک
حقنده جناب حق نه بیوریور دیمکی گورمز میسک که سوره سنده (تراهم ینظرون
الیک وهم لا یبصرون) بیوریورمشدر . یعنی (ای حبیبم اونلر سکا گوز اوله رق باقارلر
گورورسک حالبوکه آنلر سنی گورمزلر . بونلر باقار گورلرده بنی سکا (عبدالمطلب یتیمی و
یا بو ذات امی دیه باقارلر . او قدر گورورلر لکن برشی عظیم گوردکلرینی بیلمزلر .) دیمکدر
شو حالده شدت ظهورندن گیزلینه ذات جلیلی تسبیح ایدرم که او ذات جلیل
نورینک شدت ظهوری ایله انلردن گیزلی قالمشدر . اگر دینیلیرسه که جناب شیخ ایله مریدلری
ضرب مثل ایراد ایتدیگکز کبی سریله و قلبیله الله گورمک مقامنه ایرن الهی حجابسز
گورمه‌لولرلر یوقسه گورمه‌لرمیدر ؟ بزده جواباً دیرزکه برکیمه مشاهده ذاته ایردکده

ذات الهی یی بر چوق حجابلر آلتنده گورور . اگر بو حجابلر اولمسه گورمکده طاقتی ایرمز و محو اولور .

فصل — اگر دینیلیرسه که ذکر ایتدیگکز شبیله طوغری سوزلردرکه بو سوزلر بو حکمده
ناسک طبیعتنه اویمازلر . بو سوزلر بعضیلرینه گوره ضعیف سوز گورینور بوکا جواباً
دینیلیرکه ناسک طبیعتنه اویماسی اونلرک ابتداء منشألرنده آلمش اولدقلری تربیه و اعتقادلرینه
مبنیدر . انلر ایچون بو آچیق سوزلره قارشو چکینگن اولورلر و بو بیاناته جناب حق حقنده
محالدر دیرلر دیمکده بو اعتقاد ایله یرده لیدرلر مشرکلرده بویله‌در مشرکلره (لا اله الا الله)
و (قل هو الله احد) دینیلدکده (بو قدر الهلر وارکن حضرت محمد الهلری بره مه ایندیرمش)
اما عجایب شئ دیرلر . ایکنجی سوزده بعض ناسک بو بیاناته ضعیفیت وار دیه رک اونه
ویردیکی جمله جوابدیکلیدر بوده انلرک جبلت و عادتلرندن ایلری گلیر . زیرا اللهک بیان بیوردیغی
و نبیسی صلی الله علیه وسلمک ذکر بیوردیغی الله اضافه ایلدیگی شیلره انکار اولنور
نه وقت گوریلور . اگر گوریلورسه بوندن قرآن و حدیثی گوره گورمک لازم گلیر .
بو ایسه اصلا جائز دکلدر . زیرا علیه الصلوة والسلام افندمز (رأیت ربی فی احسن صورة)
یعنی ربمی گوزل صورتده گوردم و (الحجر یمین الله) حجر اسود اللهک صاغ الیدر و
(انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن) یعنی نفس رحمانی یمن طرفنده بولیورم و
(ینزل ربنا کل لیلة الی سماء الدنیا فیقول هل من تائب هل من مستغفر) یعنی
(ربمز هر گیجه سماء دنیایه اینر توبه ایدن یوقمی مستغفر بر کیمسه یوقمی) بیوریور کبی
احادیث نبویه ایله و (ید الله فوق ایدیهم) و (اللهک الی اونلرک الی فوقنده در) حدیث
و آیتلرینی گوره گورور . و بونلرک امثالی چوقدر بونلرک هپسی . اگلادق ظاهر و باطنه آره‌سنی
برلشدرکه اگر بونلر علمده استخدام ایدرک (دیلک تعطیل و تجسیم مدخل اولسون یوقسه
سکا گوره اولاندن عجائزک دینیدر اوده ایمان . تصدیقمزه تأویلی ترکدر آیت و حدیثده
عوامک لسانه عربی مستند اولارق حرفیاً دیرسه اولدقلری معنایه قایل یا کیلرینک
مجسمه و مشبهه دن اولورسک .

فصل — رحمانڭ عرشه اوزرینه استواسی و بوكا مشابه آیتلر بیاننده در . الله تعالی
طه سوره سنده (الرحمن علی العرش استوی) بیوردی یعنی (رحمن اولان الله
عرشه اوزرینه لایقی وجهله مستوی اولمشدر اوطورمشدر) ودیكر حكده فصلت سوره سنده
(ثم استوی الی السماء وهی دخان) بیوردی یعنی (صكره الله گوگه دوندی ، گوك ایسه
بر دومان ایدی (بخار ویاخود مركباتڭ كوچله مادهلری ایدی) ودیكر حكده (ثم استوی
الی السماء فسواهن سبع سماوات) بیوردی .
بو راسی گوچ بریردر گوچلكی عالمی حقیقة ایر دیومك وجاهلی هلاكه گوتورمك ایچوندر
بونك امثالنده سوره سنده (لیهلك من هلك عن بینة ویحیی من حی عن بینة)
دینیلیركه یعنی (قرآنی اكلامق خصوصنده هلاكه كیدن كندی نقصانی آكلامیشیله هلاكه
كیتمزدی
گیتسون ایچون قرآنده استنباطده بولنسون وقرآن سایه سنده حیات ابدیه ایره بلدده
قرآنڭ بینه سیله حیات بولسون) ودیكر . بیل كه رحمانڭ عرشه اوزرینه استواسی عرشه
برابر اولمقدن صكره اوطشدر ویوبر استوادركه ارباب مجاهده باطنه عنندن مشاهده
مشابهدر ارباب مجاهده الله تعالینڭ عرشه اوزرینه مستوی اولدیغی حالده گوردكلری
استوالك ده تجلی اولدیغنك بیاننه گلنجه (استوا) الله تعالینڭ ظهوره گلمیر رفیع
تجلیسی جنابه حق عرشده ویرکه بر تجلی بیوروحه شوحالده او تجلی عرشه اوزرینه مستوی
اولمشدر دیكیم كه الله تعالینڭ عرشه اوزرینه مستوی گورمسی حقیقه او تجلیه گورمسیدر
ویو تجلیه گورمك ده انبیا علیهم السلام ایله مشایخ صوفیه دن كبار اولیایه مخصوصدر .
بیل كه كیم كه علماده راسخلردن اولمدیغی حالده متشابهاتدن بریسنی تأویل قالقارسه
محققده معطله دن اولور والحادده بولنمش اولور عوام اكلادیغی آیتك ظاهری
اوزرینه معنی ویررسه مخطیء مجسمه ومشبهه دن اولور ما الله تعالیه حاشا بیولده
جسمانیت حركت ایتمسندن كندنه ظلم ایتمش اولور شوحالده علماده راسخ اولمیانلره
لایق اولودنی ایجاده وقصد فقدده عبارتدر زیرا جنابه حق قدیم اولدقده كلامی متعلده

آیتلرده اولادق فوقیت ، علویت ، استوا) نڭ معناسی جهت ، مكانڭ مباینه كلوقده
اول جنابه حق ثابتدر الله تعالینڭ علوی ، فوقیتی مسایه بر اتحقلیكی برحالت
بولنمسی دیجك دكلدر ونزول ، سفلی ارضی بر اتحقلق حال ایچونشدر استواسی ده عرشی
بر اتحقلق اولمقشدر واستوانك معناسی الله تعالینڭ عرشه بر فوق تجلیسیدر (تجلی) نڭ
معناسی ده عرشدن حجابڭ رفعیدركه بو حجاب عرشدن قالیر طرفده اول عرشه او حجاب
ونقابه ایله اورتولی ایدی عرشدن حجاب قالیرنجه عرشه ، الله تعالینڭ عرشی
جانحرفده اول الله تعالی ایچونده ثابت اولادق استواسیله عرشه تنور ایندی وعرش اولادق
بو تجلی ایله ودیكر مخلوقات تنورده بولندی ، ایشته رحمانڭ عرشه اوزرینه استواسی بودر .
اگر دینیلیرسه كه (تجلی) حجابڭ ایچنده بولنمامق برشیده اولور اوشیئڭ حجابدن خورقولمجی اكا
(تجلی) دینیر والله تعالی محجوب دكلدر شوحالده الله تعالی حقنده تجلی ایلدی دیمك
معناسی نه در ؟ دینیلیرسه جوابنده دیورزكه (اللهم من تجلی ظهوری) اجماع امت ایله ثابتده
اللهك تجلی اولدیغی حقنده امت متفقدر . ودیو بیت حقی انكار ایدنلر حجابی تجلی
حقنده اقرارده بولنسیلر ، تجلی حقنده نص واركه اكا كیم انكار ایده بیلیر تجلی
آیتیده سوره سنده (فلما تجلی ربه للجبل جعله دكا وخر موسی صعقا)
آیت كریمه سیدركه (وقتاكه موسانڭ ربی طاغه تجلی ایدنجه طاغی پارچه پارچه ایلدی
موسی ده دوحال كندندن كیدی) ودیكر حق سبحانه وتعالینڭ طاغه تجلیسی
جائز اولنجه عرشه تجلیسی اولی در دها لایقدر . صوفیه دن بعضیلری دیدیلركه
قیامت كوننده باشده كوزیله اللهك گورولمسی تجلینك امكاننه دلالتدر .
ابوبكر الصدیق رضی الله عنهدن مرویدركه صلی الله علیه وسلم (ان الله تعالی
اذا تجلی لشیء خشع له) بیورمشدر .
ابو موسی وجابر حضراتی روایت ایدرلركه نبی علیه السلام (یتجلی ربنا ضاحكا یوم القیامة)
بیورمشدر (ربمز قیامت كوننده گولرك تجلی ایدر) ودیكر

انس رضی الله عنهدن مرویدر که نبی علیه السلام (یتجلی یا ابابکر الا ابشرك ان الله یتجلی لك خاصةً یوم القیامة وللناس عامةً) بیورمشلردر یعنی (یا ابابکر! سکا مژده ویره‌یم که قیامت کوننده ربك سکا خاصةً و ناسه عمومی اولارق تجلی ایده‌جك) بیورمشلردر.

(حجاب) حجابه کلنجه: الله تعالی بر شیئله پرده‌لنمز و بر شیئده مقابلنده انجق مخلوقات الله تعالیدن مانع شوقابلیدرلر. نته‌کیم الله تعالی مطففین سوره‌سنده (کلا انهم عن ربهم یومئذ لمحجوبون) بیورمشلردر یعنی خیر! دینه کلدیکی وکلدیکی بیلکه آنلر قرانلقلری معصیتلری قلبلری اوزرنده پاسی طوتمقده آنی افکار انجیلردر بونلر ایچون الله تعالی برنوع اشیایی اولدیغی کبی حقیقتی اوزره کوره‌رز واشیایی حجابسز مشاهده ایدرز. اکر دینیلرسه که بو مذهبه شویله جوابه ویریلیر. شویله که بو افاده‌یه کوره الله تعالینك ذاتنده وصفاتنده تغییر لازم کلیر زیرا بو افاده‌ده اکلاشیلیور الله تعالی متجلی و کاهیده مستتر تجلی ایدییور دیمکدر بوکا جواباً دینیلیرکه الله تعالی ذاتیله صفاتیله ازلاً وابداً متجلیدر اما مخلوقات الله تعالینك ابتدیکی حجابلر الله تعالیدن محجوبدر. الله تعالی خلقدن بو حجابی قالدیردقده آنلری حجابلردن چیقاردقده خلوه آنی دائما متجلی بولورلر بونك مثالی انا رحمنده اولان جنین آناسنك قارنی مانعه سیله کونشك ضیاسندن محجوبدر چوجق آناسی قارننده کونشك ضیاسنی کورمز. بو جنینه کبی یوقنی دنیایه کلدیکی کبی اولمدن مناسبیله کونشدن محجوبدر کونشی کورمز کونشه طوغنجه اوطه ایچنده یوزی اوده طوتمه اولدیغندن کونشی کورمز اوطه‌ده موقتاً حقیقی کونشی متجلی بولور.

صحابه وتابعین وتبع تابعیندن متشکل اولان سلف صالحینك مذهبی بودر و بوده بر حق مذهب اولدیغندن علماء مذاهب و مشایخ صوفیه و محققین واندن ماعدا بر چوق کیمسه‌لرده بو مذهبده درلر.

(اون طقوزنجی باب)

— عقل و فضائل عقل و عقلانك واحمقلرك وطالبلرك وعلیملرینك ذکری بیاننده‌در —

بیل که معرفت الله دلیللرینك الك قویسی (کتاب و سنت) در بونلردن صکره کلان دلیل دخی اولاغوز (عقل) در زیرا الده طوتیلمجه شیلرك الك بیوکی (الله‌ك کتابی) در صکره رسول علیه السلامك سنتیدر نته‌کیم علیه السلام افندیمز (خیر الکلام کلام الله وخیر الهدی هدی محمد) بیورمشلردر یعنی (کلاملرك خیرلیسی کلام الله در و طریقه ارشادك خیرلیسی دلالت محمدیه) در دیمکدر. عقله کلنجه عقل بونلردن صکره کلیر اولیلك ایچون ایلك ذهنه عقلك دلالتی قوللانیلیر صکره دها یوکسك و قوی دلیله طوغری ترقی ایدیلور. شو حالده ذات الهی و آنك صفاتی استدلال عقل ایله بیلمك واجب اولور. و ذات و صفاتنك ثبوتی عقلك دلیللری ایله بیلدکدن صکره درجه درجه الك قوی دلیله طوغری کیدیلیرکه اوده کتاب و سنتك تصریحیدر بو خصوصده الله تعالی سوره‌سنده (ان فی ذلك لآیات لقوم یعقلون) و سوره‌سنده (ان فی ذلك لآیات لاولی النهی) و سوره‌سنده (ان فی ذلك لآیات لاولی الالباب) بیورمشلردرکه (بو مذکورات تعقل ایدن قوم ایچون آیات قطعیه‌دندر و بو مذکورات اولی النهی یعنی کندیلرینی و غیرلرینی قبایحدن منع ایدن کیملر ایچون آیات قطعیه‌دندر و بو مذکورات اولی الالباب ایچون یعنی عقل کامل صاحبلری ایچون آیات قطعیه‌دندر) دیمکدر.

خبره کلنجه: ابن عمر رضی الله عنهما نبی صلی الله علیه وسلمدن روایت ایتدیکی حدیث شریفده (افضل اهل الجنة بعد المرسلین افضلهم عقلاً و افضل الناس اعقل الناس) بیورلمشدرکه (پیغمبرلردن صکره اهل جنتك افضلی عقلی الك زیاده اولانلردر و ناسك افضلی ده ناسك الك عقللیسی اولانلردر) دیمکدر و عمر رضی الله عنهدن مرویدر که نبی صلی الله علیه وسلم (الجنة مائة درجة تسعة وتسعون لاهل العقول ودرجة لسائر الناس من دونهم) بیورمشلردر یعنی (جنت یوز درجه‌در طقسان طقوز درجه‌سی عقل صاحبلری ایچوندر بر درجه‌سی ده اونلرك مادوننده اولان ناس ایچوندر) دیمکدر. و عمر رضی الله عنهدن مرویدر که

نبی صلی الله علیه وسلم (سألت جبریل ما السؤدد فی الناس قال العقل) یعنی ناس
آراسنده مایهٔ اعتبار اولنه جق شی ندر دیدم عقلدر دیدی دیگر. وجابر
رضی الله عنهدن مرویدر که نبی علیه السلام (قوام المرء عقله ولا دین لمن لا عقل له)
بیورمشلردر یعنی (انسانک دیک دیرکی طوتان عقلیدر وعقلی اولمیانک دیننده
کمال یوقدر) دیگر. وغزالی رحمه الله احیاده دیر که (رسول الله صلی الله علیه
وسلم ابو الدرداء حضرتلرینه (ازدد عقلا تزدد من الله قربا فقال بابی وامی
فکیف لی بذلک فقال علیه السلام (اجتنب محارم الله وادّ فرائض الله تکن
عاقلا وتعمل بالصالحات من الاعمال تزدد فی عاجل الدنیا رفعة وکرامة و
تنل بها من ربک القرب والعز) بیورمشلردر که (عقلنی آرتدیر حق سبحانه که
او درجه اللهه تقربده بولنه سک بیوردقلرنده ابو الدرداء انام بابام سکا
فدا اولسون بو نصل اولور دیدیکنده اللهک حرام قیلدیغی شیلردن اجتناب ایت
واللهک فرضلرینی ادا ایت عاقل اولورسک صالح عمللر ایشلرسک واجباته ایشلرده بولوندقده
دنیاده رفعت وکرامتک آرتار وبو ایشلرک سایه سنده حقک قرب وعزتنه
نائل اولورسک) دیگر. ودر روایت اولنمشدر که الله تعالی جبریل علیه السلامی
(عقل، ایمان، حیا) تمثیل ایتدیره رک آدم علیه السلامه گوندردی جبریل علیه السلام
بونلرله برلکده گلوب (یا آدم! بو اوچدن برینی اختیار ایت دیدی آدم علیه السلام
(عقلی) اختیار ایتدی بونک اوزرینه جبریل (ایمان وحیا) یه آرقداشکز
گیدک آدم ایچکزدن یالکز عقلی اختیار ایتدی دیدی بونک اوزرینه ایمان
حیا، سن گیت بن عقلله برابرم زیرا الله تعالی بکا عقلدن آیرلمه
مه امر ایتدی دیدی بونک اوزرینه حیاده دیدی که جناب حق بکاده امر ایتدیکه
ایماندن ده ایری سن ده اوسنده آیرلمه دیدی بونک اوزرینه هر اوچی آدمده
جمع اولدیلر (علیه السلام). معاویه دن مرویدر که نبی علیه السلام (الناس
یعملون بالخیر علی قدر عقولهم) بیوردیلر یعنی (ناس، خیری،
عقللری مقداری یاپارلر) دیگر. وحسن بن علی رضی الله عنهما (هجران
الاحمق قربات عند الله) حدیث شریفنی چوقجه یاد ایدرلردی یعنی

(احمقدن آیرلمق عند الله تقرب وسیله‌در) دیگر. وعائشه رضی الله عنهادن
نبی صلی الله علیه وسلمدن (الصحبة مع العاقل زیادة والصحبة مع الاحمق نقصان
فی الدنیا وحسرة وندامة عند الموت وخسارة فی الآخرة) بیورمشلردر که (عاقل
کیمسه ایله صحبت هرشیده زیاده‌لگه سببدر. احمق ایله صحبت دنیاده نقصانلغه سببدر
واولورکن بیهوده وقت گچیروب چوق ضررلره اوغرامقله حسرت وندامت چکلدر
وآخرتده ده خسارتدر) دیگر. ابوبکر الصدیقدن مرویدر که نبی علیه السلام
(العقل لا غایة له ولکن من احل حلال الله وحرم حرام الله سمی عاقلا
فان اجتهد بعد ذلک سمی عابدا فان اجتهد بعد ذلک سمی جوادا) بیورمشلردر
یعنی (عقلک نهایتی یوقدر ولکن کیم که اللهک حلال قیلدیغنی حلال واللهک حرام
قیلدیغنی حرام بیلیرسه اکا (عاقل) دینیلیر. بوندن صکره بو یولده جهد وسعی
وغیرتده بولونورسه اکا عابد دینیر. انسانده عابد صفتی حاصل اولدقدن صکره
ینه دها ایلریسنه چالیشیرسه اکا (جواد) دینیلیر) دیگر. بو حدیث شریف دلالت
ایدر که (علم) لر عقلک میوه لریدر. ونبی صلی الله علیه وسلم حلالک حلال
وحرامک حرام اولدیغنی کیم بیلیرسه اکا (عاقل) دینیلیر) بیورمشلردر. و(عقل)
قوتلی بر وجهدر روایت اولنور که ابن عباس عائشه رضی الله عنهایه شویله
بر سؤال صوردی (یا عائشه عبادتی آز یاپان واوقدر چوق اویویان
بر آدم گورسه‌ک بر آدم ده گوریورسه که چوق عبادت ایدیور اویقوسی آز
اویویور سنک خوشکه هانگیسی گیدر دیرکه حضرت عائشه رضی الله عنها
(بنده سنک گبی بو مسئله‌یی رسول الله صلی الله علیه وسلمه صورمش ایدیم
جواباً (احسنهما عقلا) بنم خوشومه گیدن هر ایکیسنده عقلی گوزل اولانی
خوشومه گیدر) بیوردیلر بنده یا رسول الله بن بونلرک عباداتلرندن صوریورم
دیدم بونک اوزرینه (یا عائشة انما یسئلان عن عبادتهما انما عن
عقلهما فمن کان اعقل کان افضل فی الدنیا والآخرة) بیوردیلر یعنی
(بونلر عباداتلرندن صورولمازلر عقللرندن صورولورلر کیمک عقلی زیاده ایسه
دنیا وآخرتده او افضلدر) بیوردیلر. نبی صلی الله علیه وسلمدن روایت اولنمشدر که

رسول اكرم (ان الرجل ليكون من اهل الصلاة والزكاة وما يجازى يوم القيامة
الا على قدر عقله) بيورمشلردر يعنى (بركيمسه نماز وزكات اهلى اولور اما
آخرتده كوره‌جكى مكافات محض عقلى مقدارنجه اولور) ديمكدر ونبى صلى الله عليه وسلم
(رأس العقل التودد الى الناس والاصطناع الى كل بر وفاجر) بيورمشلردركه
(عقلك اعلا درجه‌سنك علامتى ناس جانبندن سوجكدر وهر ايى دكو كيشى‌يه
حسن معامله‌در) ديمكدر. عايشه رضى الله عنهادن مرويدر نبى صلى الله عليه وسلم
(اول ما خلق الله العقل قال له اقبل فاقبل ثم قال له ادبر فادبر ثم قال
ما خلقت شيئا احسن منك بك آخذ وبك اعطى فمن كان له واعظ من نفسه
كان له من الله حافظا) بيورمشلردركه (الله تعالى نك ايلك يراتديغى عقلدر
جناب حق عقلى يراتدقدن صكره عقله ايلرى كل امرينى ويرنجه عقل اولدينى يردن
ايلرولدى كرى كيت امرينى ويرنجه عقل كرى كيتدى بونك اوزرينه جناب حق اكا
(سندن كوزل برشى يراتمدم سنكله آليرم سنكله ويريرم) بيوردى ديمكدر
رسول اللهك (اقبل فاقبل ثم قال ادبر فادبر) بيورمسنك معناسى
(اى عقل! سكا اقبال وتوجهده بولنانه ايى آلت اول كه سنكله سعادت
ابديه‌يه قازانسون وكندينه شقاوت يازلمش اولانه شديد آلت اول اوكه
كريلت وشقيلك كوتو عمللره ومعاصيه بويلم ايتديره‌جك اساس اول
جهنم دركاتنه دوشورنجه قدر بونده باپ اونلك ايجون جناب حق عقله شكلاً آليرم
سنكله ويريرم) ديمك رسول اكرمك (من كان له واعظ من نفسه كان له من الله
حافظ) بيورمسى (اكيلم وجودنده عقل بولنانه كيمسه او عقلى كندينه واعظ
ونصيحتجى قيلوب نصيحتنى دكلر اوزمان عقل هر عاقلك نصيحتجيسى اولمش
اولور عقل ده آنك الله غضبندن قورتجيسى اولور معلومدركه مؤمنلره الله
طرفندن ملائكه وساره‌دن برچوق محافظلر واردر شريكم الله تعالى رعد سوره‌سنده
(له معقبات من بين يديه ومن خلفه يحفظونه من امر الله) بيوردى يعنى
(انسانك اوكنده، آرده‌سنده بريرى آردنجه كلن ملكلر واردر الله امريله اونى

مضرتلرندن صاقلارلر ديمكدر وقوله الله طرفندن ويرلمش ايك بيوك محافظ
قوت (عقل) در بونلر افساقك كوتولكلرندن منع وزجر ايدجيلردر زجر ومنع
ايتدكلرى شيلر جهنم سندن برى ده مؤمنى فقر وعجزدن منع ايدرلر وبو حديث
دلالت ايدركه (عقل) الامراد (عاقله هر خصوصده نجات ويرن وفيهود هلاكه
سوق ايدن علاوكلدر. يعنى (عقل) روحانى بر نوردركه الله تعالى آنى
ايلروليه كرى قالور آلت وقوت قيلمشدر بركيمسه عقلك اقبالده بولنمسى علامتى
(اوكيمسه نك حقك نوقنيد ابتوكه رعايتيدر كرى قالمسنك علامتى (قانونه الهيه
خارجنه چيقرن هوا وهوسه اويمه وكباره للكدر. علمالرى عقلك ميوه‌لريدر
وعمر رضى الله عنه (بكيجه صباحه قدر عبادتده كوندز اوروجده بولنانم بيلك
عبادت ايدجيك بركونده أولى هر ايشنى اللهك امرنده تلقايه بركيشنك
أولمسنده رها اهوندر) بيورمشدر. على رضى الله عنه ده (الله تعالى خلقى
اوچ قسم يراتمشدر ملكلرى يراتمه آنلره عقل ويرمه فقط شهوت ويرمه‌مشدر
وجناب حق بهائمى يراتمه آنلره شهوت ويرمه عقل ويرمه‌مشدر بنى آدمى ده
يراتمه فقط آنلره هم عقل هم شهوت ويرمشدر. آدم اوغلندن كيمك شهوته
عقلى غالب ايسه بهائم آندن خيرليدر كيمك عقلى شهوته غالب ايسه او
كيمسه ملكلردن خيرليدر. و(سفيان بن عيينة) رضى الله عنه ده ديمشدركه
(خير وشرى بيلن (عاقل) دكلدر (عاقل) اوكيمسه دركه خيرى كورنجه
درحال خيره اويار شرى كورنجه درحال آندن صاقنير) سهل بن عبد الله تسترى
حضرتلرى ده (نفسك بيك آدى واردر) ديمشدر. اكا (عقل) نه در؟ دينلدكده
حق جل وعلادن ما عدا وارايسه هپسندن مستغنى اولمقدر) ديمشدر (عاقل)
هر شيئك صوكنى كورندر (اديب) كيم ايسه بحره اينى قوتلنديرندر) دينلمشدر.
وجنيد حضرتلرى (متقى) كيمسه‌يه الاتمز عاقل ايسه الاعماذ ديمشدر ودنيادكى
الله تعاليدكم سورسه حيات اونك حياتيدر (عاقل) دنيده عائد هر شيئى
اراشديرجى ده دكيم كه دنيايه ميل ايدرسه اونك عقلنده خفت واردر.

حكمتك بريده (عقل، اللهك بر ويركيسيدر عبادت وطاعت ايسه قوللك
قزانجيدر او الله ويركيسيله بو قزانجى الده ايديلير) ديمشدر. احنف بن قيس
(انسانه ويريلان خيرلى شى نه در؟ دنيلدكده (فطرى بر عقلدر) ديمش. انسانه
(عقل ايله مرزوق اولمازسه نه يابيلير؟ دنيلدكده اكا (كوزل تربيه لازمدر) ديمشدر
اكر انسانده تربيه ايله ده رزقلنمزسه دنيلدكده (كوزل خوى ايدنمليدر) ديمشدر
انسانده بو ده بولنمزسه دائما سكوت حالنده بولنمليدر بو ده بولنمزسه دنيلدكده
همان اولمليدر ديمشدر. سهل بن عبدالله ديمشدركه (الله تعالى على اظهار
مراد ايدنجه علمنى عقله توديع ايلدى ديركه عقل اولمقسزين علمه ايرمز
ديدى كيمكه عقلنى فوت ايدرسه علمده اوكيمسه يه براقير

«فصل»

— عقلك ذاتى ومسكنى بيانندهدر —

كبراءدن برى ديديكه عقلك ذاتى بر (نور روحانى) در عقل دنيايه ده
آخرته ده علوم شرعيه وعقليه يه ده ميل ايدر نظر وتفكرله دينى ودنيوى
امورك عواقبنى تدبر ايچوندر عقل وجود انساننك بر آلتيدر عقلك
نفسى انسانيه بر آلت اولديغنه دليل ايسه ابن عباس رضى الله عنهمانك
نبى صلى الله عليه وسلمدن روايت ايتديكى بر حديث شريفدركه رسول الله صلى الله
عليه وسلم (لكل شيء آلة وقوة وآلة المؤمن وعدته العقل) بيورمشلردر
يعنى (هر شيئك بر آلت وقوتى واردر مؤمنك آلت وقوتى ده عقلدر) ديمكدر
ايشته بو حديث شريف (عقل) حقنده بر ظاهر بر نصدر.

بيلكه الله تعالى ايمانى مؤمنك قلبنه يازدى توبه، زهد، ورع، اوبيج،
نماز، صبر، شكر، توكل، رضا كبى خصوصلرده رياضت ومجاهده ده
بولنده نفسى تزكيه وقلبى تصفيه ايله تربيه بابنده عقلى مدخلدار ايلدى
بونلكى جناب حق عاقلك قلبنده ده عقل بولنديردى بو عقل ايله قلب
صحيح درلو درلو علملرى، تجربه لرى، تفكرى قزانير. وعقلك ذاتى بردر

141

لكن عقل ايكى يوزليدر بر يوزى خلقه باقاركه بو عقل، مؤمن ايله كافرده
مشتركدر بوكا (عقل معاش) تعبير اولنور ايكنجى وجه (خالقه) ناظردر بوده
مؤمنه مخصوص بر (عقل) در بوكا (عقل هدايت) تعبير اولنور وبو عقله نائل
اولدقدن صكره او قولنى (فهم) ايله رزقلنديرر اوكيمسه سائرلرينه نسبتله داها
عقلليدر بوندن صكره ده جناب حق اكا كشف حقيقت عنايت بيوررسه اوكيمسه
داها عقلليدر بوندن صكره جناب حق اكا (حكمت) احسان ايدرسه اوكيمسه داها
عقلليدر اكر جناب حق قولنى (كمال توحيد) ايله مرزوق قيلارسه اودها عقلليدر
اكر جناب حق قولنى (ولايت) ايله مرزوق قيلارسه اودها عقلليدر اكر جناب حق
بر قولنى (صديقلك) ايله مرزوق قيلارسه اودها عقلليدر اكر بر قولنى (نبى)
قيلارسه اودها عقلليدر اكر بر قولنى (رسل كرام) دن قيلارسه اودها عقلليدر
ونبيمز وسيدمز محمد صلى الله عليه وسلم جمله مخلوقاتدن داها عقلليدر.

عوارفده يازاركه (وهب بن منبه) ديمشدركه (بن يتمش كتابى اوقودم اونلر
يازارلركه دنيانك ابتداسندن نهايتنه قدر يعنى قيامته قدر كلوب كيدنلرك عقلى سيدمز
رسول الله صلى الله عليه وسلمك عقلى يانندهه دنيادهكى بو قوملرك ملتلرك
هپسنك مجموعى عقل حضرت محمدك عقلى يانندهه بر قوم دانهسى قدر ناچيز بر
شيدر) ديمشدر.

«فصل»

— عقلك مسكنى حقندهدر —

عقلك بولنديغى بر حقنده اختلاف وقوع بولدى اهل طب مكانى (عقل)
دماغدهدر ديديلر (ايشتمك، كورمك، سويلمك، طانمق، قوقلامق دماغدهدر
عقل ده دماغدهدر ديديلر. زيرا (عقل) بش حاسه كبى ادراك آلتيدر ديديلر
آيت وحديثه اويانلر ايسه (عقل) قلبدهدر ديديلر كبراءدن برى عقل
قلبده (سر) ك يانندهدر شو قدر واركه (سر) اعلايه مائلدر (عقل) ايسه
دنيا وآخرت وعلوم عقليه وشرعيه يه مائلدر ديدى. حج سورهسنده
(فانها لا تعمى الابصار ولكن تعمى القلوب التي في الصدور) بيوردى.

(گرچه گوزلری کور دگلدر لکن گوگسلرنده‌کی قلبلری کوردر که عبرت آلامیورلر) دیمکدر

ونه جناب حق اعراف سوره‌سنده (لهم قلوب لا یفقهون بها) بیوردی

(اونلرك قلبلری وار . اما اونکله حقی آکلامازلر) دیمکدر .

ونه حج سوره‌سنده (افلم یسیروا فی الارض فتکون لهم قلوب یعقلون بها)

بیوردیلر (اونلر یر یوزنده گزوب طوزمادیلرمی ! بویله خرابه‌لری گوره‌رك

عبرت آلاجق قلبلری . سرگذشتلری ایشیده‌جك قولاقلری اولوردی)

ونه ق سوره‌سنده (ان فی ذلك لذکری لمن کان له قلب) بیوردیلر

(ایشته بو ذکر اولنان شیلرده یالکز یورکی اولان کیمسه‌لر حقنده عبرت واردر) دیمکدر

اهل تفسیر دیدیلرکه (عقلك مسکنی قلبدر) الله تعالی عقله مسکنك اسمی

اولان قلب اسمنی ویردی نته‌کیم یوسف سوره‌سنده (واسئل القریة التی کنا

فیها) آیتنده اهل قریه‌یه قریه‌نك اسمنی ویردی که (بولندیغمز قریه‌یه صور)

دیمکدرکه قریه اهلنه صور معناسنه‌در) وخبرده روایت اولنمشدرکه الله تعالی

ایوب علیه السلامك مناجاتنه جواباً جناب حق (ایوب ! امثالك

وجودنده قلبی یاپان کیمدر ؟) بیوردی . عوارف نام کتابده یازارکه

داود علیه السلام اوغلی سلیمانه عقلك نره‌ده‌در) دیه صوردی اوده

(عقل قلبده‌در) زیرا (عقل) روحك قالبیدر روح ده حیاتك قالبیدر

دیدی . کباردن بری قلب تقلبیدر قلبك تقلبی (عقلك ایمانك معرفتك

یقینك) در وعقل شدید آلتیدر دیدی

« فصل »

— عقلك حدودی بیاننده‌در —

عقلك حدودی ؛ الهی تکلیفی قبول ایده‌جك وبونکله الهی امرلرینه

نهیلرینه یاقلاشه‌جق قدردر وعقل ؛ قلبده بر نوردر واقسامی عقل ایله شیئی

ادراکه مستعد اولور واقسامی کندنده عقل بولنمیه تکلیف دخی اوزرندن کیدر

ایشته بو عقل ایله امور دنیویه‌ده دوز کونلك ایله بوزوقلغی آره‌سنی وخیر ایله

شر آراسنی آییره بیلیر . وعاقل ده کندینی هلاکه سوق ایده‌جك شیلرده

142

هکذا شو حالده عقل (مؤمن ایله کافر) آراسنده مشترکدر وبوکا (عقل معاش)

دینیلرکه بیانی یوقاریده یکری صکره (هدایت) نورینی غیب ایدوبده خذلانه

یاقلاشانده وجبلت اصلیه وخشونت ذاتیه‌سی اوزره قالورده (عقل) واردرکه

اوده (عقل) دولاب بارگیری کبی یرنده صایار حدودنده بر آدیم ایلری گیده‌مز

بونلر حقنده روم سوره‌سنده (یعلمون ظاهرا من الحیاة الدنیا وهم عن الآخرة

غافلون) بیورلدی یعنی (حیات دنیانك ظاهرینی بیلیرلر صوکنده باشلایه‌جق

که حقلری بیلمزلر انلره غافللردر) دیمکدر . اما برکیمسه‌یه نور عنایت ازلیه

ایرشوب کندینه هدایت نوری اصابت ایدرسه اوبو کیمسه‌نك عقلی شریعت

نورینه قارشو یوموشایلر ویر وکندنده قورولقی خشونتی درحال گیدر گیدروده

دینیه امورنده حق ایله باطلی صلاح ایله فسادی خیر ایله شر آره‌سنی آییردایدر

بویله‌جه عقلی تمام اولور .

شوکا ده بیلدکه (مکاشفه – مشاهده – معاینه کبی) انبیا میراثنه کیم که ایرشوز

انبیا احواللرینه ده ایرشر اکا ایکنجی بر معنوی طوغوشه نصیب اولماز ولوکه کندیسنده

کمال کیاست وفطنت بولنسون زیرا (فطنت وکیاست) عقلك نتیجه‌سیدر

وعقل ؛ نور شرعله یوموشامیوب قورولقده سرتلکده قالیرسه عالم ملکوته

گیرمکه مقتدر اولماز نته‌کیم عیسی علیه السلام (لن یلج الملکوت من لم یولد مرتین)

یعنی (ایکی دفعه طوغمایان عالم ملکوته اصلا گیره‌مز) بیوردی یعنی بوده

آناسندن طوغدقدن صکره اولادن ایکنجی معنوی طوغوشدر . کباردن بری دیمشدرکه

(الله تعالی عقلی مخبر صادقك خبرینی آکلامق ایچون یاراتدی موجودی طلب ایچون

دگل بلکه (عقل ؛ معرفته واقف اولسون دیه یاراتدی تحصیل معرفت یاخود

معرفتی تحصیل ایچون یاراتلمدی . علی رضی الله عنهدن مرویدرکه رسول الله صلی الله

علیه وسلم (یا علی ! اذا اکتسب الناس انواع البر لیتقربوا بها الی الله

فاکتسب انت انواع العقل) بیوردیلر یعنی (یا علی ! ناس ؛ الله‌ه

تقرب ایچون انواع برّی اکتسابده بولنورلرسه سن ده انواع عقل اکتسابنه چالیشه)

دیمکدرکه فوائد و ثمرات عقل اکتساب اید دیمکدر زیرا (عقل) هرکسده قرانغه ایچنده‌کی هرشیئی اچوبه بر آلتدر .

« فصل »

کمال عقل بیانده‌در

بیل که کمال عقلک نهایتی یوقدر بو نهایتسزلکده انبیانک عقللری عالیدر صکره صدیقلرک صکره اولیانک صکره صالحلرک صکره الامثل فالامثل دیدکجه‌لرک عقللری کلیر بوکا دلالت ایدن شیئی ایسه ابوبکر الصدیق رضی الله عنه‌دن بزه روایت اولنان حدیث شریفدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم (العقل لا غایة له ولکن من احل حلال الله وحرم حرام الله سمی عاقلا فان اجتهد بعد ذلک سمی عابدا فان اجتهد بعد ذلک سمی جوادا) بیورمشلردر یعنی (عقلک نهایتی یوقدر ولکن برکیمسه اللهک حلال قیلدیغنی حلال و حرام قیلدیغنی حرام بیلیرسه اکا عاقل دینیلیر بوندن صکره بالکز بیلمکله قالمیوب حلال و حرامه موجبنجه عامل اولورسه اکا (عابد) دینیلیر . بوراده قالمیوب ایلرومنسی ایدرسه اکا جواد دینیلور) دیمکدر . بیل که عقل خصوصنده هرکسده عنایت سابقه ازلیه قدر بر نصیب واردر . وبونک مثالی مؤمنلرک هربرنده حدینه کوره مالدن بر نصیب واردر بر مؤمنک النده نصاب بولنور کندیسی یارم دینار زکات واجب اولور برینک النده بیک نصاب قدر مال بولنور النده‌کی ماله کوره زکاتنی ویریر برینک النده صاییسز مال بولنور اوکا ره صدره دن دینلمزده زکات ویرمک واجب اولور شک یوق شو اوج درجه مال صاحبلری وجوبده مساوی اولدیلر لکن مقدار زکاتده درجه درجه بولندیلر عقل صاحبلری ده بویله‌در عقلک حدیده مکلفیت واردر ایرن فرائض الهیه و سنت رسول اللهی کتاب و سنتده کلدیکی اجرایه مأمور اولور وبونکله اکتفا ایدر وبوراده انقیادینه نهیدن اجتنابه مقابل کندینه ثواب ویریلیر وبعضی بر آدم دنیایه ده آخرته ده میل ایدر بر ده وارکه کندنده بیک مکلفه قوت اولور کیمسه‌لر واردر بونلر دنیایه محبتی براقمشلر آخرته ناظردر بونلر فضائل سننله اکتفا ایتمزلر بلکه کیجه قائم کوندز صائم اولورلر ومال وجانیله الله یولنده جهاده

143

بولنورلر بو جهتله نبینز و سیدمز صلی الله علیه وسلمه واجب اولاندن بر طاقم شیلر بشقه‌لرینه واجب اولمدی زیرا ذات نبویه‌لرنده کمال عقل و تقوی قوتی وار ایدی بیل که اهل ایمان وحده طالبلری ایله آخرت طالبلرینک عقل معاشلری عقل هدایته تابعدر بو حالده اهل ایمانک عقل معاشی عقل هدایته مطابق وموافق اولور اهل ایمان عندنده عقل هدایت معتبردر وبونک تفاصیل عمل ایدرلر دنیاده که (عقل معاش) (عقل هدایه) مخالف اولورسه مؤمنلر حقنده او خصوصده که عقل معاشه اعتبار یوقدر وار ایسه بر عقل معاش حالالنده بولنورلر بو جهتله اهل دنیا اهل آخرتک عقلنی بکنمزلر طعنه ایدرلر بو طعنلرینه سبب ده اهل آخرتک النده بو دنیا امورینک وراسنده بشقه بر فعلده استفاده‌لر اولدیغنی بیلمز بونلر عقل سرمایه‌سیله اکلاشیلمز مثلا (سرلک نوری) کبی بونور سایه‌سنده انسانک ارواحی روحانیلری ملائکه مقربینی وکندنده یقینی حصوله کتیرک درجه‌ده الله تعالینک صفاتی مشاهده کبی شیلر اداء ایدر .

نفس انسانده بوکره عقل نوریله توسلده بولنمز زیرا نور عقل ایله اصول توسل ایدیجیله شیئی علوم استدلالیه‌در علوم استدلالیه‌ده ایسه برچوقده ریب و شک طولیدر بلکه برچوقده غلط و خطا واردر ویقینه ملازم مشاهده ایله اطلبنده کندنده مشکوکیت اولمز علوم نظریه آره‌سنده اولدقه بر مسافه واردر وبعضاده انسانده مشاهده‌نک وها [illegible] بشقه بر قوه اولورکه اونکله روحانیات و روحانیلک فوقنک معاینه‌سی باشلار ومعاینه مشاهده‌دن صکره کلیر ومشاهده‌ده اشرفدر . وبعضاده نفس ایچنده (معاینه) نک وراسنده بشقه طورده واردر بوده لطائف وطوامعک الهیه‌نک [illegible] ایرمکدر اودخی نفس انسانک بدایته اولور وسر [illegible] اصفی اولور ایشته اوزمان عقل ایله سرایله اخفی ایله ادراک ومعاینه ایدیجکی شیلری معاینه ایدر صکره بو مرتبه‌نک فوقنده ده نفس انسانک بر طاقم طورلری مقاملری واردرکه عوالم حقائقده وصول درجه‌سی ایریلیر صوکی کلیر نهایت بولور زیرا او مخلوقدر مخلوقده لامحاله نهایتسزلق یوقدر ایشته عقلک وراسنده اولان اطوار

نفس بونلری انسانلر ادراک ایدر. بونلر نور عقل مشاکلدرلر و عقل مشاکل و محاسنی
اولمیانلر بحث ایتدیکمز اطوار درجه درجه عزیز و شرفلیدر. حتی نفس انسانیه
عز و شرفاً عقل مشاکل و محاسنی اولمیانلر بر طاقم طورلردر. نفس انسانی نور عقل ایله
بیلیر. بلکه عقل آنده حیرتده قالیر. شویله که نفسده بر قوه روحانیه حصول اولور. بو
قوت ایله انسان بعضه اوقاتده بر ایشه یاپار که اونی اوچ یاپهمزلر و اونی یاپدقده
حتی نفسده کندینه مساوی اولوب انسانلرده اونی یاپمقده عاجز قالیرلر. بونلرک
مثالی باذن الله احیاء موتی و ابراء اکمه و ابرص و انشقاق قمر. انفلاق بحر عصانک
حجره انقلابی و بونکا مشابه معجزه لرکه بونلرک جمله سی الله تعالی نک اذنیله فعل
علاقه‌در و الٓهلک قوت و برمیلیدر. و بونلرک امثالی معجزات انبیا و کرامات
اولیا چوقدر. جمله سی ده اطوار نفسدر عقل بونده قاصر قالور. شایع حوبنلک
سوزی ده بودر.

« فصل »

فصل — غزالی رحمه الله تعالی احیاده سعید بن المسیبدن روایت ایدرکه (عمر)
و (ابی ابن کعب) و (ابو هریره) رسول الله صلی الله علیه و سلمک حضورینه
کیردیلر. یا رسول الله ناسک اک عالمی کیمدر) دیدیلر. رسول الله ده (العاقل)
عاقلدر بیوردیلر. اونلرده یا رسول الله ناسک اک عابدی کیمدر دیه صوردیلر
نبی صلی الله علیه و سلم جواباً (العاقل) عاقل کیمسه‌در بیوردیلر. بونلر اوده دیه
(افضل ناس کیمدر) دیه صوردیلر. ینه رسول اکرم (العاقل) بیوردیلر. اونلرده
ینه دیدیلرکه مروت تامه و فصاحت ظاهره صاحبلری والی اجیه و هقناس
بویله کیمسه‌لردر. بونلر آیری آیری فضیلتلردر. بونلر آیری آیری اسماء طاشیرلر. بونلر
عاقل دیه وصف اولنمزلر دیدکلرنده علیه السلام افندمز (ان کل ذلک لما متاع
الحیوة الدنیا والآخرة عند ذلک للمتقین ان العاقل هو المتقی وان کان
فی الدنیا خسیساً دنیا) بیوردیلر. و دیکر بر حدیثده (العاقل من آمن بالله
و صدق رسله و عمل بطاعته) بیوردیلر.

144

بیلکه (عقل) بر ~~نور روحانینک~~ نور الهینک اسمیدر. و علومده عقل اطلاق اولنمشدر
زیرا علوم عقلک ثمره‌سیدر. نتیجه بر شیئک میوه‌سی بیلینر. بونک ایچون علم و عقلک
خشیت دیمکدر. و عالم کندنده خشیة الله اولان ایدر. زیرا (خشیت) علمک ثمره‌سیدر
اونک ایچون عقل نورینه مجازاً علم دینیر. و بو نورک کندنده علومک ظهورینه قابلیتی
واردر. و بو قابلیتده رفع حجاب و تجلی حق سبحانه و تعالی آنده ظهوره کلیر.
والله تعالی قضا و قدرک میدانه کلمسنی اراده بیوردیغی عقلک نورینه پرده چکر
پرده حکیم اولان الله تعالی نک حکمتنده‌در. و نور عقلک علوم منبع کوزک
رؤیت منبعی کبیدر. و علومک کندینه منکشف اولمسی ایچون قرآن کریم و شرع شریفک
بو نور عقل منبع نور شمسده کوزه منبعی کبیدر. ایشته بو نوری بویله آکلامق
لازمدر. بعضیلر دیدیلرکه (عقل) الله تعالی نک قلبده یاراتدیغی بر نوردر. بو نور
ایله مغیبات بالوسائط و محسوسات بالمشاهده ادراک اولنور. و بو نور ایله علوم
ضروریه و نظریه بیلینیر. شو حالده جواز جائزات و استحاله مستحیلاته علم حاصل
ایدر. مثلا ایکی بردن چوقدر. و بر شخص بر آنده ایکی مکانده اوطورمز. و تجربه علملری
مجاری احوال اکتسابده بولنور. و عواقب اموری بیلیر. و لذات دنیایه عائد دواعی
شهواتی کوکلنده سوکوب آثار و قهر ایدر. ایشته بو کبی انواع علوم انک عقلنک
ثمره‌سیدر. بناء علیه بویله بر کیمسه عقلک بر ویا ایکی نوعنی حصر ایدنلر کیمسه‌ده دها
عقللیدر. نتیجه الله تعالی عنکبوت سوره‌سنده (والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا)
بیوردی (اوغورمزده مجاهده ایدنلری البته یوللرمزه کوتوروروز) دیمکدر.

— (یکرمنجی باب) —

— قلب و قلبک صفاتی و قلبک معالجه‌سی بیانندر —

الله تعالی ق سوره‌سنده (ان فی ذلک لذکری لمن کان له قلب او
القی السمع وهو شهید) بیوردی. و ینه حق سبحانه و تعالی سوره‌سنده
(فانها لا تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور) بیوردی که (ایشته

بولنور اولنانه شیلرده یالکز بر پرده‌کی اولانه ویا بو سوره‌یی جانه قولاغیله
دیکله‌ینه کیمسه‌لر حقنده عبرت واردر) دیمکدر .

— ناس ارااسنده متعارف قلب —

ناس ارااسنده طانیلان (قلب) بدنده اولان قلبدر رسول الله صلی الله علیه
وسلم (ان فی جسد ابن آدم لمضغة اذا صلحت صلح بها سائر الجسد
واذا فسدت فسد بها سائر الجسد الا وهی القلب) بیورمشلردر (آدم اوغلنك
جسدنده بر اَت پارچه‌سی واردر او ایی اولورسه اونکله سائر جسد ایی
اولور او فساده کیدرسه سائر جسد ده فساده کیدر الا بیلکز که بو قلبدر) دیمکدر
بو قلب ایسه بر قطعه اَت وبدنده الطف دم مخصوصدر و بو قلب نفسك
خزینه‌سیدر که نفس قلبه (علوم، فهوم، حکم، عقول، اسرار، سرور) کبی
لطایف اشیای روحانیه‌یی قور . وبدن افسانه‌ده‌کی قلب ایسه آفاقده اولان
عرشه مثابه‌سنده‌در عرش، صفت رحمانیتك نصل محل ظهوری ایسه بدن
افسانه‌ده اولان قلب ده اویله‌در ولکن عرشك صفت رحمانیتك استواسنه
شعوری یوقدر وبونده زیاده بشقه صفت ترقی‌یه عرشك قابلیتی یوقدر بونك
ایچون عرش رحمانیت جهتنده فیض کلی و بو فیضك اثری دیکر وجهده
اجسام عالمه واصل اولور و رحمانیت صفتنده عموم خلقك حظ ونصیبی واردر
ایستر مسلم اولسون ایستر کافر اولسون ایستر حیوان اولسون ایستر جماد
اولسون ایشته بو جهتده (یا رحمن الدنیا) دینیلور و (الرحمن) الله تعالینك
اسم خاصیدر الرحمن اسمی بشقه‌سی الرحمن دیه‌مز رحمن اسم شریفی بر صفت
عامه‌در نته‌کیم الله تعالی مریم سوره‌سنده (ان کل من فی السموات والارض
الا آتی الرحمن عبداً) بیورمشدر که (کوکلرده و یرده بولنان مخلوقاتك هربری
یوقدر که رحمانه قیامتده قول اولارق کلمسون .) دیمکدر اما (الرحیم) اسم
شریفی بر اسم عامدر الله‌دن غیری‌ده بو اسمی طاشیه بیلیر و رحیم بر صفت
خاصه‌در که بونده اهل رحمتدن بشقه‌سنك حظی یوقدر والله تعالی اعراف سوره‌سنده

145 (ان رحمة الله قریب من المحسنین) بیوردی (چونکه شاکرلرك رحمتی ایلیکلر ایدنلره
یقیندر) دیمکدر وعالم اجسام الهیه‌ده کلّی فیضه ابتدا عرش کلّی زیرا عرشه
عالم ملکوتدن الك یقین بر عالمدر ایشته جسمانیاته هر شیئك استعدادی مقداری
فیضك واصل اولمسی عرشك اثر فیضیدر و بو فیضدن علی الدوامدر زیرا
کائناتك وجودی و بقاسی بو فیضله ایلدر اکر بو فیضه کوز آچوب یومنجه
قدر عالملردن منقطع اولسه هر شی یوق اولور هیچ بر شیئك وجودی قالمز .
و بوده قصص سوره‌سنده (کل شیء هالك الا وجهه) آیتنك حکمیدر .
(الله‌ك ذاتندن بشقه هر شیء هلاکده‌در) دیمکدر . ایشته الله تعالی
عرشه صفت رحمانیتك فیضنی قبول استعدادینی اعطا بیوردیغی طه سوره‌سنده
بیان اولندیغی وجهله (الرحمن علی العرش استوی) قول الهیسیله عرشی
مشرفلندیرملک واقع اولدی . اما عرشك بو سعادتده خبری یوقدر .
بونك کبی قلبك بر یوزی روحانیاته در بر وجهی قالب جسمانیاته در قلب
روحانیاته اولان وجهیله روحانیاتدن الدیغی فیضی بر وجهیله قالب جسمه
افاضه ایدر و قلبده اعضایه کیدن ایکی دامارلر واردر هر عضوه کیدن دامارلر
واردر و بو مجرای فیضه روحدر و قلب کلّه هر فیضه دامار مجرالری
واسطه‌سیله هر عضوه تقسیم اولنور قلبدن بر لحظه بو فیضه کیتمسه حیاته
طورر قالب ده اولور و دامارلرده بر طیقانقلق اولمه سبیله بر عضوده
فیضه کیتمسه او اعضا حرکتدن قالیر و مفلوج اولور بناءً علیه بیلندی که
بدن افسانه‌ده اولان قلب عالم کبیرده اولان (عرش) مثابه‌سنده‌در
یس سوره‌سنده اولان قول الهیده (فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیء)
بیورلمشدر که (هر بر شیئك مطلق صورتده مالکی اولان بولنان (الله) تعالی
منزه‌در) دیمکدر وبوده ذکر ایتدیکمز بیاناته ایماده بعضیلر دیمیشلر که وجود
افسانه‌ده قلب سما منزلنده‌در قالب ایسه ارض مثابه‌سنده‌در (روح)
کونش مثابه‌سنده‌در سما قلبده ارض قالبی آیدینلاتیر وارضه قابلی قورد

نور حیات ایله تنویر ایدر . کبار دن بری ده دیمشدرکه قلب ، روح واسطه‌سیله
حرکت ایدن بر آلت یا جسددر وروح واسطهٔ عقل ایله تصرف ایدر عقل ده
بر نوردر هدایت ایله تصرف ایدر هدایت ده ، الله سبحانه وتعالینک
فضلیدر . وصلی الله علیه وسلم (لیس الاعمی من یعمی بصره ولکن الاعمی
من تعمی بصیرته) بیوردقلری (حقیقتده کور ، کوزی کور اولان دکلدر
ولکن کور ، قلب کوزی کور اولاندر) دیمکدر
معاذ رضی الله عنهدن مرویدرکه نبی صلی الله علیه وسلم (ما من عبد
الا وفی وجهه عینان یبصر بهما امر الدنیا وعینان فی قلبه فاذا اراد الله
تعالی بعبد خیرا فتح عینیه التی فی قلبه فابصر بهما ما وعد بالغیب و
اذا اراد به غیر ذلک ترکه علی ما هو فیه) بیوردقلری (هر قولک
یوزنده ایکی کوزی واردر بو ایکی کوز ایله دنیایی کورر وقلبنده ده ایکی
کوزی واردر شو حالده الله تعالی بر قولک خیرینی مراد بیوردرسه
قلبنده‌کی کوزلرینی آچار بو ایکی قلب کوزیله غیبده وعد ایتدیکی شیئی قولنه
کوسترر واکر جناب حق بونک غیرینی مراد ایدرسه قلب کوزینی حالی
اوزره براقیر) دیمکدر . حدیث شریفده (ما وعد بالغیب) بیورلدیغی
احوال جنت ونار ی کورر وبوندن صکره‌کی احوالی کورر) دیمکدر
ابو الدرداء دن مرویدرکه نبی صلی الله علیه وسلم (قلوب العباد
آنیة الله فی الارض فاحبها الی الله تعالی ما کان رقیقا) بیوردقلری
(قوللرک قلبلری یر یوزنده اللهک قابلریدر بونلرک اللهه اک سوکیلیسی
رقیق ، یوفقه ، مرحمتلی قلبیدر) دیمکدر . مقداد رضی الله عنهدن مرویدرکه
رسول الله صلی الله علیه وسلم (قلب ابن آدم اسرع انقلابا
من القدر اذا استجمعت غلیانها) بیوردقلری (آدم اوغلنک
قلبی غلیانه باشلادیغی چوملکک قاینامسندن ده ها سرعتلیدر) دیمکدر
حذیفه حضرتلرندن مرویدرکه (القلوب اربعة قلب اجرد فیه سراج

146

یزهر فذلک قلب المؤمن وقلب اسود منکوس فذلک قلب الکافر
وقلب مربوط علی علاقة فذلک قلب المؤمن وقلب اسود منکوس
وذلک قلب الکافر وقلب مربوط علی علاقة فذلک قلب المنافق
وقلب مصفح فیه ایمان ونفاق فمثل الایمان فیه مثل البقلة یمدها الماء
الطیب ومثل النفاق فیه کمثل القرحة یمدها القیح والصدید فای المدتین
غلبت علیه حکم له بها) بیوردقلری (قلبلر درت درلودر بری هر شیدن
خالی بر قلبدر فقط ضیادار بر قندیل یانار بو قلب ایسه مؤمنک قلبیدر
بر قلب ده قاره‌در ترسی دونمش بر قلبدر بوده کافرک قلبیدر و بر قلب ده
بر غلافه مربوط قلبدر بوده مؤمنک قلبیدر وقره وترسی دونمش بر قلب
کافرک قلبیدر بر قلب ده بر غلافه مربوط بر قلبدر بوده منافقک قلبیدر
بو قلبده ایمان ونفاق واردر قلب اولان ایمان صولو بیرک بسلدیکی
یشیل برصی کبیدر منافقک قلبنک مثالی دائما ایرین آقیتان بر یاره کبیدر
بونلردن هانکیسی غلبه ایدرسه او قلبه حکم اولونور) دیمکدر .
بیل که قلبک سبب اختلافی درت قسمدر بونک سببی (قلب) روح ایله
نفس آراسنده بر برزخدر روح ایله نفس آراسنده تجاذب وتطارد واردر
روحک همتی نفسی عالم علویته جذب ایتمکدر نفسک ارادهسی ده روحی
کندی عالم سفلیسنه جذب ایتمکدر بو تجاذب وتنازع دائما آره‌لرنده
جریان ایدر بعضا روح غلبه ایدر نفسی مرکز سفلیسندن مقام علویته
جذب ایدر بعضا نفس غلبه ایدوب روحی اوج کمالندن حضیض نقصانه
ایندیرر قلب ایسه هانکی طرف غالب ایسه اکا اویار بو ایسه نفس ایله
روحدن برینک تصرف دوالیکی بالکلیه النجیه قدر دوام ایدر اوزمانده
قلب کیمک اولدیغی بللی ایسه انک نورکوسی حالنده ایشته (سعادت وشقاوت)
دیدیکمز بو ایکی انجذابه منوطدرلر اکر سعادت ازلیه روحه ایریشوب روحه
توفیق قرین اولورسه او زمانده روح عسکریله قوتلنیر ونفس عسکریله غلبه ایدر

ونفسك نزاعندن قورتلور ايسه بو قدرلى قاطرن روح محيط خلقيدن مصعد
قدم مشاهدهٔ حضرت ذى الجلاله ايچون ترقى قيلار قلب ده روح ايله
برابر مقام تقلبده دائما صعودده بولنور چونكه والدينه نفس تابع اولور قلب ده
روحه اويار نفس ده او زمان مقر طبيعتندن چيقار قلبه اويار وانقلاطنه
اولور ايشته بو قلب مؤمنك قلبى در بو قلبده شك وكفرك ذره سى يوقدر
اگر عياذاً بالله امر ترسنه دونسه آثار شقاوت وغضب ازلى مبدأ سنه چيقه
روح كيلاده اولور نفس يا روح كوره رك قوت بولنجه او زمان نفس روحده
قلبى ده كندى عالمنه چكر ديو بيلرم (روح) كندى مقامنده قلبك مقامى ايسه
قلب ده نفسك يرينه كچر نفس ده اسفل طبيعى مقامنه اينديكنده بونك
مثالى كافرك قلبيدركه بونك قلبى ترسنه دونمش قرار ايتمشدر اگر قلب ايكى
جانبدن برينى بالكليه ترجيح ايتمزسه نفس ايله روح اراسنده تجاذبده و
تنازعده قالور ايسه ونفس طرفى قوتلى كلورسه قلبه نفس ايله
روح اراسنده متردد ونفسه قلبله ميلى زياده چوق اولورسه بوده منافقك
قلبى در اگر روح جانبى زياده قوتلى ياخود هر ايكى طرفك قوتى مساوى ايسه
وقلبك ميلى روحه زياده چوق ايسه ياخود هر ايكى جانبه ميلى على السويه
ديو قلبده براز ايمان براز ده كفر بولنور ايسه انك صاحبى عاصى در وبو قلبك
صاحبى ده ايكى يوزلبيدر برى ايمان ديكرى نفاقدر بو ايكيسندن هانكيسى غالب ايسه
انكله حكم اولنور . ابن عباس رضى الله عنهمادن مرويدركه رسول الله صلى الله
عليه وسلم (من رغب فى الدنيا وطالت رغبته اعمى الله قلبه على قدر رغبته
فيها ومن زهد فى الدنيا وقصر فيها امله اعطاه الله علما بغير تعلم وهدى
بغير هداية) بيورمشلردر يعنى (كيمكه دنيايه ميل ورغبت ايدرسه وبو
رغبتى اوزون مدت دوام ايدرسه الله تعالى انك قلبنى دنيايه رغبتى
قدر كور ايدر كيمكه دنيايه قارشو زهادت كوسترير دنيايه عائد املنى
قيصالتيرسه الله تعالى اكا خواجه سز تعلمسز علم احسان ايدر وبيلمديكنك

يول كوسترمسزن حاجت قالمقسزين طوغريدن طوغرى يه فطرى هدايت الهيه اولور) ويكدر
نبى صلى الله عليه وسلم (ان فى قلب ابن آدم فى كل واد شعبا فمن
اتبع قلبه الشعب كلها لم يبال الله فى اى واد اهلكه ومن توكل على الله
كفاه الشعب كلها) بيورمشلردر (آدم اوغلنك قلبنك تملو ايده جكى
هر وادى يه عائد شعبه لرى واردر كيمك قلبى بو شعبه لرك هپسنه طالورسه
الله تعالى اكا مبالاتده بولنمز هانكى وادیده اولورسه اولسون هلاك ايتديكى
كيمكه هر خصوصده الله ه اعتماد وتسليمنده بولنورسه الله تعالى قلبك تملو
ايده جكى شعبه لرده الله تعالى انك امدادينه يتيشير) ويكدر .
على رضى الله عنهدن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم (ما من القلوب
قلب الا وله سحابة كسحابة القمر فبينا القلب مضيئا اذ علته سحابة فغشى
واذا تجلت تذكر) بيورمشلردركه (هر قلبك اوكنده قمرى اورتن بلوطلر كبى
بلوطلر كچوب كيدر قمر كبى ضيا ويرن قلبك اوكنه بر بلوط كلورسه قلبه غفلت
طارى اولور بو بلوط كچنجه غفلتدن اويانير) ويكدر .
ابن عمر رضى الله عنهمادن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم (لا يستقيم عبد
حتى يستقيم قلبه ولا يستقيم قلبه حتى يستقيم لسانه) بيورمشلردر (قولك
استقامتى قلبك استقامتنه باغليدر قلبك استقامتى ده ديلك استقامتنه
باغليدر) ويكدر . ابو هريره دن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم (شفاعتى
لمن شهد ان لا اله الا الله مخلصا يصدق لسانه قلبه) بيورمشلردركه
(شفاعتم مخلص وصادقانه اولهرق لا اله الا الله ديه ~~ديينلر~~ ولسانى ايله سويلديكى بو كلمهٔ توحيدى
وقلبى تصديق ايدنلر ايچوندر) ويكدر .
ابن عباس رضى الله عنهمادن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم
(ينبغى للمؤمن ان يكون قلبان قلب يرجو ربه وقلب يخاف به من خالص
فيه تقنيط ومجاليس فيه تفريط) مؤمنك ايكى قلبى اولمليدر بر قلبيله ربنه رجاده
بولنمليدر وبو رجاده ده خوفى اونوتمامليدر بر قلب ايله ده ربندن اميد اولمامقله
برابر خوفده بولنمقدر .

عایشه رضی الله عنهادن مرویدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم (ایوردی القسوة
فی القلب ثلاثة خصال حب الطعام وحب النوم وحب الراحة) بیورمشلردرکه
(اوچ شی قلبه قسوت کتیرر ییمک محبتی، اویقو محبتی، راحت محبتی) دن
ابو هریره دن مرویدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم (ان الله عز وجل
فی الارض آنیة وهی القلوب فاحبها الی الله ما رق وصفا وصلب فا
ما الرقة فعلی الاخوان فاما الصفا فمن الذنوب واما الصلابة فبانه
یتکلم بالحق ولا یخاف فی الله لومة لائم) بیورمشلردرکه (جناب حق الله تعالی
یر یوزنده قابلری واردر اوده قلبلردر بو قلبلرک الله ه سوکیلی اولانی رقیق
وصافی وصلب اولانیدر. رقیق قلب اولمق اخوانه قارشو، صفا قلب
کناهلره قارشیدر، صلابت قلبده دائما حقی سویلمک لوم ایدنجکلردن
قورقمامقدر) دیمکدر. ابو هریره رضی الله عنهدن مرویدرکه نبی صلی الله
علیه وسلم (ان العبد اذا اخطأ خطیئة نکت فی قلبه نکتة فاذا هو نزع
واستغفر وتاب صقلت فان عاد زید فیها وان عاد زید فیها حتی تعلو
قلبه فهو (الران) الذی ذکره الله تعالی (کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون)
بیورمشلردرکه (بر قول بر خطا ایدرسه قلبنه معنوی بر (بنک) دوشر قول
بوندن کندینی چکوب چیقاررسه و استغفار و توبه ده بولنورسه
او قلبنه جلا ویرر، بنک قالقار. بو قوله واستغفاری یاپمیوبده
کناهی تکرار ایدرسه بو بنک بویوبده یاییلیر داها بویور حتی قلبی قاپلار
ایشته (ران) دینیلن بودر. ثم تکلم حق سبحانه وتعالی مطففین سوره سنده
(کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون) بیورمشدرکه (خیر! دیدکلری کبی
دکلدر، بلکه اونلرک قازاندقلری معصیتلر قلبلری اوزرنده (پاس)
طوتمقده اوف انکاره انجشلردر) دیمکدر.
وانس رضی الله عنهدن مرویدرکه نبی صلی الله علیه وسلم (الضحک الکثیر
یمیت القلب) بیورمشلردرکه (چوق کولمک قلبی اولدیرر) دیمکدر.

ونبی صلی الله علیه وسلمدن مرویدرکه (اذا دخل النور فی القلب انشرح وانفسح
قیل وما علامة ذلک یا رسول الله قال التجافی عن دار الغرور والانابة الی
دار الخلود والاستعداد للموت قبل نزوله) بیورمشلردرکه (نور قلبه کیرنجه قلب
کنیشلر، طارلغی کیدر) دیمکدر. اصحابه طرفندن بونک علامتی نه در یا رسول الله
دینلدکلرنده (دار غرور اولان دنیادن اوزاقلاشمق و دار خلوده رجوع ایتمک
موت کلمزدن اول حاضرلنمقدر) دیمشدر. ابو ذر حضرتلرینک روایتلرنده نبی صلی الله
علیه وسلم (ایاک وکثرة الضحک فانه یمیت القلب ویذهب بنور الوجه) بیورمشلردرکه
(چوق کولمکدن صاقینه زیرا قلبی اولدیرر نور وجهی کیدرر) دیمکدر.
وعبد الله بن عمرودن مرویدرکه کثیریا نبی صلی الله علیه وسلمدر بر دعا ایتدکلرنده
رسول اکرم (اللهم ثبت قلبی علی دینک) دعاسنی اکثار بیوررلردی (دینکده بنی ثابت قدم
ایله) دیمکدر. یعنی (الهی سنک یولنده هر آن بنی بر قرارده ثابت ایت) دعاسیدر.
ابو هریره نبی صلی الله علیه وسلمدن روایت ایدرکه رسول اکرم (اربع یمتن القلب الذنب
علی الذنب ومواقعة النساء وحدیثهن وملاحاة الاحمق تقول له ویقول لک ومجالسة الموتی
کل غنی مترف وسلطان جائر) بیورمشلردرکه (درت شی قلبی اولدیرر، کناه اوزرینه
کناه ایشلمک، قادینلرله اسنیت واونلرله کورشمک، قونوشمق، احمق برکیمسه ایله مجادله
قالقمق، سن اوکا او سکا لاف ییشدیرمک و غنی مترف وجور صاحبی سلطانلر که بونلر
موتی صاییلیر. بونلرله اوطورمق قالقمقدر. ترمذینک نوادر الاصول کتابنده
نبی صلی الله علیه وسلمدن مرویدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم (قلب المؤمن اجرد
ازهر کشفاة جرد فیها شمس تزهر) بیورلمشدر. (مؤمنک قلبی بوشدر و منوردر
کونشک نوریله منور چراغ کبیدر) دیمکدر. ابو موسی روایت ایدرکه نبی صلی الله
علیه وسلم (قلب المؤمن یحب الحلاوة) بیورمشلردر (مؤمنک قلبی حلاوتی سور) دیمکدر.
ابن عمر نبی صلی الله علیه وسلمدن روایت ایدرکه نبی صلی الله علیه وسلم (قلب لیس فیه
شیء من الحکمة کبیت خرب فتعلموا وعلموا وتفقهوا ولا تموتوا جهالا فان الله
تعالی لا یعذر علی الجهل) کنیدنده حکمتدن اثر اولمیان بر قلب خراب بر قویو کبیدر

شو حالده علم اوكرنمكده علم اوكرتمكده حالى قالميكز وعلم نافع اوكره نيكز صوڭ جاهل بر حالده اولميكز زيرا الله تعالى جاهلى معذور كورمز) ديمكدر .

ابن مسعود رضى الله عنهدن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم (جبلت القلوب على حب من احسن اليها وبغض من اساء اليها) بيورمشلردركه (قلبلر كنديسنه ايولك ايدنى سومكله وكنديسنه كوتولك ايدنه بغض ايله مجبولدر) ديمكدر .

عمر رضى الله عنهدن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم (ان لكل شيئ معدن ومعدن التقوى قلوب العارفين) بيورمشلردركه (هر شيئك بر معدنى واردر تقوانك معدنى عارفلرك قلبلريدر) ديمكدر .

عائشه رضى الله عنهادن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم (لكل قلب وسواس فاذا فتق الوسواس حجاب القلب نطق به اللسان واخذ به العبد) بيورمشلردركه (هر قلبه اركليه وسوسه لر قلبيله محافظ لينى دلوب قلبه كيرينجه لسان اونى سويلر ايله ديمكدر اولور وقول ده اوسوزى ديمك يوب عمل ايدر) ديمكدر .

انس رضى الله عنهدن مرويدركه رسول الله صلى الله عليه وسلم (وجدت الحسنة نوراً فى القلب وزيناً للوجه وقوة فى العمل ووجدت الخطيئة سواداً فى القلب ووهناً فى العمل وشيناً فى الوجه) بيورمشلردر (ايولك ايتمكلك ثمرهسى قلبده بر نور حصوله كتيرديكى وجهى ذات امثالنه سوملديكى عمل ده قوت حصوله كتيرديكى طويدم خطالرك ثمرهسنده قلبك قرارهسى عمل صالح يولنده كوشكللك وذات افعالنده بر عيب وشينه بولمه) ديمكدر .

انس رضى الله عنهدن مرويدر رسول الله صلى الله عليه وسلم (انه يكثر ان يقول يا مقلب القلوب والابصار ثبت قلبى على دينك قالوا يا رسول الله آمنا بالله وبما جئت فهل تخاف علينا قال ان القلوب بين اصبعين من اصابع الرحمن يقلبها كيف شاء (وفى لفظ آخر (ان القلوب بين اصبعين من اصابع الرحمن يقلبها كيف يشاء (وفى لفظ آخر (ان القلوب بيد الله يقلبها) (نبى صلى الله عليه وسلم افندمز حضرتلرى (يا مقلب القلوب والابصار ثبت قلبى على دينك دعاسنى اوقورلردى اصحاب كرام يا رسول الله الله والله دن كثرت ديمكه

اينانديغمز آرقه بزم ايچون قورقيور ميسكز ديديكلرنده (قلبلر رحمانك پرمقلرى اراسنده رحمن ايستديكى كبى قلبلرى چويرر) ديمكدر .

وينه مرويدركه رسول الله (قلب المؤمن عرش الله فى الارض) بيورمشلردر بو حديث شريف (وحملها الانسان) قول الهيسنه موافقدر ونبى صلى الله عليه عن الله تعالى دوستى قلب عبد المؤمن) بيورلمشدركه (مؤمن قولك قلبى بنى البر قاوورر) ديمكدر . وينه حديث شريفده (الجبروت فى القلب) بيورلمشدركه جبروت قلبده در) ديمكدر . وابو هريرهدن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم (قوة المؤمن فى قلبه وليس فى بدنه) بيورمشلردركه (مؤمنك قوتى قلبنده در بدننده دكلدر) ديمكدر .

ابو الدردا : روايت ايدركه نبى صلى الله عليه وسلم (اعوذ بالله من نفخة القلب) بيورمشلردركه (اللهم نفخه قلبدن صقنيرم) ديمكدر . بعضلر ديديلركه قلب بر لوح منقشدر نقشلرى عقل حس اجانبدر معرفتدر يقيندر نفسى آكلاوبنى عقل دروحك نورله آكلار بعضا قلبه تفاوت وانواع فساد النده مستور قالير وعقل وروح نفسى تخريب ايدرك اولور زيرا عقل ايله روح قرارسه قلبك ابجنده قالير نورلرى نفسى اورتر نتيجهسى الله تعالى مطففين سورهسنده (كلا بل ران على قلوبهم ما كانوا يكسبون) بيوروى و (رين) ديمك قلبلرك اوزرنده اولان معنوى پاصدر ونبى صلى الله عليه وسلم (ان القلوب لتصدأ كما يصدأ الحديد فجلاؤها تلاوة القرآن) بيورمشلردركه (قلبلر دمير كبى پاص طوتار اونك جلاسى تلاوت قرآندر) ديمكدر .

— معالجهٔ قلب فصلى —

قلب ابتداء حالنده چوجق كبى در صكره ده ده كنديسنه تفرقه كسل [فساد امزجه ودرلو درلو اشتهالر] شهوت مرضى استيلا ايتمشدر بو حالده كلمهسى اولوب بر قلب ازاله مرضه وحصول شفا ايله صحت كله ايله اوللى حال صفاتنه وحد بلوغنه ايرر واطباى حاذقه معالجه قلبده اختلافده بولنديلر وكله جملهسى اتفاق ايديلركه قلبه علاج اجمع كتاب وسنت ايله اولور صفات مذمومه يه تهذيب اخلاق تبديل حقنده بعض مثالله

ویره جکز و بو اطبا هر صفت مذمومه یی ضدی ایله مداویده بولنیرلر نته‌کیم
علاج اضداد ایله دینیلدی مثلا بخل ، جبر ایله بر مرشد بونی بذل و
ایثار ایله ازاله ایتدیرر غضب صفتنی حلم و تحمل و کظم غیظ ایله و حرص
صفتنی دنیایه قارشو زهد ایله آج کوزلیلکی تقلیل طعام و آجلق ایله
و صفت شهوت لذتلری ترک ایله کثرت ریاضت ایله مقابله‌ده بولنیرلر
بونلردن ماعدا هر صفاتی ضدلری ایله علاج آلیرلر نته‌کیم صورت طبیعی حرارتی
صفوقه صوالق رفع ایدر بروده‌تی ده حار معجونلر دفع ایدر ایشته بو بر
طریق معقولدر انسانده بولنان بر صفتی تبدیلی و بو یولده چالیشمق
عمره سورر بو قدر چالیشمقه قارشو دکیشمزده زیرا بو صفتلر انسانلرده
خلقیدر جبلیدر والّلهک یاراتدیغنی تبدیل ممکن دکلدر انلایجوده بوراده
مقصد انسانده‌کی صفاتک ازاله‌سی دکلدر ایشته بوراده فلاسفه بو یولی
یاکلشلقه دوشدیلرده کندیلری انبیایه متابعتی واجب کورمدیلر اونلر ظن
ایتدیلر قلبک معالجه‌سی نظر عقل ایله‌در حالبوکه بو صفاتک تبدیلی صرف
ایتدیلر بر تبدیلده الده ایده‌مدیلر بونلر برابر عقلک آفتی بو صفات ذمیمه
حیوانیه ایچنده‌در بو صفات ذمیمهٔ حیوانیه صفات ملکیهٔ حمیده‌یه تبدیل ایدرک
ایشته او زمان انسان کماله ایرر و مراحمهٔ صفات ذمیمه کندندن زائل اولور
و بروده بزه علم ایله کمال عقل الویرر بزم انبیایه احتیاجمز یوقدر انبیایه
محتاج اولونلر عقلی آز جاهللردر بونلر بویله دیدیلر اما بونلر بیلمدیلر که
عقلک وراسنده‌ده (قلب حقیقی ، سر ، روح ، روح خفی که عقلدن
اشرف ، الطف ، اصفی آلتده واردر عقل ، بو الافی بیلمز آکلایمز
بونک تربیه‌سی عقل ایله دکلدر زیرا عقل عاجز کندیسی معلول و مریضدر
طبیب خسته اولورسه او بشقه‌سنه نصل باقار و طبیب خسته‌در عمرینی
بر مذموم صفته علاج نتیشدیرمکله کچیرشدر عهده‌سندن‌ده کلامه‌شدر
حتی بر ذمیمه حمیده‌یه تبدیل ایتدیکلری ظننده بیله بولونمشدر ذمیملردن برینی

150

حمیده‌یه چویردم یا شمدی دیکرینه باشلایه‌لم دیرکه اوکلی دوزلتم دیدیکی
صفت ینه اسکی حالنه دونمشوغنی اووده بو حالی کورونجه ریاضتده سنک
اولسونه مجاهده‌ده سنک اولسونه دیه آرتق عار و ناموسی اورته‌دن
قالدیروب اینیدیکی کبی حرص شر هضم شهوته اسکیسندن زیاده باشلادی
زیرا بو قدر تجربه‌لریله اکا بقیه کلمشدرکه بو ایسه قور و مجاهده ایله دکلدر
بو یوکلدن بری ابراهیم خواصی کوردی و کوروشدی و اکا (سن هانکی
مقام اریدک یا ابراهیم! دیدی . ابراهیم خواص ده او قورتدن توکل
مقامنده ریاضت ایچنده‌یم دیدی اوده جواباً (واه واه اسه عمرینی
باطنی معمور قیلمقله توکتمشک بو مقاملرده ایلری ده برده فنا
فی الله واردر اوکا نه زمان نائل اوله جقسک) دیمش خلاص بو قدر
بیاندن اکلاشیلیورکه عشاقک یولی بر شیئدر زاهدلرک یولی ده بشقه بر شیئدر .

فصل — تزکیهٔ نفس و تصفیهٔ قلب و تجلیهٔ الروح بحثنده مشایخ
رضي الله عنهم

طریقی شو یولده‌در (تزکیهٔ نفس تصفیهٔ قلبدن صکره اولور بونلر ایچوندر
مشایخلر اولاً چالیشدقلری شیئ تصفیهٔ قلبدر تبدیل اخلاق دکلدر تصفیهٔ قلب
شرائطنه موافق اولورسه اوزمان قلب حق تعالیٰنک فیضلرینی وارداتی
قبول ایدیجی اولور و فیضک اثرندن ده مجاهدات کثیره و ریاضات بلیغه ایله
الده ایدیله‌میه‌جک شیئ بر ساعت ایچنده نفسک صفاتنک تبدیلی حصوله کلیر .
یعنی کوتولک ایدن صفتلری محل مدحه دکیشوب مشروع یرلرده قوللانیلور

(تصفیه‌نک شرائطی) کلیجه ترک دنیا ، عزلت ، خلقدن انقطاع مألوفات
طبیعیه‌دن مفارقت و بذل مال و جاه‌دن تجرید صورت حصوله کلیر حتی
بونلرله تفرید باطنه واصل اولور یعنی باطنی اللّهدن بشقه هر مطلوب و محبوبدن
خالی قالیر و مریده‌ده وسعی قدر تجرید صورت و تفرید باطنه حصل اولنجه
ملازمت خلوت مداومت ذکر ایله تصفیهٔ قلبی قبول ایدر .
حتی حواس ظاهره خلوت ایله‌ده و ظیفه‌سندن [struck] و بونلرله آفات
محسوسات قلبدن [struck] اولور . آفات وساوس شیطانیه و هواجس
نفسانیه ملازمت ذکر . نفی خواطر ، نور ذکر ایله قیلنور (قلب) اوزمانده

ذكرك نورى ونفى خواطر ايله

تسويه نفس، وتسويل شيطاندن قورتيلور. وقلبده بوقوتدن بوروداى قالديره جق
بولانقلقلرى كيدر، وجل اولاندن ذوقه ذكرى وخاصيت ذكرى بولور
وحجاب وبولانقلقلر آزالنجه نور ذكر ايله قلب نورلانير. وقلبده (وجل – قورقو)
وخوف ظهوره كلير. بونك ايچون جناب حق انفال سوره سنده (انما المؤمنون
الذين اذا ذكر الله وجلت قلوبهم) بيورمشدركه (كامل مؤمنلر آنجق الله
آكيلديغى زمان يوركلرى هوپ هوپ آتان، حضورلرنده اللهك آيتلرى
اوقونديغى زمان ايمانلرى آرتان ربلرينه متوكل اولان نمازى طوسى طوغرى
قيلان زكاتى ويرن ويردكلرى رزقدن خرج ايدن كيمسه لردر) ديمكدر. ايشته بوآنده قلبده
قساوت قالقار. قلبده يومشاقلق ورقت حصوله كلير. نته كيم جناب حق
زمر سوره سنده (ثم تلين جلودهم وقلوبهم الى ذكر الله) بيورمشدر
شو ... ذكره سلطان ذكر ... ولايت
قلبى استيلا ايدر. وعالم قلبده الله تعالى نك ذكر ومحبتندن ماعداسى زوال
بولور. وقلبده خارج آثار. واسرار مراقبه يى اجرا ايدر. وسلطان ذكر
ولايت قلبيه مسكن طوتونجه قلب آرتق مطمئن اولور. نته كيم رعد سوره سنده
(الا بذكر الله تطمئن القلوب) بيورلمشدر.
... اما ماسوى اللهدن اولان ... محبت ...
بيلنزكه مرض وكدورت قلبده باقيدر. بونك ازالسى (لا اله الا الله) ...
ذكرى ايله قلبده جلا ويرملك ... وماسوى الله تعالى نك نفيى اولور. نور ذكر ايله قلب جوهرلشير
وجوهرلشنجه بوندن اول قلبده اولان بوقومه نقوش ثابته نك بر ...
وبوحالده سلطان محبت وعشق (قلب، روح، نفس، سر) شهرينه بوقشر ذكر خاتم اولور
صانجاغى ديكر وشوقه (شحنه – پوليس) قلاوزه نفسى ...
ايپى ايله باغلر وطلب كمندى بوينه كچيرر وقلبك ... صانجاغى آلتنه
كيرميه امر اولنور. بونك اوزرينه سلطان محبت وعشق نفسك هواسى
باشنى ذكر قليجيله كسر وباشنى اخلاص اغاجنه آصوب تشهير ايدر
بونك اوزرينه نفس يار ... ايدن شياطين خرسزلرى بوحالى ايشيدوب
... كورونجه جبه ... قاچارلر وجبه شهرينك (صدر) ...
قلب ملكه اينجه سياستى ... شهرندن ... كركس ربلاده

151

بنا عليه اقليم وجودده بولنان قوتلر
ولوبنى الما و وسوسه شيطاندن خالى قالير. نفسده سلطانك صانجاغى آلتنه
كيرنجه عرصه قلبيده بولنورلر عتبه عبوديته ساكنه قاليرلر. و(ربنا
ظلمنا انفسنا) يعنى (ربمز! نفسلريمزه ظلم ايتدك عتبه عبوديته دوندك
قصورلريمزى عفو ايت ديرلر. بونك اوزرينه سلطان عشق جد او باشه
صفات ذميمه نفسانيه نك توبه سنى قبول ايدر. واوزرلرينه عبوديت خلعتلرينى
كيديرر. وآنلرى قلبك قبولكه اولكه ده ... . ايشته مرأت قلب
طبيعت كيدلرندن صافى قالنجه جلال صمدينه نظرگاه اولمغه لايق اولور
وسلطان عشق (شحنه – پوليس) ووزير عقل قلبك قپوجيسى اولور
وقلبه شهرى صداقت واخلاص ايچرولرى وبقيه توكل، رضا، كرم،
فتوت، جود، سخا، شجاعت، فراست وانواع صفات حميده جوهرلريله
سوسليب ومحبوبك فراقيله محترق قلبه غمدن قورتيلوب كيتلكه حيفاه
محنتدن راحته ايرر غربت ... عزت وصلته ايرر بناء عليه قلب ده
بو مقامده حقيقت قلبيه يه ايرر وصحبت وصال ... وعمرى مدتنجه قورى يا ايديلا
مجاهده لر ... تحملنى محكم اولميان صفات ذميمه نفسانيه ده بوليلر
قورتيلور. بويولده تبدل احوال ايدر. ايشته بويول كيميا ذكر بولميدر مراقبه قلب
بولميدر صفات حميده بولميدر. آرتق بوندن صكره بو صانجاغك آلتنده طوپلانانلر
حظ عبوديته باصه اكرلر ايشته بو اراده امر قلبك ويا روحك آلتنده وكيلدركم
بعضيسى صفات نفسى قبول ايدوب بعضيسى ايتمزلر بلكه امر سلطانك آلتنده در
نته كيم طه سوره سنده (وعنت الوجوه للحى القيوم) بيورلمشدركه (دائما ديرى
بالذات قائم اولان اللهك حضورينه عاصيلرك يوزلرى دوشوك، ذليل
بر حالده وارده جقدر) ديمكدر. وبوده (لا يسعنى ارضى ولا سمائى ولكن يسعنى
قلب عبدى) حكمنه نزول ايدر ... ارضمه وسمام ... انجق بنى قوللك
قلبى طاورر) ديمكدر. بونك ايچون بو اراده (جميع اعضا وصفات اللهك
امرى غلبه ايدر. نته كيم يوسف سوره سنده (والله غالب على امره) بيورلمشدركه
(الله، امرينه غالبدر) ديمكدر. بوراسى اوبله بر مقامدركه اعضادن بر اعضا
وصفاتدن بر صفت اشياده باينقلرى تصرفى انجق حقك امريله واشارتيله

یاپارلر نتهکیم حدیث الهیده (کنت له سمعا وبصرا) بیورولمشدر که (بن آنک
سمع وبصری اولورم) دیمکدر. بو مقامده (قلب) جمیع صفات حق تعالینک
مظهری اولور. وصفات ایکی نوعدر: بری (صفات لطف) دیکری (صفات قهر)در
و (قلب) بو ایکی موضعک محل ظهوریدر. بونک ایچون الله تعالی بعضاً
صفت لطف ایله بعضاً صفت قهر ایله تجلی ایدر. و قلب دائما بو ایکی صفت بیننده
تقلبده در. و رسول الله صلی الله علیه وسلم (قلب المؤمن بین اصبعین من
اصابع الرحمن یقلبه کیف یشاء) بیورمشدر که (مؤمنک قلبی رحمانک پارمقلری
آراسنده در لطف ایستدیکی کبی دوندیروب چویرر) دیمکدر. رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم بو حدیث شریفده (رحمانیت) ایله اشارت بیورمشدر. الوهیت ایله
دکل. زیرا (قلب) محل استوای صفت رحمانیتدر.

فصل — الله تعالی قلبی یدی طور اوله رق قیلمشدر. نتهکیم نوح سوره سنده
(وقد خلقکم اطوارا) بیورمشدر که (حالبوکه الله سزلری درلو درلو طورلرده
یاراتدی) دیمکدر. قلبک اولکی طوری (صدر — کوکس)در. صدر، محل جوهر
اسلامدر. نتهکیم الله تعالی زمر سوره سنده (افمن شرح الله صدره للاسلام
فهو علی نور من ربه) بیورمشدر که (الله تعالینک صدرینی اسلام ایچون
آچمقله رجه طرفندن لطف الهی، توفیق سبحانی، معرفت ربانی، هدایت ربانیه کبی
بویله بر نوره مظهر اولمش کیمسه قاتی یوره کلی کیمسه ایله بر میدر؟) دیمکدر.
ایکنجیسی (قلب)در. قلب، ایمان نورینک معدنیدر. نتهکیم الله تعالی [illegible] سوره سنده
(کتب فی قلوبهم الایمان) بیورمشدر که (انلرک قلبلرینه ایمانی یازدی) دیمکدر.
اوچنجیسی (شغاف)در. بو ایسه خلقی سومک و خلقه شفقت معدنیدر. نتهکیم
الله تعالی یوسف سوره سنده (قد شغفها حبا) بیورمشدر. (زلیخایه کوزلسنک
محبتی قلبنه صبر و طاقت براقمیه جق درجه ده کیردی) دیمکدر.
دردنجیسی (فؤاد)در. بوراسی رؤیت و مشاهده محلیدر. بو بابده الله تعالی نجم سوره سنده
(ما کذب الفؤاد ما رأی) بیورمشدر. (پیغمبرک کوردیکنی قلبی یالان چیقارمدی
کوزی ایله کوردیکنی قلبی تصدیق ایتدی خیال اوله رق بیلدی، کوردیکنی قلبی
شاهد اولدی) دیمکدر. بشنجیسی (حبة القلب)در. بوراسی حضرت الهیه

152 محبت عالیه در. و الله تعالییه خاصدر. بوراده محبت مخلوقه ابداً صیغمز.
آلتنجیسی (سویدای قلب)در. بوده مکاشفات غیبیه و علوم لدنیه و منبع حکمت الهیه
و خزانهٔ اسرار صمدیه و اسما و صفات علمنک محلیدر. نتهکیم الله تعالی
بقره سوره سنده (وعلم آدم الاسماء کلها) بیورمشدر. (الله تعالی آدمه
بوتون اسملری اوکرتدی) دیمکدر. و بوراده ده ملائکه نک الده
ایده مدکلری انواع علوم کشف اولونور. آدم علیه السلامک علمی کبی.
یدنجی طور (مهجة القلب)در. و بوده ذاتاً و صفةً معدن ظهور تجلیات الهیه
و بوده اسری سوره سنده که (ولقد کرمنا بنی آدم) قول الهیسنک سریدر.
و بو کرامت آدم اوغلنه مخصوصدر. انسانلردن ماعدا مخلوقک هیچ برینه بونده
مدخل یوقدر. (ولقد کرمنا) آیتنک معناسی (محققا بز آدم اوغلنی
مکرم قیلدق) دیمکدر.

بیل که ایو ذکر اولنان طورلرده ~~[illegible]~~ قلب، هر عضوینک قائم اوله [illegible]
و هر طوره مخصوص اولان شیئدر. عائده بو لحظه ~~[illegible]~~
~~امر اولنان یدی اعضا اوزره~~ رسول الله صلی الله علیه وسلم
(امرت ان اسجد علی سبعة آراب) بیورمشلردر که بونلر کبی قلبده ده یدی
طور اولدیغندن سجده ایتمک واجبدر. بونلرده خلاص تحققات دنیاویه دن
اعراضله و باطنیه الله تعالییه توجهله و الله دن غیریدن اینمه مکدر.
و بو طورلرک هر برنده اللهک عبودیتی عتبه سنده ملازمتدر.

فصل — الله تعالینک نوری نفس انسانی مشکاتنه تجلی ایدنجه عکسی
زجاجه نک نوریله داخل مشکاتی تنویر ایدنجه ایشته او نور (عقل)در. و نور
زجاجه نک عکسی قبول ایدنده مشکاتک داخلنه کیرده هوادخ حاصل ایدر. یعنی
قوت بشریه در. او ده (قوه متوهمه — متخیله — متفکره، حافظه ذاکره).
~~متفکره~~ مشکاتک ~~[illegible]~~ ضیاسی، حواس خمسه ظاهره [illegible]
و اللهک نوری عالم شهادتده ظهور ایتدکده اکا معرفت حاصل اولمق ایچون
بو آلات، اسباب و مدرکات ظاهره و باطنه عارفک (کنت کنزا مخفیا)
قول الهیسنک سرینه واصل اولمسی ایچون [illegible] حجاب حقلک سوره سنده
بو بر حکمت بالغه در

ثم نتهکیم قلب بو طورلرده ذکر اولنان یدی اعضا [illegible] بو جهتکه یدی اعضا ایله سجده ایتمکله مأموردر
آراب: اعظم جلد الجبهة والیدین والرکبتین والاطراف القدمیه
بو یدی کبیله اوزرنده بولنان یدی اعضا ایله سجده ایتمکله امر اولنمشلردر. اونلرده الیه ایکی ال ایکی دیز و ایکی آیاغک اطرافیدر) دیمکدر
[illegible]

(الا انه بكل شيء محيط) بيوريور ديمك كه هر نه قدر آثار وانوار الهيه وقدرت
ذات كائنات محيط ايسه ده الله تعالىنك مكتوملغى (كنت كنزاً مخفياً) در .
شو حالده اونلرك نورينك ظهوری ايچون مقتضای حكمت مع الآلة او مصباحك
ايجادينه كه او مصباح ده (وجود انسان) در . كبار اوليادن بری (نه يه باقدم مطلقا
آنده اللهى گوردوم) ديمشدر يعنی (نه يه باقدم آنده قدرت الهيه اثرينی گوردوم) ديمكدر
زيرا الله تعالى بر شيئه حلول ايتمز قدرتنده اولور در بلكه اشياده كوريلان اثر
قدرتيدر . نتكيم الله تعالى نور سوره سنده (نور على نور يهدى الله لنوره من يشاء)
بيوروب هر كم (او ذات ذات نوردر . الله نوری ايله ديلديكنی هدايت ايدر) ديمكدر
يعنی (نورك جدسی الله ايچوندر نوريله ايتديكی قولنك قنديلنی نورلندرر) بونده
اشارت واردر كه الله تعالى نوريله ايتديكی قولنك قلبنی نورلندرر) ديمكدر .
شو حالده كتاب وسنتی اوقيمقدن مقصد صرف عقل ومعقول انتساب ايدن بالكليه
عقله كوره نيه نظر ايتديلرك
بونك سببی انسانك مشكاة نفسی زجاجه قلبی ومصباح سری نور حقيقت نوردر
صرف عقله اوياند بيلمديلركه قلبنده بولديغی نور روحك نورنده عقل منعكس برنور
[illegible] . شو حالده (نور عقل) نور مجازيدر بونك الله تعالى نور سوره سنده
(يكاد زيتها يضيء) بيوريورشدر . اونك ياغی هان ضيا ويره جك كبيدر ديمكدر . و
(يكاد) كلمه سنك معناسی (نور روحك لطافتيله عقلی تنوير ايتمه ايسته لكه ضيالانديره جق)
زيرا مصباح سری الله تعالىنك نوری نار ايله خالى در . روحك بونده خبری يوقدر . وشبهه
يوقدر كه الله تعالى كندی نوريله تنوير ايدن مصباحلرده خبر ويردی . ايشته كيم كه بو نوردن
محروم اولورسه انعام سوره سنده اولان (او من كان ميتا فاحييناه وجعلنا له نورا
يمشی به فی الناس كمن مثله فی الظلمات ليس بخارج منها) آيتنده غافل اولمش اولوركه
آيتك معناسی (اولو ايكن ديرلتديكمز . بيوروحی خصوصنده بر نور (والی) ديه
حكمت ايتديكی بيدار ايتديكمز كيمسه ايله قارا كلقلر ايچنده قالوب اوراده چيقه ميه جق
اولان كيمسه نوره چيقان بر اولورمی) ديمكدر . بو آيت امكانده درج شده (معرفت
شهوديه) يه اشارت قيلنمقده در . بونی بيلن بيلير بيلميه ن بيلمز . بو نور ايله الله تعالى
كيمی احيا ايتديسه او كيمسه بونی اوت آگلار وبيلير . يس سوره سنده ده (لينذر من كان

حيا) بيوريولمشدر . بو نوردن استفاده حيث مثابه سنده اولانه محكم اولورمی
اوليه بركيمسه بو آيتك بر حرفنی آگلامز ديو كلامنی اوزال ايتمز . زيرا آيتده (انك
لا تسمع الموتى) هيچ شبهه يوقدر كه مسه اولو منزلنده اولان آولره نه سويلرسك ايشتمزلر كه مرسل
بيوريلمشدر . وروحك قالبه تعلقی ايتمه بو ذوقی قالبده حصل ايتمك ايچوندر وبنانك
بوقوده عقلی آوله ری بر يره طوپلانمشلر عقللريله گنزلرنده وجدانده حقی زوقه اولمقدر به
روحك نوراني نيته ده والله تعالىنك نوريله مصباحده اولان نارينه ده خبر ديو روحك ايشترلر
بوكا بعض بولار نه قدر اشارتده بولنسلر اشارتلری مجازی بر خبردر .
حب حقيقی يه ديرمه (زينت روح) ده (قنديل خفی) در كه بو ايكيسيله وجودی حد
بولنسنه بذل ايتديلر . وذوق شهودی بولديلر . بو وسائط مختلفه روحك وجودينی حد
وجودينه بذل ايچوندر . و (قنديل) بو سرك واسطه سيدر . و بو واسطه روحك وجود فانی
مجازيسنی حقك وجود حقيقی باقيسنه بذل قدر ودوام ايدر كه بوطوده غيبده كيزلی
نور حقيقی سرينی قول اظهار ايتمك ايچون بو وجود باقی يه كه شهو ذكرندن الله تعالى
قولنه هبه ايدر . ايشته بونك ايچون تجلی نور حقيقيك عكسيله قولك وجود مجازيسی
نار محبتله حقك تجليسنه نائل اولمق ايچون (زينت روحی) الله تعالى محب اولدی .
بوفقط جزء هو سبحانه وتعالى ده (كنز مخفيسی) روح اظهار ايچون روحه محب اولدی .
ايشته بونده مائده سوره سنده اولان (يحبهم ويحبونه) قول الهيسنك سريدركه
انبيا الله اونلره (قوالده) محبت ايدر حكده آنلر اللهه محبت ايدرلر ديمكدر
بونده (كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف) حديث قدسيسنك حقيقتدر يعنی
(بن بر گيزلی خزينه ايدم بيلنمك ايستدم خلقی بونك ايچون يراتدم) ديمكدر .
ظاهر روحك قالبه تعلقنك فائده سی كلنجه عالم غيب وشهادتده ذات وصفات
الهيه سنده الله تعالىنك وحدانيتی حصولی ايچوندر . بوقوده عالم بو آلات واسباب
ايله بو سری مشاهده ايلدی . بونقطه حضرت صمدانيه بونقطه اهلی مسخر اولدی
مسخر اولدی كه امانت معرفتی حامل اولدی . نتكيم الله تعالى انعام سوره سنده
(وكذلك نری ابراهيم ملكوت السموات والارض وليكون من الموقنين) بيوريوری
معناسی (بز ابراهيمه يقيناً بيلسی ايچون بونلره كبی (قومك باباسنك صابيقلغی

کوستردیکمز کبی) کوکلرک، یرلرک بو بیوک ملکنی کوستریرز) دیمکدر .
موقنین دیمک الله تعالینک ذاتنه، صفاتنه ووحدانیتنه موقن‌لر دیمکدر
و (ایقان) ده وجود انسانه ایله حاصل اولدی والله تعالی وجود انسانی
یراتدی وبو اعانه بولندی وانسانک قلبنی معرفتک اوی قیلدی
نته کیم حدیث قدسیده (ما وسعنی ارضی ولا سمائی وانما یسعنی قلب
عبد المؤمن) بیوریور که (یرم، کوکم بنی طاره‌مز بنی انجق مؤمن
قولمک قلبی طاورار) دیمکدر. صکره مؤمنه معرفتک اوینک قپوسنی آچدی
وبیت معرفتده (قلب) اولدی اوی وقپوسی اولمیانه بیت معرفته
نصل کیریلور. زیرا الله تعالی بقره سوره‌سنده (وأتوا البیوت من
ابوابها) بیوریورمشدر که (أولره قپولرندن کیریکز) دیمکدر. شو حالده
بو معرفت انسانه مخصوص اولدی زیرا انسانده جوارح کبی آلات
معرفت واردر بو آلات ده اعمال ایچون یاراطلمشدر. واعمال (حالات)
مقلوب ایدر. حاللرده ده (محول الاحوال) یعنی حاللری تحویل ایدن
اللهه اشتغال اولنور بویله‌جه معرفت حصوله کلیر وانسانک نفسی
واردر نفسک خلقنده امانت معرفتی وسائر تکالیف شرع شریفی
یوکلنسون ایچوندر وانسانده (عقل) واردر بونده معقولاتی ادراک
ایتسون ایچوندر وبوکا (کشف نظری) دینیر انسانده (قلب) واردر
مختلف نورلری ادراک ایتسون دییه یاراطلمشدر بوکاده (کشف شهودی)
دینیر وانسانده (سر) واردر بونده (اسرار الهیه) یی ادراک
ایچوندر بوکاده (کشف الهامی) دینیر انسانده (روح) واردر
صفات الهیه‌یی کشف ایچوندر وبوکا (کشف صفاتی) دینیلیر .

مترجم : اوروپالیلرک و علمای ظاهرک (صوفیه) امثاله بوقدر
اهمیت نه‌دن ویرمیورلر دیرلرسه بو مذکوراته واقف اولمدقلرندن وواقف
اولمغه ایسته‌مدکلرندندر :

154 فصل — عبودیتی بوکلمک وعبودیتده انقیاد وعبودیتده فرح وسرور
قلب ونفسک تنویرنده شرط اعلی واهمدر. بونک ایچون نبی صلی الله علیه
وسلم (تخلقوا باخلاق الله) بیوردی (اخلاق الهیه ایله تخلقده بولنیکز)
دیمکدر. بوده مشهور بر حدیث شریفدر. ومعناسی (صفات الله کبی صفات
ایله اتصافده بولنیکز) دیمکدر. یعنی رأفت، رحمت، کرم، جود، فضل،
عدل وبونلره بکزر اخلاق حمیده ایله اکتسابده بولنیکز دیمکدر .
و (عبودیت) حقه قارشو (تذلل، تبذل، هیبت، حاجت، عجز،
انقطاع، انقیاد، خشوع، خضوع) در. والله حضورنده تواضعدر
وکیم که ربنه مطیع ومنقاد اولوب اوکا قوللق ایله مفتخر اولورسه اوکیمسه
یله کوکل برادب صاحبی اولمش اولورکه برابر اخلاق الهیه ایله حصول درجه
تخلق ایله انور واصفی بر کیمسه اولمش اولور. نبی صلی الله علیه وسلم
(من تواضع لله رفعه الله) بیوریورمشدر. (کیم که الله تواضعده بولونورسه
الله اونی یوکسلتیر) دیمکدر .
روایت اولنمشدرکه الله تعالی موسی علیه السلام (یا موسی! بوقدر مخلوقاتم
وار ایکن انلرک ایچنده تکلم ایچون سنی سچمه‌مده حکمت ندر؟ بیلیورمیسک؟
بیوریورقلرنده موسی علیه السلام «خیر، یاربی!» دیمش جناب حق (بن سنی
حضورمده تواضعا طوپراقلرده یوارلاندیغنی کوردم ده ناسی ارسنده درجه‌کی
یوکسلتمک ایچون سنی کلیم قیلدم سنده (کلیم الله) اولدک) بیوریوشلردر
موسی‌نک طوپراقده یوارلانمسنک معناسی (عالم ارواحده روحانی طوپراقده
نفس وروحک یوارلانمسی واللهه قارشو کندینی هیچه صایمسیدر بو یوارلانمه
قولک کبیردر وبونک نه دیمک اولدیغنی عالم ارواحده بولنانه کیملر بیلیر
وحضور الهیده بو قوت وطوپراغه نصل یوارلانیلدیغنی اوکرنمک ایچون اوکیمسه
بویله‌جه تراب روحانیده یوارلانمقده مهارت کسب ایتمه‌سی کرکدر موافقی اولورسه

بيليرلر موسى عليه السلام ربنه قارشو بواپشى اوطه كوننده بركره يالپاردى ، ربلى آنى مكالمه ومناجاتنه كى قرب مقامه يوكسلتنجه موسى عليه السلام بواپشى كوننده بيك وقفه يايجقه ياشلادى . ايشته قول حقه تقربده بولندقده حكره برده الله تعالى طرفندن قولك اوزاقده تجلئ حقى مشاهده ى واردركه بوراسى قول ايچون عمانه مقاميدر بوندن ايلرى ترقى وبونده اعلى مشاهده اولمز ابن عباس رضى الله عنهمادن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم (مامن بنى بر آدم الاوفى رأسه سلسلتان سلسلة فى السماء السابعة وسلسلة فى الارض السابعة فاذا تواضع رفعه الله بالسلسلة الى السماء السابعة واذا تكبر وضعه الله بالسلسلة الى الارض السابعة) بيورمشلركه (هر آدم اوغلنك باشى اوجنده ايكى زنجير واردر برى يدنجى سمايه ديكرى يدنجى ارضه طوغرى چكر . آدم اوغلى تواضع ايدنجه الله تعالى او زنجير ايله انى يدنجى سمايه يوكسلتير آدم اوغلى تكبر ايدنجه او زنجير ايله اوكى يرك ديبنه چكيلير) ديمكدر وابو هريره دن مرويدركه نبى صلى الله عليه وسلم بيوردىلركه الله تعالى (من لان لى حقى وتواضع لى ولم يتكبر فى ارضى رفعته حتى اجعله فى عليين) بيورمشدر يعنى (بكا قارشى كيم يومشاقلق كوستروب حقمده اطاعت وحرمت كوسترر بكا تواضعده بولنور ده يرم اوزرنده بولنديغنى تكبرده بولنمزسه بن آنى يوكسلتيرم حتى عليين اهلندن قيلارم) ديمكدر .

ابن عطاء رحمه الله (حكمت سلسله وكمال حضرتده قولرسى چالشامه برينه (سن بيلورميسك سنك يوسمى وعبادتنك اثناسنده الطاف او يله كيرلر بولوشيدركه اونلرى سن انجق قلبك ايله كوره بيليرسك قلبنده اوله كيرلر عارضه اولور كه اوحالده سن كلمه كورورسك شوحالده بواپشك كسيلمز (عمل وعباده حقه تقرب چالشمقده كيزليده آشكاره ده هر زمان هر شيده اول الله تعاليى كورمك دها خيرليدر) ديمشدر .

155

فصل — الله تعالى انسانى اطوار اوزرينه برانمشدر نتكيم نوح سوره سنده (وقد خلقكم اطوارا) بيورلمشدر (اولكى طور) ~~قلب~~ در بوده ~~انسانك~~ بدنيدر (ايكنجى طور) (نفس) در بوده هوا الطافتده برجسم لطيفدر بوده انسانك لطيفه نفسيدر سودده ياغك هر طرفده بولنديغى كبى بو نفس جميع اجزاء بدنده موجوددر ايشته بو عالم عامل مكلف ، طاعته مثاب معصيته معاقب بدنى مريد وبدنى فوللانيجى اصل انساندر .

اوچنجى طور (قلب) در وبو نفسده بر مركزيدر نقطه نفسده دها صافى دها لطيفدر وبو قلب ، نفسك خزينه سيدر اوراده نفسى ، علوم ، فهوم ، حكم ، اسرار كبى اشيا واپشلرى مبانه كتيرر .

دردنجى طور (سر) در اسرار خلقك معدنيدر وهر شيئك حكمت وجودينه اشعار در

بشنجى طور (روح) در بونكله اهل جنتك واهل نارك ارواحى مشاهده اولنور نتكيم حارثه رضى الله عنه (بن ربمك عرشنى آپ آشكاره كوريورم كبى اولديورم واهل جنتك بربرلرينى زيارتلرينى كوريورم واهل نارك بربرينه كوچكلرى حالده اولديغنى كوريورم) ديمشدر .

و (سر وروح) بونلر ايكى لطيف شيلردر بونلر نور روحانيده برادلمشدر اما نفس وقلب بونلرك خلافيدر بونلر طوبراقدن برادلمشه جسمانيلردر .

التنجى طور (روح اخفى) در بو اسردر وروحدن الطفدر نتكيم الله تعالى طه سوره سنده (يعلم السر واخفى) بيورمشدر وبو روح انجق اهل دينه اولور الله تعالى مجادله سوره سنده (كتب فى قلوبهم الايمان وايدهم بروح منه) بيورمشدر ، وبو اطوارك وراسنده هيچ ده الطف بر روح لطيف واردر بوده اطوارى الله تعاليه دعوت ايدر وبونك بوندن بشقه بر وظيفه سى يوقدر ، وديه بيلركه بو روح ~~هر كس الله دعوت ايدنجه~~ بلكه خواص اعتقاد اولور نتكيم الله تعالى مؤمن سوره سنده (يلقى الروح من امره على من يشاء من عباده) بيورمشدركه (قوللرندن ديلديكى

نوری بولور ... ~~(الصدره)~~ بعض كوكسى نتكيم الله تعالى زمر سوره سنده (افمن شرح الله صدره للاسلام فهو على نور من ربه) بيورمشدركه الله تعالى قولنك صدرينى اسلامه اچيورسه اچيلمش بر كوكسده اللهك ... معرفت ربانيه ، حكمت ربانيه كبى برنوره مظهر اولور كه ... قالبى بو كوكس ايله برصدره ديلكدر

کیمسه یه کندی بویورلیشی ایله پیغمبرلك روحنی وحیی تلقی ایدر) دیمکدر

فصل — بوطورلرك جمله‌سی نفسك آلتلریدر بدن ایسه نفسك آلتیدر
نفس، بدنی کندی ایشنده قوللانیر وقلب ایسه یوقاریده سویلدیکی کبی
نفسك خزانه‌سیدر (سر) ده (نفسك) آلتیدر زیرا نفس، سرك هیچ
کندیسی برابر اولمدقجه علمده عاجز قالیر . روحه کلنجه روح ده نفسك آلتیدر
زیرا بدنده حیات، نفسده وجود روح شرطیله باقی قالیر زیرا الله تعالی
عادتنی بویله اجرا ایلمشدر زیرا بو روحك خاصیتی (نفس، قلب، عقل،
بدن) معاونتدر وروحك بونلره دلالتی، ارشادی و ~~شوقه~~ علیهم وجلبیدر
~~علیهم~~ اگر بو روح، نفس، قلب، عقل، بدنه وجوارحه اعراض
ایده جك اولسه هیچ ایشلرنده قالیرلر بونلر روحك مراقبه‌سی اولمقسزین
برایشه ایشلیه‌مزلر اما (روح اخفی) یه اخفی نسبتنه سبب روح اخفانك
خواطر وفهمدن مستور ومختفی ~~اولمسی اولمشدر~~ اولمسیدر وروح، سرله قلبده دها
کیزلی اولدیغندندر بو (روح اخفی) عالم حقیقته اقربدر اولوهیه وروحدن دها
بیوکدر بونلر برابر بوده روحده داخلدر ایشته بونك ایچوندر مشایخ صوفیه
~~دیمیشلردر~~ (بدن، نفسده متلاشیدر نفس روحده متلاشیدر روح اخفیده
متلاشیدر اخفی حقیقتده متلاشیدر) دیدیلر بونلرك کوجیله بیوکده متلاشیدر دیمکی
قصد ایتدیلر ، ~~نفس ایچون~~ نفسی قازانمق (اخفی) مرتبه‌سی حضرت صمدیه ده حاجب، پرده‌در
کیبیدر نفس، قلب، سر ~~[illegible]~~ حضرت الهیه‌ده دهاوه
بولنور اقتضا، غضبدن یاده کوزل اوندن باقیجیدر غضب هیچ [illegible] اوله
ایشته بو شعبه روح اخفی وسیله‌سیدر وحضرت صمدیتده بو دهاوه
اخفانك اندن غضوبانه یاده کوزل باقیسی، عامه اولیا ویا عامه مؤمنینه
ایچوندر . اما انبیا وکبار اولیایه کلنجه بونلرك اسرارینك اعلاسی اوتیه

~~باده کوزل باقدرلری~~ التفاتلری آز وقوع بولور بونلر اویله کیمسه‌لردر که جناب حق
احزاب سوره‌سنده بونلر حقنده (الذین یبلغون رسالات الله
ویخشونه ولا یخشون احدا الا الله) بیورمشلردر (او پیغمبرلرکه، الله
اللهك بیوردقلری خبری خلقه تبلیغ ایدرلر، یعنی اللهدن اوندن قورقارلر، اللهدن
بشقه هیچ برکیمسه‌دن قورقمزلر) دیمکدر .

فصل — بری چیقوبده نفسدن اعتباراً صوك طوره قدر اولان
طورلرك جمله‌سی برشیدر دیرسه یوقاریده کچدیکی کبی اونلرك سوزینه
التفات ایتمه زیرا بونلرك هربرنده آیری آیری فائده‌لر الده ایدیلیور
هپسی بر اولسه هربرینك خاصه‌لرینك تعطیلی لازم کلیر زیرا الله تعالی
هربرینی اسم مخصوصیله ذکر ایلدی شو حالده تخصیصله بر فائده‌سی
واردر نته‌کیم ذکری کچدی .
شونی ده بیل که صوفیه (قلب) دیرلر آنکله (نفس) مراد ایدرلر نیته قلب
دیرلر آنکله (روح) مراد ایدرلر (قلب) دیرلر (عقل) مراد ایدرلر لکن
قلبده اصل اولان شیئی ذکری کچدیکی کبیدر آنده ماعداسی مجازدر
بعضاً (قلب) دینیلیر آنکله نفس مراد اولنور شو اعتبارله که نفس
داخل بدندهدر شو حالده اوکا قلب بدن دینیلور .

فصل — انسانك کمالی، تجلیهٔ روح وصفات ربوبیتله تخلقیدر
نته‌کیم صلی الله علیه وسلم (تخلقوا باخلاق الله) بیوردیلر اخلاق الهیه
ایله تخلق ایدیجی ده انسانده خلافت حضرت صمدیه صالح اولور سالکلر
تجلیهٔ روحده اختلاف چیقاردیلر بونلردن بر طائفه تزکیهٔ نفسدن اول
تجلیهٔ روح اولمز دیدیلر بر طائفه‌ده بونك عکسنی سویلدی نته‌کیم تصفیهٔ
قلب بحثنده کچدی اما مشایخ قدس الله تعالی ارواحهم عندنده

تجلیهٔ روح و تصفیهٔ قلبده اول انسان عمری مدتنجه تزکیهٔ نفسده بولنسه
بالکلیه نفسی [الّا] بر اقرمز و تجلیهٔ روحه وقت بولامز ولکن بو خصوصده
بولنان نفسی اولا شرع شریف ایله ایچه باغلاملی که نفسی شرع شریفه
غیر موافق حرکته کیتمسون . بوندن صکره نفسی تصفیهٔ قلبی و تجلیهٔ روحی
قبول ایدر نفسده تصفیه و تجلیه حاصل اولنجه ایشته او زمان الله تعالی
(من تقرب الی شبرا تقربت الیه ذراعا) حدیث قدسیسی فحواسنجه
الطاف سبحانیهسیله الله تعالی آنی قارشیلار و تصرفات جذبات عنایت
ایله بربری ارقهسنه کلیر (ومن اتانی یمشی اتیته هرولة) تعالی او زمان
فضل الهی فیضی اکا یتیشیر و بر ساعتده تزکیهٔ نفس حاصل اولور که بونی
انسان قورو مجاهده ایله بر قوق عمرنده اله ایدهمز . نته کیم (جذبة من
جذبات الرحمن توازی عمل الثقلین) دنیلمشدر که جذبات رحمانیهدن بر جذبه
انسی و جنک عملنه معادل اولور) دیمکدر .

فصل — کمال معرفت انجق انسانده اولور وملک وجه بعضه
تعبدانده انسان ایله مشترک اولورلرسه ده (انسان) (امانت معرفتی)
یوکلندیکنده جمله مخلوقاتدن ممتاز اولدی . نته کیم الله تعالی احزاب سورهسنده
(انا عرضنا الامانة علی السموات والارض) بیوروشدرکه (بز امانت
معرفتی کوکلره یره داغلره عرض و تکلیف ایتدک اونلر بو کلفتدن چکیندیلر)
دیمکدر . بونک ایچون الله تعالی مثل و تنظیرده منزه اولدیغی حالده نورینی
افهام ناسه یاقلاشدیرمق ایچون نفس انسان ایله تمثیل بیوردی . نته کیم
نور سورهسنده (الله نور السموات والارض مثل نوره کمشکاة) بیوردیکه

الله کوکلری و یری نورلندیرر اونک نوری ایچنده چراغ بولنان بر قندیلی کبیدر)
دیمکدر (مشکاة) نفس انساندر اکر جلوهٔ الهیه الله نفس انسانده دها
یقین اولسه یدی نورینه اونده مثال کوستریردی . وقتاکه نورینه نفس انسانی
مثال کوستردی بوندن بیلندی که انسان الله تعالی یه مخلوقاتک اقربیدر .
مادام که انسان الله تعالی یه اقربدر الله تعالی یی اعرفدر شویله که (انسانک
جسمی آلت عبادت اولدوغی شهادت عالمندندر روحی ایسه عبودیت اولدوغی
عالم غیبندندر . والله تعالی روح انسانیه معرفت حقیقیه حضوریه یی
مودع بیورمشدر و بو آلتده بیده انسانده اولدوغی نفسی قندیلیدر
و زجاجه قلبده مشکاة نفسده در و مصباح سرده زجاجه قلبده در
و زیت روحده مصباح سرده در و روح خفی فتیلهسی ده زیت روحده در
والله تعالینک تجلی نورنجی قابل اولان نور خاصه الله تعالی تجلی ایدر
و آنی کتاب و سنت واسطهسیله بو عوالم انسانیهیه الله هادی اولدیغی
اوقدر بیان ایدی .

و بو وجهله صفا و نور ایتدیکی اودرجه کوزلدرکه کندنده نار محبت شعله
ویرر صکره آیتده (یکاد زیتها یضیء ولو لم تمسسه نار) بیورلمشدرکه
(اوکا آتش طوقونماسه ده اونک یاغی همان ضیا ویرهجک کبیدر) دیمکدر
الله تعالینک (لا شرقیة ولا غربیة) قولی کلنجه نه شرقده نه غربده بیتمهین
مبارک بر زیتون اغاجندن یاقیلیر) دیمکدر .

یعنی شجرهٔ وجود انسان عالم شرق و عالم نور اولدیغی محضا عالم ملکوت دکلدر
و وجود انسان محضا عالم غرب و عالم جسم ده دکلدر بلکه عالم شرق و عالم غربده

مركبدر. انسانده بونك معناسی مختلف ایكی قوتدر. بری قوت روحانیه
ودیگری قوه جسمانیه در. ایشته بو ایكی قوت ایله اقسام عالمك یوكلنمكدن
عاجز اولدیغی معرفت امانتی یوكلندی .

وبو كتاب سلف صالحیندن صحابه وتبع تابعینك مذهبی اولدیغندن
ایشته ~~مذهب حقده بونلرك~~ بونلرده مشایخ صوفیه وفقهای مذاهب ومحدثلرده
بو مذهب اوزره در. ~~بن~~ بو كتابی (مطالعه ایدن وبوكا نظر ایدن بوفقیره
صالحاتله انشاءالله منفعتلنسونلر ایچون) یازدم .

بونده ده شرط؛ رشاد وسداد یولنه سلوك ایچوندر. نیجه جدل
وعناد یولنده صاقنملیدر. وحفظ حكایات وروایات ایچون غرض نفسانیه
براقملیدر. وبو كتابی اوقویانلر كبی غرض نفسانیه قابیلرده اظهار
فضل ومعرفت ایچون ایچون حكایات وروایات اظهار ایتملیدر. وبو كتاب
مواضع شكوك واعتراضات مطلع اولانلر هركسله خطاسی میدانه چیقارمق
وعلم ایله مباهات ومجادلات ایچون دگلدر. زیرا اولورسه بونلرك منشأی
انجق صفات ذمیمه واخلاق سیئه اولور. اول زمان بوندن حاصل اولان
ثمره كتدیكه ایشته ویكی مقدار اولور بوندن ایلری بر استفاده اولمز
بلكه بو حال بشریتك باعث (عنیت كلمه) مادامكه بو آدم طلبه صادقدر ایشته اكا
لازمدر اولان؛ الله تعالی علمی اكا فتح ایتدیكی قدر فهم كلمات وفوائد
وعوائد ایله تمتع ایله برابر طریق اعتدال عاشقان اولوب ایچی صیقلزده
اول مطالعه براقملیدركه ایچنه افراط وارسون ده (صفای قلبی بولدقده) وحسن فرعم
بولنسون وبرده وقت اولوركه برشیده وارد اولده یالكز كلامك

ظاهرینی اكلامقله قالمامالیدر. زیرا كلام الله واحادیث رسول اللهده
هر كلامك بر ظهری وبر بطنی ~~وار~~؛ حدی، مطلعی واردر. وهر بطنك ده
بشقه بر بطنی واردر. وبرده بر كیمسه فهم ظاهر مقتضاسنه گوره عمل ایتمزسه
فهم باطنه ایرهمز. كیم كه بطنه اولده اكلادیغنك مقتضاسیله عمل ایتمزسه ایكنجی
بطنك فهمنه ایرهمز. ایشته بویله هر فهمده ترقی عمله وابستهدر. هر عمل دیگر
بر فهمه یولدر. بن قلت بضاعه ایله بو كتابی صالحلرك دعاسنه نائلیت طمعی ایله
تألیف ایتدم. زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلمده (رحم الله امرأً ورث
علماً ینتفع به) بویورمشلردر. یعنی (الله اول كشی یه رحمت ایلسونكه ~~اوندن~~ اوكیم دنیاده
نفع حاصل اولور بر علمی میراث براقدی) دیمكدر. بو جهتله انشاءالله (بو كتاب
مسئولیت ووبالمی موجب اولمز. بو بابده الله عز وجل وكیلمدر. زیرا الله تعالی
ق سورهسنده (مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ) بویورمشلردر
(اللهم) یكا مبب قیلدیغك بو مختصرده نیتمی نفسی وهوا شائبهلرندن
خالص قیل. وبو یازدیغم شیلری اولادكندیمه صكره مطالعه ایدنلره نافع قیل. وبو كتابی
بنم ایچون سكا تقربه وسیله قیل. ونهم علیهم حجت قیله. اگر بو كتابده علیهم حجت
وارسه بن آنی یاقوب كلی هوایه صاوررم. او زمان بن لهم بن علیهم اولور
وبنی سكا محبت ایدنلردن قیل. وبنی سنك احبابك ~~مقبولك~~ (سوزلری قبول اولنه تشهده) بولنمغه امیندم
وبنی انلره میل ایتدیرنلرك اولیا واصفیائك زمرهسنده قیل. ایشته بو دعامه آمین
دیینه كیمسه یه الله رحمت ایلسون. وكتابی الحمد لله رب العالمین نهایه ایردی.
وسیدنا نبی الرحمة وشفیع الامة محمده صلاة وسلام اولسون. وجمله آل
واصحابنه ده اولسون. وسلم تسلیماً كثیراً وانلره قیامته قدر تابع اولانلره

الله راضی اولسون

تمام